18.V.50.

במדבר

Księga ~~IV~~ czwarta. Na pustyni.

XXXIV. - במדבר - Na pustyni. Rozdział I.

1. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza na pustyni Synaj w namiocie ~~Boża~~ zgromadzenia, w pierwszym (dniu) miesiąca drugiego, w roku drugim po wyjściu ich z kraju Micraim, rzekłszy:

2. ~~Zbierzcie~~ pocz[e]t ~~przeliczonych~~ całej gminy ~~synów~~ dzieci Izraela, podług rodów ich, podług domów ojców ich, przez policzenie imion, wszystkich mężczyzn według głów ich.

3. O[illegible] ~~każdego~~ [illegible] zastępów (wojska) w Izra-

elu; [illegible]

4. A [illegible] jako głowa ~~przodowo~~,

[illegible]

a capo 5. [illegible] : za Rubena

- El[illegible]

6. Za [illegible]

7. Za [illegible]

8. Za [illegible]

9. Za Zebuluna - Eliab, syn Chelona;

10. Za synów Józefa: za Efraima - Eliszama, syn Amihuda; za Menaszego - Gamliel, syn Pedacura;

11. Za Benjamina - Abidan, syn Gideoni'ego;

12. Za Dana - Achiezer, syn Amiszadaja;

13. Za Aszera - Pagiel, syn Ochrana;

14. Za Gada - Eljasaf, syn Deuela;

15. Za Naftali'ego - Achira, syn Enana.

Roz. 1. Liczenie zdolnych do boju z wyjątkiem Lewitów. Roz. 2. Układ obozu. Roz. 3. Liczenie Lewitów i pierworodnych. Przekazanie służby Boż. pierworodnych na Lewitów. Roz. 4. Porządek służby Lewitów.

18.V.50. 1.

בְּמִדְבַּר

Księga (czwarta) ~~IV~~. Na pustyni.

XXXIV. - במדבר - Na pustyni. Rozdział I.

1. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza na pustyni Synaj w namiocie zgromadzenia ~~boża~~, w pierwszym (dniu) miesiąca drugiego, w roku drugim po wyjściu ich z kraju Micraim, rzekłszy:

2. ~~Zbierzcie~~ Zróbcie ~~przeliczyć~~ spis pocztu całej gminy ~~synów~~ dzieci Izraela, podług rodów ich, podług domów ojców ich, przez policzenie imion, wszystkich mężczyzn według głów ich.

3. Od wieku dwudziestu lat i wyżej, ~~wszystkich~~ każdy ~~wychodzących~~ zdatnego do (wojska) zastępów w Izraelu; ~~przeglądnijcie~~ policzcie ich podług zastępów ich, ty i Aron.

4. A z wami będzie po (jednym mężu) ~~dla~~ z pokolenia; mąż (jako głowa) ~~przełożony~~ ~~w~~ domu ojca swego ~~to będzie~~ jest.

5. A te są imiona ~~oto synowie tych~~ mężów, którzy staną przy was: za Rubena - Elicur, syn Szedeura;

6. Z za Szymona - Szelumiel, syn Curiszadaja;

7. Z za Jehudę - Nachszon, syn Amminadaba;

8. Z za Issachara - Netaneel, syn Cuara;

9. Z za Zebuluna - Eliab, syn Chelona;

10. Z za synów Józefa: za Efraima - Eliszama, syn Ammihuda; za Menaszego - Gamliel, syn Pedacura;

11. Z za Benjamina - Abidan, syn Gideoni'ego;

12. Z za Dana - Achiezer, syn Ammiszadaja;

13. Z za Aszera - Pagiel, syn Ochrana;

14. Z za Gada - Eljasaf, syn Deuela;

15. Z za Naftali'ego - Achira, syn Enana.

Roz. 1. Liczenie zdolnych do boju z wyjątkiem Lewitów. Roz. 2. Układ obozu. Roz. 3. Liczenie Lewitów i pierworodnych. ~~Przez~~ Karanie służby Boż. pierworodnych na Lewitów. Roz. 4. Porządek służby Lewitów.

2

16. Ci są powołani gminy, ~~jako~~ książęta pokoleń ojców ich, naczelnikami tysięcy Izraela są oni.

a cap. 17. I wzięli Mojżesz i Aron mężów tych, którzy oznaczeni zostali po imionach.

18. I całą gminę zebrali w pierwszym (dniu) miesiąca drugiego i wyprowadzili się podług rodów swoich, podług domów ojców ich, przez wyliczanie imion ich od wieku dwudziestu lat i wyżej, podług głów ich.

19. Jak rozkazał Wiekuisty Mojżeszowi, tak policzył ich na pustyni Synaj.

a cap. 20. I byli z synów Rubena, pierworodnego Izraela, podług pochodzenia ich, podług rodów ich, podług domów ojców ich, przez wyliczenia imion według głów ich, każdego mężczyzny od wieku dwudziestu lat i wyżej, każdy wstępujący do zastępów;

21. Policzonych podług pokolenia Rubena – czterdzieści sześć tysięcy i pięćset.

a cap. 22. Z synów Szymona, pochodzenia ich, podług rodów ich, podług domów ojców ich, policzonych przez wyliczenia imion podług głów ich, każdy mężczyzna od wieku dwudziestu lat i wyżej, każdy wstępujący do zastępów:

23. Policzonych podług pokolenia Szymona: pięćdziesiąt dziewięć tysięcy i trzysta.

a cap. 24. Z synów Gada, podług rodowodu ich, podług rodów ich, podług domów ojców ich, przez wyliczenia imion w wieku dwudziestu lat i wyżej, każdy wstępujący do zastępów:

25. Policzonych podług pokolenia Gada: czterdzieści pięć tysięcy i sześćset pięćdziesiąt.

a cap. 26. Z synów Jehudy, podług [illegible] ich, podług rodów ich, podług domów ojców ich, przez wyliczenia imion w wieku dwudziestu lat i wyżej, wszystkich wstępujących do zastępów:

27. Przeglądanych podług pokolenia Jehudy: siedemdziesiąt cztery tysiące i sześćset.

a cap. 28. Ze synów Isachara, pochodzenia ich, podług rodów ich, podług domów ojców ich, przez wyliczenia imion w wieku dwudziestu lat i wyżej, wszystkich wstępujących do zastępów:

29. Przeglądani podług pokolenia Issachara: pięćdziesiąt cztery tysiące i czterysta.

a cap. 30. Z synów Zebuluna, pochodzenia ich, podług rodów ich, podług domów ojców ich, przez wyliczenia imion w wieku lat dwudziestu i wyżej, wszystkich wstępujących do zastępów:

31. Przeglądani podług pokolenia Zebuluna: pięćdziesiąt siedem tysięcy i czterysta.

a cap. 32. Z synów Józefa, z synów Efraima, pochodzenia ich, podług rodów ich, podług domów ojców ich, przez wyliczenia imion, w wieku dwudziestu lat i wyżej, wszystkich wstępujących do zastępów:

33. Przeglądani podług pokolenia Efraima: czterdzieści tysięcy i pięćset.

34. Z synów Manassego, rodowody ich, podług rodów ich, podług domów ojców ich, przez wyliczenia imion, w wieku dwudziestu lat i wyżej, wszystkich wstępujących do zastępów:

35. Przeglądani podług pokolenia Manassego: trzydzieści dwa tysiące i dwieście.

a cap. 36. Z synów Benjamina, rodowody ich, podług rodów ich, podług domów ojców ich, przez wyliczenia imion, w wieku dwudziestu lat i wyżej, wszystkich wstępujących do zastępów:

37. Przeglądani podług pokolenia Benjamina: trzydzieści pięć tysięcy i czterysta.

a cap. 38. Z synów Dana, rodowody ich, podług rodów ich, podług domów ojców ich, przez wyliczenia imion, w wieku dwudziestu lat i wyżej, wszystkich wstępujących do zastępów:

39. Przeglądani podług pokolenia Dana: sześćdziesiąt dwa tysiące i siedemset.

a cap. 40. Z synów Asera, rodowody ich, podług rodów ich, podług domów ojców ich przez wyliczenia imion, w wieku dwudziestu lat i wyżej, wszystkich wstępujących do zastępów:

41. Przeglądani podług pokolenia Asera: czterdzieści jeden tysięcy i pięćset.

a cap. 42. Z synów Naftali'ego, rodowody ich, podług rodów ich, podług domów ojców ich przez wyliczenia imion, w wieku dwudziestu lat i wyżej, wszystkich wstępujących do zastępów:

43. Przeglądani podług pokolenia Naftali'ego: pięćdziesiąt trzy tysiące i czterysta.

a cap. 44. Oto przeglądani, których przeglądał Mojżesz i Aron i książęta Izraela, dwunastu mężów, po mężu jednym z domu ojca jego, byli.

45. Było wszystkich przeglądanych ~~wszystkich~~ synów Izraela, podług domów ojców ich od wieku dwudziestu lat i wyżej, wszystkich wstępujących ~~[illegible]~~ do zastępów w Izraelu;

46. Więc było wszystkich przeglądanych sześćset ~~trzy~~ tysiące i pięćset i pięćdziesiąt.

47. A Lewici podług pokolenia ojców ich nie byli liczeni ~~przeglądani~~ wśród nich.

a cap. 48. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza, rzekłszy:

49. Tylko z pokolenia Lewi nie przeglądaj a ~~ogółu [illegible]~~ sumy ich nie zbieraj wśród synów Izraela;

50. Lecz ty ustanowisz Lewitów nad Przybytkiem świadectwa i nad wszystkimi sprzętami jego, i nad wszystkiem, co do niego należy; oni nosić będą Przybytek i wszystkie sprzęty jego, i oni usługiwać będą ~~[illegible]~~ przy nim, i dokoła Przybytku obozować będą.

51. A gdy wyruszy Przybytek, ~~tedy [illegible]~~ rozłożą go Lewici, a gdy Przybytek, (obozować będzie) ustawią ~~[illegible]~~ go Lewici, a obcy, zbliżający się, śmiercią ~~umrze~~.

a cap. 52. Więc ~~I~~ obozować będą synowie Izraela, każdy w obozie swoim i każdy przy sztandarze swoim podług zastępów ich,

53. A Lewici obozować będą dokoła Przybytku świadectwa, aby nie ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ wybuchł gniew na gminę synów Izraela i ~~[illegible]~~ strzec ~~[illegible]~~ będą Lewici ~~[illegible]~~ straży ~~[illegible]~~ Przybytku świadectwa.

54. Tedy ~~I~~ uczynili synowie Izraela według wszystkiego, jak przykazał Wiekuisty Mojżeszowi, tak uczynili.

‡ Liczenie poszczególnych członków, stanowiących (razem) całość narodu, budzi świadomość każdej jednostki, że ~~jest~~ ma znaczenie wśród ogółu, że więc (każdy) obowiązany jest do wiernej służby w pełnieniu powinności swego przeznaczenia (w społeczeństwie). Hirsch.

= współodpowiedzialną gminę. Wszyscy razem stanowili „dom Izraela", „synów Izraela", jeden ród, jedną familię, mimo tak rozmnożonej ilości członków, ną rodu. II. M. 38; 26.

>> „Zastępy" niekoniecznie w znaczeniu oddziałów wojskowych, ale w ogóle do pełnienia pewnych czynności wspólnie n. p. 4; 3. i 23. 8; 24. i 25. II. M. 30; [illegible]

√ Szczegółowe wymienianie każdego pokolenia i rodu, wskazuje na równe cenienie wartości tychże wśród gminy.

x Każde pokolenie miało swoją chorągiew, ale pod

xx Mimo rozmaitego usposobienia, wrodzonych właściwości umysłowych, różnicy charakteru osobistego, odmiennych poglądów praktycznych, jednakże co do zasad, dążeń i celów życia społecznego zgodnie pielęgnowali jednolitą tradycję w duchu patrjarchów, złączeni związkiem uczuć serca, wspólnym losem jako dziedzictwo praojców.

F ~~I~~ IV.

Rozdz. 1. obejmuje zarządzenia do dalszego pochodu przez pustynię po półw. Synaj-skim czyli arabskim, znajdującym się między dwoma zatokami morza Czerwonego. Wzgórza tego skalistego kraju przerzynane są wąwozami i dolinami, mającemi bardzo skromną i dziką roślinność a zapełnionemi gadami, złośliwymi. Grunt wulkaniczny, bazaltowy, odbija bezwodny ~~odbija~~ każdy krok i szmer, a ostatecznie wicher i grzmot wywołuje przerażające wrażenie. Dotychczas przebywają tam gromady rozbójniczych Arabów.

1. Raszi stwierdza, że pierwszy raz policzono Izraelitów po wyjściu z Egiptu, drugi raz po zniszczeniu złotego cielca, II. 38; 26. kiedy mnóstwo ich padło, a trzeci raz po ukończeniu namiotu Przybytku przed wyruszeniem w dalszą drogę. Zgodność liczb pochodzić może stąd, że poprzednio liczono także potomków Lewiego a teraz ich nie wliczono do służby wojskowej, jak również kobiet ani dzieci.

2. Lud izraelski dzielono na pokolenia, rody czyli rodziny, domy, czyli familie.
II M. 30; 12 i nast. Joz. 7; 16–18. Wszystkie rody, jakoteż ich przywódcy, wzięli na siebie obowiązek strzeżenia i wypełniania przykazań. Wszyscy razem wzięci stanowią

3. Zastępy czyli oddziały z każdego pokolenia. Od wieku ukończonych 20 lat.

4. Książęta z każdego pokolenia mieli być obecni przy Mojż~~[illegible]~~ w czasie liczenia, ostatecznego wyniku

5. Za Rubena t. zn. za pokolenie Rubena. Imiona występują przeważnie jako złożone z przymiotów i nazw Bożych אֵל, שַׁדַּי, צוּר, lub z wyrazów עַמִּי albo z właściwości lub zajęć ludzkich, jak ~~[illegible]~~ נחשון = czarodziej, עֵינָן = mały, גִּדְעֹנִי = rębacz, פגע = wzburzony.

16. Tych powoływano do obrad w ważniejszych sprawach gminy.

18. Przedstawiciele pokoleń tworzyli grupy podług rodów i zarządzali niemi.

~~18~~ 25. Liczby są podane w okrągłych cyfrach prawdopodobnie stosownie do poszczególnych oddziałów wojskowych, utworzonych z każdego pokolenia.

27. Pokolenie Jehudy było najliczniejsze. I. 49; 8.

33. Efraim wyprzedza starszego brata. I. 48; 19 a Menasze ~~jest~~ stanowi najsłabsze pokolenie. I. 26; 34.

47. Lewici, zajęci służbą Bożą i nauczaniem, [do noszenia i ustawiania ~~[illegible]~~ przyborów uświęconych] nie byli liczeni podczas przeglądu ~~wojskowego~~, jako przeznaczeni do strzeżenia Przybytku i przykazań,

49. Raszi podaje, że Lewici nie byli przeglądani, gdyż oni nie mieli wyginąć na pustyni, albowiem nie brali udziału przy ~~służeniu~~ służbie złotego cielca.

50. Lewici stanowili stałą straż koło Przybytku i sprzętów uświęconych.

51. W czasie pochodu musieli Przybytek rozebrać i nosić poszczególne części, a gdy rozłożyli się obozem, to je składali i ustawiali. F „Umrze” przez zrządzenie ~~Boga~~. F „Obcy” był ~~każdy~~ nieuprawniony do służby w Świątyni.

52. ~~Lud~~ jednym sztandarem obozowały trzy pokolenia, jak niżej podane, a Lewici mieli obozować dokoła Przybytku.

53. Z poza pokolenia Lewitów nie należało dopuścić nikogo do Przybytku, aby go nie sprofanować i aby za to ~~[illegible]~~ nie spotkała kara B.

xx

F IV. Księga (Mojżesza) także wskazuje na miłosierdzie, sprawiedliwość, świętość i prawdziwość B. w przeciwieństwie do przewrotności, niewdzięczności i zdrożności człowieka. Stwierdzają to rozliczne boskie zrządzenia i dobrodziejstwa dla ludu w całości i dla poszczególnych osób, jakoteż różne zgrzeszenia jednostek i całego ludu, tudzież ich następstwa.

~~a cap~~

~~a cap~~

a cap.

Rozdział II.

1. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza i do Arona, rzekłszy:

2. Każdy przy swoim sztandarze, przy znakach domu ojców ich obozować będą dzieci Izraela, opodal naokoło namiotu zgromadzenia obozować będą.

3. A obozujący na przedzie, na wschodzie: sztandar obozu Jehudy podług zastępów ich, a księciem dla synów Jehudy: Nachszon, syn Amminadaba.

4. A zastęp jego i przeglądani ich: siedemdziesiąt cztery tysiące i sześćset.

5. A obozujący obok niego: pokolenie Issachara i książę dla synów Issachara Netanel, syn Cuara.

6. A zastęp jego i przeglądani jego: pięćdziesiąt cztery tysiące i czterysta.

7. Pokolenie Zebuluna i książę dla synów Zebuluna: Eliab, syn Chelona.

8. A zastęp jego i przeglądani jego: pięćdziesiąt siedem tysięcy i czterysta.

9. Wszystkich przeglądanych z obozu Jehudy (było): sto osiemdziesiąt i sześć tysięcy i czterysta według zastępów ich; najpierw (oni) wyruszą.

a cap. 10. Sztandar obozu Reubena: ku południowi według zastępów ich, a księciem dla synów Reubena: Elicur, syn Szedeura.

11. A zastęp jego i przeglądani jego: czterdzieści sześć tysięcy i pięćset.

12. I obozujący obok niego pokolenie Szymona i książę dla synów Szymona: Szelumiel, syn Curiszaddaja.

13. A zastęp jego i przeglądani ich: pięćdziesiąt dziewięć tysięcy i trzysta.

14. A pokolenie Gada i książę dla synów Gada: Eljasaf, syn Reuela.

15. A zastęp jego i przeglądani ich: czterdzieści pięć tysięcy i sześćset i pięćdziesiąt.

16. Wszystkich przeglądanych z obozu Reubena (było): sto pięćdziesiąt jeden tysięcy i czterysta pięćdziesiąt według zastępów ich i jako drudzy wyruszą.

a cap. 17. I wyruszy namiot ~~świadectwa~~ zgromadzenia, obóz Lewitów w środku obozów, jak ~~obozują~~ obozować będą,
tak wyruszą, każdy ~~na~~ w ~~szyku~~ szeregu ~~swojem~~ miejscu, podług sztandarów swoich.

a cap. 18. Sztandar obozu Efraima podług zastępów ich ku zachodowi, a książęciem
dla synów Efraima: Eliszama, syn Amihuda.

19. A zastęp jego i przeglądani ich: czterdzieści tysięcy i pięć set.

20. A przy nim pokolenie Menassego, a książęciem dla synów Menassego: Gamliel, syn Pedacura.

21. I zastęp jego i przeglądani ich: trzydzieści=dwa tysiące i dwieście.

22. I pokolenie Benjamina, a książęciem dla synów Benjamina: Abidan, syn Gideoni'ego.

23. I zastęp jego i przeglądani ich: trzydzieści=pięć tysięcy i cztery sta.

24. Wszystkich przeglądanych z obozu Efraima (było): sto=ośmie tysięcy
i sto podług zastępów ich, i jako trzeci wyruszą.

a cap. 25. Sztandar obozu Dana ku północy podług obozów ich, a książęciem dla
synów Dana: Achiezer, syn Amiszadaja.

26. I zastęp jego i przeglądani ich: sześćdziesiąt=dwa tysiące i siedm set.

27. I obozujące obok niego pokolenie Aszera i wódz dla synów Aszera: Pagiel, syn Ochrana.

28. I zastęp jego i przeglądani ich: czterdzieści=jeden tysięcy i pięć set.

29. A pokolenie Naftali'ego i książę dla synów Naftali'ego: Achira, syn Enana.

30. I zastęp jego i przeglądani ich: pięćdziesiąt=trzy tysiące i cztery sta.

31. Wszystkich przeglądanych z obozu Dana: sto=pięćdziesiąt=siedm tysięcy i
sześć set; jako ostatni wyruszą z sztandarami swymi.

a cap. 32. Oto są przeglądani synów Izraela według domów ojców ich, wszystkich przeglądanych obozujących podług pokoleń ich: sześćset=trzy tysiące i pięćset pięćdziesiąt.

33. A Lewici nie byli przeglądani wśród synów Izraela, jak przykazał Wiekuisty Mojżeszowi.

34. I uczynili synowie Izraela wszystko, jak przykazał Wiekuisty Mojżeszowi, tak obozowali podług sztandarów ich i tak wyruszali, każdy według rodzin jego i przy domu ojców jego.

———— . ————

7 i odpowiadał barwie szlachetnego kamienia, umieszczonego w napierśniku arcykapłana.

a cap. V Uporządkowanie i ugrupowanie wszystkich pokoleń, domów, rodów i poszczególnych rodzin około Przybytku wskazywało na nierozłączność całego plemienia izraelskiego i ~~[illegible]~~ przypominało stale wszystkim członkom rodzin obowiązki przestrzegania i wykonywania przykazań, umieszczonych w namiocie zgromadzenia.

F aby w sobotę lub w święto uroczyste każdy mógł podążyć ku Przybytkowi.

L 14. ~~[illegible]~~ Majmi zwraca uwagę, że 1; 14. ojciec Eljasafa zwany Deuel a tu Reuel i wyjaśnia, że często jedna osoba miała dwojakie imiona, które miały identyczne znaczenie (synonimy), albo ze względu na charakter lub właściwość otrzymała odmienne imię. Deuel, lub Reuel znaczy uznanie lub myślenie zwrócić ku B.

E 3.–7. i 19. 16. i 17. 20. 22. i nast. 48; 19. Ps. 80; 2. i 3. Gdy później ród ~~[illegible]~~ Efraima (Jerobeam) wyłączył się z pod władzy Judy, dał on początek ~~[illegible]~~ ruiny państwa Judzkiego.

(I. M. 49; 8–10.)

~~R już umierający Jakób przewidział Judę jako władcę z berłem i rylcem, Issachara jako rolnika, pielęgnującego wiedzę, (14. i 15.) Zebuluna jako plemię kupieckie (13.) i tworzące literaturę (Sędz. 5; 14.) a więc główne czynniki materialnego i duchowego powodzenia ~~[illegible]~~ narodu.~~

Rozdz. 2. wyszczególnia każde pokolenie liczebnie. Rozdzieleni byli na 4 oddziały po 3 pokolenia, Każdy oddział skupiał się koło jednego sztandaru, który różnił się barwą i godłem od innych. Tg. Obóz Judy miał na swoim sztandarze jako herb lwa (I. 49; 9); Ruben podobiznę
P. Targ. Jona) jelenia, Efraim wołu (V. 33; 17), Dan orła (Jech. 1; 10). Obozy miały być na 2000 łokci oddalone od Przybytku. Joz. 3; 4.

3. Po stronie przedniej t. j. wschodniej znajdował się najsilniejszy obóz.

4. Zastęp, jego t. j. obozu; przeglądani „ich" t. j. poszczególnych pokoleń.
Każdy książę prowadził i rozkazywał tylko swojemu obozowi.

a cap. F. Midr. Tanch. podaje, że obozy były tak ustawione, jak według polecenia Jakóba synowie mieli go przenosić do grobu (I. 50; 12): Juda, Issachar i Zebulun po stronie wschodniej; Ruben, Szymon i Gad po stronie południowej; Dan, Aszer i Naftali po stronie północnej.

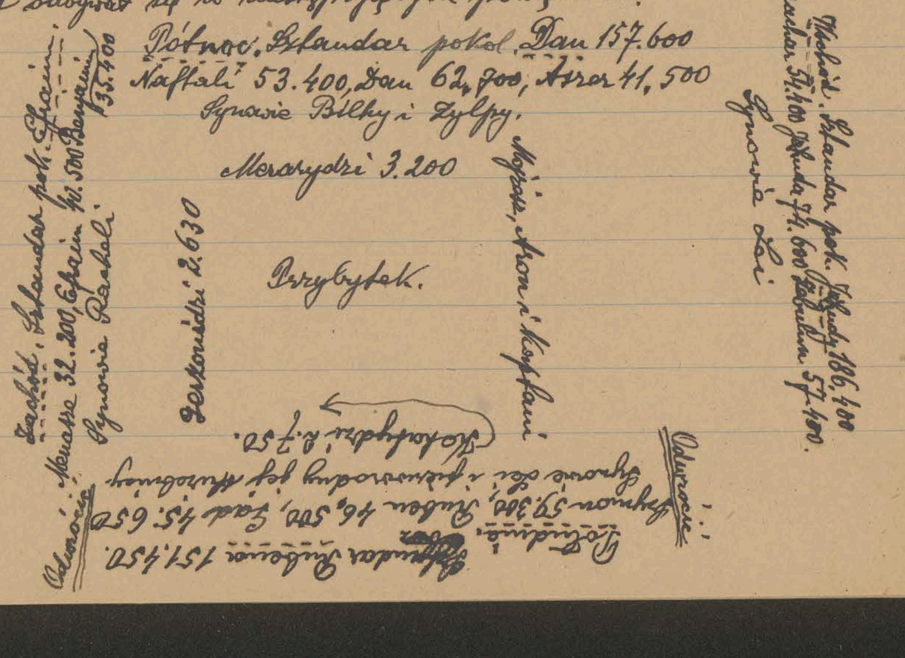
9. Gdy obłok wzniesie się i ruszy naprzód, wtedy cały obóz wyruszy w tym samym porządku, jak obozowali.

17. Ibn Ezra i Nachm. objaśniają, że w pochodzie Lewici z Przybytkiem zajmowali miejsce między obozami Judy i Rubena.

20. „Przy nim" według tłumaczenia Onk.

34. Pierwsze 2 strony obozu zajmują pokolenia 5 synów Lei; obok pierworodnego Rubena, pierworodny służebnicy Gad; synowie Racheli obok siebie.
Rabini odróżniali 3 części obozu: 1. Obóz Majestatu Bożego, gdzie znajdował się Przybytek, 2) obóz Lewitów 3) Obóz Izraelitów. I. M. 49; 8–10, 13, 14. 15. Sędz. 5; 14.

Pochód odbywał się w następującym porządku:

XVI

Rozdział ~~XX~~ 3.

1. A te są rodowody Arona i Mojżesza w dniu, gdy mówił Wiekuisty
~~po~~ z Mojżeszem na górze Synaj.
2. A te są imiona synów Arona: pierworodny Nadab, i Abihu,
(potem) Eleazar i Itamar.
3. To są imiona synów Arona, kapłanów namaszczonych, którym
upełnomocniono ~~dłoń~~ rękę ich do ~~(aby służyli (pełnili)~~ kapłaństwa.
4. A umarli Nadab i Abihu wobec Wiekuistego, gdy wnieśli ogień obcy
przed Wiekuistego na pustyni Synaj a ~~po~~ synów nie mieli, więc kapłaństwo
pełnili Eleazar i Itamar ~~wobec~~ obok Arona, ojca ich.
a cap. 5. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza, rzekłszy:
6. ~~(Zbliż~~ Przybliż pokolenie Lewiego i ustanów je wobec Arona, kapłana, aby
~~mieli~~ służyli mu.
7. I aby ~~mieli~~ ~~strzegli~~ ~~straży~~ pełnili urzędowania jego i spraw całej gminy ~~wobec~~ przed namiotem
zgromadzenia ~~zboru~~ ~~świadectwa~~, aby ~~wykonywać~~ sprawować służbę (koło) Przybytku,
8. I aby ~~strzegli~~ wszystkich przyborów namiotu zgromadzenia ~~zboru~~ ~~świadectwa~~ i urzędowania ~~straży~~ ~~spraw~~ synów
Izraela, aby ~~wykonywać~~ pełnić służbę (koło) Przybytku.
9. I przydasz Lewitów Aronowi i synom jego, ~~jako~~ przydzieleni ~~oddani (zupełnie)~~
mają być oni jemu (~~przydani~~) z pomiędzy synów Izraela.
10. Zaś Arona i synów jego ustanowisz, aby ~~ustalisz i będą~~ strzegli kapłaństwa ich ~~swego~~,
a obcy ~~zbliżający się~~ przystępujący uśmiercony będzie ~~ma umrzeć~~.
a cap. 11. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza, rzekłszy:
12. A ja, patrz, wziąłem Lewitów z pośród synów Izraela zamiast wszelkiego pierworodnego, otwierającego łono, ~~matki~~ z synów Izraela i do Mnie należą ~~Moimi są~~ Lewici.

13. Gdyż (do mnie należy) każdy pierworodny; w dniu gdy poraziłem wszelkiego pierworodnego
w kraju Micraim, uświęciłem Sobie wszystko pierworodne w Izraelu od człowieka
do bydlęcia, do mnie (należy), Jam Wiekuisty!

a cap. 14. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza na pustyni Synaj, rzekłszy:

15. Policz synów Lewiego według domów ojców ich, według rodów ich; wszystkich mężczyzn od wieku miesiąca i wyżej policzysz ich.

16. I policzył ich Mojżesz według wyrzeczenia Wiekuistego, jak rozkazano.

17. A byli ci synowie Lewiego (z) imion ich: Gerszon, i Kehat i Merari.

18. A te są imiona synów Gerszona według rodów ich: Libni i Szymei.

19. A synowie Kehata według rodów ich: Amram, i Jic'har, Chebron i Uzyel.

20. A synowie Merariego według rodów ich: Machli i Muszi. Te są rody Lewiego według domów ojców ich.

21. Od Gerszona ród Libni i ród Szymei; te są rody Gerszonidów.

22. Policzonych ich w liczbie wszystkich mężczyzn od wieku miesiąca i wyżej: policzonych ich (było) ich: siedm tysięcy i pięć set.

23. Rody Gerszonidów za Przybytkiem obozowali ku zachodowi.

24. A księciem domu ojca Gerszonidów: Eljasaf, syn Laela.

25. A straż synów Gerszona w namiocie zgromadzenia (stanowiły): Przybytek i namiot, nakrycie jego i zasłona (u wejścia) namiotu zgromadzenia.

26. I opony dziedzińca i nakrycie u wejścia dziedzińca, który koło Przybytku, i nad ołtarzem dokoła i sznury do wszelkiej służby jego.

a cap. 27. A od Kehata (pochodzący): ród Amrama i ród Ic'hara i ród Chebrona i ród Uzyela; te są rody Kehatydów.

28. W liczbie wszystkich męskich od wieku miesiąca i wyżej (wynikło): ośmiu tysięcy i sześć set pełniących straż Świątyni.

29. Rodziny synów Kehata obozowali po stronie Przybytku ku południowi;

30. a książęciem domu ojca dla rodów Kehatytów: Elicafan, syn Uzjela.

31. A pod strażą ich: arka i stół i świecznik i ołtarze i przybory święte, którymi pełnić służbę mieli i zasłona i wszystko do służby ich (należące).

32. A książęciem książąt Lewiego: Eleazar, syn Arona, kapłana, miał nadzór nad strzegącymi spraw Świątyni.

33. Od Merarego ród Machlidów i ród Muszydów: te są rody Merarego.

34. A policzonych ich w liczbie wszystkich męskich od wieku miesiąca i wyżej: sześć tysięcy i dwieście.

a cap. 35. A książęciem domu ojca dla rodu Merariego: Curiel, syn Abichaila; u boku Przybytku obozować mają, ku północy.

36. A do nadzoru służby spraw synów Merariego (należały): deski Przybytku i zasuwy jego i słupy jego i podstawy jego i wszystkie przybory jego i wszelkie przynależności jego.

37. I słupy dziedzińca dokoła i podstawy ich i kołki ich i sznury ich.

a cap. 38. A obozujący przed Przybytkiem ku wschodowi przed namiotem, od wschodu: Mojżesz i Aron i synowie jego, pełniący straż spraw Świątyni dla ochrony synów Izraela, a obcy, zbliżający się, uśmiercony będzie.

39. Wszystkich policzonych Lewitów, których przeglądał Mojżesz i Aron we wszystkie podług rzenia Wiekuistego według rodów ich, wszystkich męskich od wieku miesiąca i wyżej dwadzieścia i dwa tysiące.

a cap. 40. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: Policz wszystkich pierworodnych mężczyzn z synów Izraela od wieku miesiąca i wyżej i zbierz liczbę imion ich.

41. I przyjm Lewitów dla Mnie, Jam Wiekuisty, zamiast wszystkich pierworodnych z synów Izraela; a bydło Lewitów zamiast wszelkiego pierworodnego z bydła synów Izraela.

42. Więc policzył Mojżesz, jak przykazał Wiekuisty jemu, wszystkich pierworodnych z synów Izraela.

43. A było wszystkich pierworodnych mężczyzn według liczby imion od wieku miesiąca i wyżej po przeglądzie ich: dwadzieścia i dwa tysiące i dwieście siedemdziesiąt i trzy.

a cap. 44. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza, rzekłszy:

45. Przyjm Lewitów zamiast wszystkich pierworodnych z synów Izraela i bydło Lewitów zamiast ich bydła a Lewici będą moimi, Jam Wiekuisty.

46. A jako okup dwustu siedemdziesięciu trzech, którzy pozostali ponad Lewitami z pierworodnych synów Izraela.

47. I weźmiesz po pięć szekel od głowy, w szeklach Świątyni weźmiesz, dwadzieścia ger na szekel.

48. I dasz to srebro Aronowi i synom jego jako wykup.

49. Więc wziął Mojżesz srebro wykupu za nadwyżkę z wykupionych przez Lewitów.

50. Od pierworodnych synów Izraela wziął srebro: tysiąc trzysta sześćdziesiąt i pięć tysięcy (szekli), według szekla Świątyni.

51. I oddał Mojżesz te pieniądze wykupu Aronowi i synom jego według wyrzeczenia Wiekuistego, jak przykazał Wiekuisty Mojżeszowi.

~~Nadab i Abihu umarli bezdzietnie~~

F Tylko potomkowie Arona przeznaczeni byli do służby kapłańskiej. Mojżesz dla swoich synów i dalszych potomków nie zastrzegł żadnych szczególnych urzędów, należeli oni do zwykłej służby lewitów;

V 5. Służba kapłańska wymagała bezwzględnego posłuszeństwa przepisom a nie mogła polegać na dowolności. Kapłani mieli być sługami ścisłego wykonania przepisów i wzorami posłuszeństwa.

P 9. Lewici nie byli podległymi kapłanów, którzyby mogli nimi samowolnie rządzić, ale równorzędnie pełnili tylko przekazane im czynności służbowe w Świątyni.

V Lewici mieli powierzoną Świątynię i wszystkie jej części składowe do strzeżenia i utrzymywania w należytym stanie a kapłani wyłącznie pełnili przepisane czynności religijne.

L mieli strzec i chronić nauki i prawa, ich zastosowanie i wykonywanie, dlatego już od dziecka musieli być ku temu wychowani. V. M. 33; 9-11. Do nich należała także służba w Świątyni, którą pełnili, śpiewając pieśni nabożne w czasie składania ofiar. II. Sam. 23; 2.

L 41. Pierworodni Lewitów nie podlegali ~~wy~~okupom.

Rozdz. 3. obejmuje obliczenie Lewitów według poszczególnych rodów, przeznaczonych do służby w Świątyni.

1. Aron jako starszy wiekiem i jako arcykapłan wymieniony jest przed Mojżeszem, jak II. 6; 26. ~~Synowie Mojżesza i dalsi jego potomkowie należeli do służby Lewitów~~ a nie do Kapłanów. I. Kron. 23; 14.

2. jak II. 6; 23.

3. " " 28; 4 i III. 8; 12

4. III. 10; 1 i 3. IV. 26; 61. „Wobec" t. zn. jeszcze za życia Arona obok niego, albo pod jego wzkazem. Nadab i Abihu umarli bezdzietnie.

√5. 6. Kapłani mieli być pomocni Arcykapłanowi w służbie kapłańskiej, a Lewici Kapłanom.

7. Lewici mieli także zastępować lud, względnie pośredniczyć między ludem a Kapłanami co do służby Bożej, składania ofiar, nauczania w sprawach wiary i pełnienia obowiązków religijnych.

19. F 10. „Obcy" t. j. każdy Izraelita i Lewita, nienależący do Kapłanów.

F 8. Właściwie wszyscy Izraelici (a przynajmniej pierworodni) powinni byli pełnić służbę koło Świątyni, ale Bóg przeznaczył tylko Lewitów, dlatego należało im stosyć dziesięcinę. IV. 18; 31.

12. ~~Jak~~ II. 13; 2 i 12, 22; 28 i 34; 19. Szczegółowe wskazanie czynności Lewitów.

13. Poświęcanie pierworodnych mimo to pozostaje w obowiązki Izraelitów. R. Jochanan

15. Jak zd. 8 Lewici mieli nie tylko stanowić straż części materjalnych, ~~etc.~~

17. Rody Lewitów nazywano od imion wymienionych 3 synów. I. 46; 11 II. 6; 16–19. którzy w pokoleniach tworzyli 3 domy rodowe.

25. Do czynności Lewitów należało: przenoszenie poszczególnych części Przybytku, nadzór nad niemi i utrzymywanie w należytym stanie.

27. Ród Amrama, jako potomkowie Mojżesza, przydzielony był do rodu Kehata, który stanowił najliczniejszy oddział Lewitów, zajmował ~~miał~~ najpierwniejsze miejsce i miał spełniać najważniejsze czynności.

32. Jako naczelny Książę zarządzał i wyznaczał każdemu właściwe obowiązki i czynności.

38. ~~Brak 300~~ Raszi zwraca uwagę, że koło Mojżesza znajdował się obóz Jehudy, Izachara i Zebuluna, którzy też odznaczali się dostojnością i nauką. „Jehuda, berło moje" Ps. 108; 9. Potomkowie Izachara byli przetoż członkami rady starszych czyli Sanhedrynu a od Zebuluna pochodzili świadomi pisma. Sędz. 5; 14.

39. Ogólna suma czyni o 300 Lewitów mniej, niż poszczególne podane liczby, co Trakt. Bechor. fol. 5 wyjaśnia, że między samymi Lewitami było 300 pierworodnych, którzy nie potrzebowali wykupu. Inni tłumaczą, że między pierworodnymi było wiele dziewcząt. II. 13; 2. i 28; 1. Aron nie był wliczony.

E 46. פדויי = pieniądz wykupny. Za każdego z 273 pierworodnych, przewyższających pierwotną liczbę Lewitów, należało opłacić po 5 szekli. III. 27; 6.

50. Losowanie miało wskazać, który pierworodny miał być okupiony przez Lewitę a który pieniądzmi. Raszi.

Rozdział ~~XX~~ 4.

1. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza i do Arona, rzekłszy:

2. „Zbierzcie ~~ogół (liczby)~~ głowną sumę synów Kehata z pośród synów Lewiego według rodów ich, według domów ojców ich,

3. Od wieku trzydziestu lat i wyżej i do wieku pięćdziesięciu lat; każdego ~~przybywającego~~ wstępującego do zastępu, dla wykonywania czynności ~~koło~~ w namiotu ~~zboru~~ (zgromadzenia).

4. Ta jest służba synów Kehata ~~przy~~ w namiocie ~~zboru~~ zgromadzenia: ~~święt~~ poświęcone świętości.

a cap. 5. ~~I~~ Więc wejdzie Aron i synowie jego, gdy ruszy obóz, i zdejmą oponę zasłaniającą i okryją nią ~~skrzynię~~ Arkę świadectwa,

6. I złożą na nią okrycie ze skóry borsuczej i rozciągną okrycie całe z błękitu ~~purpury~~ (wełny) z wierzchu i ~~przysposobią~~ założą drążki jej.

7. A na stół wystawny rozciągną okrycie z błękitu ~~purpury~~ i ~~ustawią~~ ustawią na ~~nim~~ nim miski i ~~[illegible]~~ łyżki i ~~dzbany~~ czasze ~~i patelnie~~ i czarki ~~i podstawy~~ ~~nalewania~~ do zalewania, a chleb wieczysty na ~~tem~~ ~~być ma~~ niem niech będzie.

8. I rozciągną nad tem okrycie karmazynowe ~~czerwone~~ dwukrotne (wełny) i ~~nakryją~~ osłonią je okryciem ze skóry borsuczej i ~~przysposobią~~ założą drążki jego.

9. I wezmą okrycie ~~purpurowe~~ błękitne i ~~osłonią~~ nakryją świecznik do oświetlania i lampy jego i szczypczyki jego i ~~popielniczki~~ kadzielnice jego i wszystkie przybory na oliwę jego, któremi obsługuje się go.

10. I ~~Ik~~ złożą go i wszystkie przybory jego do pokrowca ze skóry borsuczej i ~~położą~~ złożą na nosze.

a cap. 11. A na ołtarz złoty rozciągną okrycie ~~purpurowe~~ błękitne i ~~zastonią~~ nakryją go pokrowcem ze skóry borsuczej i założą drążki jego.

12. Pweźmą wszystkie przybory służby, któremi posługują się w Świątyni, i włożą do opony z błękitu i nakryją je pokrowcem ze skóry borsuczej i włożą na nosze.

13. I oczyszczą z popiołu ołtarz i rozciągną nad nim okrycie purpurowe.

14. I włożą na nim wszystkie przybory jego, któremi posługują się: kadzielnice, widełki i łopatki i kropielnice, wszystkie przybory ołtarza i rozciągną nad nim pokrowiec ze skóry borsuczej i założą drążki jego.

15. A dopełni Aron i synowie jego nakrycia Świątyni i wszystkich przyborów Świątyni, gdy wyruszyć ma obóz, a potem przybędą synowie Kehata, aby je nieść; a niech nie dotkną Świątyni, aby nie zmarli. To jest co do noszenia przez synów Kehata przy namiocie zgromadzenia.

a cap. 16. A pod nadzorem Eleazara, syna Arona, kapłana (ma być): oliwa do oświetlenia i kadzidło wonne i śniedna (ofiara) ustawiczna i olej namaszczenia, nadzór całego jego przybytku i wszystkiego, co w nim, w Świątyni i przyborów jej.

a cap. 17. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza i do Arona, rzekłszy:

18. Nie wytępiajcie pokolenia rodów Kehata z pośród Lewitów.

19. A tak czyńcie im, aby żyli a nie umarli, gdy przystępować będą do przenajświętszego: Aron i synowie jego niech wejdą i ustanowią ich każdego do służby jego i do noszenia jego.

20. A niech nie przybędą, aby przyglądać się (przy nakrywaniu) Świątyni, i aby nie zmarli.

F

21. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza, rzekłszy:

22. Policz (sumę) synów Gerszona, także ich, według domu ojców ich, według rodów ich.

F XXXV. — נשא — נק

Dalsze porządkowanie i liczenie Lewitów, zdolnych do służby. Roz. 5. Usunięcie nieczystych z obozu. Świadczenia przy rozgrzeszeniu. Prawa co do podejrzenia wiarołomstwa. Roz. 6. Prawa nazarejczyków. Błogosławieństwo kapłańskie. Roz. 7. Dary i ofiary książąt rodowych.

23. Od wieku trzydziestu lat i wyżej do wieku pięćdziesięciu lat przeglądniesz ich, każdego przybywającego, by wstąpić do zastępów dla pełnienia służby w namiocie ~~zboru~~ zgromadzenia.

24. ~~To~~ Ta jest służba rodów Gersonidów dla ~~służby~~ służenia i dla noszenia:

25. Nosić mają ~~kobierce~~ opony Przybytku i namiotu ~~zboru~~ zgromadzenia, jego ~~okrycie~~ pokrowce i pokrowiec borsuczy, który na nim ~~z~~ na wierzchu i zasłonę ~~(od)~~ drzwi namiotu ~~zboru~~ zgromadzenia;

26. ~~I~~ i ~~zasłony~~ zasłony ~~dworca~~ dziedzińca i zasłonę drzwi bramy ~~dworca~~ dziedzińca, która koło Przybytku i koło ołtarza dokoła i sznury ich i wszystkie przybory ~~do~~ służby ich i wszystko, co przy nich robić się ma, mają wykonywać.

a cap. 27. Na ~~polecenie~~ wyrzeczenie Arona i synów jego ~~niech~~ odbędzie się wszelka służba synów Gersonidów we wszystkiem, co nosić mają, i we wszelkiej służbie ich i ustanowicie nadzór ~~nad~~ ~~doglądanie ich w przestrzeganiu~~ we wszystkiem, ~~obowiązków~~ ~~ciężarów ich~~ co nosić mają.

28. Ta (jest) służba rodów synów Gersonidów w namiocie ~~zboru~~ zgromadzenia a nadzór nad nimi ~~ich~~ w ręku Itamara, syna Arona, kapłana.

a cap. 29. Synów Merarego według rodów ich, według domów ojców ich, ~~policzysz~~ przeglądniesz ich.

30. Od wieku trzydziestu lat i wyżej i do wieku pięćdziesięciu lat ~~przeglądniesz~~ policzysz ~~policzysz~~ wszystkich przybywających do zastępów, by ~~służyć~~ pełnić służbę w namiocie ~~zboru~~ zgromadzenia.

31. A to (jest), co do ~~przestrzegania~~ nadzoru noszenia ~~ciężarów~~ obowiązków ich w całej służbie ich w namiocie ~~zboru~~ zgromadzenia: deski przybytku i zasuwy ~~ich~~ jego i słupy jego i podstawy jego;

32. ~~I~~ i słupy ~~dworca~~ dziedzińca wkoło i podstawy ich i ~~klamry~~ kołki ich i sznury ich, wszystkie przybory ich i wszystkie do służby (należące) i ~~imiennie przeglądacie~~ według nazw policzycie przybory dla ~~przestrzegania obowiązków~~ nadzoru noszenia ich.

33. Ta jest służba rodów synów Merarego ~~w całej~~ przy wszystkich służbach ich w namiocie ~~zboru~~ zgromadzenia (oddana) w ręce Itamara, syna Arona, kapłana.

34. Więc przeglądnęli Mojżesz i Aron i książęta gminy synów Kehata według rodów ich i według domów ojców ich.

35. Od wieku trzydziestu lat i wyżej i do wieku pięćdziesięciu lat wszystkich przybyłych do zastępów dla służby w namiocie zgromadzenia.

36. A było przeglądniętych ich według rodów ich: dwa tysiące siedemset i pięćdziesiąt.

37. Ci są przeglądani rodów Kehata, wszyscy służący w namiocie zgromadzenia, których przeglądnął Mojżesz i Aron według wyrzeczenia Wiekuistego za pośrednictwem Mojżesza.

a cap. 38. A przeglądani synów Gerszona według rodów ich i według domów ojców ich;

39. Od wieku trzydziestu lat i wyżej i do wieku pięćdziesięciu lat, wszystkich wstępujących do zastępów dla służby w namiocie zgromadzenia;

40. Było przeglądniętych ich według rodów ich, według domów ojców ich: dwa tysiące i sześć set i trzydzieści.

41. Ci są przeglądani rodów synów Gerszona, wszyscy służący w namiocie zgromadzenia, których przeglądnął Mojżesz i Aron według polecenia Wiekuistego:

42. A przeglądani rodów synów Merarego według rodów ich, według domów ojców ich:

43. Od wieku trzydziestu lat i wyżej i do wieku pięćdziesięciu lat, wszystkich wstępujących do zastępu dla służby w namiocie zgromadzenia;

44. A było przeglądanych ich według rodów ich trzy tysiące i dwieście:

45. Ci są przeglądani rodów synów Merarego, których przeglądał Mojżesz i Aron według polecenia Wiekuistego za pośrednictwem Mojżesza:

46. Wszystkich przeglądanych, których przeglądał Mojżesz i Aron i książęta Izraela u Lewitów według rodów ich i według domu ojców ich:

47. Od wieku trzydziestu lat i wyżej i do wieku pięćdziesięciu lat, wszystkich przybyłych do pełnienia służby i pracy noszenia w namiocie zgromadzenia:

F 28. Gersonidzi stanowili zatem także osobny ród.
Cała służba nadzorcza była nietylko mechaniczną czynnością, ale wymagała także opieki moralnej i intelektualnej.

48. Więc było przeglądanych ich ośmie tysięcy i pięćset i ośmdziesiąt.
49. Według wyrzeczenia Wiekuistego ~~przeglądano~~ ich za pośrednictwem Mojżesza, każdego do służby jego i do noszenia jego i ~~przeglądnięto~~ ~~ich~~, jak rozkazał Wiekuisty Mojżeszowi.

Rozd. 4. W wieku od lat 30 do 50 posiada się właściwe, ustalone siły męskie, potem zaczynają opadać, a do dźwigania ciężarów ~~potrzebne~~ były ~~wytrwałe~~ siły. [2. Kehatydom oddano najważniejsze części do strzeżenia i noszenia.]
4. Lewitom nie wolno było dotykać bezpośrednio świętych przedmiotów, dlatego kapłani mieli je naprzód okrywać, potem Lewici je nieśli. II. 25; 10–40, 39; 38, 27; 1 i 3.
15. Wypadki śmierci z tego powodu I. Sam. 6; i II. Sam. 6;
16. Eleazar miał czuwać nad dostarczaniem i utrzymywaniem w należytym porządku wymienionych przedmiotów.
18. Powtórzenie napomnienia wskazuje na konieczną ostrożność, aby przez lekceważenie nie spowodować śmierci, jak Nadab i Abihu.
19. Dla utrzymania porządku należało każdemu wyznaczyć ściśle i dokładnie jego obowiązkowe czynności.
20. Bezczynne przyglądanie się może pobudzić ciekawość i spowodować dotykanie uświęconych przedmiotów. 32. Obowiązki były dokładnie wskazane, aby nikt nie wybierał według woli najlżejsze czynności; przeto
27. Naczelnikiem pokolenia Gerszona był Itamar, syn Arona. ~~Raszi~~.
32. … poszczególny nakład.
47. Do służby ~~obowiązkowej~~ Lewitów należały także śpiewy chóralne i gra na instrumentach muzycznych w czasie uroczystych nabożeństw w soboty i święta. Raszi.
~~Hirschheimer dodaje do od. 21 następujące powiedzenie~~ a cap. 20: Cześć przed świętością! Co jest święte, to ~~musi~~ być uświęcone. Komu nie jest święte i czcigodne co uzmysławia lub potęguje świętość, jak Świątynia, Arka przymierza i t. p., ten nie okazuje też należnej czci Bogu. Jak kapłani, tak też każdy powinien dbać o to, aby wszystko, co jest poświęcone służbie Bożej, było także przez innych należycie uczczone. Hirsch.
49. Jak Lewici „do służby i do obowiązków" ustanowieni zostali w czasie pochodu przez pustynię, tak każdy człowiek powinien pełnić swoje powołanie i obowiązki w wędrówce życia. Każdy musi dźwigać swoje brzemię i znosić swoje dolegliwości. Nikt nie jest od nich wolny. Jeżeli to nie jest następstwem naszych przewinień, to Bóg je nakłada, aby nas pobudzić do kształcenia się w pracy, do wychowania dla naszego przeznaczenia, do wiecznej szczęśliwości, aby nas pouczyć o naszej zależności od Boga, abyśmy ćwiczyli się w pokorze i pobożności, abyśmy przez szlachetne uczynki i rozpamiętywanie naszego położenia stali się doskonalszymi i starali się z miłością zbliżać się do bliźnich naszych. Tak nasze obowiązki prowadzą nas do Boga, do cnoty, do uciechy z życia. Jest to obowiązek święty, jak dla Lewitów służba w Świątyni. Niechaj więc nikt nie narzeka! Hirsch.

Rozdział 5.

1. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza, rzekłszy:

2. ~~Przy~~Rozkaż synom Izraela, aby wydalili z obozu wszystkich trędowatych i wszystkich cierpiących na ~~z upławami~~ upławy i wszystkich zanieczyszczonych przy ~~umarłym~~ ~~zwłokach~~ trupie,

3. Tak ~~od~~ mężczyzn, jak ~~do~~ niewiastę wydalcie, poza obóz wydalcie ich, aby nie zanieczyścili obozów swoich, gdzie ~~w których~~ Ja przebywam wśród nich.

4. Więc ~~I~~ uczynili tak synowie Izraela i wydalili ich poza obóz, jak mówił Wiekuisty do Mojżesza, tak uczynili synowie Izraela.

a cap. 5. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza, rzekłszy:

6. Przemów do synów Izraela: Mężczyzna lub niewiasta, jeśli popełni jakibądź grzech ~~wszystek~~ ~~grzech~~ ~~przeciw~~ ludzki ~~człowiekowi~~, przez popełnienie występku ~~aby przeniewierzyć przeniewierstwo~~ wobec ~~przeciw~~ Wiekuistego i zawini ~~zgrzeszy~~ osoba ~~która~~ owa,

7. ~~To~~ Niech wyznają grzechy swe, które popełnili, i zwróci przewinienie swe według sumy (wartości) ~~głównej wartości~~ a piątą (część) jego dołoży do tego ~~przydatku~~ i odda to (temu), wobec ~~na~~ którego zawinił.

8. A jeśli nie ma ten człowiek krewnego, aby ~~zwrócić~~ wynagrodzić przewinę temu, ~~Wtedy~~ tedy przewina ma być ~~zwrócona~~ wynagrodzona Wiekuistemu dla Kapłana, oprócz ~~wszystkiem~~ barana odpuszczenia, przez ~~przez~~ który odpuszczone mu zostanie.

9. A wszelka danina z wszelkich świętości dzieci ~~synów~~ Izraela, które przyniosą dla Kapłana, do niego należeć będzie ~~jego własną będzie~~.

10. A każdego ~~człowieka~~ świętość jego (którą przyniósł) ~~do~~ niego (Kapłana) należy; co ktokolwiek ~~człowiek~~ daje dla Kapłana, do niego należy.

a cap. 11. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza, rzekłszy:

12. Przemów do synów Izraela i powiedz im: – Któremu ~~kolwiek~~ bądź mężowi ~~jeśli~~ jeśli sprzeniewierzy się ~~wykroczy~~ żona jego i popełni na nim wiarołomstwo;

13. I ~~zniewoliłby ją sprzeg obcowanie~~ leżałby mężczyzna przy niej, obcując z nią, i zatajone byłoby ~~przed oczyma~~ wobec męża jej, ~~gdyż zatajone~~ ponieważ ukryła się i ~~zbezcześciła~~ splugawiła się, a świadka niema przeciw niej, i ona nie została ~~złapana~~ zniewolona;

14. I ~~przy opadłby~~ naszłoby go ~~duch~~ uczucie zazdrości i zazdrosny byłby o żonę swoją, a ona została zbezczeszczona; albo ~~opadłby~~ naszłoby go uczucie zazdrości i zazdrosny byłby o ~~nią~~ żonę swoją, a ona nie była ~~zbezczeszczona~~ splugawiona;

15. Tedy przywiedzie ów ~~człowiek~~ mąż żonę swoją do kapłana i przyniesie ofiarę za nią dziesiątą efy mąki jęczmiennej; nie naleje na nią (ofiarę) oliwy, i nie da na nią kadzidła, gdyż (śniedna ofiara) zazdrości to jest, (śniedna ofiara) pamięci, przypominająca winę.

16. I przywiedzie ją kapłan i postawi ją przed obliczem Wiekuistego.

17. I weźmie kapłan wody święconej ~~do~~ naczynia glinianego i z prochu, który znajduje się na posadzce Przybytku, niech weźmie kapłan i da do wody.

18. I postawi kapłan ~~kobietę~~ niewiastę przed oblicze Wiekuistego i ~~rozpuści włosy~~ odsłoni obnaży głowę kobiety i da na dłoń jej śniedną pamięci, śniedną zazdrości jest ona, a w ręce kapłana będzie woda goryczy, przekleństwa.

19. I zaprzysięgnie ją kapłan i przemówi do ~~kobiety~~ niewiasty: – Jeżeli nie obcował mężczyzna z tobą i jeśli nie ~~wykroczyłaś~~ sprzeniewierzyłaś się ~~zbezczeszczeniem~~ splugawieniem ~~poza~~ przeciw mężowi ~~twemu~~, to bądź nienaruszona przez wodę goryczy, przekleństwa tę.

20. Ale jeśli wykroczyłaś ~~poza~~ przeciw (twemu) mężowi i jeśli zbezcześciłaś się, i ~~oddałaś się~~ mężczyzna z tobą obcował, ~~[illegible]~~ oprócz męża twego;

21. ~~I~~ tedy zaprzysięgnie kapłan ~~kobietę~~ niewiastę przysięgą przekleństwa i przemówi kapłan
do ~~kobiety~~ niewiasty: Niech odda Wiekuisty ciebie na przekleństwo i na zaprzysiężenie
wśród ludu twego, czyniąc Wiekuisty twoje ~~łono~~ lędźwie zanikające a ~~łono~~ żywot twój opuchłym;

22. ~~I~~ i niech wejdzie ~~te~~ wody przekleństwa do wnętrzności twoich, ~~dla~~ aby opuchł i
~~łono~~ żywot, i ~~dla~~ aby zanikły ~~lędźwie~~ lędźwie; ~~I~~ a wypowie ~~kobieta~~ niewiasta: Amen! Amen!

a cap. 23. I zapisze przekleństwa te kapłan ~~do~~ w księdze i zmyje ~~tą~~ wodą goryczy;

24. ~~I~~ i napoi ~~tą kobietę tą~~ niewiastę wodą goryczy, przekleństwa, i wejdą w nią ~~te~~
wody przekleństwa na gorycz. ~~[illegible]~~

25. I weźmie kapłan z ręki ~~kobiety~~ niewiasty śniedną (ofiarę) zazdrości i ~~wzniesie przed~~ tę
śniedną ~~przed wobec~~ Wiekuistemu i zaniesie ją ~~do~~ na ołtarz.

26. I ~~weźmie~~ bierze kapłan ze tej śniednej garść jako (ofiary) przypomnienia jej
i ~~wzniesie~~ spali ~~do~~ na ołtarzu (~~na spalenie~~) a potem da wypić ~~kobiecie~~ niewieście tę wodę.

27. A napoiwszy ją wodą, (tedy) stanie się, jeśli (~~zbezczeszczona~~ została splugawioną ~~zdradzona~~ (popełniła) i ~~sprzeniewierzenie~~ wiarołomstwo ~~popełniła~~,
~~winą~~ na mężu swym, tedy wejdą w nią wody przekleństwa na gorycz i ~~z~~ opuchnie
~~łono~~ żywot jej i zanikną lędźwie jej i stanie się ~~kobieta~~ ta niewiasta przekleństwem wśród ludu swego.

28. A jeśli nie byłaby ~~zbezczeszczona~~ shańbiona ~~kobieta owa~~ niewiasta i byłaby czystą, tedy
zostanie ~~nieskodzona~~ uniewinniona i ~~pozostanie~~ będzie zapłodniona nasieniem.

a cap. 29. Ta jest nauka o zazdrości, gdyby wykroczyła ~~kobieta~~ niewiasta ~~poza~~ przeciw ~~mężowi~~
~~mężowi~~ swemu i ~~zbezczeszczona~~ shańbioną została;

30. ~~Jeśli~~ albo męża, ~~na~~ którego ~~opadnie~~ naszło duch uczucie zazdrości i zazdrosny byłby
o żonę swoją, tedy postawi żonę swoją ~~wobec~~ przed Wiekuistym i postąpi z nią kapłan
według całej nauki tej.

31. I uwolniony będzie mąż od winy a kobieta owa poniesie winę swą.

— . —

7. Za występek odpowiada każdy jednako, bez różnicy. III M. 5, 5.

F W razie trawiącej a nieuzasadnionej zazdrości jest raczej wskazany rozwód, aby mąż nie żywił nienawiści i aby żonę uwolnić od podejrzenia.

V 16. W razie niemożności stwierdzenia winy oddana zostaje sądowi boskiemu.

<< II. M. 30; 18-21.

P marności zmysłowej istoty kobiecej, jej xx ~~która~~ jednak moralnie podźwignąć ją może powrót na drogę cnoty przez pełnienie religijnych obowiązków, których symbolem jest święcona woda, L Hirsch.

L z naczynia, utworzonego z darów religijnych kobiet.

V 19. Warunkowe uwolnienie od groźnych następstw, o ile była niesłusznie posądzona.

!F Kapłan występuje nie jako sędzia śledczy karzącej sprawiedliwości, lecz jako badacz sumienia, jako stróż i obrońca moralności społecznej.

Wyraz „rozkaz" zawiera nakaz stanowczy, który ma być wykonany ściśle i bezwzględnie.

Rozdz. 5. 2. Dla uchronienia obozu od zarazy należało dotkniętych zakaźną chorobą wydalić poza obóz. III. M. 13; 46. 12; 2. V. M. 23; 11. ~~Swoim [illegible] obóz Majestatu Boga~~

6. Nietylko fizyczne ale i moralne nieczystość miało być wytępione ze względu na nieskazitelność życia rodzinnego i socjalnego. III. 5; 14–26.

V 7. 8. Ofiarę złożoną na cześć Boga, Bóg przeznacza dla kapłanów. Gdyby poszkodowany już nie żył, to jednak szkodę należy wyrównać najbliższemu krewnemu. III. M. 25; 25.

10. Ofiarujący może sam wyznaczyć, któremu kapłanowi przeznacza danine. II. M. 21; 37.

13. Nawet podejrzane przekroczenie należy wytępić. Na wypadek stwierdzenia samowolnego wiarołomstwa przestępczyni ulegała karze śmierci. III. M. 20; 10.

14. Jeżeli zazdrość trapi człowieka, to gnębi go ustawiczne podejrzenie, które staje się źródłem najnieszczęśliwszego pożycia małżeńskiego i wywołuje zawziętą nienawiść, która sprowadzić może nieobliczalne i najokropniejsze skutki. Przyp. S. 6; 34. Herz.

15. Wiarołomna kobieta uważana była za osobę najniższego rzędu, gdyż wiarołomstwo burzy najsilniejszy i najświętszy filar ludzkiego szczęścia, niszczy zgodę i dobrobyt domu, sprowadza dla dzieci i rodziny najsmutniejsze następstwa, fizycznie i moralnie rujnuje i jest haniebnem zbezczeszczeniem najświętszych ślubowań. Herz.

V 17. Naczynie gliniane, ponieważ je później rozbijano. Woda uświęcona z miednicy, zrobionej z miedzianych zwierciadeł, które ofiarowały cnotliwe kobiety. II. M. 38; 8. Proch był symbolem poniżenia i przekleństwa. I. 3; 14. Izaj. 6; 11. i 25; 6.

18. ופרע Stwierdzenie Raszi „przeprowadzić z miejsca na miejsce, aby jej pozostawić czas do namysłu i przyznania się. ~~a w ten sposób [illegible] wymawia mu imienia Boga do przekleństwa~~. „Przed Wiekuistym" t. zn. na dziedzińcu u wschodniej bramy św. Nikanora, aby wszyscy mogli widzieć jej upokorzenie. Nietylko zdejmie nakrycie, ale rozpuści włosy; Rozczesanie włosów, co miało ją najniższym i zeszpecić, a oznaczało smutek i żałobę. Woda gorzka nie woda gorzka, gdyż w skutkach miała sprowadzić goryczy na całe życie przez nieszczęsne dla niej następstwa. Raszi.

V 19. 21. Ma ona być odstraszającym przykładem dla innych, które w podobnym wypadku mają przy zaprzysiężeniu wyrazić się: „Jeżeli przysięgam fałszywie, to niechaj mnie spotka to przekleństwo, które spotkało ową kobietę." Herz. Jer. 65; 15.

22. Można z tego sądzić, że zgryzoty i wyrzuty sumienia mają wywołać cukrzycę, która powoduje ustawiczne pragnienie, nie dające się wodą gasić i sprowadzające rychłą śmierć. Inni sądzą, że to ma spowodować puchlinę wodną, która często występowała w Palestynie. Wypowiadając „Amen" t. zn. „niechaj się sprawdzi na mnie to przekleństwo, jeżeli zgrzeszyłam", miała stwierdzić, że poddaje się wyrokowi. ~~O ze st. 23~~

Prze st. 23. 23. Napisze na pergaminie i spłucze świeże pismo w wodzie, w którą wsiąknie przekleństwo, nadając wodzie złowrogą moc. Miszn. Sota 2; 4. Z pocz.:

że inkaust był trwały a tylko wierzchnia warstwa za świeża była nieco płynna i ~~stąd~~ wynika, że kapłani już wtedy umieli pisać. 23.

24. Przyjmując w siebie wodę goryczy, sama skazuje się na ustawiczne udręki i gorzkie cierpienia moralne.

L 26. ~~26~~ 27. L „Stanie się przekleństwem" t. zn. że w podobnych przypadkach będą przeklinały także inne kobiety, aby im się stało tak, jak ~~stąd~~ kobiecie się stało.

25. והניף patrz. III M. 7;30, והגישה patrz III M. 2;2 i 2;8.

P ~~Do~~ na str. 22. –

Przysięga jest uroczystym aktem religijnym wstrząsającej powagi, chociażby ~~gdyby~~ przysięgający (tylko wymawiał) słowa „amen". Jest to wyznanie wiary w ~~Boga~~ prawdy, wszechwiedzy i karzącej sprawiedliwości. Krzywoprzysięstwo powoduje zatem straszliwe następstwa. Pozostawia zbrodniarzowi dręczące uczucie zbezczeszczenia imienia ~~Boga~~ B., ~~wzywając~~ nadużywając świętego imienia Jego do kłamstwa i oszustwa. Ustawiczne udręki i wyrzuty sumienia (męczące), trwoga przed karzącą ręką najsprawiedliwszego Sędziego, groźny lęk i ~~ta~~ straszliwa obawa przed zbliżającą się śmiercią, ~~z~~ oraz wyczekiwanie niepewnej przyszłości, ~~często~~ nieszczęścia i niepowodzenia, które prześladują grzesznika, są dość srogą karą moralną. Zech. 5;4. Herz~~feldem~~.

31. Wolny jest mężczyzna od winy, jeżeli żona w następstwie faktu przysięgi rychło umiera. Raszi. Inni sądzą, że w razie okazanej niewinności, może ona pozostać nadal prawą żoną, co byłoby wykluczonem, gdyby okazała się winną wiarołomstwa.

~~Prawo Ustawa ta zdaniem R. Jochanana b. Zakaja straciła obowiązującą moc z chwilą zburzenia Świątyni i ustania służby kapłańskiej. Miszr. Sota 9;9.~~

Przejmująca grozą procedura jawnie wobec całego ludu po poważnem napomnieniu miała skłonić obwinioną do przyznania się a wszystkie inne kobiety odstraszyć od wiarołomstwa. ~~Majmon.~~ More Neb. 3; 49.

Po zburzeniu Świątyni R. Joch. b. Zak. zniósł ten proceder, jako nie dający się wykonać dokładnie według przepisu, jak inne czynności kapłańskie.

L 26. Jest to symboliczny dowód, że kobieta przyjmuje na siebie smutne następstwa niegodziwego występku.

Rozdział 6.

1. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza, rzekłszy:
2. Przemów do synów Izraela i powiedz im: – Mężczyzna lub niewiasta jeśli wyszczególni się, aby ślubować ślubowanie nazarejczyka, aby wstrzemięźliwym być dla (czci) Wiekuistego:
3. Od wina i odurzającego (napoju) wstrzymać się, octu z wina i octu z odurzającego napoju nie będzie pił i żadnej nalewki z gron nie będzie pił, ani gron świeżych, ani wysuszonych nie będzie spożywał.
4. Przez wszystkie dni wstrzemięźliwości swojej z wszystkiego, co przyrządza się z latorośli winnej, od pestek i do łupin nie będzie spożywał.
5. Przez wszystkie dni ślubowania wstrzemięźliwości swej nożyce nie przejdą po głowie jego; do spełnienia się dni, przez które był wstrzemięźliwy dla (czci) Wiekuistego, uświęcony będzie, wróść da swobodnie włosom głowy swej.
6. Przez wszystkie dni wstrzemięźliwości swej dla (czci) Wiekuistego do osoby martwej nie przybędzie.
7. Przy ojcu, i przy matce, przy bracie, i przy siostrze, nie zanieczyści się przy nich, gdy umrą, gdyż (uświęcenie) korona Boga jego (jest) na głowie.
8. Przez wszystkie dni wstrzemięźliwości jego uświęcony jest on dla (czci) Wiekuistego.
9. A gdyby kto śmiercią niespodziewaną przy nim i zanieczyści głowę wstrzemięźliwości jego, tedy ostrzyże głowę swoją w dniu oczyszczenia swego, w dniu siódmym ostrzyże ją.
10. A w dniu ósmym przyniesie dwoje synogarlic albo dwoje młodych gołąbków do wejścia namiotu zgromadzenia,
11. I spełni kapłan (ofiarę) jednem zagrzeszną, a drugiem całopalenie i oczyści go z tego, co zgrzeszył przy osobie martwej i uświęci głowę jego w dniu tymże.
12. I będzie wstrzemięźliwym dla Wiekuistego (swój) czas wstrzemięźliwości swej i przyniesie jagnię roczne jako pokutną, a dni poprzednie przepadną, gdyż zanieczyszczona jego wstrzemięźliwość.

a cap. 13. Ta jest nauka o nazarejczyku: w dniu spełnienia się dni wstrzemięźliwości jego, przyprowadzą go do wejścia namiotu zgromadzenia,

14. i złoży jako ofiarę swoją dla (czyli) Wiekuistego owcę jednoroczną nieskażoną, jedną na całopalenie i owcę jedną roczną nieskażoną na zagrzeszną, i barana jednego nieskażonego, na pochwalną;

15. i kosz przaśników z mąki przedniej, kołacza zaczynione oliwą i placki przaśne, natarte oliwą i śniedną ich i zalewkę ich.

16. I przyniesie kapłan przed Wiekuistego i spełni zagrzeszną jego i całopalenia jego;

17. a baranem spełni ofiarę pochwalną dla (czyli) Wiekuistego wraz z koszem przaśników i spełni kapłan śniedną jego i zalewną jego.

a cap. 18. I ostrzyże nazarejczyk u wejścia namiotu zgromadzenia głowę swą u poświęconą i weźmie włos głowy uświęcania swego i złoży na ogniu, który jest pod ofiarą pochwalną.

19. I weźmie kapłan łopatkę uwarzoną z barana i kołacz przaśny jeden z kosza i placek przaśny jeden i złoży je na dłonie nazarejczyka po ostrzyżeniu się nazarejczyka.

20. i pokołysze je kapłan jako przedstawienie wobec Wiekuistego, poświęcone to dla kapłana wraz z mostkiem przedstawienia i łopatką podniesienia; a potem może pić nazarejczyk wino.

21. Ta jest nauka o nazarejczyku, który ślubuje ofiarę swoją dla (czyli) Wiekuistego z powodu wstrzemięźliwości swej oprócz tego, co osiągnie ręka jego, według ślubowania swego, które ślubował, tak uczyni według nauki dla wstrzemięźliwości jego.

a cap. 22. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza, rzekłszy:

23. Przemów do Arona i do synów jego, rzekłszy: — Tak błogosławcie dzieci Izraela, mówiąc do nich: —

P. Jak Kapłani i (lewici t.j.) nauczyciele przed pełnieniem swych obowiązków mają wstrzymywać się od używania (wszelkich) alkoholowych napojów. (w wiekuistem)

F6. Nazarejczyk, poświęcający się B. wszelkiego życia, ma unikać widoku śmierci i znikomości istot ziemskich.

F7. Okrążonya [illegible] wieńcem (czyli odosobniony kręgiem) duchowych pojęć i umysłowych właściwości, dążących do wzniesienia się z życia zmysłowego do doskonałości duchowej dla chwały B. II. M. 29; 6. III. M. 21; 12.

24. – Niech błogosławi cię Wiekuisty i strzeże cię!

25. Niech jaśnieje Wiekuisty obliczem swojem tobie i będzie miłościwym tobie!

26. Niech zwróci Wiekuisty oblicze swe ku tobie i darzy cię pokojem!

27. I złożą imię moje na dzieci Izraela, a ja pobłogosławię ich.

Rozd. 6. Raszi uzasadnia następstwo przepisów o nazarejczyku po nierządnicy tem, że wino prowadzi do zmysłowej rozwiązłości.

Nazaryt czyli nazarejczyk t. j. ślubujący wstrzemięźliwość postępowaniem swojem okazuje dążenie do dobrowolnego połączenia się z Bogiem, jak lud izraelski miał być ludem kapłańskim t. j. poświęconym służbie Boga. Herzheimer.

F Talm. tr. Nazyr odróżnia nazaryt wieczny n. p. Samsona, od nazarytu czasowego t. j. 30-dniowego. III. M. 27; 2. 22; 21. Zech. 7; 3. Am. 2; 11. P 25; 5. i 11.

F Nazarejczyk odszczególnił się od ogółu, który dąży za zmysłowemi pragnieniami, ślubowaniem wstrzemięźliwości. Iba Ezra. „Na cześć Boga" dodaje Michaelis.

Nazaryt nie jest identyczny z ascetyzmem, pustelnictwem lub życiem zakonnem, i jest tylko tolerowany w judaizmie, który też nakłada na nazarejczyka poważne ofiary, aby ślubowania takie nie stały się powszednie, a tylko w wyjątkowych wypadkach się pojawiały.

3. Wszelki mocny napój, jak spirytus, powstały z kartofli, ze zboża, z owoców, miodu, palm i t. p. wyskoki lub nalewki. P III. M. 10; 9.–11.

5. Włosy uważane były za ozdobę zewnętrzną a zarazem wykwit ożywiającej wewnętrznej siły człowieka, które ślubujący poświęcał Bogu, dlatego musiał zachować je w naturalnym stanie przez czas wstrzemięźliwości i potem złożyć je na ofiarę. Czasokres ślubowania wynosił najmniej 30 dni.

6. F 7. 9. W dniu siódmym po wypadku może być oczyszczony a dnia ósmego złoży ofiarę. III. 15; 14. i 22; 27.

11. Kapłan poświęci go ponownie.

12. Od tego święcenia rozpoczyna ponownie liczyć dni wstrzemięźliwości, które ślubował (pierwotnie).

~~13. R. Izmael twierdzi, że wyraz ... w tem zdaniu z jeszcze w 2 zdaniach t. j. III. 22; 16. V. 21;~~ III. M. 22; 10. lub (nieświadomie)

14. Zagrzeszna ofiarę tłumaczą niektórzy tem, że mimowoli mógł w czasie wstrzemięźliwości zgrzeszyć, inni zaś uważają sam fakt zupełnego odmawiania sobie darów Bożych za przewinienie.

W każdym razie (ślubowanie) wstrzymywania się od wyskokowych napojów, które są (nader) szkodliwe dla organizmu i dla ducha, w stosunkach domowych i społecznych, lub wogóle ćwiczenie się i opanowanie się w używaniu zmysłowem, (dążenie) do wytrwałości w wykonywaniu obowiązków religijnych, w pełnieniu cnotliwych uczynków a pokonywaniu żądz zmysłowych lub nałogów moralnych, w sprzeciwianiu się pokusom i opanowaniu namiętności, są zawsze pochwały godne.
„Ślubowania są ogrodzeniem dla wstrzemięźliwości" Pir. Ab. 3; 13. Herz.
15. Jak III. 15; 31. IV. 15. 5 i 8.
18. U wejścia namiotu, aby publicznie stwierdzić, że dni ślubowania skończyły się.
19. Jak II. 29; 31, III. 7; 30 i 8; 31, I. Sam. 2; 15.
20. " III. 7; 34.
21. Oprócz obowiązkowych mógł także ślubować inne ofiary.
23. W obecności (ludu) zgromadzonego koło Przybytku świętego, kapłan miał wypowiedzieć błogosławieństwo dokładnie według podanego brzmienia, które było zastrzeżone kapłanom tylko w służbie urzędowej przy rozgrzeszaniu. Mojżesz, Salomon i in. błogosławili lud nie (w) tem[?] brzmieniu. III. 9; 22. Abarb.
24. Według objaśnienia Abarb. błogosławieństwo opiewa następująco: „Niechaj błogosławi cię Wiekuisty" – dobrami materjalnemi – „i strzeże cię" – przed wszelką szkodą i niedolą, odnosi się do wszystkich pokoleń a zwłaszcza do ogółu obywateli i klasy pracującej. Bóg jest Stwórcą i Opiekunem zarazem.
25. „Niechaj jaśnieje Wiekuisty obliczem Twojem tobie" darząc ducha twego światłością rozumu „i będzie miłościwym tobie" udzielając ci łaskawie świadomości i miłosierdzia w chwili potrzeby, Ps. 4; 7 i 67. – odnosi się do Lewitów i uczonych wogóle, którzy mają oświecać ogół.
26. „Niechaj zwróci Wiekuisty oblicze Swe ku tobie" – t. j. niechaj opatrzność Wszechmocnego opiekuje się tobą w sprawach materjalnych i duchowych, „i da ci pokój" – t. zn. (szczęściem) niezamąconym w doczesnem i przyszłem życiu; – odnosi się szczególnie do stanu kapłańskiego, który jest przedstawicielem duchowym i odpowiedzialnym moralnym (całego) narodu. Ps. 10; 1.
27. Błogosławieństwo mają wypowiedzieć w imię Boga t. zn. ubłagać Boga o błogosławieństwo. Wypowiadając trzykrotnie imię „Wiekuistego" wyrażają równocześnie wyznanie wiary całego ludu izraelskiego w „Jedynego" Wiekuistego, który błogosławieństwo spełnić zdoła.
Podniesieniem ręki symbolizują niejako złożenie błogosławieństwa w imię Boga. III. 9; 22. V. 10; 8 i 21; 5.

W prostych a podniosłych i wszystkie sprawy ludzkie ujętych słowach błogosławieństwo to zachowało dotychczas swoją powagę i uroczyste znaczenie, gdy je wypowiadają kapłani w czasie nabożeństwa świątecznego lub w innej uroczystej chwili: Błogosławieni są ci, którzy z ufnością w Boga słuchają tych słów ze wzruszeniem religijnem! Herz.

Rozdział 7.

1. A stało się w dniu, gdy dokonał Mojżesz wystawienia Przybytku i namaścił go i poświęcił go i wszystkie przybory jego i ołtarz i wszystkie przybory jego i namaścił je i poświęcił je;

2. przynieśli Książęta Izraela, naczelnicy domów ojców ich, oni, książęta pokoleń, którzy stali nad przeglądanymi;

3. i sprowadzili ofiary swoje przed Wiekuistego: sześć wozów krytych i dwa- naście bydła, wóz dla dwóch książąt a (jeden) dla każdego i sprowadzili je przed Przybytek.

a cap. 4. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza, rzekł:

5. Przyjm od nich i niech zostaną do pełnienia służby przy namiocie zgromadzenia i oddasz je Lewitom, każdemu stosownie do służby jego.

6. Więc przyjął Mojżesz wozy i to bydło i oddał je Lewitom.

7. Dwa wozy i czworo bydła oddał synom Gerszona według służby ich,

8. a cztery wozy i ośmioro bydła oddał synom Merarego według służby ich pod władzą Itamara, syna Arona, Kapłana.

9. A dla synów Kehata nie dał, gdyż służba koło Świątyni była dla nich – na ramionach nosić mieli.

10. Potem przynieśli Książęta na ofiarę poświęcenia ołtarza w dniu namaszczenia go: a przynieśli Książęta ofiary swoje przed ołtarzem.

11. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: Książę jeden na dzień (jeden) a książę jeden na dzień następny niech złoży ofiarę swoją na poświęcenie ołtarza.

a cap. 12. Więc był składający w dniu pierwszym ofiarę swoją: Nachszon, syn Amminadaba, z pokolenia Jehudy.

13. A ofiara jego była: miska srebrna jedna, sto i trzydzieści szekli (jej wagi), ~~miednica~~ miednica jedna srebrna, siedemdziesiąt szekli ~~według~~ w szekla Świątyni; obie pełne mąki przedniej, zaczynionej oliwą na śniedną (ofiarę);

14. ~~Kadzielnica~~ Łyżka jedna (złota) na dziesięć szekli, pełna kadzidła;

15. Byk jeden z młodego bydła, ~~kozioł~~ baran jeden, jagnię jedno, ~~jest~~ roczne na całopalenie;

16. ~~Baran~~ Kozioł jeden na zagrzeszną;

17. A na ofiarę ~~spokojną~~ pochwalną ~~bydła~~ ~~cielców~~ dwoje, baranów pięć, kozłów pięć, jagniąt rocznych pięć. Ta była ofiara Nachszona, syna Amminadaba.

a cap. 18. W dniu drugim złożył (ofiarę swą) Natanael, syn Cuara, książę Issachara:

19. Przyniósł jako ofiarę swoją: miskę srebrną jedną, sto i trzydzieści ~~szekli~~ (jej wagi), ~~miednicę~~ czaszę jedną srebrną, siedemdziesiąt szekli, ~~według~~ w szekla Świątyni; obie pełne mąki przedniej, zaczynionej oliwą na śniedną;

20. ~~Czaszę~~ ~~Kadzielnicę~~ Łyżkę jedną na (złotych) dziesięć (szekli) pełną kadzidła;

21. Byka jednego ~~z~~ młodego ~~bydła~~, barana jednego, jagnię jedno roczne na całopalenie;

22. Kozła jednego - na zagrzeszną;

23. A na ofiarę ~~spokojną~~ pochwalną: ~~woły~~ ~~bydła~~ ~~cielców~~ dwoje, baranów pięć, kozłów pięć, jagniąt rocznych pięć. Ta była ofiara Natanaela, syna Cuara.

a cap. 24. W dniu trzecim książę synów Zebuluna Eliab, syn Chelona.

25. Ofiara jego: miska srebrna jedna - sto i trzydzieści szekli (jej wagi), ~~miednica~~ czasza jedna srebrna, siedemdziesiąt szekli, ~~według~~ w szekla Świątyni, obie pełne mąki przedniej, zaczynionej oliwą, jako śniedną;

26. ~~Czara~~ ~~Kadzielnica~~ Łyżka jedna dziesięć złotych (szekli), pełna kadzidła;

27. Byk jeden z młodego ~~bydła~~, baran jeden, jagnię jedno roczne na całopalenie;
28. ~~Koziel~~ Kozieł jeden – na zagrzesznę.
29. A na ofiarę ~~ofiarną~~ pochwalną: ~~bydła~~ bydła dwoje, baranów pięć, kozłów pięć, jagniąt rocznych pięć. Ta jest ofiara Eliaba, syna Chelona.
a rozp. 30. W dniu czwartym książę synów Rubena Elicur, syn Szedeura.
31. Ofiara jego: – misa srebrna jedna, sto i trzydzieści sekli jej (wagi), miednica jedna srebrna, siedemdziesiąt sekli; ~~według~~ sekla Świątyni; obie pełne mąki przedniej, zaczynionej oliwą, na śniedną;
32. łyżka ~~kadzielnica~~ jedna, dziesięć złotych (sekli), pełna kadzidła;
33. Byk jeden z młodego ~~bydła~~, baran jeden, jagnię jedno, roczne, na całopalenie;
34. Kozieł jeden – na zagrzeszną.
35. A na ofiarę ~~ofiarną~~ dziękczynną: – ~~bydła~~ woły dwoje, baranów pięć, kozłów pięć, jagniąt rocznych pięć. Ta jest ofiara Elicura, syna Szedeura.
a rozp. 36. W dniu piątym książę synów Szymeona Szelumiel, syn Curyszaddaja.
37. Ofiara jego: misa srebrna jedna, sto i trzydzieści sekli jej (wagi), ~~miednica~~ czasza jedna srebrna, siedemdziesiąt sekli; ~~według~~ w sekla Świątyni; obie pełne mąki przedniej, zaczynionej oliwą na śniedną;
38. łyżka ~~kadzielnica~~ jedna – dziesięć złotych (sekli), pełna kadzidła;
39. Byk ~~Byk~~ ~~cielec~~ jeden z młodego bydła, baran jeden, jagnię jedno, roczne, na całopalenie;
40. Kozieł jeden – na zagrzeszną.
41. A na ofiarę ~~ofiarną~~ dziękczynną: ~~bydła~~ dwoje, baranów pięć, kozłów pięć, jagniąt rocznych pięć. Ta jest ofiara Szelumiela, syna Curyszaddaja.
a rozp. 42. W dniu szóstym książę synów Gada, Eliasaf, syn Deuela.

43. Ofiara jego: - misa srebrna jedna, stotrzydzieści szekli jej (wagi), miednica jedna srebrna, siedemdziesiąt szekli w szeklu Świątyni, obie pełne mąki przedniej, zaczynionej oliwą, na ofiarę śniedną;

44. ~~Czara~~ łyżka jedna, dziesięć złotych (szekli), pełna kadzidła;

45. ~~Byk~~ byk jeden z młodego bydła, baran jeden, jagnię jedno, roczne, na całopalenie;

46. ~~Kozieł~~ kozieł jeden - na zagrzeszną.

47. A na ofiarę ~~ofiarną~~ dziękczynną ~~bydła~~ woły dwa, baranów pięć, kozłów pięć, jagniąt rocznych pięć. Ta jest ofiara Eliasafa, syna Deuela.

a cap. 48. W dniu siódmym - książę synów Efraima: Eliszama, syn Ammihuda.

49. Ofiara jego: misa srebrna jedna, sto i trzydzieści szekli jej (wagi), miednica jedna srebrna, siedemdziesiąt szekli w szeklu Świątyni; obie pełne mąki przedniej, zaczynionej oliwą, na śniedną;

50. ~~Czara~~ łyżka jedna, dziesięć złotych (szekli), pełna kadzidła;

51. ~~Byk~~ byk jeden z młodego bydła, baran jeden, jagnię jedno, roczne, na całopalenie.

52. ~~Kozieł~~ kozieł jeden - na zagrzeszną.

53. A na ofiarę ~~ofiarną~~ dziękczynną ~~bydła~~ woły dwa, baranów pięć, kozłów pięć, jagniąt rocznych pięć. Ta jest ofiara Eliszamy, syna Ammihuda.

a cap. 54. W dniu ósmym książę synów Menassego Gamliel, syn Pedacura.

55. Ofiara jego: misa srebrna jedna, sto i trzydzieści szekli jej (wagi), miednica jedna srebrna, siedemdziesiąt szekli w szeklu Świątyni; obie pełne mąki przedniej, zaczynionej oliwą, na śniedną;

56. ~~Czara~~ łyżka jedna, dziesięć złotych (szekli), pełna kadzidła;

57. ~~Byk~~ byk jeden z młodego bydła, baran jeden, jagnię jedno, roczne, na całopalenie;

58. ~~Kozieł~~ kozieł jeden - na zagrzeszną.

59. A na ofiarę dziękczynną: bydła dwoje, baranów pięć, kozłów pięć, jagniąt rocznych pięć. Ta jest ofiara Gamliela, syna Pedacura.

a cap. 60. W dniu dziewiątym książę synów Benjamina: Abidan, syn Gideoni'ego.

61. Ofiara jego: misa srebrna jedna, sto i trzydzieści szekli (wagi) jej, miednica jedna srebrna, siedemdziesiąt szekli w szeklu Świątyni; obie pełne mąki przedniej, zaczynionej oliwą, na śniedną;

62. Łyżka jedna, dziesięć złotych (szekli), pełna kadzidła;

63. Byk jeden z młodego bydła, baran jeden, jagnię jedno, roczne, na całopalenie;

64. Kozieł jeden - na zagrzeszną;

65. A na ofiarę dziękczynną: bydła dwoje, baranów pięć, kozłów pięć, jagniąt rocznych pięć. Ta jest ofiara Abidana, syna Gideoni'ego.

a cap. 66. W dniu dziesiątym - książę synów Dana Achiezer, syn Ammiszaddaja.

67. Ofiara jego: misa srebrna jedna, sto i trzydzieści szekli jej (wagi), miednica jedna srebrna, siedemdziesiąt szekli w szeklu Świątyni; obie pełne mąki przedniej, zaczynionej oliwą, na śniedną;

68. Łyżka jedna, dziesięć złotych (szekli), pełna kadzidła;

69. Byk jeden z młodego bydła, baran jeden, jagnię jedno, roczne, na całopalenie;

70. Kozieł jeden - na zagrzeszną.

71. A na ofiarę dziękczynną: bydła dwoje, baranów pięć, kozłów pięć, jagniąt rocznych pięć. Ta jest ofiara Achiezera, syna Ammiszaddaja.

a cap. 72. W dniu jedenastym - książę synów Asera, Pagiel, syn Ochrana.

73. Ofiara jego: misa srebrna jedna, sto i trzydzieści szekli jej (wagi), miednica jedna srebrna, siedemdziesiąt szekli w szeklu Świątyni; obie pełne mąki przedniej, zaczynionej oliwą, na śniedną;

74. Łyżka jedna, dziesięć złotych (sykli), pełna kadzidła;
75. Byk jeden z młodego bydła, baran jeden, jagnię jedno, roczne, na całopalenie;
76. Kozieł jeden — na zagrzeszną.
77. A na ofiarę dziękczynną: ~~spokojną~~ ~~bydła~~ wołu dwoje, baranów pięć, kozłów pięć, jagniąt rocz-
nych pięć. Ta jest ofiara Pagiela, syna Ochrana.

a cap. 78. W dniu dwunastym — książę synów Naftalego: Achira, syn Enana.
79. Ofiara jego: misa srebrna jedna, sto i trzydzieści sykli jej (wagi), miednica jedna
srebrna, siedemdziesiąt sykli w syklu Świątyni; obie pełne mąki przedniej,
zaczynionej oliwą, na śniedną;
80. Łyżka jedna, dziesięć złotych (sykli), pełna kadzidła;
81. Byk jeden z młodego bydła, baran jeden, jagnię jedno, roczne, na całopalenie;
82. Kozieł jeden — na zagrzeszną.
83. A na ofiarę dziękczynną: ~~spokojną~~ ~~bydła~~ wołu dwoje, baranów pięć, kozłów pięć, jagniąt rocznych pięć.
Ta jest ofiara Achiry, syna Enana.

a cap. 84. Te były (ofiary) poświęcenia ołtarza w dniu namaszczenia go od książąt Izraela:
mis srebrnych dwanaście, miednic srebrnych dwanaście, łyżek złotych dwanaście.
85. Sto i trzydzieści (sykli) misa każda w srebrze a siedemdziesiąt miednica każda,
wszystkiego ~~całe~~ srebra naczyń dwa tysiące czterysta w syklu ~~Świąt~~ Świątyni.
86. Łyżek złotych dwanaście, pełnych kadzidła, po dziesięć (sykli) łyżka (każda)
w syklu ~~Świąt~~ Świątyni; całe złoto łyżek: sto dwadzieścia (sykli).
87. Wszystkiego bydła na całopalenie: dwanaście byków, baranów dwanaście, jagniąt
rocznych dwanaście i śniedne ich, i kozłów dwanaście na zagrzeszną.
88. A wszystkiego bydła na ofiarę dziękczynną ~~spokojną~~: dwadzieścia i cztery byki, baranów sześćdzie-
siąt, kozłów sześćdziesiąt, jagniąt rocznych sześćdziesiąt. Te były ~~były~~ ofiary poświęcenia
ołtarza po namaszczeniu go.

×× 17. Kozły z pomiędzy stada najsilniejsze, zawsze skore do walki, symbolizują gotowość ludu izraelskiego z poddaniem się i z ochotą pod wodzą „Stróża Izraela" ofiarnie w obronie wiary w „Jedynego". Rdak. i organizatorem
18. Natanael miał być projektodawcą tych ofiar. I. Kron. 12; 32.

F נשיא = książę, jako naczelnik pokolenia, dźwigający na sobie ciężar odpowie. działalności za cały szczep, miał też obowiązek dźwignąć podlegający mu lud moralnie i religijnie, utrzymać zgodę i jedność plemienia.
מטה = szczep, konar, czyli pokolenie z pośród całego narodu.

V Równość i jednolitość ofiar wszystkich książąt pokoleń świadczy o zgodności i harmonii przekonań i uczuć religijnych, aby się nikt nie wynosił nad innych.

<< Miało to także stwierdzić, że każde pokolenie mogło w całej pełni okazać udział w objawianiu swych właściwości duchowych i nastroju umysłu w uroczystym akcie według ustanowionego porządku w rozdz. 2.

V Mąka i oliwa miały być wyrazem wdzięczności za żywność i dobrobyt, który B. darzy lud cały. Hirsch.

‡ Nadzieję miało wyrazić zapewnienie, że lud będzie dążył do najwyższej doskonałości
(16.) w pełnieniu obowiązków, aby stać się godnym łask i dobrodziejstw B.
Byk młody symbolizuje niestrudzoną siłę w służbie Bogu; baran przewodzenie w postępowaniu na przedzie bratnich pokoleń; jagnię – skromne i wierne postępowanie za Bogiem, dążąc w górę (całopalenie) do szczytu w poświęceniu dla wiary. III. M. 4; 24. Hirsch.

F 84. W dniu namaszczenia ołtarza złożono także ofiary dobrowolne i pochwalne.
88. Po namaszczeniu i po poświęceniu ołtarza przez Mojżesza następowały kolejno ofiary książąt.
89. Z nim t. zn. z Mojżeszem. (II. 25; 22) Stwierdza się zapowiedź z
Ofiary książąt są wzruszającym przykładem popierania pobożnych urządzeń. Tak powinien każdy w miarę możności popierać w swoim zakresie instytucje religijne, jak świątynie i szkolnictwo, krzewiące zasady wiary i naukę słowa Bożego, wszczepiające cnoty miłości i prawdziwego szczęścia ludzkości. Każdy na swojem stanowisku i w miarę swego wpływu może i powinien działać i w ten sposób pobudzać innych do naśladowania w dziele uczczenia Boga i umoralnienia ludzkości. Hertz.

a cap.) (89. A gdy ~~wszedł~~ wchodził Mojżesz do namiotu ~~zboru~~ zgromadzenia, aby mówiono z nim, wtedy słyszał głos, przemawiający do niego z nad wieka, które na Arce świadectwa, z ~~pomiędzy~~ pomiędzy dwóch Cherubinów, tak przemawiał do niego (Wiekuisty).

III. M. 9; 1.
P 30; 23-29. (II. M. 40; 17 i 18. P

Rozdz. 7. 1. Dokonanie dzieła zbudowania Przybytku przypisane jest Mojżeszowi, gdyż on stale doglądał i usilnie starał się, aby wszystko było wykonane ściśle według przepisów i przeznaczenia przez Becalela, Oholiaba i innych mistrzów.
2. Ci sami, którzy pomagali Moj[żeszowi] przy przeglądzie popisowym 1; 4. Raszi sądzi, że już w Egipcie byli oni naczelnikami. II. 5; 14. Tradycja podaje że książęta pośpieszyli pierwsi z darami, aby nie były zbyteczne, gdyby lud złożył w wielkiej ilości ~~wiele ofiary~~ wcześniej, jak II. 36; 6 i 7.
3. Wyraz צב tłumaczy Raszi kryte (przez), Raszbam jako wojenne, Nachm[anides] jako „obciążone darami", Gezenius jako „lektyki". Jez. 66; 20. Wozy służyły potem ~~do przewożenia części składowych i sprzętów namiotu zgromadzenia w czasie wędrówki.~~ P niektórych
5. „Przyjm" należy uzupełnić przez „je".
6. „Wozy i bydło miały służyć do przewożenia składowych części Przybytku.
8. Arkę świadectwa i stół nosili (za pomocą drążków) (na barkach).
10. Raszi sądzi, że ofiary złożyli przed ołtarzem, gdyż Moj[żesz] nie przyjął ich, dopóki nie otrzymał od Wiek[uistego] nakazu, ~~aby~~
11. Aby się nie nagromadziło naraz zbyt wiele ofiar, mieli składać kolejno co dzień inne pokolenie przez 12 dni trwającej uroczystości poświęcenia.
12. Pokolenia przystępowały z ofiarami według porządku, jak obozowali. Każdy książę składał ofiary w imieniu własnem i z własnego majątku a nie w imieniu całego pokolenia.
II. M. 35; 29. 30; 34.
13. Jak: II. M. 25; 29 i 27; 3 i 30; 13, III. 2; 1. (tylko II. 30; 37.
14. Kadzidło ~~tylko~~ wyjątkowo przyjęto od osób prywatnych (w tym wypadku.)
Talm. Menach. 50.
~~17. Przy podobnych uroczystościach składano w większej ilości ofiary ~~ofiary~~ dziękczynne. I. Król. 8; 63.~~
15. ~~Hirsch podaje symbolicznie~~ ~~...~~ Określenie „jeden" wskazuje na (znaczną i) szczególną wartość ofiarowanego z pośród całego stada bydła. Raszi.
16. ~~Raszi~~ Ogólny wyraz קערת כסף wynosi 930 i przypomina (lata życia) ~~jak~~ Adama. ~~Dalej~~ Liczba 130 przypomina ~~lata życia~~ wiek Adama, gdy mu się urodził Set. Liczba 70 wskazuje na 70 narodów, które powstały po zburzeniu wieży babilońskiej i 70 naczelników, których ustanowił Moj[żesz] za poradą Jetry. Liczba 10 złotych szekli wskazuje na 10 przykazań. Ogólny wyraz קטרת wynosi 613 i wskazuje na ilość przykazań, które są błogosławieństwem. Liczba 5 przypomina Pięcioksiąg. Trzy rodzaje ofiarowanego bydła wskazuje na ofiarę 3 stanów ludu t. j. Kapłanów, Lewitów i Izraelitów. ~~Raszi według~~ R. Mojż[esz] ha-Darszan.
83. Powtórzenie wszystkich jednakich ofiar przy każdym ofiarodawcy wskazuje na równą ich wartość i równe znaczenie także wobec Boga.

Rozdział 8.

Roz. 8. O oświetlaniu i świeczniku. Poświęcenie i czas służby Lewitów. Roz. 9. Święcenie Pesachu. Kierowanie ludem przez obłok. Roz. 10. O 2 srebrnych puzonach. Wyjście Izraelitów z pustyni Synaj. Roz. 11. Później dliwość i szemranie wśród ludu. 70 najstarszych. Przepiórki. Roz. 12. Mirjam obmawia Mojżesza.

1. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza, rzekłszy:

2. Przemów do Arona i powiedz mu: - Gdy rozpalisz lampy ku przedniej stronie świecznika świecić się mają siedem lamp.

3. Więc uczynił tak Aron; ku przedniej stronie świecznika rozpalił lampy jego, jak przykazał Wiekuisty Mojżeszowi.

4. A taka była robota świecznika: z kutego złota od trzonu do kwiatów jego kuty był on; podług kształtu, jak okazał Wiekuisty Mojżeszowi, tak wykonał świecznik.

a rap. 5. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza, rzekłszy:

6. Weź Lewitów z pośród synów Izraela i oczyść ich.

7. A tak postąpisz z nimi, aby oczyścić ich: pokrop na nich wodą rozgrzeszającą i przejadą nożyce po całem ciele ich i wypiorą odzież swą a będą oczyszczeni.

8. I wezmą byka młodego i śniedną jego, mąkę przednią zaczynioną oliwą i byka drugiego młodego weźmiesz ty na zagrzeszną.

9. I przyprowadzisz Lewitów przed namiot zgromadzenia i zgromadzisz całą gminę synów Izraela.

10. A gdy przyprowadzisz Lewitów przed (oblicze) Wiekuistego, tedy położą synowie Izraela ręce swoje na Lewitów;

11. I przedstawi Aron Lewitów zwrotem wobec Wiekuistego (jako ofiarę) od synów Izraela i staną się (poświęceni) (aby sprawować) służbę Wiekuistego.

12. A Lewici położą ręce swe na głowy byków i spełni ty jednym (byków) za grzeszną a jednym całopalenie Wiekuistemu dla rozgrzeszenia Lewitów.

13. Potem postawisz Lewitów przed Aronem i przed synami jego i spełnisz z nimi przedstawienie Wiekuistemu.

a cap.

ecami

a cap.

a ca

14. I oddzielisz Lewitów z pośród synów Izraela i będą moimi Lewici.

a cap. 15. A po tem przybędą Lewici, aby obsługiwali namiot zgromadzenia, gdy oczyścisz
ich i spełnisz z nimi przedstawienie.

16. Albowiem oddani zupełnie są oni mnie z pośród synów Izraela; zamiast
rozwierającego wszelkie łono jako pierworodny, każdego z synów Izraela,
wziąłem ich Sobie.

17. Gdyż do mnie należy wszystko pierworodne (ze) z synów Izraela z ludzi i
z bydła; w dniu, gdy poraziłem wszystko pierworodne w kraju Micraim, uświęciłem
ich Sobie.

18. Więc przyjąłem Lewitów zamiast wszystkich pierworodnych (ze) synów Izraela,

19. I oddaję temi Lewitów jako przydanych Aronowi i synom jego z pośród synów
Izraela, aby pełnili służbę synów Izraela w namiocie zgromadzenia i aby odpuszczenie wyjednali dla
synów Izraela i aby nie było plagi między synami Izraela,
gdy przystępuje synowie Izraela do Świątyni.

a cap. 20. Więc uczynili Mojżesz i Aron i cała gmina synów Izraela z Lewitami
według wszystkiego, jak przykazał Wiekuisty Mojżeszowi o Lewitach, tak
uczynili z nimi synowie Izraela.

21. I oczyścili się Lewici i wyprali odzież swą i przedstawił Aron ich
jako przedstawienie wobec Wiekuistego i odpuścił im Aron dla oczyszczenia ich.

22. A po tem przystąpili Lewici do pełnienia służby swej w namiocie
zgromadzenia wobec Arona i wobec synów jego, jak przykazał Wiekuisty Mojże-
szowi o Lewitach, tak postąpili z nimi.

a cap. 23. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza, rzekłszy:

F Światła te miały symbolizować pielęgnowanie w Świątyni ducha badania i poznania znaczenia i celów praw i przepisów B., uświęcenie i doskonalenie się ludu przez nie. Hirsch.

Ł Świecznik z jednolitego czystego złota klepany miał być symbolem jednolitej całości ludu, który po wielu uderzeniach twardego losu miał dojść do zwartej społeczności bez wady. (Hirsch Jez. 28; 16.)

V 5. jak 4; 47.

V F 8. Lewici wstępują do obowiązku w pełnej świadomości jako robotnicy w służbie Bożej i przyznają się przez ofiarę zagrzeszną, że powinności swoje pełnić będą na wysokości powołania. III. M. 2; 9. Hirsch.

= tylko w sprawach służby B. będą posłuszni Kapłanom.

P 16. Poświęcając lewitów służbie B., lud uwalnia ich od obowiązku współpracy dla celów materjalnych a tem samem bierze na siebie obowiązek ich utrzymania.

Ŧ Lewici zastępują pierworodnych całego ludu, który zgrzeszył przez oddanie czci „złotemu cielcowi", kiedy całe pokolenie Lewi stanęło po stronie Mojż.

24. To jest co do Lewitów: od wieku dwudziestu i pięciu lat i wyżej przybędzie do zastępu, by wstąpić do służby przy namiocie zgromadzenia.

25. A od wieku pięćdziesięciu lat wróci z zastępu służby i nie będzie służył nadal.

26. I niech usługuje braciom swym przy namiocie zgromadzenia pełniąc straży, a służby nie będzie wykonywał. Tak postąpisz z Lewitami co do urzędowania ich.

Rozdz. ten podejmuje dalszy bieg historji ludu izraelsk. przerwany w II. M. rozdz. 34., przypomina obowiązki kapłanów co do utrzymania światła i Lewitów co do ich służby w namiocie zgromadzenia.

Rozdz. 8. 1. Jasność światłości objawienia przyświecała zawsze Mojżeszowi, gdy otrzymywał rozkazy od Boga w Przybytku przed świecznikiem. Herzheimer.

2. Powtórzony przepis według II. M. 25; 37, 26; 27; 20. 28; 25 oraz III. M. 24; 1–4. Lampy były umieszczone po 3 ze strony wschodniej i zachodniej a zwrócone ku środkowej, znajdującej się na trzonie świecznika. F

3. Jest to stwierdzenie posłuszeństwa Arona (i potomków jego) w wykonywaniu nakazów B. dla utrzymania wiary i krzewienia moralności. (Raszi.

4. Jak II. M. 25. 31.–40. E

V. 6. Uroczyste wprowadzenie Lewitów do służby ma nastąpić przez wzniosłe zachęcenie.

7. Zewnętrzna czystość ma być symbolem ich czystości moralnej i religijnej, która była od nich wymagana.

V. 8. 10. Przedstawiciele ludu (1; 16) imieniem całego narodu mają stwierdzić, że poświęcają Lewitów zamiast pierworodnych całego ludu III. M. 1; 4. i że uznają ich jako swoich zastępców.

11. Odpowiednim ruchem ręki wskaże Lewitom, aby przeszli przed Przybytkiem tam i z powrotem, jako znak dobrowolnego poświęcenia się obowiązkom służby B.

Spełniwszy ofiary

12. Za popełnione przedtem grzechy świadomie, czy bezwiednie, wstępują do służby bez wyrzutów sumienia.

13. Aron poleci im, aby wykonali zwrot ku miejscu świętemu A. zw. P

15. Służba ich polegała na przenoszeniu poszczególnych części składowych Przybytku i sprzętów, oraz tworzeniu chóru do śpiewania pieśni w czasie nabożeństwa. W późniejszych czasach także odczytywali i objaśniali Pismo Święte w miastach prowincjonalnych.

P. 16. 19. Talm. Beresz. Rabba wyjaśnia, że 5-krotne w jednem zdaniu wymienienie synów Izraela wskazuje na szczególną łaskę Bożą i przypomina podział Zakonu na 5 ksiąg. Lewici swoją służbą uwalniają lud od zbliżania się do Świątyni, gdzie jako profani i nieświadomi przepisów mogliby zgrzeszyć i zginąć nagłą śmiercią. F

22. Wyrażone jest uznanie tak dla Mojżesza, Arona i synów jego, jakoteż Lewitów, że ściśle wykonywali rozkaz Boga.

24. Talm. Cholin 24. wyjaśnia, że po ukończeniu 25 lat mieli prawo wstąpić do służby, aby przez 5 lat sposobić się do pełnienia obowiązków, które rozpoczęły się z 30 rokiem życia 4; 3. Raszi i Majmonides. Każdy powinien wstępować do zawodu po należytem i sumiennem przysposobieniu, po odpowiedniej rozwadze, dojrzałem doświadczeniem, potrzebnem wykształceniem, aby z zamiłowaniem i z zapałem pełnić swoje powinności. Kto uczciwie, rzetelnie spełnił obowiązki zawodu i z powodu wieku ustępuje ze swego stanowiska, ten powinien młodszym służyć swoją doświadczoną radą i życzliwą pomocą. Herzheimer.

Rozdział 9.

1. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza na pustyni Synaj w roku drugim po wyjściu ich z kraju Micraim w miesiącu pierwszym, rzekłszy:

2. A niech urządzą synowie Izraela (święto) Pesach w porze jej oznaczonej.

3. W czternastym dniu w (miesiącu tym,) (między) wieczorami niech urządzą je w swoim czasie oznaczonym, według wszystkich praw jego i według wszystkich przepisów jego urządzicie je.

4. Tedy powiedział Mojżesz do synów Izraela, aby urządzili Pesach.

5. Więc urządzili Pesach w pierwszym (miesiącu), w czternastym dniu miesiąca, między wieczorami na pustyni Synaj, podług wszystkiego, jak przykazał Wiekuisty Mojżeszowi, tak wykonali synowie Izraela.

6. A byli ludzie, którzy się (byli) zanieczyścili przy trupie ludzkim i nie mogli spełnić Pesachu w dniu tym, więc przystąpili (przed) Mojżesza i przed Arona w dniu tym,

7. I rzekli mężowie ci do niego: – My jesteśmy zanieczyszczeni przy zwłokach człowieka; czemuż być mamy wyłączeni, żebyśmy nie przynieśli ofiary Wiekuistemu w czasie swoim oznaczonym wśród synów Izraela?

8. Tedy rzekł do nich Mojżesz: – Stańcie a usłyszę, co rozkaże Wiekuisty wam.

a rap. 9. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza, rzekłszy:

10. Przemów do synów Izraela, mówiąc: – Człowiek każdy, który byłby zanieczyszczony przez osobę (zmarłą), albo w drodze dalekiej będąc, u was lub u potomków waszych, spełni (ofiarę) Pesach dla (czci) Wiekuistego:

11. W miesiącu drugim w czternastym dniu, między wieczorami spełnią ją, z przaśnikami i gorzkiemi ziołami spożyją ją.

12. Nie zostawią z niej do rana a kości nie złamią w niej, podług wszystkich ustaw Pesachu spełnią ją.

13. Człowiek, który jest czysty i w drodze nie jest a zaniecha spełnienia Pesachu, wytępiona będzie istota ta z ludu swego, gdyż ofiary dla Wiekuistego nie przyniósł w czasie swoim oznaczonym; grzech swój poniesie człowiek ten.

14. A jeśli przebywa u was obcy, spełni Pesach Wiekuistemu według prawa Pesachu i według przepisu jego, tak spełni; prawo jedno niech będzie dla was i dla obcego i dla rodaka kraju.

a zap. 15. A w dniu ustawienia Przybytku okrył obłok Przybytek nad namiotem świadectwa, a w wieczór bywało nad Przybytkiem jakby widmo ognia do rana.

16. Tak bywało zawsze: obłok okrywał go a widmo ognia nocą.

17. A skoro wzniósł się obłok z nad namiotu, to (zaraz) po tem wyruszali synowie Izraela a w miejscu, gdzie spoczął obłok, tam obozowali synowie Izraela.

18. Na rozkaz Wiekuistego wyruszali dzieci Izraela i na rozkaz Wiekuistego obozowali; przez wszystkie dni, w których spoczywał obłok nad Przybytkiem, obozowali.

19. A gdy zatrzymywał się obłok nad Przybytkiem dni wiele, tedy pełnili synowie Izraela obowiązek wobec Wiekuistego a nie wyruszali.

20. Więc zdarzało się, że bywał obłok dni mało nad Przybytkiem; według rozkazu Wiekuistego obozowali i według rozkazu Wiekuistego wyruszali;

21. Zdarzało się (także), (że) rozłożył (się) obłok (od wieczora) do rana, (i wzniósł się obłok z rana) wyruszali; albo dzień i noc zatrzymawszy się i wzniósł się obłok, tedy wyruszali;

22. a albo dwa dni, lub miesiąc, lub rok zatrzymał się obłok nad Przybytkiem, by spoczywać nad nim, obozowali dzieci Izraela i nie wyruszali; a gdy wzniósł się, tedy wyruszali.

23. Według rozkazu Wiekuistego obozowali i według rozkazu Wiekuistego wyruszali; obowiązek wobec Wiekuistego pełnili według rozkazu Wiekuistego za pośrednictwem Mojżesza.

√3. Według wszystkich praw i przepisów" odnosi się nietylko do szczegółowych przepisów "święcenia Pesachu, ale święcenia świąt w ogóle.

√ Czas trwania pochodu lub obozowania nie był ~~z góry~~ naprzód znany, więc musieli być zawsze gotowi do spełniania ~~rozkazu~~ zarządzeń.

Rozd. 9. powtarza przepis o święceniu Pesachu z okazji obchodu uroczystości פסח שני i wypadku śmierci w tym dniu w obozie a także dlatego, że przepisy II. 12; 25. odnosiły się do święcenia Pesachu w Kanaan a nie na pustyni.

√3. 2. Według II. 12; 3 i nast. IV. M. 28; 10. bez względu na przypadający dzień t. j. także w sobotę.
5. Tradycja podaje, że w czasie pobytu na pustyni tylko ten jeden raz obchodzili ~~święto~~ Pesach ściśle według przepisów.
7. „Do niego" t. zn. do Mojżesza.
8. Mojżesz w skromności swojej nie chciał rozstrzygać według własnego sądu, ale czekał natchnienia od Boga. Błogo człowiekowi, któryby tak pewny jest zawsze obecności majestatu Boga! Raszi.
Chociaż nie składano ofiary na ołtarzu, to jednak poświęcono ją dla czci Boga.
10. Od obchodzenia święta Pesach nie uwalnia nikogo ani stan zdrowia, ani odległość od Świątyni, wzgl. od domu rodzinnego.
11. Za czasów Chiskijahu obchodzono uroczyście w drugim miesiącu (Ijar) II. Kron 30; 3.
14. Jak II. 12; 48. Równość wszystkich bez względu na miejsce pochodzenia, urodzenia i przynależności obywatelskiej jest tu z naciskiem wyrażona.
15. Jak II. M. 13; 21 i 40; 34–48. Obłok znajdował się nie nad całym przybytkiem, tylko nad tą częścią, gdzie znajdowała się Arka przymierza. Ibn Ezra.
19. Z naciskiem ~~podane~~ stwierdzone jest, że lud w czasie pochodu stosował się ściśle do zarządzenia bez względu na trudności w ustawianiu i rozbieraniu namiotu, w rozbijaniu i zwijaniu obozu, czy chcieli dłużej wypocząć, czy woleliby rychlej wyruszyć z pewnej miejscowości, nie postępowali nigdy samowolnie, ale karnie spełniali rozkazy.

Kto na pustyni życia ~~kieruje~~ stosuje swój ruch i spoczynek, swoją pracę i wytchnienie tylko do rozkazów i woli Boga, ten we dnie i w nocy, postępuje pewnie, w radości i w smutku, i w najstraszniejszych mrokach życia, ~~ten~~ a najwyższy Przewodnik staje się dla niego słupem ognistym, przyświecającym mu aż do wiecznej szczęśliwości. Herz.

Rozdział ~~X~~ 10.

1. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza, rzekłszy:

2. Zrób sobie dwa puzony ze srebra, kute zrobisz je, a niech ~~będą~~ służą ci ~~sobie~~ do zwoływania ~~obozu~~ zgromadzenia, i do ~~dwojenia~~ wyruszania obozów.

3. A gdy zadmą w nie, wtedy stanąć ma przy tobie cała ~~gmina~~ u wejścia namiotu ~~obozu~~ zgromadzenia.

4. A jeśli w jeden zadmą, tedy staną przy tobie książęta, naczelnicy tysięcy Izraela.

5. A jeśli zadmiecie na trwogę, wtedy wyruszą obozy, obozujące od wschodu;

6. a jeśli zadmiecie na trwogę powtórnie, wtedy wyruszą obozy, obozujące od południa, na trwogę niech zadmą do pochodu ich.

7. Ale przy zbieraniu ~~zwoływaniu~~ ~~obozu~~ zgromadzenia zadmiecie, lecz nie na trwogę.

8. A synowie Arona, kapłani, zadąć mają w ~~trąby~~ puzony; i będzie to wam na ustawę wieczną dla pokoleń waszych.

9. A gdy wystąpicie do walki w kraju waszym przeciw ~~wrogom~~ ~~nieprzyjacielowi~~ ciemięzcy, któryby ~~ciemiężył~~ gnębił was, to ~~zatrąbicie~~ uderzycie alarm w puzony i wspomnieni będziecie wobec Wiekuistego, Boga waszego, i wyzwoleni zostaniecie od ~~nieprzyjaciół~~ wrogów (waszych.)

10. Także ~~I~~ w dniu radości waszych i w uroczystościach waszych i w nowiu miesięcy waszych, zadmiecie też w ~~trąby~~ puzony przy całopaleniach waszych i przy ofiarach ~~opłatnych~~ pochwalnych waszych, i ~~będą~~ staną się (wam) na wspomnienie wobec Boga waszego. Jam Wiekuisty, Bóg wasz.

a cap. 11. A stało się w roku drugim, w miesiącu drugim, w dwudziestym (dnia) miesiąca, wzniósł się obłok nad Przybytkiem świadectwa,

12. I wyruszyli synowie Izraela w pochodach swoich z pustyni Synaj a ~~spoczął~~ opuścił się obłok w pustyni Paran.

13. Tedy wyruszyli pierwszy raz według rozkazu Wiekuistego za pośrednictwem Mojżesza.

14. Więc wyruszył sztandar obozu synów Jehudy z zastępami swojemi, a nad zastępem jego: Nachszon, syn Amminadaba;

15. a nad zastępem pokolenia synów Issachara: Netaneel, syn Cuara;

16. a nad zastępem pokolenia synów Zebuluna: Eljab, syn Chelona.

17. Skoro zdjęty był Przybytek, tedy ruszyli synowie Gerszona i synowie Merarjego, niosący Przybytek.

a cap. 18. I wyruszył sztandar obozu Reubena z zastępami swemi, a nad zastępem jego: Elicur, syn Szedeura;

19. a nad zastępem pokolenia synów Szymeona: Szelumiel, syn Curiszaddaja;

20. a nad zastępem pokolenia synów Gada: Eljasaf, syn Deuela.

a cap. 21. Potem wyruszyli Kehatydzi, niosący Świątynię; i ustawiali Przybytek, aż ci nadeszli.

a cap. 22. Potem wyruszył sztandar obozu synów Efraima z zastępami swemi, a nad zastępem jego: Eliszama, syn Ammihuda;

23. a nad zastępem pokolenia synów Manassego: Gamliel, syn Pedacura;

24. a nad zastępem pokolenia synów Benjamina: Abidan, syn Gideoniego.

25. Tedy wyruszył sztandar obozu synów Dana, zamykający wszystkie obozy ze swemi zastępami, a nad zastępem jego: Achiezer, syn Ammiszaddaja;

26. a nad zastępem pokolenia synów Asera: Pagiel, syn Ochrana;

27. a nad zastępem pokolenia synów Naftalego: Achira, syn Enana.

28. Te były pochody synów Izraela podług zastępów ich, gdy ruszali.

a cap. 29. I rzekł Mojżesz do Chobaba, syna Reuela, Midjanity, teścia Mojżesza: — Wyruszamy my do miejsca, o którem rzekł Wiekuisty: — to oddam wam; pójdź z nami a wyświadczymy ci dobre, gdyż Wiekuisty przyrzekł dobro Izraelowi.

‡ Niektórzy sądzą, że zd. 35. i 36. stanowiła zakończenie pewnego okresu historji
Szw. na pustyni. a rozpoczynają pewien nowy

PP Jeżeli nie odwołuje nas wyższe obowiązki do opuszczenia kraju rodzinnego,
wtedy nie należy przytłumić przywiązania do ziemi rodzinnej, wszczepionego
w serce nasze. Ps. 37; 3. Herz. które B.

P 25. Niektórzy sądzą, że w czasie pochodu pokolenia następowały jedno za
drugiem w kolumnach a nie obok siebie w kwadracie.

35. Błaganie Mojżesza, aby Bóg nie opuścił ludu i opiekował się nim
nadal, broniąc go przed wrogami i przeszkodami w drodze przytrafiającymi,
wskazuje na niezłomną wiarę i ufność w niezawodną opatrzność Boga.
Ps. 68; 2 i 132; 8. V Zwrot „miryady tysięcy" zdaniem niektórych ma się odnosić do przyszłości.
36. V Ze słów prostych, tchnących gorącem uczuciem, wynika pewność i
nadzieja spełnienia błagania, które dotychczas nie zawiodły.
Arka, jako symbol obecności Boga oddaliła się od obozu, więc prosi, aby
znowu spoczęła wśród ludu i dodawała mu otuchy. ‡
9. p Ufając opiece B. w walce przeciw jawnym i skrytym wrogom, znajdziemy siły w niedoli.

×× Mojżesz także sądził, że wkrótce wejdą do kraju Kanaan, gdyż nie
wiedział, że lud z powodu przewinienia będzie musiał przedłużyć pobyt
na pustyni do lat 40.
30. Jetro nie chciał opuścić swego kraju, ani swojej rodziny. PP
31. „Będziesz nam jako oczy" jedni tłumaczą: „Będziesz mógł być nam
przewodnikiem, wskazując nam pożądane pastwiska, źródła, drzewa owocowe
i t. p. w tych okolicach, dokąd nas prowadzi słup ognisty." Inni sądzą:
„Będziesz nam tak drogi, jak oko w głowie". Jeszcze inni, jak Onkelos:
„Widziałeś wszystkie cuda własnemi oczami", więc będziesz mógł świadczyć o nich wobec narodów, do których zbliżają się.
F 33. Arka przymierza zawsze poprzedzała pochód o 3 dni.
F 32. Po zdobyciu kraju oddano żyzne pola koło Jerycha potomkom Jetry, mianowicie synowi Rechaby. Sędz. 1; 16. II. Kron. 28; 15. Widocznie więc Jetro dał się uprosić i towarzyszył Mojżeszowi.

30. A on rzekł do niego: – Nie pójdę; lecz tylko do kraju mojego i do ~~rodzinnego~~ miejsca urodzenia mojego pójdę.

31. Tedy ~~Rzekł~~: – Proszę, nie opuszczaj nas, gdyż skoro znasz obozowiska ~~miejsca~~ nasze na pustyni, tedy będziesz ~~byłeś~~ nam ~~okiem~~ ~~oczami~~ jako oczy.

32. I stanie się ~~będzie~~, jeśli pójdziesz z nami, tedy owo ~~dobro~~ dziejstwo, które darzy ~~wyświadczy~~ Wiekuisty nas, też wyświadczymy (dobre) tobie.

a cap. 33. Więc ~~Wyruszyli~~ wyruszyli od góry Wiekuistego drogą trzech dni a skrzynia przymierza Wiekuistego postępowała przed nimi drogą trzech dni, aby wybadać im ~~spoczynku~~ miejsce.

34. A obłok Wiekuistego nad ~~nimi~~ był dniem, gdy wyruszyli z obozu.

a cap. 35. I bywało, gdy wyruszała A ~~skrzynia~~, ~~tedy~~ rzekł Mojżesz: – Powstań, Wiekuisty, i niech rozproszą się wrogi Twoje a pierzchną nieprzyjaciele Twoje przed obliczem Twojem!

36. A gdy spoczywała ~~spoczęła~~, rzekł: – Powróć, Wiekuisty, między miriady tysięcy ~~krocie tysięcy~~ Izraela!

Rozdz. 10. 2. Dwie puszy, ponieważ Aron miał tylko 2 synów. Za czasów Salomona trąbiło na puzanach 120 kapłanów. II. Kron. 5:12. ~~Jos.~~ Flaw. podaje, że były na łokieć długie, proste i nieco grubsze niż flety. Wizerunki ich znajdują się na łuku tryumfalnym Tytusa i na zachowanych monetach judejskich. Służyły 1) jako hasło do wyruszenia w pochód, 2) do zwoływania całego ludu t. j. przedstawicieli jego, 3) jako hasło wojenne i 4) do ogłoszenia uroczystości. II. M. 27; 9. III. M. 8:3 III. M. 16; 7.

3. תקיעה = jeden silny, przeciągły ton.

5. תרועה = ton krótki, urywany, szybko po sobie następujący.

9. Kto wzywa pomocy Boga i ufa mu, ten ją też otrzyma! P. Hers. 32; 6.

10. Z tego zdania wywodzą uczeni, że przy modlitwie מוסף w Nowy Rok trąbienie przy מלכיות przypomina, że Bóg jest Panem i Królem świata, przy זכרונות przypomina, że Bóg pamięta wszelkie czyny ludzkie a przy שופרות że Bóg jest prawodawcą ludu izraelskiego. II. 19; 19. Patrz: II. Kron. 29; 27, Ps. 81; 4 i 98; 6. II. Sam. 6; 15.

11. Obozowali zatem rok bez 10 dni.

12. Pustynia Paran między półw. Synajskim, Palestyną i Idumeą.

17. Po wyruszeniu pokoleń pod sztandarem Jehudy rozebrali Przybytek kapłani a potem Gerszonidzi i Merarydzi na wozach wzgl. na barkach nieśli części składowe.

21. Gdy Gerszonidzi i Merarydzi ustawili Przybytek, nadciągnęli Kehatydzi, niosący Arkę, świecznik, stół i ołtarz, aby te przedmioty odrazu znalazły pomieszczenie.

25. Pokolenie Naftali stanowiło straż tylną, zamykającą pochód obozu. P

29. Mojżesz zaprasza Jetry do towarzyszenia mu, gdyż wtedy jeszcze nie wiedział o postanowieniu Boga, że jemu nie pozwoli wejść do Kanaan. (Patrz.) ××

1. I stał się lud ~~szemrzący~~ w uszy Wiekuistego i słyszał Wiekuisty, ~~tedy~~ więc ~~zapłonął~~ zagorzał gniew Jego i ~~zapalił~~ wybuchnął ogień Wiekuistego przeciw nim i ~~pożarł~~ pochłaniał na końcu obozu.

2. Tedy wołał lud do Mojżesza, więc modlił się Mojżesz do Wiekuistego i zgasł ogień.

3. Zatem nazwano imię miejsca tego Tabera (pogorzelisko), gdyż gorzał ~~wśród nich~~ przeciw nim ogień Wiekuistego.

4. A zbieranina, która była wśród niego, pożądała pożądliwie, więc zwrócili się i płakali także synowie Izraela i rzekli: – Któż nakar~~mi nas mięsem~~ ~~jeść mięso~~?

5. Pamiętamy tę rybę, którą jadaliśmy w Micraim darmo, te ogórki i te melony i ten czosnek i tę cebulę i ten szczypior;

6. A teraz dusza nasza uwiędła, niema nic, tylko na tę mannę (skazane) oczy nasze!

7. A manna była, jak nasienie kolendry, a wygląd jej, jak wygląd bdelionu.

8. Rozbiegł się lud i zbierali i mełli (ją) w żarnach, albo tłukli w stępie, i gotowali w garnku i robili z niej placki, a był smak jej, jak smak placka z oliwy.

9. A gdy padała rosa na obóz nocą, spadała manna na nią.

10. I usłyszał Mojżesz lud płaczący w rodzinach ich, każdego u wejścia namiotu jego, i tedy płonął gniew Wiekuistego bardzo i w oczach Mojżesza było to niegodne.

11. Więc rzekł Mojżesz do Wiekuistego: – Czemu wyrządzasz zło słudze twemu i czemu nie znalazłem łaski w oczach Twoich, że włożyłeś (cały) brzemię ludu tego na mnie?

12. Czyż ja począłem cały lud ten, albo ja zrodziłem go, że mówisz do mnie: – Nieś go na łonie twojem, jak nosi piastun niemowlę, do krainy, którą przysiągłeś ojcom jego?

13. Skąd mam mięso, by dać całemu ludowi temu? Gdyż płaczą nade mną, mówiąc: – Daj nam mięsa, abyśmy jedli!

14. Nie mogę ja sam unieść całego ludu tego, gdyż za ciężki to dla mnie.

15. A jeśli tak Ty czynisz mi, zabić mnie raczej, zabij, jeśli znalazłem łaskę w oczach Twoich, a niech nie patrzę na niedolę moją!

a cap. 16. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: – Zgromadź mi siedemdziesięciu mężów ze starszyzny Izraela, których znasz, że oni są najstarszymi ludu i nadzorcami jego, i sprowadź ich przed namiot zgromadzenia i niech staną tam z tobą.

17. A zstąpię i będę mówił z tobą tam i wyjmę z ducha, który na tobie, i złożę na nich, i poniosą z tobą brzemię ludu, aby nie nosił ty sam.

18. A do ludu przemów: – Przysposobicie się na jutro i będziecie jedli mięso; gdyż płakaliście w uszy Wiekuistego, mówiąc: – Któż nakarmi nas mięsem? Wszak lepiej nam było w Micraim! Więc da wam Wiekuisty mięso i będziecie jedli.

19. Nie jeden dzień jeść będziecie, ani dwa dni, ani pięć dni, ani dziesięć dni, ani dwadzieścia dni;

20. Do miesiąca czasu, aż gdy wyjdzie przez drza wasze i stanie się wam wstrętem przeto, że wzgardziliście Wiekuistym, który wśród was, i płakaliście przed Nim, mówiąc: – Pocóż to wyszliśmy z Micraim?

a cap. 21. Więc rzekł Mojżesz: – Sześćset tysięcy pieszych ludu, wśród którego ja jestem, a Ty powiedziałeś: – Mięso dam im i jeść będą miesiąc dni (czasu).

22. Czyż owce i bydło zarzynane się im, aby starczyło im, albo wszystkie ryby morza zbierze się dla nich, aby starczyło im?

23. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: – Czyż ręka Wiekuistego skróciła się? Teraz ujrzysz, czy spełni się tobie słowo Moje, czy nie.

a cap.

a cap

~~a cap~~

p

24. Więc wyszedł Mojżesz i opowiedział ludowi słowa Wiekuistego i zgromadził
siedemdziesięciu mężów ze starszyzny ludu i ustawił ich dokoła namiotu.

a cap. 25. I zstąpił Wiekuisty w obłoku i mówił do niego i ujął z ducha,
który był na nim i złożył na siedemdziesięciu mężach najstarszych. I stało
się, gdy spoczął na nich duch, tedy prorokowali, a nie dłużej.

26. Ale pozostali dwaj mężowie w obozie; imię jednego: Eldad a imię dru-
giego: Medad, i spoczął (też) na nich duch – a oni byli wśród zapisanych –
ale nie wyszli przed namiot, i prorokowali w obozie.

27. I przybiegł młodzieniec i doniósł Mojżeszowi i rzekł: – Eldad i
Medad prorokują w obozie.

28. Więc odezwał się Jozue, syn Nuna, sługa Mojżesza od młodości
swej, i rzekł: – Panie mój, Mojżeszu, powstrzymaj ich!

29. Ale rzekł do niego Mojżesz: – Czy zazdrosny jesteś o mnie? Oby (danem było) zatem
ludowi Wiekuistego być prorokami, aby złożył Wiekuisty ducha swego na nich!

a cap. 30. Więc cofnął się Mojżesz do obozu, on i najstarsi Izraela.

31. Wtem zerwał się wicher od Wiekuistego i przyniósł przepiórki od morza i rozproszył je
przed obozem na drogę dnia tu i na drogę dnia tam dokoła obozu,
a na dwa łokcie nad powierzchnią ziemi.

32. Więc stanął lud cały dzień ten i całą noc i cały dzień następny i zbierali
przepiórki; najmniej zbierający (miał) dziesięć chomerów i rozprzestrzenili się w prze-
strzeni dokoła obozu.

33. Mięso było jeszcze między zębami ich, zanim było zżute, gdy gniew Wieku-
istego zapłonął na lud i poraził Wiekuisty lud plagą wielką bardzo.

34. I nazwano imię miejsca tego Groby pożądliwości; gdyż tam pogrzebano lud pożądliwy.

35. Od „Grobów pożądliwości” wyruszył lud do Chacerot i pobyli w Chacerot.

P W przeciwieństwie do Mojż., który pełen ufności i wiary w opiekę B. szedł ~~przez~~ ~~przez~~ skalistą i pustynną drogą, tłum rozżalony, jakby „umierała dusza" (I ks. 35; 18.) z powodu uciążliwości ~~drogi~~ wędrówki i z powodu braku jedzenia, do którego przywykli w Micraim, uważali się za zmartych i żałowali siebie. Byli więc „źli" nie w oczach B." ale w uszach B." przez swe narzekania, że B. prowadzi ich na zatratę. Hirsch.

F Burzenie się powstało nie wśród obozu, lecz na końcu pochodu.

V częstokrotnie przyjmowane ścia z niewoli przyłączyła się.

F która nie z przekonania, ale dla uj.

P z wejścia do namiotu, ale nie gromadzili się tłumnie jako buntownicy.

L który on pragnął prowadzić do doskonałości ideału duchowego i etycznego, a który lamentował z powodu braku ostrych przypraw, (jak cebula i czosnek.) Hirsch.

V 13. Wiedząc, że nie zdołam zaspokoić ich żądań, czynią mi wyrzuty, aby mnie dręczyć.

14. Nie posiadam ani tyle sił, ani zdolności, aby zawładnąć umysłami wszystkich i aby ich uczynić zdolnymi do poddania się urządzeniom B.

Rozdz. 11. 1. P „Lud" tu tylko [struck] bezbożny, niesforny, jak II. 17; 4 i Jer. 13; 10.

ערב רב II. 12; 38. כמתאוננים tłumaczy Raszi: szukanie pozoru, bezw. niegodziwa zgraja, F która przyłączyła się do pochodu, szukała tylko przyczyny, aby wywołać gniew Boga i odłączyć się, jak Sędz. 14; 4. (תואנה) Narzekali na uciążliwy trzydniowy pochód 10; 33 i na brak jedzenia Ps. 78; 20 jawnie ~~otwarcie~~ i głośno, aby ~~dosłownie~~ usłyszał Bóg. Samo narzekanie było רע złe i niegodziwe a do tego jeszcze sposób narzekania był złośliwy. F „Ogień Wiekuistego" t. j. piorun, który uderzył w jakiś namiot lub w drzewa, pod któremi rozłożyli się III. 10; 2, II. Król. 1; 10, Hiob 1; 16.

2. W przerażeniu czując się winnym, zwrócił się lud do Mojżesza, aby jako powiernik Boga ubłagał ~~odpuszczenie~~ przebaczenie. Zgasł ogień i nie rozszerzał się.

4. האספסף = V t. j. ערב רב czereda, zbieranina, F „Wśród niego" t. j. ludu (ciemny). Za przykładem obcej hołoty poszli także (niektórzy) Izraelici. F F

5. Nil i dopływy jego są bardzo rybne, więc mogli łowić bez przeszkody. Hertz. Natomiast Raszi tłumaczy wyraz חנם = bez przeszkody, gdyż nie musieli przestrzegać żadnych przepisów (religijnych) co do spożywania ryb. R. Szymon tłumaczy, że manna nie posiadała smaków wymienionych 5 jarzyn, gdyż jako zbyt ostre nie są wskazane dla kobiet, ~~ciężarnych~~ karmiących dzieci.

6. „Nędzna nasza" pokrzepiającego, orzeźwiającego. „Tylko na tę mannę oczy nasze" ~~zwrócone~~ są skazane aż do znudzenia. Jest to przykład ludzkiej niewdzięczności i ustawicznego niezadowolenia z losu, które trapią ludzkość. Hertz.

Jak 7. II. 16; 31 i I. 2; 12.

8. Mimo rozmaitego (sposobu) przyrządzania manna nie traciła wykwintnego smaku. ~~II. 16;~~ Zalety wyliczone (są) w przeciwieństwie do twierdzenia w zd. 6.

9. Jak II. 16; 13. 14. Świadczy to o nadzwyczajnej opiece B.

10. Mojżesza także oburzyło to bezmyślne i niewdzięczne zachowanie ludu, E Zeszli się rodzinami i opłakiwali los swój niepewny P Zach. 12; 12.

12. Mojżesz (w skromności swej) pierwotnie wzbraniał się przyjąć posłannictwo i odpowiedzialność za lud cały. II. 4; 13. Żalił się też na lud, gdy Bóg kazał mu pójść do Faraona II. 6; 12. i 32; 34. Skoro Izrael jest synem Boga II. 4; 22, to raczej Bóg sam powinien opiekować się ludem. Wymawia się zatem, że nie ma obowiązku matki, aby miał znosić troski i męki matki, ani też nie jest piastunem, aby miał chronić lud od wszelkich przygód. Hertz.

V 13. 14. 15. את zam. אתה jest formą chaldejską. Czując się zbyt słabym, aby skutecznie wystąpić przeciw całemu zbuntowanemu ludowi, woli raczej śmierć ponieść, aniżeli być biernym świadkiem tego zuchwalstwa ludu, którego tylokrotnie już ochronił. Podobnie prorok Eljasz I. Król. 19; 4, Jerem. 20; 14. Jon. 4; 3. Hiob 7; 16

Im kto zajmuje odpowiedzialniejsze stanowisko w społeczeństwie, na tem większe narażony jest troski, które powinien cierpliwie znosić i nie tracić odwagi.

F a. s. F Zły przykład mierzwy działa szkodliwie, ale człowiek rozumny i strzegący swojej godności, nie powinien dać się porwać przez krzyk rozpalonego tłumu, lecz z dostojeństwem idąc za głosem sumienia, stać się gwiazdą przewodnią w stosowaniu się do woli i rozporządzeń Boga. Hertz.

F 14;6. i 19. oraz 15; 14.

V Proroctwo (według wierzeń religijnych) nie jest przejawem wewnętrznej (rozumowej) duchowej akcji, ale bezpośrednim (objawieniem, (zesłaniem, (darem,) i wpływem ducha B. Sędz. 6; 34. I. Kron. 12; 18. II. Kron. 24; 20. 15; 1. I. Sam. 10; 6. i 10. 19; 20. Jech. 11; 5. Jez. 42; 1. 44; 3. i 59; 21. Joel 3; 1. ~~[illegible]~~
1; 3. 3; 21. 37; 1.

<< Hirsch tłumaczy, że התקדשו znaczy w ogóle: być zupełnie oddany na przyjęcie woli lub zarządzenia B.

X. Mojż. sądził, że wybrani naczelnicy mają pomóc mu w dostarczaniu żywności, ale nie żądał, ani nie przypuszczał, aby B. znowu jakiś cud uczynił. co też uważał za niemożliwe do wykonania.

xx24. Mojż. wyszedł z namiotu między lud, aby mu podać treść przemówienia B.

= Wszy sądzą, że Eldad i Medad ze skromności pozostali wśród ludu, ~~[illegible]~~ mimo to owładnął ich duch B., inni zaś sądzą, że Mojż. przez losowanie wyłączył tych 2. Eldad i Medad także dają budujący przykład, że działalność oświatową i wychowawczą wykonywać należy wśród ludu i prostaczków.

P 29. Mojż., jako człowiek skromny, niezazdrosny, nie goniący za zaszczytami pragnął, aby jak najwięcej między Izraelitami było ludzi światłych, odznaczających się duchem wiedzy, rozumu i szlachetności. Herz. Pir. Ab. 1; 1.
31. Widocznie wiatr nadmierny zapędził wędrujące stada przepiórek, które z krążenia osiadły ~~koło~~ obozie.
33. Z nadmiaru, chciwości i łakomstwa rozchorowali się, i zmarli. Idąc za żądzami zmysłowemi, zaspakajając swoje namiętności, człowiek najczęściej z własnej winy przedwcześnie schodzi ze świata. Herz.
35. ~~Prawdopodobnie~~ Podaje ~~miejsce~~ nie jest miejsce następnego zdarzenia.

16. Na podwójne żale otrzymuje podwójne pocieszenie: brzemię ludu będzie mu ulżone a lud będzie zaspokojony. Z wybranych naczelników 48.
i sędziów II.M.18;25 i 26 (II.M.3;16 starsz.), którzy już w Egipcie mieli nadzór i ze starszyzny II.M.5;14 (24;1.)
III.M.9;1. którzy w poważniejszych wypadkach byli przedstawicielami, B. ma utworzyć stałą radę, późniejszy Wielki Synod. Ich powaga z pochodzenia, z wyboru, jako przedstawiciele pokoleń, i z doświadczenia, przez publiczne powołanie ich na stanowisko opiekunów wobec przybytku miała być wzmocniona i ustalona.

17. „Z tobą" a nie z nimi. „Ałdziałę" ואצלתי tłumaczy Onkelos i „pomnożę" t.zn. wzmocnię twego ducha przez to, że oni także posiądą jasny pogląd na sądzenie spraw, a tem samem także ułatwią i zdejmą z ciebie część ciężaru. F L

18. „Uświęćcie się", abyście byli godni łaski, którą Bóg jutro wam okaże. Raszi zaś tłumaczy: Przysposóbcie się na karę, którą Bóg wam ześle, i powołuje się na zdanie Jerem. 12;3. I.M.41;38. II.M.31;3. i 35;31. V.M.34;9. Jez. 63;11.

19. Gdyby byli zachowali umiarkowanie, to byliby mogli dłuższy czas spożywać mięso.

20. O ile będą chciwi i łakomi, to będą mieli tyle do jedzenia, że uczują wstręt i już sam zapach mięsa wywoła odrazę. Niewdzięczność ludu i tęsknota za Egiptem były tem karygodniejsze, skoro już tylekrotnie byli świadkami nadzwyczajnych dobrodziejstw, które im Bóg wyświadczył.

21. Liczba okrągła, jak II. 12;37. samej piechoty, zdolnej do boju.

22. ~~Szymon tłumaczy, że~~ Mojżesz rozumiał to, jakoby Bóg jemu polecił starać się o dostarczenie potrzebnej ilości bydła i ryb, czemu nie podołałby. Mojżesz
X-- R. Szymon jednak tłumaczy: Mojżesz użalił się nad nierozumnym ludem i błagał, aby raczej nie zaspokoić jego zachceń a nie karać go potem; Bóg odpowiedział, że raczej niechaj ~~zginą~~ bezbożni niedowiarki, aniżeli mieliby szerzyć niewiarę wśród chwiejnych i wątpiących.

××24. 23. Czy wszechmoc Boga jest ograniczona? Jez. 50;2.

25. F O udzieleniu ducha I. Sam. 10;10 i 19;20. II. Król. 2;15. „Tedy prorokowali" t.zn. uspakajali narzekających. „A nie dłużej" wyjaśnia Syfri, tylko ten jeden dzień. Natomiast Onkelos dodaje „i nie przestali". Inni sądzą, że to wyróżnienie miało ich tylko usposobić, aby stale wiernie pomagali Mojżeszowi.

26. „I oni byli wśród zapisanych" t.zn. wśród wezwanych do Synodu, ale z niewiadomych powodów nie stawili się. Świadczy to, iż duch Boży nie jest przywiązany do miejsca. Wybranych było 72, bo po 6 z każdego pokolenia. Nikt...

27. Młodzieniec, według tradycji Gerszom, syn Mojżesza, doniósł o tem, jako o nadzwyczajnem zdarzeniu.

28. Jozue uważał ich wystąpienie za niewłaściwe, ponieważ nie stanęli obok namiotu razem z innymi.

32. Czego nie mogli zjeść, to zatrzymali i suszyli na słońcu jako wędlinę na zapas.

F Jak ~~xx~~ światło nie traci na sile, chociaż wiele innych się od niego zapali, (Raszi) człowiek nie traci na szlachetności, na wiedzy, na rozumie, jeżeli inni czerpią od niego te dobra duchowe.

Rozdział 12.

1. Rozmawiali Mirjam i Aron (Mojżesza) w sprawie żony Kuszytanki, którą pojął; gdyż żonę Kuszytankę pojął był.

2. I rzekli: – Czyż (tylko) wyłącznie z Mojżeszem mówił Wiekuisty? Czyż nie także ~~do nas~~ z nami mówił? I słyszał (to) Wiekuisty.

3. A jako człowiek Mojżesz (pokorny) był, bardziej niż wszyscy ludzi (którzy) na powierzchni (ziemi).

4. I rzekł Wiekuisty nagle do Mojżesza i do Arona i do Mirjam: – Wyjdźcie wy troje ku namiotowi zgromadzenia. Więc wyszli oni troje.

a cap. 5. Zatem zstąpił Wiekuisty w słupie obłoku i stanął u wejścia namiotu i zawołał: – Aronie i Mirjam! Więc wyszli oboje.

6. I rzekł: – Posłuchajcie, proszę, słów Moich: Gdyby był pośród was prorok Wiekuistego, w widzeniu mu objawiłbym się, w śnie mówiłbym do niego.

7. Nie tak sługa Mój Mojżesz, w całym domu Moim powiernikiem on.

8. Z ust do ust mówię do niego zjawieniem (a nie w zagadkach; i zjawę Wieku[istego] ogląda; więc czemu nie obawialiście się mówić przeciw słudze Mojemu, przeciw Mojżeszowi?

9. I zapłonął gniew Wiekuistego przeciw nim i odszedł.

10. Gdy obłok ustąpił znad namiotu, a oto: Mirjam trędowata była, jak śnieg. I zwrócił się Aron do Mirjam i ujrzał, patrz, trędowata się stała!

11. Więc rzekł Aron do Mojżesza: – Proszę, panie mój, nie poczytaj nam za grzech, żeśmy zbłądzili i że zgrzeszyliśmy.

12. Niechajże nie będzie ona jako trup, który wyszedł z łona matki swej, strawiona, ma miałaby być połowę ciała swego?!

13. Tedy zawołał Mojżesz do Wiekuistego, rzekłszy: – Boże, błagam, uzdrów, proszę, ją!

a cap. 14. Więc rzekł Wiekuisty do Mojżesza: – Gdyby ojciec jej plunął w twarz jej, czyż nie wstydziłaby się siedem dni? – Zamknięta niech będzie siedem dni poza obozem, a potem będzie przyjęta.

P B. objawił się także Abrahamowi, Izakowi i Jakóbowi.

F Gdyby był prorokiem według waszego pojęcia (i rozumienia), albo podobnie, jak wy, tedy byłby on „waszym".

₣ On jest stale w mojej służbie, jest prorokiem wyszczególnionym.

= porównać się z nim, aby sądzić o nim.

15. Tedy zamknięta została Mirjam poza obozem siedem dni a lud nie wy-
ruszył, aż przyjęta została Mirjam.

16. A potem wyruszył lud z Chacerot i obozował w pustyni Paran.

{דבר oznacza mowę szorstką, złośliwą, obmowę.

Rozdz. 12. 1. Po śmierci Cypory poślubił Mojżesz księżnę etyopską (Flaw.), co Marja
uważała za niegodne splamienie rasy. Mirjam podburzała Arona, dlatego
została surowo ukarana. [Obmowa i oszczerstwo są występnemi przywarami, któ-
re nigdy nie ujdą bezkarnie. II. 21; 5. Ps. 50; 20, Hiob 19; 18. Zach. 1; 9.
2. Mirjam nazwana prorokinią II. 15; 20 a do Arona mówił Bóg II. 6; 13.
3. Mojżesz, jako człowiek pokorny, nie uskarżał się, ale Bóg jako wszechwiedzący
nie zostawił obmowy bezkarnie II. 11; 3.
4. Nagła, niespodziewana zjawa Boga w miejscu poza przybytkiem było
zdarzeniem nadzwyczajnem, które ich wzruszyło.
5. Bóg oddzielił Arona i Marję, aby Mojżesz nie był świadkiem, jak go (pochlebn.) wyróż-
nia wobec innych proroków, i aby Aron nie był zawstydzony wobec Mojżesza.
Podobnie u Noego I. 6; 9 i 7; 1.
6. Chociaż w gniewie, to jednak łagodnie Bóg przemawia. Szofte Chachomim: F
W widzeniu czyli jasnowidzeniu I. 46; 2. we śnie: I. 20; 3, 31; 11, 37; 5, 40; 5 i 41; 5.
IV. 22; 8 i 20. I. Sam. 28; 6.
7. Inni prorocy mają misje poszczególne a Mojżesz miał spełnić posłannictwo
ogólne, odnoszące się do całego narodu Izraela po wieczne czasy. [Powiernik
I. Sam. 2; 35, 3; 20, 22; 14. Hiob 12; 20. Przyp. S. 25; 13.
8. Stosunek Boga do Mojżesza jest bliższy, gdyż daje mu polecenia jawnie
wyraźnie i ściśle określone. II. 33; 11. V. 34; 10, a nie zagadkowe z których
musiałby dopiero sens wysnuwać. II. 33; 23. Jakże mogliście się odważyć, aby =
9. I odszedł" t. zn. ustąpił obłok, w którym Bóg się objawił.
10. "Otrędzia II. 4; 6. III. 13; 2. II. Król. 5; 27. Aron poznał rodzaj trądu.
11. "Zbłądziliśmy" czyli popełniliśmy głupotę od {יאל = głupieć. {Niechaj nie zaciąży grzech na nas.
12. "Jako kapłan nie mógł zbliżyć się do trędowatej, aby jej pomóc, a po-
zostawiona bez opieki, musiałaby zginąć w męczarniach.
13. Błaganie krótkie, ale gorące, pełne współczucia i ufności we wszechmoc
Boga. Ubliżanie i dokuczanie przez najbliższych krewnych jest najdotkliwsze. Moj-
żesz daje więc szlachetny przykład, jak należy znieść pobłażliwie i cierpli-
wie dowody zazdrości, pychy, zarozumiałości i nienawiści od najbliższych
z rodziny i błagać Boga o ich dobro. Wtedy uznają swoją winę i proszą
podwójnie. Stoi do zgody. Herd.
14. Oprócz cierpienia musiała także znieść hańbę i być wydaloną z obozu.
"Została przyjęta", jak 11; 30. II. Król. 5; 3. III. M. 13; V. M. 7; 24.
16. W półn. stronie pustyni Paran, w Ritma, niedaleko Kadesz Barnea 10; 12 i 33; 18. 35 i 36.

Rozdział 13.

Roz. 13. Mojż. wysyła 12 zwiadowców do Kanaan, z których 10 po powrocie fałszywemi wieściami wywołuje rozpacz wśród ludu. Roz. 14. Lud buntuje się i znów chce wrócić do Micraim; za niewiarę ukarany 40-letnim pobytem na pustyni z wyjątkiem Kaleba i Jozuego. Wszyscy ponad 20 lat mający wymrzeć mieli na pustyni. Roz. 15. Przepisy co do ofiar. Kara za znieważenie soboty. Przykazanie o frędzlach.

1. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza, rzekł: wywiedniciel wyśledźcie

2. Wyślij sobie mężów, aby zbadali kraj Kanaan, który oddaję synom Izraela; po mężu jednym z pokolenia ojców jego wyślecie ich, samych książąt między nimi.

3. I wysłał ich Mojżesz z pustyni Paran według wyrzeczenia Wiekuistego, samych książąt, naczelników synów Izraela byli oni.

4. A te są imiona ich: za pokolenie Rubena: Szammua, syn Zakkura;

5. z pokolenia Szymona: Szafat, syn Choriego;

6. z pokolenia Jehudy: Kaleb, syn Jefunny;

7. z pokolenia Issachara: Igal, syn Józefa;

8. z pokolenia Efraima: Hoszea, syn Nuna;

9. z pokolenia Benjamina: Palty, syn Rafua;

10. z pokolenia Zebuluna: Gadiel, syn Sodiego;

11. z pokolenia Józefa: za pokolenie Menassego: Gaddi, syn Susiego;

12. z pokolenia Dana: Ammiel, syn Gemalego;

13. z pokolenia Aszera: Setur, syn Michaela;

14. z pokolenia Naftalego: Nachbi, syn Wafsiego;

15. z pokolenia Gada: Geuel, syn Machi'ego.

16. Te są imiona mężów, których wysłał Mojżesz dla zbadania kraju Kanaan. I nazwał Mojżesz Hoszea, syna Nuna, – Jehoszua (Jozue).

a cap. 17. Gdy wysłał ich Mojżesz dla wyśledzenia kraju Kanaan, tedy rzekł do nich: – Wstąpcie tu ku południowi i wyjdźcie na górę,

18. i obejrzyjcie kraj, jaki jest, i lud, mieszkający w nim, czy on silny jest, czy słaby, czy mało go, czy mnogo;

19. I jaki jest ~~ziemia~~ kraj, ~~w którym~~ który on zaś ~~gdzie~~ mieszka: czy dobry jest, czy zły, i jakie są mia-
sta, w których on mieszka, czy w obozach, czy w ~~zabudowaniach~~ twierdzach ~~warownych~~ (~~stałych~~)?

20. I jaka gleba, czy tłusta ona, czy ~~sucha~~ jałowa, czy są na niej drzewa, czy nie? A
bądźcie ~~odważni~~ silni ~~wzmocnijcie się~~ i weźcie sobie z ~~owoców~~ płodów kraju. A ~~dni~~ czas to był ~~dni~~ czas pierwocin winogron.

a cap. 21. ~~I~~ Więc ~~poszli~~ wyszli i ~~wyśledzili~~ wybadali kraj od pustyni Cyn do Rechob, ~~gdzie idzie się~~ idąc do Chamat.

22. I wyszli ~~ku południowi~~ od południa i przybyli do Chebronu, a tam byli: Achiman, Szeszai i Tal-
mai, ~~dzieci~~ potomkowie Enaka, a Chebron ~~(przed)~~ siedem lat przed ~~(przedtem)~~ zbudowany ~~był~~ został przed ~~Coanem~~ Coana w Micraim.

23. I przybyli do doliny Eszkol i ucięli stamtąd latorośl i ~~winnych~~ ~~(jagód)~~ grono jedno i
nieśli je na drążku we dwóch i z jabłek granatowych i z fig.

24. Miejsce to nazwano doliną Eszkol ~~dla~~ ~~z powodu~~ z powodu gron winnych, które ucięli stamtąd synowie (Izraela).

25. I wrócili z ~~po~~ ~~wypatrzenia~~ ~~wyśledzenia~~ wybadania ziemi ~~po upływie~~ z końcem czterdziestu dni.

w cap. 26. ~~I~~ Więc poszli i przybyli do Mojżesza i do Arona i do całej gminy synów Izraela na pu-
styni Paran do Kadesz, i ~~przedłożyli~~ zdali im sprawę i całej gminie i pokazali owoce kraju.

27. I opowiadali mu i rzekli: — Przybyliśmy do kraju, do którego wysłałeś nas, i ~~jest~~ ~~taki~~ także
opływający mlekiem i miodem jest on, a ~~oto~~ te (są) owoce jego.

28. Tylko że silny jest lud, mieszkający w kraju, a miasta są ~~utwierdzone~~ warowne, wiel-
kie bardzo, a także ~~dzieci~~ potomków Enaka widzieliśmy tam.

29. Amalek mieszka w kraju na południu a Chittejczyk i Jebuz~~ejczyk~~yta i Emor~~ejczyk~~yta
mieszka w górach, a Kanaanita mieszka nad morzem i nad brzegiem Jordanu.

a cap. 30. I uspakajał Kaleb lud ~~wobec~~ za Mojżesza i rzekł: — Wyjść, wyjdziemy (w górę)
i posiądziemy go, gdyż pokonać, pokonamy ~~tam~~ go (~~kraj ów~~).

a cap. 31. Ale ~~A~~ mężowie, którzy wyszli z nim, rzekli: — Nie ~~zdołamy~~ możemy wyjść do ludu (tego),
gdyż silniejszy on jest ~~on~~ od nas.

32. I rozpuścili ~~wieść~~ obmowę na kraj, który ~~wyśledzili~~ wybadali, między synów Izraela, mówiąc:

F 3. Wszyscy "byli oni mężami" dzielnymi, odważnymi. ~~[illegible]~~

P Zmiana "imienia" ~~nazwy~~ miała zwrócić uwagę wysłanników, że B., który (ludowi) w przeszłości pomagł ~~dotychczas~~ we wszystkich niedolach, będzie także w przyszłości jego opieką, ochroną i pomocą.

‡ (~~[illegible]~~) Szczegóły, potrzebne dla celów strategicznych i (ze względów) ~~[illegible]~~ aprowizacyjnych (jakości i liczby) (w razie) ~~na wypadek~~ ~~[illegible]~~ zbrojnego zajęcia kraju.

√ 20. Pytanie co do drzewostanu odnosi się nietylko ~~co~~ do drzew owocowych, ale także ~~co~~ do drzew budulcowych w lasach.

√ F Według podania "przybył" Kaleb, aby u grobu ojców wybłagać pomoc, gdy inni zaczęli się wahać. ~~[illegible]~~ V. M. 1; 36. 28. i Sędz. 1; 20. Kaleb istotnie otrzymał Chebron w udziale. Joz. 15; 14.

Określenie „dzieci" miało oznaczyć szczególnie wyróżniających się potomków Enaka co do wzrostu i siły tych trzech olbrzymów. I. M. 6; 4. V. M. 9; 2. Joz. 11; 21.

Chebron, zbudowany przez olbrzymów jeszcze przed znaną wówczas twierdzą Coana, wyglądem swoim czynił potężne ~~[illegible]~~ i przemożne wrażenie na przybyszach.

√ 26. Widok nadmiernie dużych owoców miał im przedstawić obraz niezwykle rosłych i silnych ~~ludzi~~ olbrzymów.

<< Zmyślali i przedstawiali przesadnie i drastycznie, aby wywołać bunt przeciw Mojż. Gdyby nawet zdobyło ten kraj, to zwykli ludzie zginęliby w tamtych warunkach, które niszczą i trawią egzystencję. Nachm.

Widzieliśmy tam prawdziwych olbrzymów, o których tradycja od wieków opowiada; i którzy ~~dotychczas~~ tylko tam istnieją.

Kraj, który przebyliśmy dla wybadania go, kraj to pochłaniający mieszkańców swoich, a cały lud, który widzieliśmy w nim, to ludzie mięgcy (niezwykłej).

33. I tam widzieliśmy olbrzymów, synów Enaka, z olbrzymów, i byliśmy w oczach naszych jak szarańcza, i takimi byliśmy w oczach ich.

Rozdz. 13. 2. „Wyślij sobie" według własnego uznania i wyboru z Kadesz stosownie do żądania ludu V. 1; 22. Podobnie I. 12; 1. Z każdego pokolenia z wyjątkiem Lewiego, V. 1; 23. które nie otrzyma osobnego działu. „Książąt" t.j. znakomitych, wiarygodnych, wybitnych ludzi a nie koniecznie wymienionych poprzednio przywódców. 3; 24 i 16; 2.
4. Pokolenia nie są też wyliczone we właściwym następstwie, ale prawdopodobnie według dostojności wysłańców. Nachmanides.
F3. 16. Hoszea = Bóg pomógł, Jehoszua = Bóg pomoże. Syfte Chach. tłumaczy, że Mojżesz modlił się za Jozuem, powołując się na literę ', bo już przed tem nazywał go Jehoszua II. 17; 9. i 24; 13. V. M. 1; 20.
17. Od strony południa kraj był łatwo dostępny. (koczownicy, czy wojownicy,
18. i 19. Mieli zbadać żyzność kraju, ilość ludności, sposób życia) rodzaj uzbrojenia miast, (otwartych, czy obronnych) aby mogli uspokoić lud i dodać mu odwagi do wkroczenia, gdyż sam Mojżesz i tak był tego pewny. F
√20. 21. Pustynia Cyn stanowi półn. kraniec pustyni Paran a połud. Judei. Rechob i Chamat są w półn. Palestynie. Joz. 19; 28.
22. Enak, syn Arby, I. M. 23; 2 i 35; 27. „Dzieci" czyli potomków Enaka. √
23. Dwóch niosło, aby nie zgnieść poszczególnych gron. III. M. 26; 13.
24. Dotychczas zachowała się nazwa doliny Eszkol.
√26. 28. Sam kraj chwalili, aby tem bardziej zdobyć sobie wiarę, ale mieszkańców przedstawiali a miasta jako niezdobyte jako niepokonalnych, 29. aby wzbudzić tem większy postrach. Raszi.
30. Widząc, że lud burzy się wobec „Mojżesza", czyli przeciw Mojżeszowi, prawdomówny Kaleb starał się lud uspokoić i wzbudzić ufność w B.
31. „Silniejszy on jest od nas." Tratt. Erubin uważa to twierdzenie za bluźnierstwo, gdyż tylko sobie przypisywali możliwość zdobycia kraju a nie ufali w pomoc i w opiekę Boga. F
32. „Pochłaniający mieszkańców" z powodu nieustannych walk i wojen. ‹‹ 14; 3," V. 2; 11. Ezech. 36; 13. Siłę, bitność i dzielność zwykle mierzono według wzrostu. I. Sam. 17; 4.
33. „Olbrzymi" którzy mieli żyć w czasach pierwotnych. I. 6; 4.

P Nie należy być zuchwałym, ani nieprzezornym, ale także nie trwożliwym ani niedowierzającym wobec niebezpieczeństwa. Raczej należy nieustraszenie i z wiarą w Opatrzność przystąpić ostrożnie do dzieła, które obowiązek nakazuje, a zwykle z pomocą B. osiągniesz cel zamierzony. Herz.

F Niewiara w siły własne i w pomoc B. spowodowały upadek na duchu i przesadne przedstawienie niebezpieczeństwa. Tylko niezłomna ufność w B. i przezorne działanie prowadzą do zamierzonego celu i do błogosławieństwa B.! P.

Rozdział ~~XIV~~ 14.

1. Tedy ~~wybuchnęła~~ powstała cała gmina i podniosła głos swój i płakał lud w nocy tejże.

2. I szemrali ~~na~~ przeciw Mojżesza i ~~na~~ przeciw Aarona wszyscy synowie Izraela i rzekła do nich cała gmina: – Obyśmy ~~umarli~~ pomarli byli w kraju Micraim, albo na pustyni tej o, byśmy pomarli ~~byli~~!

3. A dlaczego Wiekuisty wiedzie nas do kraju tego, abyśmy padli od miecza? Żony nasze i dzieci nasze ~~aby~~ staną się łupem! Czyż nie lepiej ~~było~~ nas wrócić do Micraim?

4. I rzekli jeden do drugiego: – Ustanówmy sobie wodza naczelnika i wróćmy do Micraim.

a cap. 5. Tedy padł Mojżesz i Aaron na ~~oblicze~~ twarze swoje wobec całego ~~zboru~~ zgromadzenia gminy synów Izraela.

6. A Jozue, syn Nuna, i Kaleb, syn Jefunny, z wywiadowców kraju, rozdarli szaty swoje,

7. i rzekli do całej gminy synów Izraela, mówiąc: – Kraj, który przeszliśmy, aby ~~wyśledzić~~ wybadać go, dobry to kraj bardzo a bardzo.

a cap. 8. Jeśli upodoba nas sobie Wiekuisty, tedy zawiedzie nas do kraju tego i odda go nam, kraj, który jest opływający mlekiem i miodem.

9. Tylko przeciw Wiekuistemu nie buntujcie się, a wy nie bójcie się ludu tego kraju, gdyż chlebem ~~pokarmem~~ naszym są oni; ustąpił cień ich od nich, gdy Wiekuisty z nami, nie bójcie się ich.

10. Tedy ~~rzekła~~ mówiła cała gmina, aby zabić ich kamieniami. Wtem majestat ~~chwała~~ Wiekuistego ukazał ~~zjawił~~ się w namiocie zgromadzenia ~~zboru~~ ~~przed~~ wszystkim synom Izraela.

a cap. 11. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: – Dopokądże bluźnić ~~urągać~~ mi będzie lud ten i dopokądże nie zawierzą mi wobec ~~przy~~ wszystkich znaków, które spełniłem wśród nich?

12. Porażę go zarazą i wytępię go, a uczynię ciebie narodem większym i potężniejszym od niego.

a cap. 13. Ale rzekł Mojżesz do Wiekuistego: — A usłyszą(ło) Micrajczycy, wszak wywiodłeś mocą Twoją lud ten z pośród nich, —

14. I opowiedzą mieszkańcom kraju tego, usłyszą, że Ty, Wiekuisty, jesteś wśród ludu tego, który mu oko w oko zjawiłeś się, Ty, Wiekuisty, i Twój obłok przebywał nad nimi i że w słupie obłoku Ty postępowałeś przed nimi dniem a w słupie ognia nocą;

15. Iż gdybyś uśmiercił lud ten, jak człowieka jednego, tedy rzekłyby narody, które słyszą o sławie Twojej, mówiąc:

16. Poza możliwością jest Wiekuistego wprowadzić lud ten do kraju, który zaprzysiągł im, więc zabił ich na pustyni!

17. Więc teraz niechże wielka okaże się, proszę, moc Pana mego, jak zapowiedziałeś, rzekłszy:

II. 34.6 18. Wiekuisty długo cierpliwy, powściągający gniew i pełen łaski, znoszący winę i występek (zbrodnię), lecz bezkarnie (zostawia bezkarnie) nie zostawia, nawiedza winę ojców na dzieciach, na trzecim i na czwartem pokoleniu.

19. Przebaczże, proszę, winę ludu tego według wielkości łaski Twej i jak odpuściłeś ludowi temu od Micrajim aż dotąd.

a cap. 20. I rzekł Wiekuisty: Przebaczyłem według słowa twego.

21. Jednakże, jak żyję Ja, a pełną majestatu Wiekuistego cała ziemia,

22. Iż wszyscy mężowie, którzy widzieli majestat Mój i znaki Moje, które uczyniłem w Micraim i na pustyni, i doświadczali Mnie już dziesięć razy a nie słuchali głosu Mego,

23. Iż nie ujrzą kraju, który zaprzysiągłem ojcom ich, i żaden z gardzących Mną, nie ujrzy go!

24. Ale sługę Mego Kaleba, ponieważ był duch inny w nim i zupełnie za Mną, więc zawiodę go do kraju, do którego poszedł, a potomstwo jego odziedziczy go.

25. Że Amelekita i Kananejczyk mieszkają w dolinie, więc jutro zwróćcie się i wyruszcie sobie na pustynię drogą ku morzu Sitowemu.

a cap. 26. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza i do Arona, rzekłszy:

27. Dopokądże (pobłażać) gminie niecnej tej, która to przeciw Mnie szemrze? Szemrania synów Izraela, co oni szemrzą przeciw Mnie, słyszałem!

28. Powiedz im: – Jako żyw jestem, rzecze Wiekuisty, jeśli nie, jak mówiliście w uszy Moje, tak uczynię wam!

29. Na pustyni tej padną trupy wasze i wszyscy przeglądani wasi, według całej liczby waszej od wieku dwudziestu lat i wyżej, którzy szemrali przeciw Mnie,

30. nie wejdziecie do kraju, o który podniosłem rękę Moją, aby osiedlić was w nim, z wyjątkiem Kaleba, syna Jefunny, i Jozuego, syna Nuna.

31. Ale dzieci wasze, o których mówiliście: Łupem się staną, więc zawiodę ich i poznają kraj, którym wzgardziliście.

32. Zaś trupy wasze padną na pustyni tej;

33. a synowie wasi (pasać) będą na pustyni czterdzieści lat i poniosą przestępstwa wasze, aż wyginą trupy wasze na pustyni.

34. Według liczby dni, w których badaliście kraj, czterdzieści dni, dzień na rok, dzień na rok, poniesiecie winy wasze, czterdzieści lat, abyście poznali niechęć moją.

35. Ja, Wiekuisty, powiedziałem, że uczynię to całej gminie niecnej tej, knującej przeciw mnie; na pustyni tej wyginą i tam wymrą;

36. Ale mężowie, których wysłał Mojżesz dla badania kraju i którzy wrócili i podżegali przeciw niemu całą gminę, puszczając wieść złą o kraju,

37. ~~Umarli~~ Zginęli mężowie ci, roz~~nosząc~~ puszczający wieść złą o kraju, ~~w~~ podczas zarazy
przed~~obliczem~~ Wiekuistym.
a rap. 38. ~~Ale~~ Lecz Jozue, syn Nuna, i Kaleb, syn Jefunny, ~~pozostali (przy~~ żyją
z (tych mężów), którzy chodzili dla ~~wyśledzenia~~ badania kraju.
39. ~~I~~ Więc opowiedział Mojżesz słowa te wszystkim synom Izraela, a zbolał
wielce lud bardzo.
40. ~~I Więc~~ Tedy powstali zrana, aby wystąpić na szczyt góry, mówiąc: – Otóż jesteśmy
i wystąpimy na miejsce, o którem powiedział Wiekuisty, gdyż zgrzeszyliśmy.
41. ~~I rzekł~~ Tedy Mojżesz: – Czemuż to wy przekraczacie ~~polecenie zlecenie~~ wyrzeczenie Wieku-
istego? ~~Ale to~~ Wszak się nie powiedzie!
42. Nie występujcie, gdyż niema Wiekuistego wśród was, abyście nie zo-
stali pobici ~~przez~~ wrogów waszych!
43. Gdyż Amalekita i Kanaanita ~~Kananejczyk~~ tam są przed wami i padniecie od
miecza, ~~gdyż~~ bowiem ~~dlatego, że~~ ponieważ odwróciliście się od (pójścia za) Wiekuistym, ~~tedy~~ nie będzie
Wiekuisty z wami!
44. ~~Lecz~~ Jednak uparli się, aby ~~pójść~~ wyjść na szczyt góry, ale ~~skrzynia~~ Arka przymierza Wie-
kuistego i Mojżesz nie ustąpili z pośród obozu.
45. ~~Tedy~~ Więc zstąpił (z góry) Amalekita i Kanaanita ~~Kananejczyk~~, mieszkający na
górze tej i pobili ich i roz~~bili~~ gromili ich (~~podle~~) aż do ~~zagłady~~ Chormy.

P Taanit 29a objaśnia, że „(określenie) nocy tejże" ~~[illegible]~~ wskazuje, iż stało się tej samej nocy, na którą przypadła noc przed 9. ab.

√2. Szemranie było ogólne, ale ze skargą przed Mojż. i Ar. wystąpili mężowie, reprezentujący „gminę".

√ Lud wyzwala się z pod zwierzchnictwa (Mojż., Ar. i) ustanowionych naczelników i chce wybrać swoich.

≪ z powodu ~~[illegible]~~ smutku Mojż., iż zawiodło go posłannictwo, i z powodu nieszczęsnego obłędu ludu.

∓8. Los nasz zależy tylko od naszej ufności w B. Naocznie przekonali się, że kraj istotnie jest tak bogaty, jak zapowiedź opiewała: „opływający mlekiem i miodem".

Γ Egipc. (i Fenic.) na własne oczy widzieli moc i cuda B., a teraz sądzić będą, że to była tylko pozornie.

×× Gdybyś nagle opuścił lud, poganie sądziliby, że nie zdołasz dokończyć swego dzieła.

>> „Moc" t. j. siła i potęga, jakąś okazałeś przez stworzenie i utrzymanie świata, przez kierowanie losami narodów i zjawiskami przyrody.

√18. Długo cierpliwy w wykonaniu należnych skutków, ~~[illegible]~~ zostawiając dużo czasu na zastanowienie, poprawę, podźwignięcie z upadku i naprawienie złego.
„Pełen łaski", który nie szczędzi dowodów miłości bez granic i miary.
„Znosi winę i występek", usuwa, niszczy, unieważnia, gdy człowiek wykracza z drogi prawej i rzetelnej, ale poprawia się i wraca na drogę cnoty i moralności.
„Na dzieciach" czyli na potomkach w najodleglejszych pokoleniach, tu przykładowo w trzecim i czwartem pokoleniu.

19. Cała historja ludu od Micr. dotąd świadczy o niewyczerpanej łasce i miłości [illegible] B.

Rozdz. 14. 1. Już blisko celu w chwili ostatecznego rozstrzygnięcia z powodu zbuntowania się i niewiary został lud skarany na zagładę na pustyni. Niepomyślne wieści wywołały ogólny upadek na duchu i katastrofalne skutki, przedstawione w żywej akcji. Określenie „w nocy" przeciwstawione „z rana" zd. 40. P

V2. 3. Wychowani w niewoli, jarzmie nie mają odwagi do walki, a niewiara w pomoc ~~Boga~~ odbiera im wszelką otuchę. Wielu z nich nabrało też przekonanie, które w nich wpajali podżegacze, że Bóg chce ich wytępić mieczem. I. 1; 27.

4. Niektórzy uczeni sądzą, że chcieli sobie ustanowić bożka.

5. Okazali swoje przygnębienie i błagali Boga o zmiłowanie. 16; 4, 17; 10, 20; 6. (Może i też jako pozbawieni wszelkiej ziemskiej)

6. Jako znak ciężkiej żałoby rozdarli swoje szaty.

F 7. 9. Sama trwoga już jest buntem jako niewiara wobec ~~Boga~~ (Nachm.) który dotąd was prowadził i zapowiedział zajęcie kraju.

‡8. ~~jak~~ stało się chlebem dla nas codziennym ~~pożywać~~ (24; 8 22; 4) V. 7; 16. „Cień" = osłona = obrona. I. 19; 8. Jer. 30; 2. ~~Potłumaczenie ich lek ... wrogów~~ Ps. 91; 1 i 121; 5. Bóg ich nadal bronić nie będzie z powodu ich grzechów, ale nas ochroni. I. 15; 16. III. 18; 25.

F 7. Ludzie rozumni i rozważni w czasie rozzuchwalenia ~~nieokiełznanych~~ bezmyślnych mas przez nieuczciwych podżegaczy zawsze pokornie starają się uspokoić i uśmierzyć wzburzonych, chociaż ci chcą ~~(zdolni)~~ ich ukamienować, gdyż nic nie jest szkodliwsze i niebezpieczniejsze dla dobra ogółu, jak wybuch ślepej namiętności, którą wywołują obłudni podżegacze ku swojej wolszej i korzyści kosztem spokojnych umysłów. (Ikeit)

10. Jozuego i Kaleba. Ukazał się słup obłoczny, aby ich wybawić, a zaślepionych opprzytomnić. II. 16; 10.

11. Przez powątpiewanie ~~o wszechmocy Boga~~ (ubliżają Mu), sądząc, że nie zdoła pokonać Kanaanitów i spełnić przyrzeczenia. Mimo wszystkich „znaków", które jako cuda powinny były utrwalić wiarę i ufność we wszechmoc ~~i spełnienie~~ (niezawodne) zapowianych następstw.

12. Jak. II. 32; 10.

13. Wprawdzie widzieli Micrejczycy ~~wszechm~~ potęgę Twoją, gdy wyprowadziłeś lud z pośród nich, ale... (~~zd. 16~~) teraz będą głosili: zd. 15 i 16. Jak V. 9; 28. Joz. 7; 9, Jech. 20; 14. Raszi tłumaczy „ki" przez „że". FT

16. Bezmyślny tłum porównany do bydła, dlatego wyrażenie „wyrżnął" ich. 33.

17. „Moc" t.j. siłę pobłażliwości i miłosierdzia wobec ludu, co wynika z następnych zdań: II. M. 34; 6-8. >>

V. 18. 19. 20. Według słowa Twego", że będziesz miłosierny i nie wytępisz naraz wszystkich, ale karę ujść nie mogą. zd. 33.

21. „Jak żyję" t. zn. jak prawdą jest, że żyję, i jak prawdą jest, że zawsze pełną będzie chwały Wiek. cała ziemia, tak też prawdą jest, że spełnię to postanowienie: 22 Raszi tłumaczy następująco myśli w ten sposób: „Jak naprawdę żyję, że wszyscy ci ludzie i t. d. nie ujrzą tego kraju, moja chwała napełni całą ziemię a imię moje przez tę karę nie będzie zniesławione, nie powie się, że stało się to z powodu niemocy, że ich nie zabitam odrazu, ale dopiero w ciągu czterdziestu lat.

Mimo naocznego, osobistego przekonania o dobrodziejstwach i cudach B. zachwiali się w wierze, więc zostaną ukarani zatłuczenie Ps. 106; 24-27.

II. M. 6; 26.

V 26. B. przemawia do obydwu, jako wspólnych przywódców narodu.

V 35. Występni będą ukarani na miejscu a nie wykroczą poza pustynię.

Doświadczyć „Boga" znaczy powątpiewać i wystawić na próbę wszechmoc, 59
„miłosierdzie, wiarygodność" i t. p. atrybuty Boga. „Dziesięć" stanowi okrągłą liczbę wielokrotną, jak obecnie system dziesiątkowy, np. ~~jak~~ III. 26; 26. Talmud Erachin 15 wylicza 10 wypadków przekory i niewiary: 1/ nad morzem II. 14; 11, Ps. 106; 7-12
2/ z powodu gorzkiej wody II. 15; 24, 3/ z powodu braku żywności ~~jadła~~ II. 16; 2 i 3. 4/ z powodu nieposłuszeństwa przy zbieraniu manny. II, 16; 20. 5/ z powodu szukania manny w sobotę. II. 16, 27. 6/ z powodu braku wody II. 17; 2. 7/ przy złotym cielcu II. 32; 1. 8/ z powodu trudów pochodu IV. 11; 1, 9/ z powodu braku mięsa IV. 11; 4. 10/ z powodu niepomyślnych wieści zwiadowców IV. 14; 2.

24. Kaleb szczególnie walczył przeciw złym wieściom. 13; 20. Duch wiary 13; 30, oraz 14; 8 i 9. Na mocy tego przyrzeczenia Kaleb otrzymał dolinę Eszkol koło Chebronu. Joz. 14; 12 i nast. I. Kr. 22; 6. Ps. 20; 6. Sędz. 11; 24.

25. Z powodu nieposłuszeństwa waszego nie będę was bronił, więc Amalekici i Kananejczycy was pobić mogą, dlatego zamiast pójść naprzód, musicie zwrócić się wstecz i będziecie tułali się ~~wędrowali~~ w pustyni. (zd. 42-45. ~~nast.~~) Raszi.

V 26.

27. Uczeni sądzą, że odnosi się to do 10 podżegaczy z wywiadowców i stąd wnioskują, że 10 osób tworzy już gminę עדה czyli מנין II. M. 16; 2.

V buntowniczy

28. „Jak wyrzekliście" (zd. 2) „obyśmy pomarli byli na pustyni", tak wam uczynię. F

29. Tylko przeglądani do walki t. j. 600.000 mężczyzn z wyjątkiem Lewitów.

30. „Podniosłem rękę" na znak przysięgi.

31. „Łupem zostaną" wrogów.

32. „Trupy wasze", którzy zbuntowaliście się.

33. רעים tłumaczą niektórzy „będą pasterzami". „Przestępstwa" t. j. główne niewiara przy wystawieniu złotego cielca i przed wkroczeniem do kraju obiecanego II. 32; 34. Odpokutujecie za wasze zuchwalstwo, ale dzieci wasze przetrwają i nie doznają niedostatku.

F Kto z powątpiewaniem, z niewiarą, przystępuje do jakiejś pracy, do jakiegoś przedsięwzięcia, ten nie dojdzie do celu, nie spożyje plonów swych trudów.

V 35. 36. „Wieść złą" roznosili w złym zamiarze, więc nie ujrzą kraju.

37. Doraźna śmierć wywiadowców była zapowiedzią, że także innych zbuntowanych ten los nie minie według zapowiedzi.

40. Powzięli zamiar wystąpienia na górę, co wykonali zd. 44. P

41. Nie uda się wam zamiar, powzięty wbrew woli Boga V. 1; 24. Grzech niewiary i nieposłuszeństwa nigdy nie prowadzi do celu, ale zawsze przynosi niepowodzenie i przekleństwo. Hertz. (V. 1; 43)

45. Odtąd miejsce tej w górach zagłady nosi nazwę Chorma. 21; 3 i Joz. 12; 14.

P Czego zaniechali z niewiary, to zamierzali uczynić z przekory.

Rozdział ~~XV~~ 15.

1. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza, rzekłszy:

2. Przemów do synów Izraela i powiedz im: — Gdy przybędziecie do kraju siedzib ~~zamieszkania~~ waszych, które ja daję wam,

3. I spełnicie ogniową ~~dla~~ Wiekuistemu, całopalną lub rzeźną (dla uświęcenia) ~~z~~, ~~Korzy~~ ślubowania lub dobrowolną (ofiarę), lub w uroczystościach waszych, aby sprawić woń przyjemną, ~~dla~~ (xxx) Wiekuistemu z bydła lub z trzody;

4. ~~Tedy~~ niech przyniesie, przynoszący ofiarę swoją ~~dla~~ Wiekuistemu śniedną: mąki przedniej dziesiątą (efy), zaczynionej ćwiartą (częścią) „hinu" oliwy;

5. A wina na zalewkę ćwiartą „hinu" (dodasz) do całopalnej lub do (ofiary) rzeźnej, do jagnięcia jednego.

6. Albo do barana dodasz jako śniedną: przedniej dwie dziesiąte, zaczynionej oliwą trzecią (częścią) „hinu";

7. I wina na zalewkę trzecią „hinu" przyniesiesz na woń przyjemną, ~~dla~~ (xxx) Wiekuistemu.

a cap. 8. A jeśli zrobisz z młodej (rogacizny) ~~bydła~~ jako całopalenie lub rzeźną (dla uświęcenia) ~~z~~ ~~Korzy~~ ślubowania lub opłatną dla Wiekuistego,

9. ~~Tedy~~ przyniesie (on) do młodej ~~bydła~~ (rogacizny) jako śniedną: przedniej (mąki) trzy dziesiąte, zaczynionej oliwą pół „hinu";

10. I wina przyniesie na zalewkę pół „hinu", jako całopalenie na woń przyjemną, ~~dla~~ Wiekuistemu.

11. Tak czynić należy przy ~~wole~~ byku jednym, lub przy baranie jednym, albo przy jagnięciu z owiec, albo z kóz.

12. Podług liczby (ofiar), które składać będziecie, tak czynić macie przy każdej podług liczby ich.

13. Każdy ~~krajowiec~~ rodak uczyni to ~~rzeczy tak w ten sposób~~, przynosząc ogniową na woń przyjemną, ~~dla~~ Wiekuistemu.

14. A gdy przebywa u was obcy ~~przybysz~~, albo wśród was jest w pokoleniach waszych, i stworzy całopalenie, na woń przyjemną, ~~dla~~ Wiekuistemu: jak wy czynicie, tak on uczyni.

15. Gmino! Prawo ~~Ustawa~~ jedno dla was i dla obcego, ~~przebywającego przybysza~~: ~~ustawa~~ prawo to wieczyste dla pokoleń waszych: jak wy, tak obcy będzie ~~przybysz jest~~ wobec Wiekuistego!

16. Zakon jeden i sąd ~~prawo~~ jeden będzie dla was i dla obcego ~~przybysza~~, ~~który~~ przebywającego u was.

a cap. 17. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza, rzekłszy:

18. Przemów do synów Izraela i powiedz im: — Gdy przyjdziecie do kraju, dokąd ~~którego~~ wiodę was ~~tam~~,

19. tedy ~~Wtedy~~ stanie się ~~będzie~~, gdy jeść będziecie z chleba tego kraju, przyniesiecie ~~dawajcie~~ daninę ~~dla~~ Wiekuistemu.

20. Jako pierwociny z ciast waszych kołacz ~~bułkę~~ przyniesiecie ~~dajcie~~ w darze, jak daninę ze stodoły oddacie ją.

21. Z pierwocin ciast waszych złożycie ~~dla~~ Wiekuistemu jako daninę w pokoleniach waszych.

a cap. 22. A jeśli błądzić będziecie ~~zbłądzicie~~ i nie wykonacie wszystkich przykazań tych, które wypowiedział Wiekuisty do Mojżesza;

23. Wszystkiego, które przykazał Wiekuisty, Bóg wam, za pośrednictwem ~~przez~~ Mojżesza, od dnia, ~~w którym~~ rozkazał Wiekuisty, i nadal w pokoleniach waszych;

24. ~~tak~~ stanie się: — jeśli poza oczami gminy popełnione zostało w pomyłce, wtedy złoży cała gmina byka z młodego ~~z bydła~~ jednego na całopa-

lenie, na woń miłą, ~~dla~~ Wiekuistemu, i śniedną ~~jej~~ ~~do~~ jego i zalewkę jej podług przepisu, i kozła jednego na zagrzeszną.

25. I rozgrzeszy kapłan całą gminę synów Izraela i odpuszczone będzie im, gdyż ~~błąd~~ omyłka ~~pomyłka~~ to była i oni ~~złożyli~~ przynieśli ofiarę swoją ogniową ~~dla~~ Wiekuistemu i zagrzeszną swoją ~~wobec~~ przed Wiekuistego za omyłkę ~~przewinienie~~ ~~błąd~~ swój.

26. I odpuszczone będzie ~~dla~~ całej gminie synów Izraela i ~~dla~~ ~~cudzoziemca~~ ~~przybyszowi~~ obcemu, przebywającemu wśród nich, gdyż dla całego ludu (stało się) ~~przez~~ ~~w błędzie~~ z omyłkę.

a cap. 27. A jeśli ~~istota~~ osoba jedna zgrzeszy przez omyłkę, tedy przyniesie kozę roczną na zagrzeszną;

28. I rozgrzeszy kapłan ~~istotę~~ osobę, która zbłądziła, ~~z~~ grzesząc ~~w~~ ~~niewiadomości~~ błędzie wobec Wiekuistego, aby rozgrzeszyć ją i odpuszczone jej zostało było.

29. Dla ~~krajowca~~ rodaka ~~ze~~ ~~synów~~ między ~~dniem~~ Izraela i dla ~~przybysza~~ ~~cudzoziemca~~ obcego, przebywającego wśród nich - zakon jeden niech będzie ~~dla~~ u was dla ~~popełniającego~~ działającego ~~pomyłkę~~ w błędzie.

30. Ale ~~istota~~ osoba, która popełni coś ręką podniesioną, z ~~krajowca~~ rodaków, czy z ~~przybysza~~ obcego, Wiekuistemu on bluźnił, więc ~~wytracaną~~ wytracona będzie ~~istota~~ osoba owa z pośród ludu swego.

31. Gdyż ~~Albowiem~~ słowem Wiekuistego wzgardził i przykazanie Jego złamał; wytracona ~~niech~~ będzie ~~istota~~ osoba owa, wina jej na niej (ciąży).

a cap. 32. A gdy byli synowie Izraela na pustyni, tedy napotkali człowieka, zbierającego drwa w dniu soboty,

33. ~~Tedy~~ Więc przyprowadzili go (ci), którzy napotkali go, zbierającego drwa, ~~do~~ przed Mojżesza i ~~do~~ przed Arona i przed całą gminę,

34. I ~~osadzili~~ osadzili go ~~pod strażą~~ w więzieniu, gdyż nie było wyjaśnione, co (uczynione ma być) jemu.

P Wino przedstawia często także przez B. użyczony udział szczęścia jednostek i narodów a kielich jest często wyrazem daru B. czyli losu człowieka. „Kielich jest w ręku B. a z wina wytrawnego udziela B. i naleje; tylko męty wysysają i wypiją do dna wszyscy złoczyńcy ziemi." (Ps. 75; 9.) Istnieje więc kielich gniewu, kielich oszołomienia (Jer. 51; 17.) kielich zbawienia (Ps. 116; 13.) kielich pocieszenia (Jer. 16; 7). Potęga Babilonu, zmieniająca losy narodów, jest złotym kielichem w ręce B. (Jer. 51; 7.) Pod wodzą B. jest kielich pobożnego zawsze pełny (Ps. 23; 5). B. jest darem udziału mego i kielichem (szczęścia) Ps. 16; 5. Hirsch.

√10. Wino przedstawia najbardziej uradującą i podniecającą używkę dla umysłu i ducha. Wino uradza serce człowieka (Ps. 104; 15.) Wino spożywa się z pieśniami. (Jez. 24; 9) Wino rozwesela życie. (Kazn. 10; 19) Silne wino dla nieszczęśliwca, wino dla zasmuconych w duszy. (Przyp. S. 31; 6.) Serce ich rozraduje się, jak winem, to wyraz najwyższego szczęścia. (Zach. 10; 7.) „Twoje objawy miłości uszczęśliwiają więcej, niż wino" jest wyrazem najwyższej szczęśliwości. (Pieśń n. p.) „Wino i mleko" obrazują uszczęśliwienie i utrzymywanie, których wymaga zakon. (Jez. 55; 1.)

P

35. Tedy rzekł Wiekuisty do Mojżesza, rzekłszy: „Śmiercią umrze człowiek ten; ukamionuje go kamieniami cała gmina poza obozem.

36. Więc wyprowadziła go cała gmina poza obóz, i ukamionowali go kamieniami, że umarł, jak nakazał Wiekuisty Mojżeszowi.

37. Tedy przemówił Wiekuisty do Mojżesza, rzekłszy:

38. Przemów do synów Izraela i powiedz im, aby uczynili sobie kitaie na rogach szat swoich w pokoleniach swoich i przyprawili do kitaie na rogu (ów sznur) błękitny, (pas).

39. I niechaj będą wam jako kitaie, abyście je widzieli, tedy przypomnicie sobie wszystkich przykazań Wiekuistego, żebyście wykonywali je a nie śledzili za sercem waszem i za oczyma waszemi, za któremi wy pożądliwie.

40. Abyście pamiętali i wykonywali wszystkie przykazania Moje i abyście byli świętymi Bogu waszemu.

41. Jam Wiekuisty, Bóg wasz, który wyprowadziłem was z kraju Micraim, aby być wam Bogiem; Jam Wiekuisty, Bóg wasz.

Rozdz. 15. 2. Zapowiedź dojścia młodszego pokolenia do kraju obiecanego jest pocieszeniem po odbytym sądzie dorażnym. Przepisy co do ofiar, odnośnie do stanu ustalenia się w kraju.
3. Ofiary, złożone z popędu serca. III. 1; 9. i 7; 6; i 22; 21. IV. 6; 2. II. M. 29; 40; 41. (14; 40.)
4. Nowe przepisy o dodatkach do ofiar, o których była mowa II. 29; 10; i 40, 30; 24. III. 2; 1 i 4.
10. 11. [illegible] lub [illegible] nazywa się w pierwszym roku, 3** gdy ma 13 miesięcy i 1 dzień.
12. Według liczby bydła stosuje się ilość ofiar zalewnych. Raszi.
14. Jak II. 12; 48.

II. M. 12; 48 i 49. III. M. 6; 14 i 15.

√16. V. M. 10; 18. i nast.

√=19. Spożywając z plonów kraju, mają wciąż pamiętać, że B. przywiódł ich do tego kraju i darzy ich żywnością. Przy sporządzaniu i spożywaniu pokarmów mają zawsze mieć w pamięci obowiązek wdzięczności dla opiekuna i dawcy pożywienia.

<< co ~~sądzić~~ ma przełożeństwo gminy t.j. Wielki Synod.

×26. Zwykle przekroczenie przepisów nastąpiło przez naśladowanie pogańskich obrządków.

29. Obłęd powstaje przez chwilowe zamroczenie umysłu, albo przez trwałe spaczenie pojęć, nie ~~dając~~ kontrolowanych przez zdrowy rozum.

P

Człowiek, jako istota zmysłowa, pojmuje wszystko za pośrednictwem ~~przy pomocy~~ zmysłów, co potem przechodzi w umyśle do pojęć nadzmysłowych, do zrozumienia czystej prawdy i wyższego celu przeznaczenia naszego. Należy więc wystrzegać się, aby nie zamienić przedmiotu, który jest symbolem, z ideowem znaczeniem jego; i ~~nie należy~~ dlatego też znaków, które nam służyć mają ~~do tworzenia~~ wyobrażeń, jako dojścia do uświęcenia, nie należy nosić obłudnie wobec świata, jako świętości. Herz.

15. Z naciskiem zaznaczone, że tylko jedno ~~ustawa~~ prawo, jednakie przepisy obowiązują dla krajowców, jak i dla ~~obcych~~ przybyszów, dla Izraelitów i dla obcych,* pod każdym względem. III. M. 4; 13. V 16.

F 16:16 i 18; 20. Przepisy, jak: II. F 22; 28, 23; 19, 34; 26, III. 2; 14 i 16. IV. 18; 12 i 27, V. 18; 4.
V 19. Jech. 44; 30, Nech. 10; 38.

22. ~~Według~~ Talm. wyjaśnia, że ~~odnosi~~ się ten przepis do bałwochwalstwa, które stanowi przekroczenie wszystkich przykazań. III. 4; 13. ["pora oczami gminy" t. zn.

24. Jeżeli przestępstwo popełniono [przez nieświadomość, nieuwagę, pomyłkę, przeoczenie, nierozwagę, wogóle bezwiednie lub ~~bez~~ niezamierzono, <<

25. Przebaczenie wszystka, gdyż stało się to nieświadomie i ponieważ okazuje żal i skruchę przez złożenie ofiary.

×26. 29.] 30. „Ręką podniesioną" t. zn. zamierzono, celowo, zuchwale.

31. „Wina ciąży na niej", dopóki nie otrzymała rozgrzeszenia.

34. Wina jego była spotęgowana tem, że nietylko świadomie i zamierzono przekroczył przepis o sobocie, ale także zuchwale i uporczywie lekceważył przestrogi. II. 31; 14 i 35; 2. Talm. Sanhedr. st. 78 i Sifri objaśniają, że Mojżesz nie wiedział, jako zastosować kary, gdyż przestępstwo było skombinowane i rozmyślnie wykonane.

Wyraz 38.) ציצת = pętlica, pendzel, lub kitę, zwieszający, podobnie jak pęk albo lok włosów (Jech. 8; 3). Według V. 22; 12 na 4 rogach. Gdy szata nie posiada 4 rogów, to nie należy ich umieszczać. Majmon. (Hilch. Cycyt.)

39. Suma cyfr wyrazu wynosi 600, do tego 8 nici i 5 wiązań czyli guzów wynosi razem 613 a więc przypominają wszystkie "przykazania". Ludzie kierują się przeważnie wrażeniami ~~zmysłowemi~~ zmysłowemi, dlatego przedmioty zmysłowe mają nam wciąż przypominać wieczne prawdy i wyższe posłannictwo nasze, ale należy wystrzegać się, aby znaku nie uważać za sam przedmiot świętości. Hesz.

Szczególnie oczy i uszy kierują nas do grzechów, dlatego podobnie jak ציצית i ~~תפלין~~ מזוזה II. 13; 9 i V. 6; 8 i 9. mają ustawicznie przypominać o wszechobecności ~~Boga~~ i przykazaniach Jego, aby nie unosić się za sercem i za oczyma" t. j. za żądzami i pragnieniami zmysłowemi. Umieszczenie tych przepisów po omówieniu grzechów, popełnionych z nieświadomości albo po zuchwałym i krnąbrnym przypadku lekceważenia, jest zupełnie uzasadnione, przyczem zaznaczone jest historyczne posłannictwo Izraela, jako ludu wybranego. 40 i 41. Raszi wspomina jeszcze o następujących symbolicznych znakach według tradycji uczonych: Cztery ~~rogi~~ ~~pętlice~~ przypominają czworakie wyrazy, oznaczające wyzwolenie z Egiptu: והוצאתי, והצלתי, וגאלתי, ולקחתי II. 6; 6 i 7. Wyrazy פתיל תכלת przypominają nagły zgon pierworodnych, a błękitny kolor przypomina barwę nieba wśród nocy w krajach ~~wschodu~~ południowych, zaś 8 nici przypominają 8 dni, które upłynęły od wyjścia z Egiptu do dnia, w którym odśpiewali hymn dziękczynny po ocaleniu na drugim brzegu morza Czerwonego;

P

powziął 1. A Korach, syn Jic'hara, syna Kehata, syna Lewiego, i Datan
i Abiram, synowie Eliaba, i On, syn Peleta, synowie Rubena,
2. I powstali przeciw Mojżeszowi, i takie mężowie ze synów Izraela, dwustu pięć-
dziesięciu książąt gminy, powołani na zebranie, mężowie sławy.
3. Gdy zebrali się przeciw Mojżeszowi i przeciw Aronowi, tedy rzekli do nich: - Za wiele
sobie (pozwalacie), bo
cała gmina, wszyscy są święci a wśród nich (jest) Wiekuisty;
więc dlaczego wynosicie się nad zebranie Wiekuistego?
a cap. 4. Gdy usłyszał (to) Mojżesz, tedy padł na oblicze swe.
5. I przemówił do Koracha i do całego zbiorowiska jego, rzekłszy: - Jutro, a
oznajmi Wiekuisty, kto jego, i kto jest święty, że zbliży
go do Siebie; a którego wybierze Sobie, tego zbliży do Siebie.
6. To uczyńcie: weźcie sobie patelnie, Korach i całe ze-
branie jego,
7. I dajcie na nie ogień i na to kadzidła przed Wieku-
istym, jutro; i stanie się, że mąż, którego wybierze Wiekuisty, ten jest
święty. Za wiele chcecie, synowie Lewiego!
8. I rzekł Mojżesz do Koracha: - Słuchajcie, proszę, synowie Lewiego!
9. Czyż mało dla was, że wyłączył Bóg Izraela was z gminy
Izraela, aby zbliżyć was do Siebie, abyście pełnili służbę przy
przybytku Wiekuistego i abyście stawali przed gminą, aby służyć im;
10. I zbliżył ciebie i wszystkich braci twoich, synów Lewiego, z tobą, że
pragniecie także kapłaństwa?!

a cap:

a cap

11. Zaprawdę, ty i całe zebranie twoje, sprzysięgliście się przeciw Wiekuistemu! a Aron, czemże on jest, że ~~szemracie~~ sarkacie przeciw niemu?

12. ~~I~~ Potem posłał Mojżesz, aby przywołano Datana i Abirama, synów Eliaba; a oni rzekli: – Nie wyjdziemy (ku niemu)!

13. Czyż mało, że wywiodłeś nas z kraju, opływającego mlekiem i miodem, aby uśmiercić nas na pustyni, że jako władca nad nami także ~~chcesz władać~~ narzucasz się?

a cap. 14. Nawet nie do kraju, opływającego mlekiem i miodem, przywiodłeś nas, ani dałeś nam ~~posiadłości~~ w dziedzictwo pola i winnicy. Czyż oczy (tych ludzi) chcesz wykłuć? Nie wyjdziemy!

15. ~~I rozgniewał się~~ Więc to paliło Mojżesza bardzo i rzekł do Wiekuistego: – Nie zwracaj się do ofiar ich; ani osła od jednego z nich nie wziąłem, ani skrzywdziłem żadnego z nich.

16. ~~I~~ Tedy rzekł Mojżesz do Koracha: – Ty i całe zebranie twoje ~~przybądź~~ bądźcie przed obliczem Wiekuistego, ty i oni i Aron – jutro.

17. I weźcie każdy ~~kadzielnicę~~ patelnię swoją i ~~nałóżcie~~ dajcie na nie kadzidła i przynieście je przed ~~oblicze~~ Wiekuistego, każdy ~~patelnię~~ kadzielnicę swoją, dwieście pięćdziesiąt ~~patelni~~ kadzielnic, także ty i Aron, każdy ~~patelnię~~ kadzielnicę swoją.

18. ~~I wziął~~ Wziął tedy każdy ~~patelnię~~ kadzielnicę swoją i ~~nałożyli~~ dali na nie ogień i ~~dali~~ nałożyli na to kadzidło i stanęli u wejścia ~~przybytku obcowania~~ namiotu zgromadzenia, także Mojżesz i Aron.

19. A zgromadził przeciw nim Korach całą gminę u wejścia namiotu ~~stanu~~ zgromadzenia, ~~ale~~ tedy zjawił się majestat Wiekuistego całej gminie.

a cap. 20. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza i do Arona, rzekłszy:

21. Wyłączcie się z pośród zgromadzenia tego, bo wytępię ich w okamgnieniu.

22. I padli na twarz swą i rzekli: — Wszechpotężny Boże duchów wszelkiego ciała! Człowiek jeden zgrzeszył a na całą gminę gniewasz się?

23. A przemówił Wiekuisty do Mojżesza, rzekłszy:

24. Przemów do gminy, mówiąc: — Odstąpcie dokoła od mieszkania Koracha, Datana i Abirama.

25. Wstał Mojżesz i poszedł do Datana i Abirama, i poszli za nim najstarsi Izraela.

26. I przemówił do gminy, rzekłszy: — Odstąpcie, proszę, od namiotów ludzi niegodziwców tych i nie dotykajcie niczego, które jest ich, abyście nie zginęli przez wszystkie grzechy ich.

a cap. 27. Z odstąpili od mieszkania Koracha, Datana i Abirama dokoła, a Datan i Abiram wyszli, stając u wejścia namiotów swych z żonami i synami swymi i z dziećmi swemi.

28. Wtedy rzekł Mojżesz: — Po tem poznacie, że Wiekuisty posłał mnie, aby wykonać wszystkie sprawy te, ale nie z serca mego:

29. Jeśli, jak umierają wszyscy ludzie, pomrą ci, i przeznaczenie wszystkich ludzi napotka ich, tedy nie Wiekuisty posłał mnie;

30. ale jeśli czyn (nowy) stworzy Wiekuisty i rozewrze ziemia paszczę swoją i pochłonie ich i wszystko, co do nich należy, i zstąpią żywi w przepaść, tedy poznacie, że bluźnili ludzie ci przeciw Wiekuistemu.

a cap. 31. I stało się, gdy skończył mówić wszystkie słowa te, że rozstąpiła się ziemia, która pod nimi była,

F Jest ich zatem wielu, zastępujących gminę, więc nie muszą to być prawie-
ci dwaj powołani. Wszyscy wprawdzie byli uświęceni II. M. 22; 30. III. M. 17; 1. IV. 15; 40. 4. zu-
byli poświęceni B. i mogli Mojżę do stanu świątobliwego, ale jeszcze nie byli świętymi: "
P rozumiał podstęp i cel tego buntu, ale

"Świętymi bądźcie" (III. M. 19; 2), bo daję wam warunki, że możecie stać się świętymi.

7 Chcąc zdobyć godność kapłaństwa może przez „plebiscyt", podburzał cały ród Lewiego do buntu, wmawiając w nich, że wszyscy członkowie są uprawnieni do piastowania tego dostojeństwa.

Mojż. Kazał im spełnić jeden z najważniejszych obrządków arcykapłana, aby stwierdzić wobec ludu, czy są do tego powołani.

8. „I rzekł" dla przekonania buntowników, przemawiając do ich rozumu i ambicji.

9. Stwierdzenie, że całe pokolenie Lewi zostało nadzwyczajnie odznaczone przez powierzenie mu służby w Świątyni.

32. I rozwarła ziemia paszczę swą i pochłonęła ich i domy ich i wszystkich ludzi, którzy do Koracha należeli, i cały dobytek.

33. I zstąpili oni i wszystko, co było ich, żywi do ~~przepaść~~ podziemia, i ~~zwarła się nad nimi~~ nakryła ich ziemia i znikli z pośród ~~gminy~~ zebrania (~~zebrania~~).

34. A wszyscy Izraelici, którzy ~~stali~~ byli wokół nich, pierzchli na krzyk ich, gdyż mówili: — Aby nie pochłonęła także i nas ziemia!

35. A ogień wyszedł od Wiekuistego i strawił owych ~~dwustu~~ pięćdziesięciu mężów, którzy przynieśli kadzidło.

Rozdz. 16. 1. Korach, zazdrosny o władzę Mojżesza i o godność Arona, wzniecił bunt, do którego zjednał także wpływowych przedstawicieli z rodu Rubena, również zazdrosnego o to, że musieli ustąpić z prawa pierworodztwa. Więc (przechwalił się) (bezprawnie) we własnym imieniu, aby powziąć zamiar pozbawienia Mojżesza władzy i Arona dostojeństwa. On w dalszym ciągu już nie występuje.
2. Nie tylko naczelnicy pokoleń, których było tylko 12, ale możni z innych pokoleń, mający wpływ na lud mocą swej sławy.
3. Za wiele przywłaszczyliście sobie praw i godności. „Cała gmina" t. zn. wszyscy Izraelici są święci, gdyż Bóg przemawiał do wszystkich na Synaju. Jest to podstęp wszystkich wichrzycieli i demagogów, że pod pozorem obrony prawa, wolności, równości i t. d. pod płaszczykiem pięknych słów ukrywają swoją zazdrość, swoje osobiste chęci uzurpacji i wywyższenia się nad innych w celach własnej korzyści. Hertz.
4. Mojżesz w pokorze swej był tak przygnębiony, że stracił odwagę, aby błagać Boga o przebaczenie zuchwalstwa Koracha, jak to uczynił II. 32;11 i IV. 11; 2. i 14;13.
5. Mojżesz pozostawił buntownikom czas do skruchy. Raszi. Stąd pozostawia Bogu, aby wobec ludu nie uchodzić za samowolnego despotę.
7. Czynność kadzenia była w oczach ludu najprzyjemniejsza, jako rozmontowana woń miła, ale też najniebezpieczniejsza, jak u Nadaba i Abihu. Raszi. „Za wiele" zuchwalstwa waszego.

‡ cd. następ. 11. Występowanie przeciw Aronowi jest niegodziwością, ponieważ on nie dał żadnego powodu swoim życiem i postępowaniem, więc widoczna tylko chęć własnego wywyższenia się.

√ 13. Widocznie Korach dążył do objęcia godności arcykapłańskiej a Datan i Abiram chcieli pozbawić Mojż. władzy zwierzchniczej, więc zuchwale odmówili posłuchu jego ~~zaproszeniu~~ wezwaniu.

√ My starsi opuściliśmy kraj żyzny (Egipt) i nie zobaczymy kraju obiecanego, bo wymrzeć mamy na puszczy (14; 29–37), więc nie możemy wierzyć twoim obietnicom co do potomków.

≠ Rozdrażniło to i rozgniewało Mojż. i bolało bardzo, że odważyli się posądzać go o nadużycie stanowiska jego i ~~[illegible]~~ że wznieśli się do odstępstwa od B. Ani raz nie nadużyłem nawet siły roboczej najpośledniejszego zwierzęcia juczonego któregoś z nich dla własnej korzyści.

21. Przeczuwając nieszczęście, błagali B. o łaskę dla niewinnych

11. Godność kapłańską ustanowił Bóg a nie ja, więc bunt wasz jest skierowany przeciw Bogu. Wszak Aron nie samowolnie przywłaszczył sobie ten urząd. II. 16;8. ~~L~~

12. „Nie wyjdziemy" w górę ku mnie. Przybytek znajdował się prawdo, podobnie na pagórku, albo na podniesieniu.
Tylko bezinteresowność i czyste sumienie sprawiły, że Mojż. z całym spokojem i z godnością, z odwagą i stanowczością występuje wobec wichrzycieli (w świadomości swej bezinteresowności). Człowiek o czystem sumieniu w trudnych i niebezpiecznych chwilach życia posiada odwagę i ufność i wychodzi zwycięsko. Hersch.

V13. 14. „Nie wyjdziemy" w górę, ale „pójdziemy w dół" wspomina Raszi. II. 3;17, IV. 14;29. Czy oczy chcesz wykłuć" t. zn. czy chcesz ich oślepić, aby nie widzieli, dokąd ich prowadzisz na zgubę? V

15. ~~Fgrek~~: I. Sam. 12;3.

16. „Przed obliczem Wiek." t. j. przed Przybytek. (zostat, tak był pewny swego zwycięstwa, przemocą zdobytego) obłok

19. „Całą gminę" t. zn. swoich zwolenników; Majestat" t. j. Obłok II. 16;10. IV. „14;5. 20. Widocznie buntownicy odstąpili i otoczyli Mojż. i Ar., więc musieli się oddalić od zgrai wichrzycieli.

21. 22. „Jako stwórca duchów" zna usposobienie każdego człowieka, więc raczy uwzględnić tych, którzy bezmyślnie idą za zuchwalymi podżegaczami.

24. W uwzględnieniu prośby Mojżesza mają się odstąpić, którzy po zastanowieniu się usuwają się od buntowników.

25. Mojżesz poszedł do Dat. i Ab., aby ich nakłonić do ustąpienia. Raszi

26. Gdy perswazja nie skutkowała, starał się przynajmniej towarzyszy uchronić od zagłady.

27. Dat. i Ab. okazują nie poskromione zuchwalstwo i pewność siebie.

28. Że nie samowolnie dotąd działałem i nadałem godność arcykapłana Aronowi i pokolenie Lewiego przeznaczyłem do służby Bożej.

V 30. בְּרִיאָה יִבְרָא = stworzy coś niebywałego, nadzwyczajnego, cud jakiś. I. 1;1. Zapadną się żywi w ziemię. Przeciw Wiek." bluźnili a nie przeciw mnie.

32. Potomkowie Koracha nie zginęli, gdyż nie brali udziału w buncie. 26;11 i 58. Rambam. Nachm.

33. Zginęli więc bez śladu.

29. Śmierć naturalna jest przeznaczeniem każdego człowieka, także śmierć przygodna w katastrofie ogólnej t. zn. „vis major" jest zrządzeniem B. ale Bożne wystąpki jednostek lub ogółu, ale nadzwyczajny znak, czyli cud mógł świadczyć o prawdziwości posłannictwa Mojż. II. M. 6;3. Hirsch.

35. Ogień, który pochłaniał ofiary, teraz pochłonął ofiarujących.

Rozdział ~~XVIII~~ 17.

1. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza, rzekłszy:
2. Przemów do Elazara, syna Arona, kapłana, aby ~~podniósł~~ wyniósł ~~kadzielnice~~ patelnie z ~~pośród~~ pogorzeliska, a ogień rozrzucił daleko, gdyż uświęcone zostały;
3. ~~Patelnie~~ patelnie (grzeszników tych), którzy odpokutowali ~~nad duszach swoich~~ życiem swym, a zrobią z nich kute blachy ~~płyty~~ na pokrycie ołtarza, gdyż przynieśli je przed Wiekuistego i uświęcone zostały, a więc będą znakiem dla synów Izraela.
4. Tedy zebrał Elazar, kapłan, te ~~patelnie~~ kadzielnice z miedzi, które przynieśli spaleni, i rozklepano je na ~~płyty~~ pokrycie dla ołtarza,
5. Ku pamięci dla synów Izraela, aby nie ~~zbliżył się~~ przystąpił człowiek obcy, który nie jest z potomków Arona, żeby kadzić kadzidło przed Wiekuistym, i żeby nie ~~był~~ stał się, jak Korach i jak zebranie jego, jak zapowiedział Wiekuisty przez Mojżesza jemu.

a. kap. 6. Atoli szemrała cała gmina ~~zbór~~ synów Izraela nazajutrz przeciw Mojżeszowi i przeciw Aronowi, mówiąc: — Wy uśmierciliście lud Wiekuistego!
7. ~~I~~ Wtem stało się, gdy zebrała się gmina przeciw Mojżeszowi i przeciw Aronowi, ~~tedy~~ i zwrócili się ku namiotowi ~~zboru~~ zgromadzenia i patrz! okrył go obłok i zjawił się majestat Wiekuistego,

8. I przybył Mojżesz i Aron przed namiot ~~zboru~~ zgromadzenia.

a. kap. 9. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza, rzekłszy:
10. — Wystąpcie z pośród gminy tej i ~~zniszczę~~ zgładzę ich w ~~chwili~~ okamgnieniu! ~~Więc~~ Tedy padli na twarz swoją.
11. I rzekł Mojżesz do Arona: — Weź ~~kadzielnicę~~ patelnię i ~~włóż~~ nałóż na nią ogień z ołtarza i nałóż kadzidło i ~~przejdź~~ zanieś ~~szybko~~ spiesznie do gminy i rozgrzesz ich, gdyż wybuchł gniew od Wiekuistego, zaczęła się zaraza!

12. ~~I~~ Więc wziął Aron, jak powiedział Mojżesz, i pobiegł w środek gminy
i patrz! już zaczęła się zaraza w ludzie, ~~więc~~ kedy ~~złożył~~ nasypał kadzidło i roz-
grzeszył lud;
13. ~~I~~ i stanął między zmarłymi a (między) żywymi i ~~została~~ ~~wstrzymana~~ zaprzestała zaraza.
14. A było zmarłych na zarazę czternaście tysięcy siedemset, oprócz
zmarłych z powodu Koracha.
15. ~~T~~ Zwrócił Aron do Mojżesza do wejścia namiotu ~~zboru~~ zgromadzenia a
zaraza (kedy ~~wstrzymana~~) ~~została~~ ~~zaprzestała~~ ustała.
a cap. 16. ~~I~~ Więc przemówił Wiekuisty do Mojżesza, rzekłszy:
17. ~~Przemów~~ Mów do ~~synów~~ dzieci Izraela i weź od nich po ~~łasce~~ buławie od domu
ojca ~~rodu~~ ~~ojców ich~~, od wszystkich książąt ich według ~~rodów~~ domów ojców ich, dwana-
ście buław; każdy imię swoje ~~niech~~ napisze na buławie swej;
18. ~~A~~ a imię Arona napiszesz na buławie Lewiego, ~~gdyż~~ ponieważ buława
jedna będzie dla naczelnika domu ojców ich.
19. ~~I~~ I złożysz je w namiocie ~~zboru~~ zgromadzenia przed świadectwem, gdzie ~~się~~ zja-
wiam się wam tamże.
20. ~~Stanie~~ I stanie się, człowiek, którego wybiorę, buława tego zakwitnie, i tak
uśmierzę koło siebie szemranie ~~synów~~ dzieci Izraela, które oni szemrzą przeciw wam ~~na was~~.
a cap. 21. ~~I~~ Więc przemówił Mojżesz do synów Izraela i dali mu wszyscy książęta
ich po ~~łasce~~ buławie dla księcia jednego na dom ojców ich, dwanaście
buław, a buława Arona wśród buław ich.
22. I złożył Mojżesz buławy przed Wiekuistym w namiocie świadectwa,

√19. Wobec całego ludu miało się sprawdzić, że to nie jest sprawa osobista Mojż. i Ar., ale że to zarządzenie B.
20. Zapowiedź cudu, który miał się ujawnić.
21. Wszystkie buławy były zupełnie jednakie, bez jakiejkolwiek różnicy.
22. Mojż. złożył je dla rozstrzygnięcia przez B.
√23. Drzewo migdałowe ma tę właściwość, że naprzód wydaje kwiat a później liście.

jakiś urząd, (lub godność) aby jednoczyć w wykonywaniu swej godności powagę i miłość, wydające kwiaty i owoce, aby ciągle rodziły błogosławione skutki, a wtedy wrogowie i zazdrośnicy wszyscy zamilkną. Herz.
25. Skoro wszyscy naocznie przekonali się o wyniku, odniósł Aron laskę przed Arkę przymierza.
28. Tak wielka ilość nagłych wypadków śmierci napełniła lud trwogą i troską, że zbliżenie się do przybytku zupełnie ich wytępi.

23. I stało się nazajutrz, gdy przybył Mojżesz do namiotu świadectwa, oto zakwitła buława Arona z domu Lewiego i wydała pączki i wypuściła kwiecie i dojrzały migdały.

24. I wyniósł Mojżesz wszystkie buławy z przed Wiekuistego do wszystkich synów Izraela, i obejrzeli je i wzięli każdy buławę swoją.

a cap. 25. Więc rzekł Wiekuisty do Mojżesza: – Odnieś buławę Arona przed (Arkę) świadectwa dla strzeżenia na pamiątkę dla synów przekory, aby ustało szemranie ich wkoło mnie i aby nie wymierali.

26. Więc uczynił Mojżesz, jak przykazał Wiekuisty jemu, tak uczynił.

a cap. 27. I rzekli synowie Izraela do Mojżesza, mówiąc: – Oto konamy, wszyscy giniemy;

28. Każdy zbliżający się do Przybytku Wiekuistego umiera, czyż zupełnie wyginiemy?

Rozdr. 17. 2. Żarzące się węgle z patelni rozrzucić a same patelnie, już raz przeznaczone do czynności ofiarnych, należy uważać za poświęcone służbie Kapłańskiej. „Grzeszników na duszach swych" t.zw. którzy sami na siebie przez

grzech swój śmierć sprowadzili i sami się ukarali Ps. 42; 1. 3. „Znakiem" ostrzegającym, aby nikt nie ważył się wystąpić przeciw władzy Kapłańskiej.

5. Jak zapowiedział Bóg Mojżeszowi co do stanowiska Arona, i co do klęski Koracha. 16; 5–7. 6. Śmierć 250 ludzi jeszcze ich nie przekonała, że to zrządzenie B.

8. jak II. 40; 35 i III. 9; 5.

10. „Padli na twarz" w pokorze i nie bacząc na osobiste obrazy i złośliwe posądzenia, błagając Boga o miłosierdzie. 16; 21.

11. Czynność kadzenia przez Arona miała stwierdzić, że przez niego dokonana jest rozgrzeszająca i uzdrawiająca, gdy przez innych, niepowołanych spełniona, była uśmiercająca. Raszbam.

15. Ponowne stwierdzenie arcykapłaństwa Arona.

17. Laska, czyli buława t.j. godło przywódcy, czyli hetmana pokolenia, jak Konar jest częścią drzewa.

18. Chociaż są podzieleni na kapłanów i Lewitów, to mają tylko jedno godło. Raszi.

19.
20. Kwitnąca laska Arona powinna być symbolem dla każdego dzierżącego
21.
22.

Rozdział ~~XVIII~~ 18.

1. I rzekł Wiekuisty do Arona: - Ty i synowie twoi i dom ojca twego z tobą, poniesiecie ~~bądźcie~~ przewinienie ~~przeciw~~ Świątyni, a ty i synowie twoi z tobą poniesiecie przewinienie ~~przeciw~~ kapłaństwie waszem.

2. A także braci twoich, pokolenie Lewi, ~~szczep~~ ojca twego, zbliżysz ku sobie; i niech przytączą się do ciebie i usługują tobie, ale ty i synowie twoi z tobą będziecie przed namiotem ~~przybytku~~ świadectwa.

3. I niechy ~~niech~~ ~~strzegą~~ ~~spraw~~ twojej i ~~spraw~~ całego namiotu, tylko do przyboru Świątyni i do ołtarza niech nie zbliżą się, aby nie zmarli tak oni, jak wy.

4. I niech przytączą się do ciebie i ~~strzegą~~ ~~spraw~~ namiotu ~~świadectwa~~ przy każdej służbie namiotu a obcy niech nie zbliży się do was.

5. I ~~Strzeżcie~~ ~~nadzoru~~ (~~rzeczy~~) Świątyni i ~~nadzoru~~ ołtarza, aby nie było nadal gniewu ~~[illegible]~~ na synów Izraela.

6. A ja, oto ~~patrz~~, wziąłem braci waszych, Lewitów, z pośród synów Izraela; wam w darze oddani są, dla Wiekuistego, aby pełnić służbę w namiocie ~~zboru~~ zgromadzenia.

7. Zaś ty i synowie twoi z tobą strzec będziecie kapłaństwa waszego we ~~wszystkich~~ każdej ~~[illegible]~~ sprawie ołtarza i na wewnątrz kotary i wykonacie służbę; jako dar oddaję kapłaństwo wasze, a obcy zbliżający się ~~umierać będzie~~ zemrze.

a cap. 8. I rzekł Wiekuisty do Arona: - A ja, oto ~~patrz~~, oddaję tobie nadzór nad danemi Mojemi; dla wszystkich świętości synów Izraela tobie oddaję ~~[illegible]~~ je jako udział i dla synów twoich jako prawo ~~ustawę~~ wieczyste.

9. To ~~jest, co~~ będzie do ciebie należeć z przenajświętszego: z ~~całopaleń~~ ognia wszystkie ofiary tegoż z wszystkiemi śniednemi i z wszystkiemi zagrzesznemi i z wszystkiemi pokutnemi, które ~~złożą~~ oddadzą ~~Mi~~ mi, jako przenajświętsze, ~~tobie~~ dla ciebie są ~~należą się~~ i dla synów twoich.

10. W miejscu ~~przenajświętszem~~ uświęconem spożyjesz je; każdy mężczyzna spożywać to może; uświęcone ~~to~~ będzie tobie.

11. A to ~~jest~~ będzie twoje jako danina z darów ich, z wszystkich przedstawionych ~~od~~ przez synów Izraela tobie daję je i dla synów twoich i dla córek twoich ~~przy~~ z tobą, ~~jako~~ na ~~ustawę~~ prawo wieczne; każdy czysty w domu twoim jeść je może.

12. Wszystko ~~wyborne~~ najprzedniejsze z oliwy i wszystko ~~wyborne~~ najprzedniejsze z moszczu i zboża, pierw~~ociny~~sze z tego, które ~~dają~~ składa dla Wiekuistego, tobie je oddaję.

13. Pierwociny wszystkiego, co w kraju ich, które przyniosą dla Wiekuistego, twoje ~~są~~ będą ~~(one)~~; każdy czysty w domu twoim spożywać je może.

14. Wszystko zaklęte w Izraelu – twojem ~~jest~~ będzie.

a cap. 15. Wszystko rozwierające łono z wszelkiego ciała, które przyniosą ~~jest dla~~ Wiekuistemu z ludzi i z bydła, ~~należy do ciebie~~ będzie twoje; tylko wykupić ~~pozwolisz~~ wykupisz pierworodnego człowieka i pierworodne bydła nieczystego wykupisz ~~pozwolisz~~.

16. A wykup jego ~~może być~~ od wieku miesiąca wykupi~~sz~~ dasz według ~~wartości~~ oceny twej w srebrze, pięć szekli w szeklu ~~Świątyni~~, dwadzieścia ger to jest.

17. ~~Tylko~~ Ale pierworodnego wołu, lub pierworodnej owcy, lub pierworodnego kozy nie ~~wykupisz~~ pozwolisz wykupić, uświęcone one są. Krew ich skropisz na ołtarz, a tłuszcz

ich ~~z dymem palenia~~ zaofiarujesz jako ogniową ~~(ofiarę)~~, na woń ~~przyjemną~~ miłą,
~~dla~~ Wiekuistemu,
18. ~~A~~ ale mięso ich będzie dla ciebie, jako mostek przedstawienia i
jak łopatka prawa dla ciebie będzie.
19. Wszystkie daniny święte, które przyniosą ~~synowie~~ dzieci Izraela dla
Wiekuistego, oddaję tobie i dla synów twoich i dla córek twoich
~~przy~~ z tobą ~~jako ustawą~~ prawem wieczystem; przymierze solne to wieczne,
wobec Wiekuistego i dla ciebie i dla potomstwa twego ~~przy~~ z tobą.
20. Rzekł Wiekuisty do Arona: - W ~~ziemi~~ kraju ich nie będziesz dzie-
dziczył, ~~ani~~ i udziału mieć nie będziesz wśród nich; ~~Jam~~ jestem
udziałem twoim i dziedzictwem twojem wśród synów Izraela.
a cap. 21. A dla synów Lewiego, ~~patrz~~ oto, oddaję wszelką dziesięcinę w Izraelu
w dziedzictwo za służbę ich, którą oni wykonują, ~~i~~ służbę namiotu ~~obozu~~ zgromadzenia,
22. ~~A~~ aby nie zbliżali się nadal synowie Izraela do namiotu ~~obozu~~ zgromadzenia
i ponieśli grzech, aby zmarli,
23. I spełnią Lewici sami służbę w namiocie ~~obozu~~ zgromadzenia i oni poniosą
są winy swe; ~~ustawa~~ prawo to wieczyste w pokoleniach waszych,
a wśród synów Izraela nie ~~posiądą posiadłości~~ odziedziczą dziedzictwa;
24. ~~Albowiem~~ ~~Gdyż~~ dziesięcinę synów Izraela, którą przyniosą dla Wie-
kuistego jako daninę, oddaję dla Lewitów w ~~dziedzictwo~~ posiadłość, dlatego
powiedziałem im: - wśród synów Izraela nie ~~posiądą posiadłości~~ odziedziczą dziedzictwa,
a cap. 25. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza, rzekłszy:

26. A do Lewitów przemówisz i powiesz im: — Jeśli pobierać będziecie ~~weźmiecie~~ od
synów Izraela dziesięcinę, którą daję wam od nich w posiadłość ~~dziedzictwo~~
~~twe~~ waszą, tedy przyniesiecie z tego jako daninę Wiekuistego ~~Wiekuistemu~~ — dziesięcinę
z dziesięciny.
27. I uznana ~~policzona~~ będzie wam danina wasza, jak zboże ze stodoły
i jako obfitość z tłoczni.
28. Tak oddacie ~~będziecie~~ także wy daninę Wiekuistemu ~~ze~~ wszystkich
dziesięcin waszych, które pobierać będziecie ~~weźmiecie~~ od synów Izraela, i od-
dacie z nich daninę Wiekuistego dla Arona, kapłana.
29. Z wszystkich darów waszych oddacie wszelkie daniny Wie-
kuistego; z wszystkiego najwyborniejszego ~~wyborowego~~ uświęcone z tegoż.
a cap. 30. I powiedz im: — Gdy zdejmiecie najwyborniejsze z tego, ~~tedy~~ poczy-
tane ~~dane~~ będzie dla Lewitów, jak plon ~~zboże ze~~ stodoły i jak plon z tłoczni.
31. I spożywać możecie je na każdem miejscu, wy i domownicy
wasi, bowiem ~~gdy~~ zapłata to dla was wzamian ~~wasza~~ za służbę waszą w namiocie (zgromadzenia) ~~zboru~~.
32. A nie poniesiecie za to grzechu, gdy uniesiecie najwybor-
niejsze z tego, a świętości synów Izraela nie znieważycie,
abyście nie zmarli.

= powinny być ściśle, sumiennie i dokładnie przestrzegane, aby nie uchybić i nie ubliżyć, a także nie dopuścić niepowołanych do popełnienia niewłaściwości, za które odpowiedzialni są kapłani i lewici.
Wykluczone muszą być w służbie religijnej wszelkie cele prywatne, jak chęć zysku, wszelkie lekceważące lub lekkomyślne pełnienie obowiązków.

⊏ nie straż nietylko koło Przybytku, ale na 21 miejscach koło namiotu zgromadzenia jako zarządcy, nadzorcy urzędów, przy ofiarach i t. p. Przez wyraz „braci" określona jest zupełna równość stanowiska. „Zbliżysz ku sobie" odnosi do ich czynności w chórze. Wyraz „szczep" wskazuje na przynależność do głównego pnia pokolenia. Hirsch.

√4. Żaden nieuprawniony nie mógł spełniać czynności służby kapłańskiej lub lewitów.

√F 8. Następuje określenie praw kapłanów za służbę (i obowiązki) wobec ludu. Jest to stwierdzenie, że korzystanie z danin i (z) ofiar nie jest monopolem, ani samowolnem używaniem kapłanów, ale darem B., który przeznacza część ofiar na utrzymanie za przestrzeganie praw, przykazów i przepisów, i (za) czuwanie nad ich stosowaniem dla dobra ludu. III. M. 22; 9. ~~Hirsch~~.
„Świętość" służby kapłańskiej polegać ma na „czystości ~~religijnej~~ moralnej i wiernej służbie." II. M. 29; 7. Hirsch.

9. Zdanie to obejmuje szczegółowe przepisy II. M. 29; 33. III. M. 14; 12 i 18. IV. M. 5; 15. i 6; 12.

F 13. Obowiązek składania pierwocin w czasie dojrzewania płodów w kraju. II. M. 22; 28. i 23; 19. V. M. 26; 2.

‡ Dziedzictwem jest prawnie otrzymana posiadłość rodziców, która prawnie przechodzi na dzieci i dalsze potomstwo.

>7 22. Służbą swoją chronili także lud od błędów religijnych.

x Stanowisko Lewitów nie było więc materjalnie uprzywilejowane, ale podobne do położenia obcego, sieroty i wdowy. V. M. 12; 12. 18 i 19. 26; 11-13. Hirsch

√24. Dochody Lewitów były więc na ogół bardzo skromne, (zwłaszcza, że je wydzielano dowolnie tylko na domysł a nie odmierzano dokładnie według miary.) V. M. 12; 17. 14; 22 i nast.

F II. M. 22; 28

± II. M. 12; 5. 6.

Rozdz. 18. 1. Za pośrednictwem Mojżesza Bóg daje rozkazy Aronowi.
Po zgromieniu wichrzycieli i uczestników buntu następuje przypomnienie obowiązków Lewitom i odpowiedzialności za niewłaściwe strzeżenie kapłańskiej godności i powierzonych świętych przyborów, które
2. Lewici mieli tylko pomagać przy czynnościach i ubieraniu kapłanów a także pet.
3. Lewitom był zabroniony przystęp do ołtarza, do którego miedzianego, do stołu. 4. 45. Czynności kapłańskie i lewitów były ściśle oznaczone i odgraniczone.
V4.5. Jak 17; 11. F
6. Jak 3; 9, 8; 16 i 19. Jest to wyraźne zadokumentowanie, że cała służba w Świątyni jest rozporządzeniem B. a nie ludzi.
7. Służba ta nie jest narzucona jako uciążliwa, ale darem honorowym, odszczególnieniem. Naghm. „Obcy" nie powołany do służby kapłańskiej.

F Każdy, pełniący urząd przewodnika duchowego, a więc odpowiedzialny przed Bogiem, przed społeczeństwem i przed ostatecznym sumieniem, czuwać powinien, aby przez ostatnie zaniedbanie, albo przez nierozumne pełnienie swego urzędu nie sprowadzić „gniewu Boga" na gminę swoją na jej szkodę i zatracenie. Każdy „duszpasterz powinien z godnością, dostojeństwem, pokorą i rzetelnością wykonywać swoje powołanie, aby nikt lekceważąco nie mógł o nim się wyrazić". Hertz.

V8.
9. 10. Na dziedzińcu II. 29; 33, III. 6; 19. 7; 6. i 23; 19.
11. Jak III. 7; 14. IV. M. 6; 19 i 20.
12. Jak I. 45; 18. III. 19; 20. ; V. 32; 14. ‡ Następuje wyliczenie przedmiotów, które
F 13. - mogą być spożywane poza obrębem Świątyni.
14. Jak III. 27; 21 i 28.
15. „ II. M. 13; 13 i 15. 34; 20 III. 27; 27.
16. II. M. 13 i 13. III. M. 3; 46 i 48 III. M. 27; 6.
17. „ III. M. 1; 9. 3; 3. 7. 30 i 32. V. M. 12; 27.
18. „ III. M. 7; 29. 16. i V. M. 15; 19.
19. „ III. 2; 13. Wszystko, co podniesione i uświęcone, a więc co poświęcone B. według przepisów, przekazane jest kapłanom, jako zastępcom B. i pielęgnującym służby bożej.
20. Aron wymieniony jako przedstawiciel rodu kapłańskiego i Lewitów.
‡ Ponieważ nie otrzymali działu gruntowego, więc w dziesięcinach otrzymują płody rolne. Tylko w okolicach miast otrzymywali wygony dla wypasania bydła,
>7 22. 23. Lewici ponoszą winy za lud, gdyż mieli go pouczać o obowiązkach religijnych. Zajtaty nie mogli się dopominać, bo to należało od ofiarującego dziesięciny. x
V24. 28. Ponieważ Lewici otrzymywali dziesięciny od 12 pokoleń, więc musieli z tego dać dziesięcinę kapłanom, co znowu pomniejszało ich dochody. ⊥
30. III. M. 27; 15.
31. Dziesięciny nie należy uważać za darowiznę, gdyż to jest zapłata za ich czynności służbowe, więc mogą z tego spożywać ich rodziny. III. M. 22.
32. Za spożycie dziesięcin nie poniosą grzechu i nie będzie to poczytane za znieważenie, ale zawarta przestroga dla Kapłanów i Lewitów, aby nie nadużywali swego urzędu i nie powodowali pośrednio (gorliwością, namową) do składania danin.

XXXIX – חקת – ל״ט
Rozdział ~~XIX~~ 19.

Roz. 19. O czerwonej krowie i oczyszczającej wodzie. Roz. 20. Śmierć Marji. Woda ze skały. Wody swaru. Zabronienie przejścia przez Edom. Śmierć Arona. Elazar arcykapłanem. Roz. 21. Pokonanie króla Aradu. Wąż miedziany. Izraelici pokonują królów Sychona i Oga.

1. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza, i do Arona, rzekł ~~tymi~~:

2. To jest ~~ustawa~~ prawo Zakonu, które przykazał Wiekuisty, rzekłszy: – Powiedz synów Izraela, aby przyprowadzili do ciebie ~~krowę~~ jałówkę czerwoną bez skazy, ~~na~~ która nie ma wady, na którą nie ~~było~~ nałożono jarzma;

3. I oddajcie ją Elazarowi, kapłanowi, i wyprowadzi ją ~~po~~ za obóz i zarżnie się ją ~~przed~~ wobec niego.

4. I weźmie Elazar, kapłan, z krwi jej palcem swym i skropi ku przodowi ~~[illegible]~~ namiotu ~~zboru~~ zgromadzenia z krwi jej siedem razy.

5. I spalą się ~~jałówkę~~ ~~krowę~~ przed ~~na~~ oczyma jego; skórę jej i mięso jej i krew jej, razem z nieczystościami jej spali się.

6. I weźmie kapłan drewno cedrowe i hyzop i ~~czerwień~~ dwukrotny karmazyn wełny i rzuci na środek pogorzeli ~~krowy~~ ~~jałówki~~.

7. Potem wypierze odzież swą kapłan i wykąpie ciało swe w wodzie a ~~potem~~ następnie wejdzie ~~przy~~ ~~będzie~~ do obozu, ale nieczysty ~~będzie~~ zostaje kapłan do wieczora;

8. Także spalający ją wypierze odzież swą w wodzie i ~~umyje~~ wykąpie ciało swe w wodzie i nieczysty będzie do wieczora.

9. A zbierze człowiek czysty popiół tej ~~krowy~~ jałówki i złoży ~~poza~~ obozem na miejscu czystem i zostanie dla gminy synów Izraela w przechowaniu na wodę oczyszczenia ~~oczyszczającą~~; zagrzeszna to jest.

10. I wypierze zbierający popiół tej ~~krowy~~ jałówki odzież swą i nieczysty będzie do wieczora; a będzie to dla synów Izraela i dla ~~przybysza~~ obcego, przebywającego wśród nich, ~~ustawą~~ prawem wiecznym.

a cap. 11. Dotykający ~~trupa~~ ~~jakiejkolwiek~~ ~~wszelkiej~~ jakiejbądź istoty ludzkiej nieczysty będzie siedem ~~dni~~ dni;

12. Ten da (się rozgrzeszyć) nią (wodą) w dniu trzecim, a w dniu siódmym będzie czysty; lecz ~~a~~ jeśli nie da się ~~oczyścić~~ rozgrzeszyć w dniu trzecim i w dniu siódmym, nie będzie czysty.

13. Każdy dotykający trupa istoty ludzkiej, która zmarła, a nie rozgrzeszył się, Przybytek Wiekuistego zanieczyścił, i ~~wytracona~~ wycięta zostanie ~~dusza~~ osoba ~~tego z~~ ta z Izraela; gdyż woda ~~oczyszczająca~~ oczyszczenia nie ~~była~~ została skropiona na niego, nieczystym ~~pozostanie~~ będzie; nadal ~~jeszcze~~ trwa nieczystość ~~jego jest~~ jego na nim.

a cap. 14. Ten jest zakon: człowiek (gdy) umrze w namiocie, ~~każdy~~ wszystko przybywające do namiotu i wszystko, co jest w namiocie, nieczyste ~~jest~~ będzie siedem dni.

15. I wszelki sprzęt otwarty, na którym niema pokrywy przy~~wiązanej~~wierzchniej, nie czysty on jest.

16. I każdy, który dotknie na otwartem polu zabitego od miecza, lub trupa, lub kości ludzkiej, lub grobu, nieczysty ~~jest~~ będzie siedem dni.

17. ~~I~~ Więc wezmą dla nieczystego z popiołu ~~spalonej~~ pogorzeli zagrzesznej i dodadzą się na to wody żywej (płynącej) do naczynia.

a cap. 18. ~~I~~ I weźmie hyzop i zanurzy w wodzie człowiek czysty i skropi na namiot i na wszystkie sprzęty i na osoby, które ~~tam~~ były tam, i na dotykającego kości, lub zabitego, lub trupa, lub grobu;

19. ~~I~~ i skropi czysty na nieczystego w dniu trzecim i w dniu siódmym i rozgrzeszy go w dniu siódmym, a wypierze odzież swą, i umyje się w wodzie i czystym będzie ~~z wieczora~~ na wieczór.

20. Ale człowiek, który ~~jest~~ zanieczyści się, a nie dał się rozgrzeszyć, wycięta będzie istota ~~ta~~ owa z pośród gminy, ~~gdyż~~ albowiem Świętynię Wiekuistego zanieczyścił; woda oczyszczenia nie była ~~skropiona~~ na niego; nieczystym jest.

L Skrapianie krwi w trzecim dniu przypomina dzieje stworzenia świata w trzeciej dobie, gdy fizyczno-organiczny świat ‡ powstania „~~według~~ ..." otrzymał piętno władzy Stwórcy a siódmy dzień przypomina uświęcenie dzieła doskonałego spoczynkiem, przeznaczym dla człowieka jako istoty duchowo-moralnej, mającej stronić od złego.

++ „Celem spraw wszystkich słyszanych: Boga się bój i przestrzegaj przykazań jego, bo to stanowi całego człowieka. Bo wszelki czyn Bóg przywiedzie na sąd, który przychodzi na wszystko tajne, czy dobre, czy złe." Koh. 12; 13-14.

>> Przypadek śmierci nie może pozostawić długotrwałego smutku i żałoby, jako nieuniknionego zjawiska w przyrodzie ⊑ woda żywa, uzdrawiająca ma przypomnieć nieprzerwalność ducha, ożywiającego wszystkie stworzenia. ⊑ „Marność nad marnościami, wszystko znikome... Jedno pokolenie odchodzi a inne pokolenie przybywa, ✝ Koh. 1; 2; 4. ale świat wiecznie trwa."
++

√1. Skierowanie nakazu do Mojż. i Ar. wskazuje na ważność przepisów dla znajomości i praktycznego zastosowania w poszczególnych jednostek. III. M. 11; 1. i 13; 1. Hirsch.

√4. Jak III. M. 4; 6.

p Cedr, najpotężniejsza, a hyzop, najmarniejsza roślina; wełna owcza, barwiona karmazynem, krwią najmniejszego robaczka, reprezentują cały świat flory i fauny, oraz wszystkie składniki organizmu ludzkiego, które są przeznaczone do zniszczenia materialnego. Hirsch.
>>

√=12. Jak III. M. 14; 51 i 52.

‡8. Wszystkie pozostałe części materialne ulegają ogólnemu prawu ~~przyrody~~ bożemu, że jako proch wraca do prochu.

= ludzkiej. Oddana kapłanowi, który w białej szacie, symbolizującej nieskalaną czystość i niewinność, który spełnia obowiązki stróża i nauczyciela praw i przepisów Zakonu, jest symbolem poświęcenia wszelkiej czystości dla zachowania życia bezgrzesznego. Hirsch <<3 Akt zarzynania wskazuje, że i człowiek czynem wolnej woli może i powinien stanowczym i silnym postanowieniem wyzbyć się zwierzęcych właściwości i duchowo zmocić się do obowiązków religijnych, co stanowi właściwą etyczną cechę ofiary, jako wyrzeczenie się wszelkich osobistych i zmysłowych pożądań. Hirsch.

Wszystkie wymienione czynności mają być wykonane za dnia, jawnie jako czyny pełne świadomości i odpowiedzialności moralno-religijnej.

21. Więc będzie to im prawem wieczystem, a skrapiający wodą oczyszczenia wypierze odzież swą, a dotykający wody oczyszczenia nieczysty jest do wieczora.

22. A wszystko, czego dotknie nieczysty, jest nieczyste, a osoba dotykająca się go, nieczysta jest do wieczora.

Rozdz. 19. Bóg, jako ideał wszelkiego życia, czystości i świętości, objawia się tylko w tem, co żyje, dlatego wszystko, z którego uszło tchnienie życia, uważane jest za nieczyste. Kto więc dotknął zwłok, musi naprzód odzyskać pierwotną czystość, zanim zbliży się do czynności wobec Boga. Z powodu licznych pomorów 16, 35 i 17, 14 wydany został ten przepis. Dillinger.

V 1. 2. Tradycja uważa przepis ten za przeciwstawienie do kultu egipskiego Apisa i złotego cielca na pustyni a kolor czerwony jako symbol grzechu. Jez. 1, 18

++ 3. Obóz i Przybytek mają być wolne od przypadków śmierci i zarazy. Więc

Krowę wyprowadzono nad górę ofiarną. <<

V 4. 5. i W oczach jego, t.zn. w jego obecności, przy zupełnej świadomości jego (i odpowiedzialności).

6. P. Jak III. M. 14, 6. Popiół

7. „ III. M. 16, 26. Popiół, złożony z wymienionych składników, we wodzie tworzy silny ług, który ma własność tępienia zarazków różnych chorób.

Wszyscy zajęci przy tej czynności mieli

V 8. do wieczora pozostawać poza obozem.

11. Także obecne przepisy hygieniczne wymagają 7-dniowego odosobnienia przy wypadku choroby zakaźnej. P

V 12 F 19. Dla ostrożności ma się odbyć odkażenie dwukrotnie t.j. w trzecim i w siódmym dniu, czy kto dotknął trupa, czy tylko wszedł do mieszkania.

F 14. Na pustyni mieszkali w namiotach, ale w Palestynie odnosiło się to do domów, względnie do mieszkań.

18. Jak III. M. 4, 6 i 14, 8.

P Względy hygieniczne także obecnie wymagają ścisłej dezinfekcji po wypadku choroby zakaźnej przynajmniej przez tydzień.

22. Wszystkie przepisy o rozgrzeszeniu i o czystości moralnej odnoszą się do sfery pojęć etycznych, do wolności i swobody etycznej, do uświęcenia się żywej istoty, obdarzonej duszą rozumną i myślącą. Śmierć odbiera człowiekowi wszelkie fizyczne cechy woli i obowiązku i zrównuje go z wszystkiemi zjawiskami tworów przyrody. Ustawy o czystości moralnej i o rozgrzeszeniu przypominają za życia człowieka świadomość odpowiedzialności etycznej, że człowiek może i powinien być wolny od grzechu, że posiada zdolność panowania nad fizycznemi i zmysłowemi pożądaniami. Więc

La rap. ++ Krowa młoda, zdrowa, bez wady, która jeszcze nie była w jarzmie pracy i nie zaznała zmysłowych popędów, ma być symbolem doskonałości =

Rozdział ~~XX~~ 20.

1. Wtedy przybyli synowie Israela, cała gmina, na pustynię Syn w miesiącu pierwszym i osiadł lud w Kadesz. A umarła tam Mirjam i pogrzebaną została tam.

2. A nie było wody dla gminy, więc zebrali się przeciw Mojżeszowi i przeciw Aronowi.

3. I swarzył się lud z Mojżeszem i rzekli, mówiąc: - Obyśmy skonali byli, gdy skonali bracia nasi przed obliczem Wiekuistego!

4. Więc pocóż zawiedliście zbór Wiekuistego na pustynię tę, abyśmy zmarli tu, my i bydło nasze?

5. I pocóż wywiedliście nas z Micraim, aby przywieść nas na miejsce nędzne to, ani miejsca kasiewu, ani fig, ani winorośli, ani granatu, ani wody niema, aby się napić?!

6. Więc odszedł Mojżesz i Aron z przed gminy do wejścia namiotu zgromadzenia i padli na twarze swe, i zjawił się majestat Wiekuistego im.

a cap. 7. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza, rzekłszy:

8. Weź laskę i zgromadź gminę, ty i Aron, brat twój, i przemówcie do skały w oczach ich, aby wydała wody swe, i wydobędziesz im wodę ze skały i napoisz gminę i bydło ich.

9. Wtedy wziął Mojżesz laskę z przed oblicza Wiekuistego, jak rozkazał mu.

10. I zgromadził Mojżesz i Aron zgromadzenie przed skałą i rzekł do nich: - Słuchajcież no, przekorni! Czyż ze skały tej wydobędziemy wam wodę?

11. Tedy podniósł Mojżesz rękę swą i uderzył skałę laską swą dwukrotnie i wyszły wody mnogie i napiła się gmina i zwierzęta ich.

a cap. 12. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza i do Arona: – Ponieważ nie zawierzyliście mi, aby 82.
uświęcić Mnie w oczach synów Izraela, przeto nie zaprowadzicie gminy
tej do kraju, który oddam im.
13. Te są wody swaru, o które swarzyli się synowie Izraela z Wiekuistym, a uświę-
cony został przez nie.
a cap. 14. Potem wyprawił Mojżesz posłańców z Kadesz do króla Edomu: – Tak rzecze
brat twój: Ty znasz wszelką niedolę, która nawiedziła nas.
15. Gdy zestąpili ojcowie nasi do Micraim i mieszkaliśmy w Micraim
przez czasy mnogie, a krzywdzili nam Micrejczycy i ojcom naszym;
16. Tedy wołaliśmy do Wiekuistego, a usłyszał głos nasz i przysłał posłańca, i wy-
prowadził nas z Micraim, więc patrz, jesteśmy w Kadesz, mieście na krańcu twej dzielnicy.
17. Przejdźmy, proszę, przez kraj twój! Nie przejdziemy przez pola, ani
przez winnice, ani pić będziemy wody ze studzien. Drogą królewską
przejdziemy, nie zboczymy w prawo, ani w lewo, aż gdy przejdziemy
dzielnicę twoją.
18. Ale rzekł do niego Edom: – Nie przejdziesz przez moje, bo z mie-
czem wystąpię naprzeciw tobie!
19. Więc rzekli do niego synowie Izraela: Drogą wyżynną postąpimy,
a jeśli wody twoje pić będziemy, ja i stada moje, tedy dam zapłatę,
tylko nic innego, pieszo przejdziemy.
20. A on rzekł: – Nie przejdziesz! I wyszedł Edom przeciw niemu z na-
rodem potężnym i z ręką przemożną.
21. Więc wzbraniał się Edom pozwolić Izraelowi przejść przez dzielnicę swoją, a
odwrócił się Izrael od niego.
a cap. 22. Tedy wyruszyli z Kadesz i przybyli synowie Izraela, cała gmina, do góry Hor.

(14; 29–35.)

na str. 84. F (II. M. 16; 1.) „W miesiącu pierwszym", t. j. w miesiącu rozkwitania uprawionych gruntów. 3 „siedział" lud, t. j. zamieszkał a nie tylko przejściowo koczował. 21; 25; 31. Kadesz było miastem granicznem kraju Edomitów. ↗

√4. Sądzili oni, że Mojż. i Ar. samowolnie ich tu przyprowadzili na zatratę, bo B. zapowiedział im szczęśliwą przyszłość. Przynajmniej nad niewinnemi zwierzętami powinni byli mieć litość. II. M. 22; 4.
5. Cóż za gorzki zawód spotkał nas, gdy zamiast kwitnącego kraju w porze wiosennej dostaliśmy się na pustkowie bez wody! To nie jest wola B. ale wasze dzieło!
F Nie odpowiedzieli nic, ale jak zawsze w chwilach krytycznych udali się pod opiekę B.

8 ≪ Przemówienie a nie uderzenie ma przekonać lud, że to bezpośrednia wola B. i zrządzenie na prośbę Mojż. i Ar. a nie z powodu sarkania ludu.

Ł 10. Mojż. zgorzkniały z powodu nieustannej przekory ludu, który mimo 40 lat poświęcenia i dowodów postannictwa ustawicznie czynił mu wyrzuty, ulega afektowi z powodu niegodziwej przekory ludu.

P13. Określenie „te" są wody kłótni do odróżnienia od wód (II. M. 7. z przed 10 laty.

× Jak Mojż. pochował siostrę a wkrótce potem brata, tak i my widzimy jedno po drugim z naszych drogich najbliższych, przechodzących do wieczności. To doświadczenie powinno nas pouczyć, abyśmy przywiązanie nasze do krewnych i ukochanych, z którymi po ich śmierci duchowo obcujemy, jużwcześnie uduchowili, a także niektórym ich wadom pobłażali, rozważali marność własnej istoty w krótkim doczesnym życiu i dbali o taką godność, żebyśmy mogli pojednać się z udoskonalonymi drogimi w zaświatach. Herz.

‡ 14. Niezrażony bolesną zapowiedzią niedojścia do upragnionego celu wprowadzenia ludu do kraju obiecanego, Mojż. spełnia raźnie swój dalszy obowiązek wodza, wyprawiając posłów do bratniego narodu, który spotkał los odmienny.

× 15. Z tradycji i opowiadań dokładnie wiecie, jak nasz chlebny naród jako wspólnych potomków Abr., prześladowali i gnębili Egipc.

≪ 17. Nie naruszymy żadnej własności prywatnej, tylko drogą „królewską", która jest własnością publiczną dla wszystkich dostępną, przejdziemy bez żadnej dla kogobądź szkody! Rozmowa odbyła się oczywiście przez wysłańców a nie bezpośrednio i osobiście.

~~Wąwozami drogą górską~~

√ Wąwozami górskiemi bezdrożnemi, gdzie niema osad ludzkich, ani ziemi uprawnej, przejdziemy, aby nie wyrządzić szkody nikomu.

23. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza i do Arona na górze Hor, na granicy kraju Edomu, rzekłszy:

24. Przyłączony zostanie Aron do ludu swego, bowiem nie wejdzie on do kraju, który oddałem dzieciom Izraela, za to, że sprzeciwiliście się rozkazowi mojemu co do sprawy wody swaru.

25. Weź Arona i Eleazara, syna jego, i zaprowadź ich na górę Hor,

26. I zdejmij z Arona szaty jego, i włóż je na Eleazara, syna jego; zaś Aron przyłączony zostanie i umrze tam.

27. Uczynił Mojżesz, jak przykazał Wiekuisty, i wstąpili na górę Hor w oczach całej gminy.

28. I zdjął Mojżesz z Arona szaty jego i odział niemi Eleazara, syna jego. I umarł Aron tamże na szczycie góry. I zstąpili Mojżesz i Eleazar z góry.

29. I widziała cała gmina, że zgasł Aron, więc opłakiwał Arona przez trzydzieści dni cały dom Izraela.

Rozdz. 20. 1. Cały 40-letni pobyt na pustyni pominięty. Wymarli tam wszyscy starsi od 20 lat wyżej a cała „pozostała" gmina przybyła do granic kraju obiecanego, gdzie umarła Marjam w Kadesz a następnie Aron na górze Hor. F

x- 2. Przez czas pobytu na pustyni mieli wodę, Raszi dodaje, że dzięki zasłudze (nawróconej) Marji, dopiero teraz po jej śmierci zabrakło wody. II. M. 17; 5.

3. Słownie wystąpili przeciw Mojżeszowi II. 17; 2. i V. 33; 8. Przy konaniu tych wszystkich, którzy zmarli na pustyni za zrządzeniem B. naturalną śmiercią, a ta była dręcząca, a śmierć z pragnienia. I. M. 6. 17.

V4. 5. 6. Brak odwagi i ufności wobec ludu spowodował zapowiedź kary zd. 12.

8. Laskę swoją, za pomocą której poprzednio wywoływał cuda i pokonał Amalekitę. II. 17; 6. 9. która złożona była w skrzyni. Laska ta świadczyła o bezpośredniem działaniu B.

≡ 10. 12. Jako przewodnicy duchowi nie powinni byli wyrazić wobec całego ludu wątpliwości a tem samem nie uświęcili imienia B., co ściągnęło na nich karę. Mendel. Zapowiedź śmierci Marji. i Ar. stwierdza bezwzględnie prawdziwość ich posłannictwa. Lud zawinił a przywódcy zostali ukarani. „Wywyższajcie Wiekuistego, Boga naszego, i korzcie się

P13. przed wzniosłością jego, bo najświętszy jest Wiekuisty, Bóg nasz. Ps. 99; 9.

13. Ukazanie się wody ze skały przecież stwierdziło wobec ludu wszechmoc Boga, zatem uświęcone zostało imię Jego przez nią. Meriba nazywa się także miejscowość koło Chorebu II. 17; 7, dlatego jeszcze dodane jest określenie imieniem Kadesz. 27; 14 i V. 32; 51. X F

‡F 14. Powołując się na pochodzenie od wspólnego ojca I. 15; 13 i 36; 6, chciał go przyjaźnie usposobić, aby nie przeszkadzał ludowi w dojściu do celu. (że by pozwolił)

×15.

16. I słyszał głos nasz, jak: I. 27; 22. Wysłańca t.j. Mojżesz II. 14; 19, 23; 20 i 33; 2. II. Kron. 36; 16.

17. „Droga Królewska" t.j. droga utorowana, którędy król prowadzi swoje zastępy na wojnę. <<

F W chwili udręki, gdy nas gnębi troska i niedola, nie należy szemrać, ani zwątpić, lecz z odwagą i z nadzieją w najwyższą mądrość i opatrzność Boga, i błagać Go o pomoc Boga a wtedy ujawni się Jego chwała gdy w spokoju i z rozwadze znajdziesz właściwe środki i drogi, aby dojść do upragnionego celu. Herz.

18. Król Edomu powołuje się na przeznaczenie, zapowiedziane przez Izaka. I. 27; 40.

19. ~~[illegible]~~, a mimowolnie spowodowane straty wynagrodzimy. Ciężko przebędziemy, gdyż nie mamy żadnych wozów wojennych, ani taborów.

21. Obeszli kraj, bo nie wolno im było walczyć z Edomem. V. M. 2; 5 i 23; 8.

22. Na szczycie jednej większej góry były trzy wyższe wyniosłości, czyli pagórki: Synaj, Nebo i Hor, obecnie zwana Harun. Szedł więc po, południowo-wschodniej dolinie koło morza Martwego ku miejscowości Petra.

24. Jak I. 25; 8.

26. Wraz z godnością odstąpił Ahr. także strój uroczysty, który był oznaką jego urzędu arcykapłańskiego. II M. 29; 29.

27. Chociaż ciężko mu było rozstać się z bratem, wykonał rozkaz posłusznie.

28. Dotychczas szczyt ten nazywa się „dżebel nabi Harun" t.j. góra proroka Arona, gdzie mahometanie jeszcze obecnie składają ofiary na cześć Arona. Aron umarł, mając lat 123 (IV. 33; 38 i 39 V. M. 10; 6.
t.j. 4 miesiące po śmierci Marji a 7 miesięcy przed Mojżeszem.

(Tanit 9a)

Według tradycji po śmierci prorokini Mirjam zabrakło wody, po śmierci arcykapłana Arona znikł obłok świetlisty, co ośmieliło Arada do napadu na Isr. (21; 1) a po śmierci Mojżesza ustała manna. Micha 6; 4 i 8.

Rozdział ~~XX~~ 21.

1. Gdy usłyszał Kananita, król Aradu, mieszkaniec południa, że przybywa Izrael drogą zwiadowców, więc walczył z Izraelem i uwięził od niego jeńców.

2. Tedy ślubował Izrael ślub Wiekuistemu i rzekł: – Jeśli oddać oddasz lud ten w rękę moją, to zaklnę miasta ich.

3. Wysłuchał Wiekuisty głos Izraela i oddał Kananitę (w ręce ich), więc zaklął ich i miasta ich i nazwał imię miejsca tego Chorma.

a cap. 4. Więc wyruszyli od góry Hor drogą morza Sitowego, aby obejść okrążyć kraj Edomu, lecz zmalał duch ludu na drodze.

5. Więc narzekał lud na Boga i na Mojżesza: – Pocóż wywiedliście nas z Micraim, abyśmy zmarli na pustyni? Bo niema chleba, ani niema wody a dusze nasze uprzykrzyły sobie ten chleb lichy.

6. Zesłał Wiekuisty na lud węże serafy, że kąsały lud i zmarło tedy ludu mnóstwo z Izraela.

7. Więc przybył lud do Mojżesza i rzekli: – Zgrzeszyliśmy, że narzekaliśmy na Boga i na ciebie! Módl się do Wiekuistego, aby oddalił od nas te węże. Tedy Więc modlił się Mojżesz za ludem.

8. Tedy rzekł Wiekuisty do Mojżesza: – Zrób sobie serafa i umieść go na drzewcu, stanie się, każdy ukąszony, gdy spojrzy na niego, tedy żyć będzie.

9. I zrobił Mojżesz węża miedzianego i umieścił go na drzewcu i stało się, gdy jeśli ukąsił wąż człowieka i spojrzał na węża miedzianego, tedy żył.

a cap. 10. Więc wyruszyli synowie Izraela i obozowali w Obot.

11. Wyruszyli z Obot i obozowali w pustkowiu górskiego na pustyni, która naprzeciw Moabu, ku wschodowi słońca.

12. Stamtąd wyruszyli i obozowali w dolinie Zered.

13. Stamtąd wyruszyli i obozowali ~~z tamtej~~ po tej stronie Arnonu, który na pustyni, wychodzący z granic Emorytów, gdyż Arnon jest granicą Moabu, między Moabem a (między) Emorytami.

14. Dlatego powiedziane w księdze wojen Wiekuistego: Waheb w Sufie i potoki Arnonu.

15. A ~~spływ~~ wyście potoków, które ~~skręca~~ zwraca się ku ~~dzielnicy~~ osadzie Ar i przylega do granic Moabu,

16. A stamtąd do studni, jest to owa studnia, ~~o której~~ gdzie rzekł Wiekuisty do Mojżesza: — Zgromadź lud a dam im wodę.

a cap. 17. Wtedy ~~zanucił~~ zaśpiewał Izrael ~~śpiew~~ pieśń tę: Wznieś się, studnio! zanućcie jej!

18. Studnia, ~~którą~~ wykopali ją książęta, wydrążyła ją szlachta ludu berłem, buławami swemi. — A z tej pustyni do Matana;

19. A z Matany do Nachliel, a z Nachliel do Bamot;

20. A z Bamot do ~~niziny~~ doliny, która na ~~błoniach~~ polach Moabu, koło wierzchołka Pisgi, który ~~wystaje~~ widoczny ponad powierzchnię ~~puszczy~~ pustyni.

a cap. 21. I wyprawił Izrael posłów do Sychona, króla Emorytów, ~~wołając~~ aby powiedzieć:

22. Przejść ~~chciał~~ byśmy przez kraj twój; nie ~~zboczymy~~ zwrócimy się na pole, ~~ani~~ i na winnice; nie będziemy pili wody ze studzien; drogą królewską pójdziemy, aż gdy przejdziemy granicę twoją.

23. Lecz nie ~~dał~~ pozwolił Sychon Izraelowi przejść przez ~~granice~~ dzielnicę jego, a zgromadził Sychon cały lud swój i wyszedł ~~przeciw~~ na Izraelowi na pustynię i przybył do Jahcy i walczył z Izraelem.

24. I ~~pobił~~ Więc go Izrael ostrzem miecza i zawładnął krajem jego od Arnonu (do Jabboku, do synów Ammona, gdyż ~~silną~~ warowna była ~~granica~~ dzielnica synów Ammona.

25. ~~I~~ Więc zajął Izrael wszystkie miasta owe i zamieszkał Izrael we wszystkich miastach Emorytów, w Cheszbonie i we wszystkich miastach córecznych ~~przyległych~~;

26. ~~Kdyż~~ Gdyż Cheszbon ~~Sychon~~ (wtedy) grodem ~~był~~ ~~miastem (stołecznem)~~ Sychona, króla Emorytów, był, a on walczył z królem Moabu poprzednim i zabrał cały kraj jego z pod władzy ~~z ręki~~ jego aż po Arnon.

27. Dla tego mawiają przypowieściarze ~~poeci~~: - Wejdźcie do Cheszbonu! ~~Niech~~ (się) Odbudyje i obwaruje się jako ~~utwierdzi~~ gród Sychona!

28. Gdyż ogień wyszedł z Cheszbonu, płomień ze stolicy ~~grodu~~ Sychona; - pochłonął Ar Moabu, władców wyżyn Arnonu!

29. Biada tobie, Moabie! Straconyś, ludu Kemosza! Oddał synów swoich na ~~ułowy~~ zbiegów a córki swoje do niewoli ~~więzień~~ królowi Emorei, Sychonowi!

30. ~~I~~ Ale postrzelaliśmy ich! (kona!) (Zrujnowany ~~Zniszczone~~ ~~Stracony~~) jest Cheszbon do Dibonu; i wytępiliśmy ich do Nofach, który do Medby (sięga).

a cap. 31. ~~I~~ Więc zamieszkał Izrael w kraju Emora;

32. I wysłał Mojżesz, aby wybadać ~~zbadać~~ Jazer i zajęli ~~zdobyli~~ miasta siostrzane ~~przyległe~~ ~~pochodne~~ i wypędził Emorytę, który tam był.

33. ~~I~~ Potem zwrócili się i wystąpili drogą do Baszanu, a wyszedł Og, król Baszanu, przeciw nim, on i wszystek ~~cały~~ lud jego do walki ~~dla walczenia~~ pod Edreą.

a cap. 34. Rzekł Wiekuisty do Mojżesza: - Nie bój się go, gdyż w rękę twoją oddam go i wszystek ~~cały~~ lud jego i kraj jego i uczynisz z nim, jak uczyniłeś Sychonowi, królowi Emorei, który zasiadał ~~mieszkał~~ w Cheszbonie.

35. ~~I~~ Więc zabili ~~pobili~~ go i synów jego i wszystek ~~cały~~ lud jego, aż nie pozostał ani zbiegły ~~szczątek~~ jego, i w posiadanie ~~dziedzictwo~~ wzięli kraj jego.

<< Obawiając się zajęcia kraju, stanęli u granic dla obrony.

† Ślubowanie odnosi się do objęcia kraju w przyszłości.

† † Brak normalnego napoju i pokarmu, brak celu podróży, widok ustawicznych zgonów, uciążliwe wędrówki, wszystko to wyczerpało ich cierpliwość.

V† „Zesłał" w znaczeniu dopuścił, czyli nie zabronił im ruchu a nie nakazał im czynności.

V8. Ukąszenia miało tylko zwrócić uwagę na niebezpieczeństwa i nieszczęścia, czyhające na pustyni, od których dotychczas byli uchronieni, a co powinno ich wstrzymać od narzekania.

V11. Pustkowie, niezamieszkała miejscowość.

>> Joz. 10;13. i II Sam. 1;18. „Waheb" i „Sufa" są to nazwy ~~miejscowości lub~~ dopływów Arnonu.

V16. Miejsce, gdzie przed 40 laty (II. M. 1;7.) otrzymali studnię, która ze śmiercią Marji znikła.

× × Ponowne zjawienie się studni (II. M.) było dla nich symbolem strumienia łaski, ~~napełniła ich~~ przypomniało im duchowe korzyści od Chorebu począwszy do czasów obecnych.

Ł Jest to ostrzegawcze memantum ~~przykład~~ dla zuchwałych i grabieżczych tyranów (świerdz i krajów, ~~zdobywców~~) o znikomości potęgi, opartej na sile barbarzyńskiej ~~fizycznej i materjalnej~~ i zbrodniczej.

V29. W sromotnej klęsce okazała się niemoc Moabu i jego bożyszczy.

Rozdz. 21. 1. Arad w połudn. Kanaan 33;4 o 20 mil rzym. od Chebronu. „Mieszkaniec południa" t.j. Amalek [IV. 13; 29. (Sędz. 1; 16, Joz. 12; 14) Prawdopodobnie pierwotni mieszkańcy Palestyny." <<
2. והחרמתי tłumaczy Raszi: „Zdobyte na nich łupy poświęcę Najwyższemu". II. 27; 28.
3. Chorma 14; 15. V. 1; 44, Joz. 12; 14, Sędz. 1; 17.
4. ותקצר נפש jest określeniem strapienia duszy nie do zniesienia. √ Była to droga okrężna i przykra, dlatego wywołała zniecierpliwienie.
5. Manna im się sprzykrzyła, jako jednostajny pokarm. ++
6. √ Ukąszenie węża wywoływało gwałtowną gorączkę, która sprowadziła śmierć natychmiastową. Wąż został ukarany z powodu namowy do złego I. 3; 14, więc też służy jako kara dla ludzi za złe narzekania. Raszi.
7. Jeżeli kto przyznaje się do winy, należy prosić za nim. Raszi.
√ 8. 9. Mojżesz zrobił węża z miedzi, ponieważ w hebr. źródłosłów jest podobny. Inni twierdzą, aby jako przedmiot błyszczący był widoczny z daleka. Spojrzenie w górę t.j. wzniesienie myśli do Boga, spowodowało uzdrowienie, jako do źródła życia i zdrowia, a wąż był tylko symbolem zamarłego zła. Talm. Rosz-haszana str. 29. Chiskjasz (Ezechjasz) usunął tego węża, który dla tłumu stał się przedmiotem bałwochwalstwa.
√ 11. 12. Przed tatże V. M. 2; 13. P Dolina, wzgl. nizina t.j. miejsce poniżej wyniosłości.
13. Arnon (obec. Modżeb) wypływa z gór arabs. i wpada do m. Martwego, stanowił granicę między Moabem a Emorem. V. M. 2; 24, 29, Sędz. 11; 16. Wkroczyli więc na ziemię, która miała być ich posiadłością.
14. Zdaniem Raszi'ego, Mendelsohna, Fürsta i in. ustęp 14–18 wyjęty jest z dawniejszej Księgi, zawierającej pieśni bohaterskie. „Dlatego" że Arnon stanowił granicę między Moabem a Emorem, opisany jest bieg rzeki. >>
√ 16. 17. Ibn-Ezra sądzi, że Mojż. i Ar. znaleźli dawno istniejącą studnię, co z powodu wielkiego braku wody wywołało radość całego ludu. ××
20. Pisgi, jeden ze szczytów gór Abarim. 23; 14. V. M. 3; 27, 34; 1, Joz. 12; 3.
21. 20; 14, V. 2; 26. Emoryci mieli dwa królestwa, w jednem rządził Sychon w stolicy Cheszbon, a w drugiem Og w stolicy Baszan.
23. Jahac, miasto moabickie. Joz. 13; 18, Jez. 15; 4. F {
25. Oprócz stolicy, jako macierzystej siedziby króla, należały jeszcze miasta prowincjonalne, jako córy stolicy, do tych królów.
27. Ibn Ezra wyjaśnia, że zdania te wyjęte są z pieśni Emorytów, którzy tryumfowali nad Moabitami, skoro im zabrali miasta a teraz muszą z nich ustąpić. ∟
√ 29. 30. W wyrazach zdaniach stwierdzone jest zwycięstwo Izraelitów nad wszystkiemi miastami Emorytów, z których wypędzili Moabitów.

F. Sychon był tak zuchwały i pewny zwycięstwa, że nie czekał w dobrze obwarowanej twierdzy swej, ale wyszedł na otwarte pole do zaczepnej walki, gdzie poniósł sromotną klęskę a Izraelici bez przeszkody zajęli warowne miasta.

35. Raszi wyjaśnia, że Mojżesz zabił Sychona.

To zdanie należy do poprzed. rozdz. wyjątki.

Rozdział ~~XXII~~ 22.

1. I wyruszyli synowie Izraela i obozowali na stepach Moabu z tej strony Jordanu — ~~od~~ Jerychu.

~~XL~~ — בלק — מ Roz. 22. 23. 24. Król Moabu obawia się zwycięskich Izraelitów i najmuje Bileama, aby ich przeklął, który jednak na zrządzenie B. błogosławi ich. Roz. 25. Izraelici, popadłszy w bałwochwalstwo, z ukarani zarazą, ale Pinchas broni prawa.

Gdy 2. ~~I~~ widział Balak, syn Cyppora, ~~wszystko~~, co uczynił Izrael Emorejczykom,

3. ~~Więc~~ w zatrwożył się Moab przed ludem bardzo, gdyż ~~mnogi~~ liczny był, i przeraził się Moab ~~przed~~ wobec synów Izraela,

4. ~~I~~ rzekł Moab do ~~starszyzny~~ Midjanu: — Teraz pochłonie ten tłum ~~wszystko~~ całe ~~otoczenie~~ około nasze, jak połyka wół ~~trawę~~ zioła pola. ~~I~~ Balak, syn Cyppora, był królem nad Moabem w czasie tym.

a cap. 5. Więc wyprawił posłów do Bileama, syna Beora, ~~do~~ Petoru, który nad rzeką, do kraju synów ludu swego, aby wezwać go, ~~w słowy~~ mówiąc: — Patrz, lud wyszedł z Micraim, ~~patrz~~ oto, zakrywa ~~widok~~ powierzchnię ziemi i on rozsiadł się ~~naprzeciw~~ naprzeciw mnie.

6. ~~I~~ Tedy przyjdź, proszę, przeklnij mi lud ten, gdyż potężniejszy on odemnie, może zdołam pobić go i wypędzić go z kraju; gdyż wiem, że ~~błogosławisz ty~~ kogo ty błogosławisz, błogosławiony jest, a kogo przeklinasz, ~~ten~~ przeklęty jest.

7. ~~I~~ Więc poszli starszyzna Moabu i starszyzna Midjanu a ~~czary za wróżby~~ zapłatę zaklęcia w rękach i przybyli do Bileama i powiedzieli mu słowa Balaka.

8. ~~A~~ Tedy on rzekł im: — Przenocujcie tu przez noc a odpowiem wam słowa, jak ~~wypowie~~ przemówi do mnie Wiekuisty. I ~~pozostali~~ Więc zostali książęta Moabu u Bileama.

~~a cap.~~ 9. ~~I~~ Zjawił się Bóg Bileamowi i rzekł: — Któż są ludzie ci u ciebie?

10. I rzekł Bileam do Boga: — Balak, syn Cyppora, król Moabu, przysłał do mnie:

11. ~~Patrz~~ Oto, lud, który wyszedł z Micraim i zakrywa ~~powierzchnię~~ widok ziemi; teraz przyjdź przeklnij mi go, może zdołam zwalczyć go i wypędzę go.

12. Więc rzekł Wiekuisty do Bileama: — Nie idź z nimi! Nie ~~możesz~~ przeklinaj ~~przeklniesz~~ tego ludu, gdyż błogosławiony jest.

a cap. 13. Gdy wstał Bileam z rana i rzekł do książąt Balaka: – Idźcie do kraju
waszego, ~~gdyż odmawia~~ wzbrania Wiekuisty, ~~aby~~ pozwolić mi pójść z wami.
14. ~~I~~ Tedy powstali książęta Moabu i przybyli do Balaka i rzekli: – ~~Odmawia~~ Wzbrania się
Bileam pójść z nami.
15. ~~I~~ Lecz jeszcze znów Balak posłał książąt więcej i dostojniejszych od tamtych.
16. I przybyli do Bileama i rzekli do niego: – Tak rzecze Balak, syn Cyppora: –
Proszę, nie ~~wzdragaj się~~ wzbraniaj się przyjść ~~z przyjściem~~ do mnie,
17. Gdyż uczcić uczczę cię bardzo, a wszystko ~~co powiesz~~ mi, ~~wykonam~~; ~~a~~ przyjdź,
proszę, przeklnij mi lud ten!
18. ~~I~~ Lecz odpowiedział Bileam i rzekł do sług Balaka: – Gdyby dał mi Balak
pełny dom swój srebra i złota, nie ~~zdołam~~ mógłbym przekroczyć nakazu Wiekuistego,
Boga mojego, aby uczynić coś małego lub wielkiego.
19. A teraz zostańcie, proszę, tu także wy przez noc i dowiem się, co
znowu Wiekuisty powie mi.
20. I ~~przybył~~ zjawił się Bóg ~~do~~ Bileamowi nocą i rzekł mu: – Skoro wezwać cię przy-
byli ci mężowie, wstań, idź z nimi; ~~a~~ tylko to ~~słowa~~, które powiem
tobie, to wykonasz.
a cap. 21. Więc wstał Bileam z rana i osiodłał oślicę swoją i poszedł z książętami Moabu.
22. I wspłonął gniew Boga, gdy poszedł, i stanął anioł Wiekuistego na
drodze, ~~jako aby~~ jako zawadzający dla niego, a on jechał na oślicy swojej a
dwóch młodzieńców jego było z nim.
23. Gdy ujrzała oślica anioła Wiekuistego, stojącego na drodze, a miecz
jego dobyty w ręce jego, więc zboczyła oślica z drogi i weszła na pole, ale
bił Bileam oślicę, aby skierować ją na drogę.

24. Stanął anioł Wiekuistego na ścieżce między winnicami, ~~ogrodzenie~~ płot
był ~~nie~~ z jednej strony i ~~ogrodzenie~~ płot był z drugiej strony.

25. ~~Z~~ Gdy widziała oślica anioła Wiekuistego, ~~i~~ więc cisnęła się do ściany i
przyparła nogę Bileama do ściany, ~~i~~ tedy znowu bił ją.

a cap. 26. ~~Znowu~~ dalej anioł Wiekuistego postąpił i stanął w miejscu ciasnem,
gdzie nie było drogi, aby skręcić na prawo lub na lewo.

27. ~~Z~~ Gdy widziała oślica anioła Wiekuistego i legła pod Bileamem, ~~tedy~~
zapłonął gniew Bileama i bił oślicę kijem.

28. T~~otworzył~~ rozwarł Wiekuisty paszczę oślicy, że przemówiła do Bileama: —
Cóż uczyniłam tobie, że biłeś mnie ~~trzy~~ ~~już~~ trzy~~kroć~~ razy?

29. ~~Z~~ Więc rzekł Bileam do oślicy: — Ponieważ ~~znęcałaś~~ ~~szydziłaś~~ wzruszywałaś się wobec ~~ze~~ mnie! Gdyby
był miecz w ręce mojej, to teraz zabiłbym cię.

30. ~~Więc~~ Tedy ~~I~~ ~~przemówiła~~ ~~powiedziała~~ oślica do Bileama: — Czyż nie jestem ja oślicą
twoją, na której jeździłeś od dawna do dnia dzisiejszego? Czyż
zwykłe zwykłam była czynić tobie tak? Odrzekł: Nie!

a cap. 31. T~~otworzył~~ ~~odsłonił~~edy Wiekuisty oczy Bileama, że ujrzał anioła Wiekuistego, sto-
jącego na drodze i miecz jego dobyty w ręce jego, więc ~~ukłonił~~ skłonił się
i ~~ukłonił~~ rzucił ~~upadł~~ się ~~obliczem~~ na twarz swoją.

32. Rzekł do niego anioł Wiekuistego: — Dlaczego biłeś oślicę twoją
już ~~to~~ trzy razy? Patrz, ja wyszedłem, aby być zawadą, gdyż ~~zgubną jest~~ przykra była
droga ta dla ~~wobec~~ mnie. (~~przeciwna~~ ~~(mnie)~~

33. Widziała mnie oślica, ~~więc~~ i zboczyła przede mną te trzy razy;
gdyby nie zboczyła przede mną, tedy już ~~także~~ nawet ciebie byłbym zabił, ale
ją zostawiłbym przy życiu.

34. Więc rzekł Bileam do anioła Wiekuistego: — Zgrzeszyłem, gdyż nie wiedziałem, że ty stanąłeś przeciw mnie na drodze; a teraz, jeśli to niegodne w oczach twoich, powrócę do siebie.

35. Rzekł anioł Wiekuistego do Bileama: — Idź z tymi mężami, lecz tylko te słowa, które powiem tobie, te wypowiesz. Więc poszedł Bileam z książętami Balaka.

a cap. 36. Gdy zasłyszał Balak, że przybywa Bileam, więc wyszedł naprzeciw niego do miasta moabskiego, co na granicy Arnonu, które na końcu dzielnicy.

37. Tedy rzekł Balak do Bileama: — Czyż nie posyłać posyłałem (kilkakroć) do ciebie, aby wezwać cię? Dlaczego nie przyszedłeś do mnie? Czyż naprawdę nie zdołam uczcić ciebie?

38. Rzekł Bileam do Balaka: — Patrz, przybyłem do ciebie. Teraz czyż mogę powiedzieć nieco? Słowo, które włoży Bóg w usta moje, te mówić będę.

a cap. 39. Więc poszedł Bileam z Balakiem i przybyli do miasta grodzkiego.

40. Tedy zarżnął Balak woły i owce i posłał dla Bileama i dla książąt, którzy byli z nim.

41. I stało się zrana, tedy zabrał Balak Bileama i wyprowadził go na wyżyny Baala, że widział stamtąd część ludu.

<< Emoryci opanowali dzielnice Sychona i Oga. V. M. 3; 8.

√3. Przerazili się nietylko z powodu mnogości, ale i z powodu potęgi ludu izraelskiego. Ps. 48; 3. Jez. 19; 20. II M. 1; 12. Opanowała ich groza przed Izr.

a raczej Epizod o Balaku i Bileamie według tradycji zamieszczony został podług relacji Bileama.

F Widząc niemoc potężnych władców, zwrócił się lud do starszyzny narodu. Wół połyka trawę a potem dopiero przeżuwa.

F Kolebka protoplastów słynęła z uczonych i znawców dawnych obrządków i wierzeń religijnych. Wskazanie na fakt wyjścia ludu izr. z Micraim stwierdza, że to w ówczesnym świecie uchodziło za rzecz nadzwyczajną i niewytłomaczoną, a już teraz objął przestrzeń, jak daleko wzrok sięga. Hirsch.

E Nie wysłał król, książąt lub dworzan, ale starszyznę, do której lud miał zaufanie.
++ Prawdopodobnie według wierzeń bałwochwalczych zaklinającej zaklęcia musiał dać materjalny znak swego ~~życzenia~~ żądania.

>> Miał wprawdzie przebłyski istnienia jedynobóstwa, jak Malki-Cedek za Abrahama, ale nie ustaloną wiarę, będąc gotów działać dla zniszczenia niewinnego narodu w chęci zysku (roz. 25). Hirsch.

√12. „Nie idź", bo ja nie pozwalam. „Nie przekleniesz", bo ja nie dopuszczę. Gdyby Bil. był prawdziwym prorokiem, powiedziałby prawdę wysłańcom, że lud izr. jest przez B. błogosławiony i że on sam nie posiada władzy przeciw zrządzeniu B. Hirsch.

√16. i 17. Balak żądał bezwarunkowo przybycia, bo w przeciwnym razie jego powaga u ludu będzie zachwiana a po wtóre żąda wykonania rozkazu.

b Książąt pospolitszych ~~moabskich~~ (13. i 14). Traktuje łagodniej, ale dostojniejszych szorstko i wyniośle. Balak przyrzeka nadzwyczajne honory i zaszczyty, ale Bileam przemienia to na bogactwa i majątek, które widocznie bardziej cenił. Pir. Ab. V. 22. Hirsch.

Zuchwały Bileam chciał zmienić zrządzenie B. ale jest ślepy, gdy osieł jego widzi anioła, chce pokonać przeszkodę, którą B. stawia, a musi słuchać swoje zwierzę, chce zniszczyć cały naród swem przekleństwem, ale musi w bezsilnym gniewie ustąpić swemu zwierzęciu, chce imponować mocarzom i książętom a staje się pośmiewiskiem swoich ludzi. Hirsch.

√34. Przyznanie się do winy było znakiem upokorzenia się, co było pierwszym warunkiem jego posłannictwa.

37. Wyrzut odnosi się do (lekceważenia) pierwszego wezwania.

39. Był to punkt centralny, skąd rozchodziły się drogi w różne kierunki.

>> Widocznie Balak nie był zadowolony z posłannictwa Bileama.

Rozdz. 22. 1. Stepy moabskie zajęli przedtem przemocą Emoryci, który teraz ustąpić musieli przed Izraelitami. Jordan-Jerycho t. j. Jordan, płynący naprzeciw Jerycha.

2. Dowiedziawszy się, że dwaj potężni królowie ulegli, zatrwożył się o swój los.

V3. 4. Chociaż przedtem wzajemnie się zwalczali, I. 36; 35, to teraz połączyli się dla wspólnej obrony. Król moabski zasięgnął wiadomości u Midjanitów, którzy dobrze znali Mojżesza z pobytu jego u Jetry, w czem właściwie leży jego nadzwyczajna moc zwycięska, a ci odpowiedzieli, że moc jego leży w modlitwie, dlatego postanowił on przeciwstawić mu Bileama, wieszczbiarza, który słynął z zaklęć.

Raszi. Balak, następca Sychona, I. M. 25; 6.

5. Petor, miasto rodzinne Balaka w Mezopotamji nad Eufratem. V. 23; 5. Porównanie II M. 10; 5 i 15. „Rozsiadł się" i zagraża państwu mojemu.

6. Balak wierzył stanowczo w moc błogosławieństwa lub przekleństwa swojego wieszczka, co się okazało wreszcie zawodne. Może zdołam (l. p.) pobić go, wzgl. zadać mu klęskę, i wypędzimy (l. mn.) razem z sobą.

7. Zaklęcia wróżby mieli ze sobą, aby nie wymawiać się niedowierzaniem, gdyby tego nie przedłożyli. V. M. 23; 5. II M. 9; 31 i 32.

8. Jako człowiek chytry i przebiegły chciał zyskać na czasie; żal mu było ofiarowanej zapłaty a nie mógł odrazu zorjentować się we właściwej sytuacji.

9. Aby odwrócić nieszczęście wojny od Izraelitów, Bóg w widzeniu sennem wskazał mu przyszłość. Zd. 13 i 20.

11. „Wypędzić go" ze świata.

V12. 13. Nie odmawia wręcz, że nie może wypowiedzieć przekleństwa, ale nie chce stracić znaczenia i spodziewanej zapłaty, udaje, że tylko pójść z nimi nie wolno, przeczo nie zerwał układów a Balak sądził, że za mało mu ofiaruje, albo że wysłańcy nie są dość dostojni, dlatego wysłał drugi raz innych i wiarogodniejszych.

V16.-17/18. Odmowa bardziej stanowcza, ale jeszcze nie szczera.

20. Wolno mu wprawdzie pójść na wezwanie, ale wykonać może tylko rozkaz Boga.

22. Gdyż w duszy żywił nieszczere zamiary, aby przecież dla wielkiej nagrody wykonać rozkaz Balaka. Chęć zysku, i obawa przed następstwem nieposłuszeństwa, pragnienie utrzymania poważania u króla, wreszcie upór oślicy i jej postrzyżenie się tak rozdrażniły Bileama, że w urojeniach swoich widział jakoby anioła, a w ryku bitego zwierzęcia zdawało mu się słyszeć słowa. Majmonides, More Neb. 2; 42. Tak samo tłumaczy się mowę węża I. 3; 1–5. Niektóry sądzą, że całe to opowiadanie powtórzone jest według słów Bileama.

28. Raszi sądzi, że określenie שלש רגלים zamiast שלש פעמים, ma wskazać na to, że Bil. chciał zniszczyć naród, któremu Bóg polecił święcić trzy uroczystości pielgrzymie, tak nazwane. II. 23; 14. Przedtem popędzał ją batem, a teraz bije kijem.

F 34. Mimo przestrogi mu danej (zd. 12 i 20) twierdzi fałszywie, że „nie wiedział".

35. Pójść mógł ale czynić tylko to, co mu dozwolone. (36.) Więc przywitał ich też u granic dzielnicy.

F 31. Często na drodze naszych zamiarów stają zawady, które nasze kroki zwracają w innym kierunku, niż postanowiliśmy, i to nam wychodzi na korzyść, co uważać powinniśmy za czyn anioła Boga. Hertz.

41. Na wyżyny Baala, aby w imię tego bożka złorzeczył Izraelowi.

>> 40. Przyrzekał wielkie uznanie (zd 17) a teraz przysyła mu tak nieznaczne dary. Szyfre Chachamim

Rozdział ~~XXIII~~ 23.

1. ~~Rzekł~~ Więc Bileam do Balaka: – Zbuduj mi tu siedem ~~ofiarnic~~ ołtarzy i przy-
sposób mi tu siedem ~~cielców~~ byczków i siedem baranów.

2. Uczynił Balak, jak powiedział Bileam, i Balak i Bileam ~~ofiarowali~~ złożyli po
~~cielcu~~ byczku i baranie na ~~ofiarnicy~~ ołtarzu (każdej).

3. Tedy rzekł Bileam do Balaka: – Stań przy ~~ofiarach~~ całopaleniu twojem, a ja
pójdę; może ~~spotka~~ przyjdzie mnie Wiekuisty, ~~idąc~~ naprzeciw ~~mnie~~, a sprawę,
jaką ukaże mi, opowiem tobie. I wyszedł na pagórek.

4. I spotkał Bóg Bileama a on rzekł do niego: – (Boga) Tych siedem ~~ofiarnic~~ ołtarzy
wzniosłem i ofiarowałem po ~~cielcu~~ byczku i po baranie na ~~ofiarnicy~~ ołtarzu (każdym).

5. Tedy włożył Wiekuisty słowo w usta Bileama i rzekł: – Wróć do
Balaka i tak powiedz:

6. Więc wrócił do niego i ~~patrz~~ oto, stał przy całopaleniu swojem, on i
wszyscy książęta Moabu.

a cap. 7. Tedy zaczął ~~przy~~ powieść swoją i rzekł: – Z Aramu sprowadził mnie Balak,
król Moabu, z gór Wschodu. Przyjdź, przeklnij mi Jakóba, i przyjdź,
złorzecz Izraelowi.

8. Jakże ~~mam~~ klnę, ~~kogo~~ ~~gdy~~ kogo nie klnie Bóg? I jakże złorzeczyć, komu ~~gdy~~
nie ~~nie~~ złorzeczy Wiekuisty?

9. ~~Albowiem~~ ~~Gdyż~~ ze szczytu skał widzę go i z pagórków spoglądam (na niego); ~~Patrz~~ oto,
lud samotnie ~~oddzielnie~~ mieszka a między narody nie zalicza się.

10. Któż policzy proch Jakóba i ~~porachuje~~ liczbę ~~[illegible]~~ czwartej Izraela? Niech
zamrze dusza moja śmiercią rzetelnych ~~[illegible]~~ i niech będzie kres mój,
jak ~~ich~~ jego!

11. ~~I~~ Tedy rzekł Balak do Bileama: - Cóż uczyniłeś mi? ~~Aby~~ przeklinać! ~~nieprzyjaciół~~ wrogów moich ~~sprowadziłem~~ wziąłem cię, a ~~patrz~~ oto, błogosławisz ~~ty~~ błogosławiąc ~~całkowicie~~ ich!

12. ~~A~~ On odpowiedział i rzekł: - Czyż nie ~~to~~ na [illegible], ~~które~~ co włożył ~~włada~~ Wiekuisty w usta moje, ~~to~~ ~~tłumac~~ zważać muszę, aby wypowiedzieć?

a zap. 13. Więc rzekł do niego Balak: - Pójdź, proszę, ze mną na miejsce inne, z którego zobaczysz go stamtąd; ~~jednak~~ tylko część jego ujrzysz, ale wszystkich ~~całości~~ nie zobaczysz, i przeklnij go mi stamtąd.

14. ~~Więc~~ I zabrał go na pole Strażników na szczyt Pisgi i zbudował siedem ołtarzy ~~ofiarnic~~, i ofiarował całopalenie po byczku ~~cielcu~~ i baranie na każdy ołtarz ~~ofiarnicy~~.

15. I rzekł do Balaka: - Stań tu przy ~~obok~~ całopaleniu twojem a ja ~~na~~ spotkam (Boga) ~~przejdę~~ tam.

16. I spotkał Wiekuisty Bileama i włożył słowo w usta jego i rzekł: - Wróć do Balaka i tak powiedz!

17. ~~I~~ Więc przybył do niego i patrz, stał przy całopaleniach swoich a książęta Moabu przy nim. Tedy rzekł do niego Balak: - Cóż powiedział Wiekuisty?

a zap. 18. Więc zaczął ~~przypowieść~~ swą i rzekł: - Wstań, Balaku, i słuchaj, nachyl uszy ~~...~~ ~~ku~~ mnie, synu Cyppora!

19. Nie człowiekiem jest Bóg, aby kłamał, ani synem Adama ~~człowieczym~~, aby żałował! Czyżby On ~~Jakże to - Rzekł~~ ~~powiedział~~ ~~wyrzekł~~ zapowiedział a nie wykonał by? Powiedziałby a nie ~~urzeczywistniłby~~ stwierdził by?

20. ~~Patrz~~ Oto, ~~aby błogosławić~~ ~~Błogosławieństwo~~ odebrałem (rozkaz) i błogosławił, więc ja nie ~~mogę~~ ~~odwracę~~ odmienię! ~~odmienić~~!

21. Nie ujrzy nieprawości w Jakóbie i nie widzi przestępstwa w Izraelu. Wiekuisty, Bóg jego, z nim a tryumf królewski w nim!

22. Bóg, wywódca ich z Micraim, jakby jednoroga dla niego.

23. Bo nie ma czarów w Jakóbie, ani wróżby w Izraelu; w czasie (właściwym) oznajmia się Jakóbowi i Izraelowi, co Bóg zdziała.

24. Oto naród, jak lwica powstaje i jak lew podnosi się; nie kładzie się, aż pożre łup i krew zabitych wypije.

25. Więc rzekł Balak do Bileama: — Ani przeklnąć nie przeklinaj,
ani także błogosławić nie błogosław!

26. Lecz odpowiedział Bileam i rzekł do Balaka: — Czyż nie mówiłem tobie, rzekłszy: — Wszystko, co powie Wiekuisty, to uczynię?

a rap. 27. Tedy rzekł Balak do Bileama: — Pójdź, proszę, zabiorę cię na miejsce inne; może słusznem będzie w oczach Boga, abyś przeklął mi go stamtąd.

28. Więc zabrał Balak Bileama na szczyt Peoru, który widoczny nad powierzchnią pustyni;

29. I rzekł Bileam do Balaka: — Zbuduj mi tu siedem ołtarzy i przysposób mi tu siedem byczków i siedem baranów.

30. I uczynił Balak, jak powiedział Bileam, i wzniósł całopalenie po byku i baranie na ołtarzu (każdym).

Wśród ludu Wschodu znane były wieści o dziejach patryarchy, który wywodził się z Aramu i przybył na rozkaz B. do Kan., dlatego Bil. powstaje stamtąd głośnego mędrca jasnowidza. I.M. 12; 1 i nast.

√ Hirsch tłumaczy עדי przez płodność III.M. 19:19 i 20:16, która nie rozstrzyga o znaczeniu ludu izr., ale jego cechy moralne (przetelności), dlatego Bil. także życzy sobie raczej chlubnej śmierci.

Nie ilość i liczba walczących stanowi o zwycięstwie, nie moc i potęga fizyczna (rozstrzyga) o wartości przeciwnika. Uznając wartość duchową i moralną ludu izr., Bil. przewiduje i przepowiada mu zwycięstwo.

= zupełnie zrządzeniu B.

++ Rzyje, że niektórzy książęta, zniecierpliwieni niepowodzeniem, opuścili go.

Rozdz. 23. 1. Siedem ofiar, aby ubłagać Boga izraels., który w 7 dniach stworzył świat. Wedł. in. o moc 7 planet. N.p. Eneasz ofiarował 7 wołów i 7 owiec. Aen. 6; 38. Dillinger.
I.M. 21;28.

3. Może "spotka mnie", czyli zjawi się we dnie, gdyż dotąd tylko w nocy miał widzenie. 22; 8. i 5. i, które przypisywał jedynemu B.

4. Na pagórek, skąd miał rozległy widok i gdzie była uroczysta cisza. Jer. 4; 11 i 12; 12.
„Spotkał" wyraża przygodne zjawienie się, które nastąpiło dla ujawnienia miłości dziecięcej.
4. Liczba 7 ofiarnic ma przypomnieć 7 ołtarzy praojców w Manowecie: Abraham zbudował 4 a to: I. 12; 7 i 8., 13; 18^F i 22; 9^P; w Sychem; Izak zbudował 1 t.j. I. 26; 25, a Jakób zbudował 2 t.j. I. 33; 20 i 35; 7. w Betel. Raszi.
^F w Chebronie; ^P na górze Moria.

7. „Przypowieść" dla odróżnienia od proroctwa powołanego proroka.
Przypowieści te zawierają najwyższą dostojność, ścisłość w wyrażaniu, żywość i pełnię obrazowania. Mają miejsce obok księgi Hioba a historyczne wypadki, do których prowadzą, wraz z wszystkiemi wieżami, wzgórzami i 7 ołtarzami na nich — wszystko to tak proste i symetrycznie opowiedziane, że zdaje się postępować po samych zaczarowanych szczeblach. Herder.
^F Wymienia oba imiona, sądząc, że może tylko jedno z nich jest właściwe a nie wie, które.
^F Następujące 4 błogosławieństwa Bileama postępują stopniowo co do treści i formy coraz wyżej. Jego myśli i chęci opanowuje coraz bardziej wnikliwy i potężny duch. Wstępne błogosławieństwo 7–10 jest ogólne. W następnych rozwija się coraz bardziej, mówiąc o mnóstwie i o szczęśliwej przyszłości odosobnionego ludu izraelskiego, gdy Bileam już nie mógł złorzeczyć według woli Balaka. Herxheimer.
Aram = Mezopotamja 22; 5. t.zn. z tak daleka a przecież daremnie.
×× 9. Z wyżyn Baala 22; 41. „Samotnie" t. zn. oddzielony od otaczających go ludów bałwochwalczych.

10. עפר jak I. 13; 6 i 28; 14. t.j. w takiej ilości, że przekleństwo im nie zaszkodzi.
^P II. "רבע" według Herdera ma być przydomkiem ludu izraelskiego, jak ישרון V. 32; 15.
^P ~~Niektórzy sądzą, że~~ Wyraz רבע znaczy czwartą część, gdyż z każdego miejsca mógł widzieć jedną część obozu, podzielonego na cztery obozy pod sztandarami, a te już były nieprzeliczone. II Król. 6; 25. Życzy sobie szczęśliwości wiecznej, której doświadczyli pobożni wśród Izraela. V.
×× 8. Człowiek wogóle nie powinien przeklinać, ani złorzeczyć nikomu, gdyż Bóg jako najsprawiedliwszy Sędzia nawet grzesznikom świadczy miłosierdzie a my, jako sami niedoskonali, nie możemy osądzić ani myśli, ani czynów drugich, więc osąd pozostawić należy Bogu.
13. Przesądny bałwochwalca zwykle przywiązuje znaczenie do miejsca i czasu.
14. Pole „strażników", gdzie stała warta czuwała, czy nie zbliża się jaki nieprzyjaciel.
15. „Na spotkanie przejdę" wyrażali się zwykle wróżbici (3 i 24; 1), udając się na miejsca samotne, gdzie nikt nie mógł ich kontrolować. Oddaje się =
16. Bileam działa niesamowolnie, pod przymusem wyższej siły.
17. Balak z wyrzutem stwierdza, że Bileam sam nic zdziałać nie może, więc pyta go, jakie otrzymał od Boga ~~rozkazy~~. Raszi. Opuszczony wyraz „wszyscy" (6.) wskazuje
18. Bileam, widząc lekceważenie Balaka, stara się utrzymać swoją powagę,

F stałże przed narodem żzr., o którym ma wyjawić wolę B. „Nachyl uszy", t.j. uważaj dokładnie, bo usłyszysz wiadomości, o których nawet ojciec twój nie słyszał.

<< Otrzymałem nakaz i władzę błogosławienia, czego zmienić nie mogę.

Ł bierna masa a dopiero pod wodzą Mojż. stał się zwartą jednością i potęgą z woli B.

(jako wybraniec) dlatego wzywa go, aby wstał przed nim, skoro ma ~~(...)~~ zwiastować) posłannictwo od Boga, ~~jako~~ zwykłemu synowi ludzkiemu. F Rasze.

Następuje drugie błogosławieństwo (19–24) silniejsze i obszerniejsze, niż pierwsze, zawierające zarazem groźną wróżbę dla Balaka. עדי właściwie „na świadectwo moje"

19. Bóg zapowiedział, że odda Izraelowi kraj siedmiu królów, więc postanowienia swego nie zmieni a ty nie możesz przypuszczać, że zniszczysz ten lud na pustyni. I. Sam. 15; 29. Postanowienia Boga nie są zmienne, ani zależne od chwilowych wpływów.

20. Skoro Bóg wypowiedział błogosławieństwo, to ani ja, ani nikt inny tego błogosławieństwa ani odebrać, ani zmienić nie może. <<

21. און tłumaczy Onkelos „bałwochwalstwo", a עמל = przewina, przestępstwo przykazań (Ps. 7; 15 i 90; 10) t. zn. że Bóg nie widzi nic tak rażącego i zdrożnego ~~niegodziwego~~, aby mu odmówił błogosławieństwa i opieki. Chociaż niekiedy gniewają go swoim nieposłuszeństwem, to przecież pozostaje wśród nich, jako stała opatrzność. Wyraz תרועת, biorąc źródłosłów od רעה, Onkelos tłumaczy „przyjaźń" (miłość), jak II. Sam. 15; 37 i Sdz. 15; 6. (I. Król. 1; 40.) Bóg towarzyszy mu i strzeże go na wszystkich drogach do chwały i zwycięstwa a głosy triumfu witają go wszędzie.

22. ~~Ty twierdzisz, że~~ Lud ten wyszedł z Micraim nie sam, jak ty twierdzisz (22; 5), ale „Bóg wywiódł ich z Micraim" Rasze. Bóg „wszechpotężny" i „wzniosły". Jednoróg był symbolem dostojności, z niezmożonej siły i nieprześcignionej chyżości. V. 33; 17 i Ps. 22; 22. Z Micr. wyszedł lud jako <

23. Izrael nie posługuje się ani czarami, ani wróżbami, więc godny jest aby we właściwym czasie Bóg mu objawiał, co czynić zamierza; ~~i~~ dlatego też nie postulują przeciw niemu ani przepowiednie, ani przekleństwa. Sadduc. i Nachm.

24. Jak lew odważny i zwycięski idzie Izrael pod ochroną Boga do kraju obiecanego, a Bóg wszechmocny walczy za nich, pokonuje wrogów i oddaje im łupy wojenne. Porównanie także I. 49; 9.

25. Dołożenie wyrazu גם jest wzmocnieniem wykluczenia jednej i drugiej czynności. Podobne formy IV. 32; 25, I. Król. 3; 26.

F 28. Peor = jeden ze szczytów gór Abarim. Bal. nie mógł pojąć ze stanowiska siły fizycznej ~~duchowej~~ potęgi Izraela, dlatego szuka innego sposobu opanowania go.

F 27. Balak jeszcze nie traci nadziei, że zdoła nakłonić Bileama do ulegania jego życzeniu. Znając dokładnie praktykę kultu czarnoksiężników i wieszczbiarzy, stara się Balak skierować Bileama coraz >>

29. Aby zyskać na czasie, Bileam znowu żąda ustawienia ofiarnic i złożenia ofiar.

>> to w inną stronę i okolicę, aby wpłynąć na zmianę jego postanowienia.

Rozdział ~~XXIV~~ 24.

1. Tedy widział Bileam, że dobre jest w oczach Wiekuistego, aby błogosławić Izraela, więc nie poszedł, jak raz za razem, za wróżbami, lecz zwrócił ku pustyni twarz swą.

2. Gdy podniósł Bileam oczy swe i widział Izraela, obozującego podług pokoleń swych i przybył na niego duch Boga.

3. Więc począł przypowieść swą i rzekł: – Wyrzeczenie Bileama, syna Beora, i wyrzeczenie męża otwartego oka;

4. przemawia słuchający mów Boga, który zjawy Wszechmocnego widzi, upada, jaz otwartymi oczyma:

a cap. 5. Jakże dobre namioty twe, Jakóbie, mieszkania twe, Izraelu!

6. Jak potoki rozciągają się, jak ogrody nad strumieniem, jak aloesy, które zaszczepił Wiekuisty, jak cedry nad wodami!

7. Cieknie woda z wiader jego, a wysiew jego w wód mnogich; więc wyższy od Agaga, król jego, i wzniesie się państwo jego.

8. Bóg wywiódł go z Micraim; jak [illegible] jednorożca jest mu; pochłonie narody, ciemięzców swoich, a kości ich zdruzgoce a strzałami swemi rozstrzaska.

9. Przyklęka, przylega, jak lew i jak lwica; któż budzić go? Błogosławiący cię są błogosławieni, a przeklinający cię – przeklęty!

w cap. 10. I zapłonął gniew Balaka na Bileama i uderzył w dłonie swe i rzekł Balak do Bileama: – Dla przeklinania wrogów moich wezwałem cię a oto błogosławiąc błogosławiłeś już trzy razy.

11. Więc uciekaj sobie do miejsca swego! Rzekłem: – Czcić, uczczę ciebie, ale patrz, wyzuł cię Wiekuisty czci!

12. A Bileam rzekł do Balaka: – Czyż nie do posłów twoich, których wysłałeś do mnie, powiedziałem, rzekłszy:

13. Gdyby dał mi Balak pełny dom swój srebra i złota, nie mógłbym przekroczyć wyrzeczenia Wiekuistego, aby czynić dobre lub złe ze serca swego; co powie Wiekuisty, to ja powiem.

a cap. 14. A teraz, oto, idę do ludu mego! Pójdź, poradzę ci, co uczyni lud ten ludowi twemu, w przyszłych czasach będzie.

15. I zaczął przypowieść swoją i rzekł: – Wyrzeczenie Bileama, syna Beora, i wyrzeczenie męża bystrego oka.

16. Wyrzeczenie słyszącego mowy Boga i znającego myśli Najwyższego, zjawy Wszechmocnego widzi, upada, ale z otwartemi oczyma.

17. Widzę to, lecz nie teraz; patrzę na nie, lecz nie z bliska: – Wystąpiła gwiazda od Jakóba i wznosi się berło z Izraela i zdruzgoce skronie

zawiasy Moabu i zmiażdży (mury) wszystkich synów Szeta.

18. A stanie się Edom dziedzictwem, i będzie posiadłością Seir, wrogów jego,

Izrael dokona dzielności.

19. I będzie władał ten z Jakóba i wytępi zbiegów z miasta.

a cap. 20. Gdy ujrzał Amaleka, zaczął przypowieść swoją i rzekł: – Pierwszy z narodów jest Amalek, lecz potomstwo jego na zatracenie!

a cap. 21. Gdy widział Kenitę, zaczął przypowieść swoją i rzekł: – Silna jest siedziba twoja i umieszczone na skale gniazdo twoje.

22. Gdyż jeśli będzie wytępiony Kain, jakże rychło Aszur uprowadzi ciebie!

23. I zaczął przypowieść swoją i rzekł: – Biada! Któż żyć zostanie,

gdy utwierdzi to Bóg?!

(piękny i miły)

P Widok z góry przedstawiał dobry, korzystny, budujący i zadowalający obraz życia rodzinnego, w namiotach według „domów" i „mieszkań" familijnych, zgodę i harmonię rodów i plemion, obyczajne i przykładne (wspólne) życie.

<< Izrael staje się ową strzałą dla zniszczenia pogan, którzy zniesławiają prawa B. na ziemi.

a rap. + + Którzy ciebie błogosławią, posiadają w sobie warunki błogosławieństwa dla siebie; którzy ciebie przeklinają, są przekleństwem dla siebie i skażeni na zagładę. Hirsch.

V Uderzył w dłonie na znak zdziwienia i zgrozy.

24. Wyjdą okręty od strony Kittim i upokorzą Aszur i upokorzą Hebera, a także i on sam na zagładę (skazany).

a cap. 25. Wstał Bileam i poszedł i wrócił do miejscowości swej a także Balak poszedł w drogę swoją.

Rozdz. 24. 1. Przekonany, że B. nie dopuści do złorzeczenia Izraelowi, już nie szukał sposobów czarowania, czy wróżenia, gdyż opanowany był urokiem i potęgą rozłożonego obozu izraelskiego. Czekał więc, czy B. wskaże mu, co ma czynić.

2. Pozbywszy się uczucia nieżyczliwości, dumy i zuchwalstwa (Raszi), poddał się, (Raszi) przekonany, że działa z natchnienia B.

3. Powtarzające się „syn Beora" i „syn Cyppora" tłumaczy Midrasz, że każdy z nich był większy od swego ojca. Bileam przemawia w imieniu własnem a nie w imieniu B., jak to czynili prorocy, kończąc zwykle przemówienia swoje zwrotem: „נאם F" „z otwartemi oczami" t. zn. jasno przejrzał, że nie może postępować według własnej woli.

F Niektórzy tłumaczą בעינם נאם = jako skrócenie zwrotu „wyrzeczenie Boga do Bileama".

4. „Upada" pod nieodpartą siłą natchnienia I. Sam. 19;24. Inni sądzą, że upada w pokorze, który kieruje prawem i porządkiem świata.

5. Wyraz zachwytu z ładu i porządku, jakiego zwykle nie widać w obozie, gdzie panuje zamęt i zamieszanie. P

6. Potoki są symbolem coraz większego rozprzestrzeniania się. Aloesy są symbolem wspaniałości i wielkości, które sam B. zaszczepił w Edenie jako pachnące i drogocenne. Pieśń n. p. 4;14. Ps. 45;9. Prz. S. 7;17.

7. Jak z przepełnionych wiader cieknie woda, tak kraj jego z łaski B. zwilżać będą obficie płynące rzeki. Dłl. Zasiewy rodzić będą bogate plony, jako rosnące na żyznej, nawodnionej glebie. Raszi sądzi, że w dalszej części zdania mieści się już przepowiednia zwycięstwa Saula nad Agagiem. I. Sam. 15;8. Majmon, Nachm. i in. sądzą, że „Agag" był to wogóle tytuł panującego u Amalekitów.

8. Przypomnienie wyjścia z Egiptu wskazuje na niepokonalność tego ludu. Powtórzenie zd. 23;22 wskazuje na niezawodne wytępienie wrogów.

9. „Klęka", gdy rozpęta swe toboły podróżne, „przylega" jak lew i jak lwica na spoczynek w zdobytym kraju, pewny siebie, że nie odważy się napaść na niego żaden wróg. Końcowem twierdzeniem wydaje ostateczny wyrok dla siebie i dla Balaka. I. 49;9.

10. Jak: Tr. 2;15. Hiob 27;23.

11. Bóg, którego usłuchałeś, pozbawił cię zaszczytów, którymi chciałem cię obdarzyć.

12 i 13. Bil. uznaje niemoc władzy ludzkiej przed wszechmocą B.

14. ~~Zapowiem t. zn.~~ Poradzę ci, co masz uczynić, skoro nastąpią przewidziane przezemnie zdarzenia. I. 49;1.

P dokładnie, chociaż to ~~[illegible]~~; ∓ Tą uwagą uśmierza obawę Balaka, że wzrost Izraela nie zagraża jemu w najbliższym czasie. Łączy się to bezpośrednio ze zd. 14.

∨ Gwiazdy postępują ~~[illegible]~~ wytkniętemi drogami (Sędz. 5;20) i ~~są~~ drogowskazami dla ludzi na ziemi (Sam. 12;3)

⇐ Zawiasy czyli bramy ~~miast i zamków~~ (grodów i twierdz.); zmiażdży mury. Jer. 22;2.

∓ Oba kraje (jako wrogie Izraelowi) otrzymają innych władców i utracą potęgę, przez co Izrael zyska na władzy i mocy. II. M. 18;21. V. M. 8;19. Ps. 18;15.

∓ uwagę, wtedy zniknie znaczenie miast bałwochwalczych. I M. 4;17. i 11;4. Jer. 26;1. 32;14 i 19.

16, ~~Jak 3 i 4 zd.~~ Przepowiada zdarzenia dalekiej przyszłości, które obecnie widzi, tylko w myśli. Majmt zd. 3 i 4. 102,

17. Widzę wspaniałość Jakóba, ~~która~~ nastąpi w przyszłości; „Gwiazda" t. j. jaśniejący chwałą władca, „Berło", bliższe określenie (władzy) królewskiej, co ma odnosić się do Dawida, który pokonał doszczętnie Moabitów. <<

F 1;15, 19;37 (I. 49. 10, Jez. 14; 12), Ibn Ez.) ~~Jer.~~ 22; 5, i Jer. 48.45. Tr. Jer. 3; 47, Ps. 11; 3. II. Sam. 8; 2, II. Król. 19; 24; (16; 6, 25; 11, 51; 1) „Synów Seta" t. j. najstarszych narodów, I. 4; 25.

18. Seir stanie się zdobyczą Izraela (II. Sam. 8; 14. I. Sam. 14; 47) Ibn Ezra.

F 19. Z miasta" jako imię zbiorowe wszystkich miast edomskich. Podmiot domyślny ze zd. 17. t. j. Dawid. Skoro Izrael zdobędzie duchową i moralną przewagę

20. Przewidział przyszłe losy Amaleka, chociaż wówczas stanowił najsławniejsze i najpotężniejsze państwo kanaanickie. zd. 7, I. M. 14; 7. II. M. 17; 14. IV. M. 14; 45 I. Sam. 27; 8.

21. Kein, pokrewny szczep Amalekitów (I. Sam. 15; 6. I. 15; 19.) Sęd. 1; 16 i 4; 11. II. Król. 15; 29, (II. Kron. 2; 55.) razem z Gileadczykami i Galilejczykami przez Tiglat-Pilessera uprowadzeni do niewoli asyryjskiej.

22. Chociaż będziesz czuł się silnym, to Aszur cię pokona, lecz nie na długo. Raszi.

P 23. Asyrję pokona wojsko greckie (macedońskie) ~~rzymskie~~, potomkowie Jawana I. 10; 4, II. 2; 5, osiadłe na Cyprze ze stolicą Kition, czyli wogóle mieszkańcy wybrzeża morza Śródziemn., którzy pokonając Asyrję i inne narody nad Eufratem. Treścią przepowiedni Bileama jest więc ~~wogóle~~, że Izrael pokona Moabitów, Edomitów i Amalekitów, jak Asyrja pobije mniejsze narody, ale wreszcie przyjdą mocarstwa zachodnie, jak Grecy i Rzymianie i upokorzą Asyrję.

P 23. Któż zdoła utrzymać się przy życiu, jeżeli B. zatwierdzi zgubny los jego?

Pinchas w nagrodę świętej gorliwości nagrodzony został wieczystem kapłaństwem. Roz. 26. Ponowne liczenie Izraelitów. Roz. 27. Córki Salfahada, zmarłego bez męskiego potomstwa, otrzymują zapewnienie dziedzictwa po ojcu. Prawo dziedzictwa. Powołanie Jozuego na następcę Mojżesza. Roz. 28. i 29. O ofiarach codziennych, miesięcznych, sobotnich i świątecznych.

Rozdział 25.

1. Więc mieszkał Izrael w Szittim i zaczął (lud mizdrzyć) się do córek Moabu.

2. I zapraszały one lud na ofiarne uczty bożków swoich i spożywał lud i kłaniał się bożkom ich.

3. I przyłączył się Izrael do Baal-Peora, więc zapłonął gniew Wiekuistego przeciw Izraelowi.

4. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: — Zbierz wszystkich naczelników ludu i powieś ich przed Wiekuistym naprzeciw słońca, a odwróci się gniew Wiekuistego od Izraela. [żar]

5. Więc rzekł Mojżesz do sędziów Izraela: — Zabijajcie, każdy ludzi swoich, którzy przyłączyli się do Baal-Peora. [a zap.]

6. I oto, człowiek ze synów Izraela przyszedł i przyprowadził do braci swych Midjanitkę przed oczyma Mojżesza i przed oczyma całej gminy synów Izraela a ci zapłakali u wejścia do namiotu zgromadzenia.

7. Gdy zobaczył Pinkas, syn Elazara, syna Arona, kapłana, wstał z pośród gminy i wziął oszczep do ręki swej; [a zap.]

8. I wszedł za mężem izraelskim do kabiny i przebił oboje, męża izraelskiego i kobietę przez żywot jej. I wstrzymaną została klęska od synów Izraela.

9. A było zmarłych w klęsce dwadzieścia i cztery tysiące.

XLI — פינחס — מא (Patrz obok).

10. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza, [illegible]:

11. Pinchas, syn Elazara, syna Arona, kapłana, odwrócił zapalczywość Moją od synów Izraela, unosząc się uniesieniem Mojem wśród nich, że nie wytępiłem synów Izraela w uniesieniu Mojem.

V5. Mojż. powołał doraźne sądy dla wytępienia występków. II M. 18; 21.

P Ani miecz, ani przekleństwo wroga nie zdołały zniszczyć Izr., ale odstępstwo od B. i jego przykazań sprowadziło na nich klęski. Hirsch.

† Po zwycięstwie nad Sychonem i Ogiem, wzbogaceni w łupy wojenne, spoczywali wygodnie w cieniu rozłożystych drzew. (Mich. 6; 5).

B Wyraz [illegible] powtarza się ~~[illegible]~~ zwykle, gdy mowa o naganych sprawach ludu (11; 1. 14; 1. 14; 11. 21; 5. i in.), przy chwalebnych zaś nazwa [illegible]. Określenie „do córek Moabu" wskazuje, że one to dały powód. (24; 14. 25; 18. 31; 16). ~~do zgorszenia~~

V 2. Kult ofiarny ich polegał głównie na wstrętnych i zdrożnych praktykach, poniżające człowieka do rzędu zwierząt.

V Znane były bożyszcza Baal Cafon (północy) II. M. 14; 1. Baal Maon (siedzib) 32. 38. Baal Brit (przymierza) Sędz. 8; 33. Baal Zwów (much zgnilizny) Król. II. 1. Koh. 10; 1 i t. d.

U O instytucji sędziów: 1; 17. III. M. 20; 2. V. M. 1; 15 i 16. Usuwając zbrodniarzy, oczyszcza się i uzdrawia się społeczeństwo.

V5. 14. Pinchas ~~[illegible]~~ nie oszczędził ~~nawet~~ księcia (domu rodowego), który odważył się dać publiczne zgorszenie przez zuchwałe znieważenie imienia B., dlatego nie pociągnięto go do odpowiedzialności sądowej, a wszyscy następni arcykapłani pochodzili z jego rodu.

15. Cur był przełożonym czterech innych książąt midjanickich IV. 31; 8. I. 25; 18. Dostojnicy Midj. szerzyli zgorszenie wśród dostojników izraels, za co szczególnie Midj. mieli być tępieni. ~~[illegible]~~

17. Moabitów mieli oszczędzać (od nich pochodziła później Rut) V. 2; 9.

18. Podstępów używali za poradą Bil[illegible]. 31; 16. Siostra w znaczeniu dalszem. I. 31; 25 i 32. Zmarła Kozbi uchodziła za przedstawicielkę wszystkich (sióstr swych.

F Ze zdarzenia tego wysnuć ~~można~~ następujące pouczenia: 1)

12. Zatem powiedz: - Oto, daję mu przymierze moje pokoju,
13. że będzie dla niego i dla potomstwa jego po nim przymierzem kapłaństwa wiecznego za to, że uniósł się za Boga swego i rozgrzeszył synów Izraela.
14. A imię męża izraelskiego, zabitego, który zabity został z Midjanitką, jest Zymry, syn Salua, książę domu rodowego Szymona;
15. A imię kobiety zabitej, Midjanitki, Kozbi, córka Cura; naczelnikiem domu rodowego w Midjanie był on.
a cap. 16. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza, rzekłszy:
17. Nienawidźcie Midjanitów i pobijcie ich (rozdz. 31) ~~powinniście~~,
18. Gdyż nienawidzą oni was podstępami swymi, jakimi podchodzą was w sprawie Peora i w sprawie Kozbi, córki księcia Midjanu, siostry swej, zabitej w dniu klęski dla sprawy Peora.
19. I było po klęsce.

Rozdz. 25. 1. Szittim = akacje; dolina na wsch. od m. Martw. w Moabie, 22; 1, 33; 49. Joz. 2; 1 i Joel 4; 18. 2. Za poradą Bil. (31; 16) starali się Moabici nakłonić przez namowę kobiet do czci Peora, aby w ten sposób ściągnąć na nich gniew B.
3. Podstęp nie zawiódł. Od nazwy tego bożka rozwiązłości i dzikich orgij t.j. greckiego Priapa, syna Bachusa i Wenery, pochodzi nazwa góry Peor 23; 28 i miasta Peor V. 3; 29. Wybuch plagi był jawną karą Boga.
4. Winnych uśmiercano a potem wieszano jawnie za dnia a wieczorem ich grzebano. I. M. 40; 19, V. M. 21; 23.
5. 6. Midjanici podlegali wówczas Moabitom. Zymry (14) nietylko zuchwale przyznał się do bałwochwalstwa Peora, ale także zlekceważył cały lud, który płakał z powodu wybuchu klęski. (Wszyscy, którzy uprawiali kult Peora, zginęli doszczętnie. V. M. 4; 3. Nachm.
8. קֻבָּה w arab. el-kubba, po hiszp. alcova, kabina, czyli przedział w namiocie)
9. 1) Rozwiązłość i rozpasane zabawy prowadzą do bałwochwalczych orgij i zgubnego marnotrawstwa a nawet do haniebnej zatraty życia, 2) Tak uwodziciele, jak i uwiedzeni wpadają w nieuniknione nieszczęście. 3) Jak Zymry sprowadził klęskę a Pinchas ocalił ogół ludu od nieszczęścia, tak nieraz jednostki złe powodują zgubę a inne jednostki szlachetne mogą sprowadzić błogosławieństwo i wyzwolenie całego ludu z nieszczęścia. Przyp. S. 11; 11 i 16; 29. Hersz.
11. Za gorliwość w obronie czystości wiary, przyczem własne życie naraził. II. M. 20. 5.
12. otrzymuje zapewnienie trwałego pokoju i powodzenia w życiu. I. M. 26; 14. I. M. 6; 18. III. M. 26; 42.
13. Walczył w imię Boga swego, któremu oddany był zatem życiem swojem, i wiecznego przymierza. Rászi. Kron. I. 5; 39-41.

Rozdział 26.

1. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza i do Elazara, syna Arona, kapłana, rzekłszy:

2. Zbierzcie pogłowie całej gminy synów Izraela od wieku dwudziestu lat i wyżej według domów ich ojców rodowych, wszystkich wstępujących do zastępów w Izraelu.

3. I mówił Mojżesz i Elazar, kapłan, na stepach Moabu nad Jordanem koło Jerycha, rzekłszy:

4. Od wieku dwudziestu lat i wyżej, jak przykazał Wiekuisty Mojżeszowi i synom Izraela, którzy wyszli z kraju Micraim.

a cap. 5. Reuben, pierworodny Izraela; synowie Reubena: Chanoch, rodzina Chanochidów; od Pallua, rodzina Palluidów;

6. Od Checrona, rodzina Checronidów; od Karmego, rodzina Karmidów.

7. Te są rodziny Reubenidów; a było przeglądanych czterdzieści i trzy tysiące i siedemset i trzydzieści.

8. A synowie Pallua – Eliab;

9. A synowie Eliaba: Nemuel i Datan i Abiram; to jest Datan i Abiram, powołani do gminy, którzy zburzyli się przeciw Mojżeszowi i przeciw Aronowi w zgrai Koracha, gdy burzyli się przeciw Wiekuistemu.

10. I rozwarła ziemia paszczę swą i pochłonęła ich i Koracha, gdy zmarła zgraja, gdy ogień pochłonął dwustu pięćdziesięciu ludzi, i stali się przestrogą.

11. Ale synowie Koracha nie zmarli.

a cap. 12. Synowie Szymona według rodzin ich: od Nemuela rodzina Nemuelidów, od Jamina rodzina Jaminidów, od Jakina rodzina Jakinidów.

13. Od Zeracha-rodzina Zerachidów, od Szaula-rodzina Szaulidów.
14. Te są rodziny Szymeonidów: dwadzieścia i dwa tysiące i dwieście.

a cap. 15. Synowie Gada według rodzin ich: od Cefona-rodzina Cefonidów, od Chaggia-rodzina Chaggijadów, od Szunia-rodzina Szunidów;
16. Od Ozniazra-rodzina Oznidów, od Eria-rodzina Eridów;
17. Od Aroda-rodzina Arodów, od Arelia-rodzina Arelidów.
18. Te są rodziny synów Gada podług przeglądanych ich: czterdzieści tysięcy i pięć set.

a cap. 19. Synowie Jehudy: Er i Onan, a umarli Er i Onan w kraju Kanaan.
20. A byli synowie Jehudy podług rodzin ich: od Szeły-rodzina Szelidów, od Pereca-rodzina Perecydów, od Zeracha-rodzina Zarachidów;
21. A byli synowie Pereca: od Checrona-rodzina Checronidów, od Chamula-rodzina Chamulidów.
22. Te są rodziny Jehudy podług przeglądanych ich: siedemdziesiąt sześć tysięcy i pięćset.

a cap. 23. Synowie Isaschara podług rodzin ich: (od) Toli-rodzina Tolidów, od Puwy-rodzina Punidów;
24. Od Jaszuba-rodzina Jaszubidów, od Szymrona-rodzina Szymronidów.
25. Te są rodziny Isachara podług przeglądanych ich: sześćdziesiąt i cztery tysiące trzy sta.

a cap. 26. Synowie Zebuluna podług rodzin ich: od Sereda-rodzina Seredów, od Elona-rodzina Elonidów, od Jachleela-rodzina Jachleelidów.
27. Te są rodziny Zebulunidów podług przeglądanych ich: sześćdziesiąt tysięcy pięć set.

28. Synowie Józefa podług rodzin ich: Menasse i Efraim.
29. Synowie Menassy: od Machira - rodzina Machirów, a Machir zrodził Gileada; od Gileada - rodzina Gileadczyków.
30. Ci są synowie Gileada: od Jezera - rodzina Jezerydów, od Cheleka - rodzina Chelekidów;
31. Od Asriela - rodzina Asrielidów, a od Szechema - rodzina Szechemidów;
32. A Szemidai - rodzina Szemidaidów, a Chefer - rodzina Cheferydów.
33. A Celafchad, syn Chefera, nie miał synów, ~~gdyż~~ lecz tylko córki, a imiona córek Celafchada: - Machla i Noa, Chagla, Milka i Tirca.
34. Te są rodziny Menassy i przeglądanych ich: pięćdziesiąt dwa tysiące siedemset.
a cap. 35. Ci są synowie Efraima podług rodzin ich: od Szutelacha - rodzina Szutelachidów; od Bechera - rodzina Bachridów, od Tachana - rodzina Tachanidów.
36. A ci są synowie Szutelacha: od Erana - rodzina Eranidów.
37. Te są rodziny synów Efraima podług przeglądanych ich: trzydzieści dwa tysiące pięć set. Ci są synowie Józefa podług rodzin ich.
a cap. 38. Synowie Benjamina podług rodzin ich: od Beli - rodzina Balidów, od Aszbela - rodzina Aszbelidów, od Achirama - rodzina Achiramidów;
39. Od Szefufama - rodzina Szefufamidów, od Chufama - rodzina Chufamidów.
40. A byli synowie Beli: Ard i Naaman - rodzina Ardów, od Naamana - rodzina Naamidów.
41. Ci są synowie Benjamina podług rodzin ich z przeglądanych ich: czterdzieści pięć tysięcy i sześć set.
a cap. 42. Ci są synowie Dana podług rodzin ich: od Szuchama - rodzina Szuchamidów. Te są rodziny Dana podług rodzin ich.
43. Wszystkich rodzin Szuchamidów podług przeglądanych ich: sześćdziesiąt cztery tysiące i czterysta.

a cap. 44. Synowie Aszera podług rodzin ich: od Jimny - rodzina Jimnidów, od Iszwy -
rodzina Iszwidów, od Beryi - rodzina Berydów.
45. Od synów Beryi: od Chebera - rodzina Chebrydów, od Malkiela - rodzina Malkielidów.
46. A imię córki Aszera: Sarach.
47. Te są rodziny synów Aszera podług przeglądanych ich: pięćdziesiąt trzy tysiące czterysta.
a cap. 48. Synowie Naftalego podług rodzin ich: od Jachceela - rodzina Jachceelidów, od
Guna - rodzina Gunidów;
49. Od Jecera - rodzina Jicridów, od Szillema - rodzina Szillemidów.
50. Te są rodziny Naftalego podług rodzin ich i przeglądanych ich: czterdzie-
ści pięć tysięcy i czterysta.
51. Ci są przeglądani synów Izraela: sześć set ~~tysięcy~~ tysięcy i tysiąc, siedemdziesiąt i trzy.
a cap. 52. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza, wołając:
53. Dla tych rozdzielona będzie ziemia w ~~posiadanie~~ dziedzictwo podług liczby imion ich.
54. ~~Licznym~~ Mnogim dasz większe ~~posiadłość~~ dziedzictwo jego, a pomniejszym uszczuplisz ~~posiadłość~~ dziedzictwo jego;
każdemu w stosunku do przeglądanych jego dane będzie ~~posiadłość~~ dziedzictwo jego.
55. Tylko przez los rozdzielona niech będzie ziemia, podług imion szczepów ojców
ich ~~posiadłość swą otrzymają~~ odziedziczą.
56. ~~Na wyrok~~ ~~Stosownie do~~ Przy losu rozdzielone będzie ~~posiadłość jego~~ każdego ~~czyto~~ ~~tak~~ liczniejszym, ~~jak~~ czy szczym. pomniejszym.
a cap. 57. A ci są przeglądani Lewitów podług rodzin ich: od Gerszona - rodzina Gerszoni-
dów, od Kehata - rodzina Kehatydów, od Merarego - rodzina Merarydów.
58. Te są rodziny Lewiego: rodzina Libnidów, rodzina Chebronidów, rodzina Ma-
chlidów, rodzina Muszydów, rodzina Korchidów. A Kehat zrodził Amrama.
59. A imię żony Amrama: Jochebed, córka Lewiego, którą urodziła ~~ona~~ Lewiemu w Mi-
craim. I urodziła Amramowi Arona i Mojżesza i Mirjam, siostrę ich.
60. I urodzili się Aronowi: Nadab i Abihu, Elazar i Itamar.

×× Właściwymi spadkobiercami dziedzictwa byli ci bezpośredni potomkowie, którzy wyszli z Egiptu, mając wtedy ponad 20 lat. Skoro ci wymarli na pustyni, to młodsze pokolenie, które ~~mające~~ miało ponad 20 lat przy wejściu do kraju, otrzymało z pierwotnego dziadu, przypadłego danemu pokoleniu, tylko stosunkowo do ilości pierwotnych spadkobierców część przynależną (i w stosunku do właściwości i wydajności gruntów). R. Jonatan. II. M. 6; 8. IV. M. 14; 31. V. M. 21; 17.

ᚩ Dokładny przegląd poszczególnych członków każdego rodu wskazuje, że zboczenie rozpustne było tylko przygodne i przejściowe, skoro znane były poszczególne prawe potomstwa rodzin i plemion.

2. Każda jednostka była wymieniona podług domu rodowego, familji i pokolenia dla stwierdzenia czystości pochodzenia rodzinnego. Przy tej czynności (w obecności ~~spraw~~) Mojż. i Elaz. funcjonowali naczelnicy, tysiącznicy, setnicy i dziesiętnicy.

Niektóre pokolenia rozgałęziały się w liczne pochodne rody i plemiona.

P U Judy, Efraima i Benjamina także wnukowie (stanowią osobne rody) a u Menaszego prawnukowie. Wyliczanie poszczególnych rodów nie zależało od liczby członków, bo n. p. z pokolenia Benjam. wymieniono 7 rodów przy ogólnej liczbie 45.000 ludności, a z pokolenia Dana 1 ród przy liczbie 64.000 osób. Majm.

∓ 9. Uczestnicy buntu Koracha nie są wymienieni i dlatego wspomniano zakaczenie Datana i Abirama. Nachm.

√ Wyraz נס = znak osobliwy, czyli cud

<< ponieważ jeden z książąt i wielu innych z tego rodu zgrzeszyło rozpustą.

√ 34. Pokolenia (Menasze) i (35) Efraim wzmogły się mimo ubytku z powodu naturalnej śmierci na pustyni, ponieważ nie uczestniczyły ani w buncie Koracha, ani w rozpuście na cześć Peora.

>> Przy podziale otrzymało więc każde pokolenie, wśród nich każda rodzina, a wśród tych każdy ponad 20 lat mający mężczyzna swój własny dział ziemi.

54. Stosownie do ilości dorosłych ~~osób~~ (mężczyzn ponad 20 lat) przydzielono obszary gruntów każdej rodzinie

55. Przydział ma nastąpić nie według porozumienia lub uznania zwierzchniczej władzy, ale tylko według losu, oznaczonego wyrokiem „Urim i Tumim". Baba Batra. 122 a

××

61. Ale umarli Nadab i Abihu, gdy przynieśli ogień obcy przed obecność Wiekuistego.

62. Więc było przeglądanych dwadzieścia trzy tysiące, wszystkich mężczyzn od wieku miesiąca i wyżej, lecz nie zostali przeglądani wśród synów Izraela, gdyż nie dano im dziedzictwa wśród synów Izraela.

63. Ci są przeglądani (przez) Mojżesza i Elazara, kapłana, którzy przeglądali synów Izraela na stepach Moabu nad Jardenem (koło) Jerycha.

64. A między tymi nie było żadnego z przeglądanych (przez) Mojżesza i Aarona, kapłana, którzy przeglądali synów Izraela na pustyni Synaj.

65. Gdyż rzekł był Wiekuisty o nich: „Śmiercią pomrzeć mają na pustyni!" I nie pozostał z nich nikt, oprócz Kaleba, syna Jefunny, i Jehoszuego, syna Nuna.

Rozdz. 26. 1. Po klęsce zarazy i straceniu większej ilości przeglądowych (następuje ciąg dalszy pogodnej historji ludu i) ponowny spis ma być podstawą do podziału Palestyny 52–56. F
4. Jak I. 30; 14.
5. Do imienia każdego pokolenia przyłączone są litery ה״ jako skrót imienia Wiek. mianowicie ה na początku a י na końcu, tylko nie przy יהוה, gdyż litery te mieszczą się w samem imieniu, dla zaznaczenia, że wszystkie pokolenia są potomkami ojców, którzy byli pod opieką Wiekuistego. Ps. 122; 4. Raszi. I. 46, 9. II. M. 6; 14, I. Kron. 5; 3. P
7. Liczba ogólna o 2770 mniej, niż IV. 1; 21 z powodu zarazy i buntu Koracha,
+9. 10. Jako znak cudowny dla przestrogi, aby nikt nie odważył się na bunt przeciw kapłaństwu IV. 17; 5.
11. Synowie Koracha nie buntowali się. 16; 32 i 26; 58.
14. Pokolenie Szymona poniosło największe straty. 2; 13. i 26; 14. <<
38. Z rodziny Benjamina wyginęło 5 rodzin i spełniła się przepowiednia Racheli, która nazwała go „synem żałoby", a Sędz. 20 znowu spotkała ich klęska.
53. „Dla tych" wyliczonych rodów, bez Lewitów, wyznaczono działy, ani dla tych, którzy przed
54. wejściem do kraju jeszcze dosięgli 20 lat. Raszi. >>
57. Jak 1; 49, 18; 20 i 26; 62
56. Los miał tylko wyznaczyć okolicę, gdzie pokolenie miało otrzymać swój dział a wymiar jego miał stosować się do liczby osób wzgl. rodzin. Abarbanel.

65. Wymarcie na pustyni nie odnosi się do Lewitów, gdyż n. p. Elazar i Pinchas jeszcze żyli. Nachmanides.

Rozdział ~~XXVII~~ 27.

1. I przystąpiły córki Celafchada, syna Chefera, syna Gileada, syna Machira, syna Menassego, z rodzin Menassego, syna Józefa, a te były imiona córek jego: Machla, Noa i Chagla i Milka i Tirca;

2. i stanęły przed Mojżeszem i przed Eleazarem, kapłanem, i przed książętami, sami i całą gminą u wejścia do namiotu zgromadzenia, mówiąc: —

3. Ojciec nasz umarł na pustyni a on nie był wśród zgrai, którzy zbuntowali się przeciw Wiekuistemu w zgrai Koracha, lecz z powodu grzechu swego umarł, a synów nie miał.

4. Czemuż zaginąć ma imię ojca naszego z pośród rodziny swej, dlatego że nie miał syna? Dajże nam własność wśród braci ojca naszego.

5. Więc przedstawił Mojżesz sprawę ich Wiekuistemu.

a cap. 6. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza, mówiąc:

7. — Słusznie córki Celafchada mówiły; dać daj im własność w dziedzictwo wśród braci ojca ich i przeniesiesz dziedzictwo ojca ich na nie.

8. A do synów Izraela przemów, mówiąc: — Człowiek, gdyby umarł, a syna nie miał, tedy przejdzie dziedzictwo jego na córkę jego;

9. a jeśli nie miał córki, tedy oddacie posiadłość jego braciom jego;

10. a jeśli nie miał braci, tedy oddacie posiadłość jego braciom ojca jego;

11. a jeśli nie miał braci ojciec jego, tedy oddacie posiadłość jego pozostałemu krewnemu jego z rodziny jego, aby dziedziczył ją. I będzie (to) dla synów Izraela prawem sądu, jak rozkazał Wiekuisty Mojżeszowi.

a cap. 12. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: — Wstąp na górę Abarim tę i zobacz kraj, który oddałem dzieciom Izraela.

13. A gdy obejrzysz go, przyłączony będziesz do ludu twego także ty, jak przyłączony został Aron, brat twój.

14. Ponieważ oporni byliście rozkazowi Mojemu na pustyni Sin przy swarach gminy, aby uświęcić Mnie przy wodach w oczach ich; są to wody swaru w Kadesz na pustyni Sin.

a cap. 15. Więc przemówił Mojżesz do Wiekuistego, mówiąc:

16. Niech ustanowi Wiekuisty, Bóg duchów wszelkiego ciała, męża nad gminą,

17. Który wyjdzie przed nimi i który przybędzie przed nimi, który wyprowadzi ich i który przywiedzie ich, i niech nie będzie gmina Wiekuistego, jako owce, które nie mają pasterza.

18. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza: - Weź sobie Jehoszuego, syna Nuna, męża, w którym duch jest i złóż rękę twą na niego,

19. I postaw go przed Elazara, kapłana, i przed całą gminą i rozkaż mu przed oczami ich.

20. I złóż z godności twojej na niego, aby słuchała (go) cała gmina Izraela.

21. A przed Elazarem, kapłanem, stanie i zapyta go o sąd „Urim" przed Wiekuistym. Według orzeczenia jego wyruszą i według orzeczenia jego wnijdą, on i wszyscy synowie Izraela z nim i cała gmina.

22. Więc uczynił Mojżesz, jak rozkazał Wiekuisty jemu. Tedy wziął Jehoszuę i postawił go przed Elazara, kapłana, i przed całą gminą;

23. I złożył ręce swe na niego i przykazał mu, jak powiedział Wiekuisty za pośrednictwem Mojżesza.

P Sprawę spadkową ~~swoją~~, przedłożyły spokojnie, rzeczowo, bez goryczy lub niezadowolenia, do rozsądzenia. Mogły tu uczynić swobodnie, ponieważ ojciec ich nie należał do wichrzycieli ani buntowników a umarł śmiercią naturalną.

V Prosiły tylko o przyznanie prawnie przynależnego dziedzictwa zmarłemu ojcu, aby nie uszczuplić mienia pozostałej rodziny, III. M. 25; 46.

א.

wieka bez męskiego potomstwa. V. M. 21; 15 i nast.

F Skoro Mojż. doprowadził lud do granic kraju, do celu swego ziemskiego powstania, B. zezwala mu na oglądanie ziemi Obiecanej, co było najgorętszym jego życzeniem a co nastąpiło dopiero ל

<< Zamiast uświęcić imię B. wobec ludu, okazali się Mojż. i Ah. spornymi, zato nie spełniły się ich najgorętsze pragnienia wejścia do ziemi Obiecanej. II. M. 17; 1-7.

V 15. Spokojnie przyjmując wyrok B., ale ze względu na dobro ludu Mojż. odważył się prosić B. o wyznaczenie godnego opiekuna.

‡ „Wszak ode mnie wnika duch w ciało, boć ja tworzę dusze." Jez. 57; 16.
R. Eliezer objaśnia: Dopóki duch istnieje w człowieku, tak długo jest on w mocy B. Po śmierci duch wraca do skarbca Stwórcy i Władcy wszelkiego życia.

b „Który wyjdzie i przybędzie" oznacza orjentowanie się we wszelkich sprawach dotyczących ludu. I. Król. 3; 7 i 9. Joz. 14; 11.

ב „Godność" = siła działania i potęga wpływu osobistego. II. M. 7; 16. Jer. 1; 19.

= nie według własnego zapatrywania, ale według głosu B. 25; 6 i 7. III. M. 4; 13.

Rozdz. 27. W razie braku męskiego potomstwa prawo spadkowe przechodzi na córki, a w braku tychże na najbliższych krewnych tego samego rodu, a tem nie może przypaść innemu pokoleniu. 36; 7, Joz. 17; 3)
1. Córki te były wymienione już 26; 33. Raszi sądzi, że rodowód ich aż do Józefa wskazuje na ich szczególne cnoty i zalety, które przeszły od Józefa na dalsze pokolenia tak, jak nieraz wady i przestępstwa przeszczepiają się na następne rody. < >
2. Ważne sprawy sądzili przedstawiciele władzy (w imieniu Boga) przed Przybytkiem.
3. R. Szymon sądzi, że był on między tymi, którzy wyspinali się na górę. 14; 44.
4. Po zamążpójściu za kogoś z tego samego pokolenia, mogły dzieciom przekazać imię ojca. I. Kron. 2; 34.
7. Głos Boga przyznaje słuszność żądaniu córek, co stwierdza ich poczucie sprawiedliwości. W wyrażeniu נָתֹן תִּתֵּן upatruje Raszi, że należał im się dział ojca ich podwójny: jako głowie rodziny, zarówno, jak każdemu innemu, i jako pierworodnemu.
8. „Przejdzie", gdyż zatem za pośrednictwem córki dziedzictwo przechodzi do innego rodu. Zd. 8–11 zawierają dokładne określenie prawa spadkowego w razie śmierci ojca.
11. Tylko na krewnych z linji ojca przejść może a nie z linji matki.
12. Szczyt Nebo był jeden z wszystkich wyniosłości gór Abarim (t. j. Szczytowych, dostępnych dla przejścia) w kraju Moab. 21; 11 i 33; 47, V. M. 32; 49 i 34, 1.
14. Te są „wody", przy których Izraelici zgrzeszyli.
16. Mojżesz daje przykład bezwzględnego oddania się sprawom ludu, bo nawet przed samą śmiercią błaga Boga (jako Boga duchów) o opiekę i to męża, obdarzonego duchem bogobojności, wiedzy, rozumu i dzielności, (16; 22, V. M. 31; 2. Joz. 14; 11. I. Kron 11; 2.) aby mógł prowadzić dzieło zaopatrzenia ludu, przez niego rozpoczęte.
17. Mojżesz błaga o następcę, któryby wszędzie występował niezmordowanie i osobiście a nie przez wysłańców. (IV. M. 21; 34. Joz. 5; 13. I. Sam. 18; 13. III. M. 1; 4.)
18. Weź sobie" według własnego wyboru, którego znasz dokładnie, który odznacza" się wysokiemi władzami ducha t. j. mądrością i odwagą. I. M. 41; 38.
III. M. 1. IV. M. 43; 9. „Włóż rękę twą" na znak błogosławieństwa i przeniesienia na niego władzy twojej.
19. Ustanowić go ma w urzędzie jawnie, publicznie, aby nikt nie odważył się wyrazić wątpliwości co do jego (urzędowego i prawomocnego) stanowiska. II. M. 6; 13. V. M. 3; 28. I. Sam. 25; 30. II. Sam. 7; 11.
20. Raszi zwraca uwagę, że Mojżesz miał zdać na Jozuego tylko część swej godności i czyni porównanie, że odblask światłości Mojżesza można porównać do blasku słońca a światłość Jozuego do blasku księżyca.
21. W każdej sprawie trudnej i ważnej ma zasięgnąć zdania i rady według przepisów prawa i sądów Boga, które zatwierdzić ma także najwyższa rada, czyli Wielki Synod. II. 28; 30. I. Sam. 22; 10. (23; 2. 28; 6. 30; 8 i in.) Mojżesz zwracał się wprost do Boga, a Jozue tylko za pośrednictwem arcykapłana wydawał wyroki oczywiście.
23. Mojżesz ochoczo błogosławił Jozuego i z zadowoleniem, o czem świadczy fakt, że Bóg kazał mu włożyć rękę (jedną) 18, a on włożył obie ręce. Oddanie władzy Jozuemu nastąpiło tuż przed śmiercią (Mojż.) V. M. 31; 7.

Rozdział ~~XXVIII~~ 28.

1. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza, rzekłszy:

2. ~~Przykaż~~ ~~synom~~ dzieciom Izraela i powiedz im: – Ofiary Mojej, chleba Mojego na ~~całopalenie~~ ogniowe, woni ~~przyjemnej~~ miłej dla mnie Mojej przestrzegajcie, aby przynosić Mi w czasie swoim.

3. I powiedz im: – Ta jest ogniowa, którą przyniesiecie dla Wiekuistego: ~~owce dwu-letnie~~ jagnięta roczne czyste, dwoje na dzień, jako całopalenie ustawiczne ~~zawsze~~.

4. Jagnię jedno sprawisz z rana a jagnię drugie sprawisz ~~ku~~ między wieczorami.

5. I dziesiątą efy przedniej (mąki) na śniedną, zaczynioną oliwą wytłoczoną, czwartą (częścią) hinu.

6. Całopalenie ustawiczne, spełniane ~~z~~ na górze Synaj na woni ~~przyjemnej~~ miłej, na ogniową ~~dla~~ (woń) Wiekuistemu.

7. A jako zalewkę jej – czwartą (część) hinu do jagnięcia jednego; w Świątyni ~~[illegible]~~ (~~naczyniu~~) wylejesz zalewkę (napoju odurzającego) ~~[illegible]~~ (~~[illegible]~~) dla Wiekuistego.

8. A jagnię drugie ~~sprawisz~~ ~~ku~~ między wieczorami, jak śniedną ~~ranną~~ z rana, i jak zalewkę jej sprawisz ogniową, na woń ~~przyjemną~~ miłą, dla Wiekuistego.

a cap. 9. A w dniu soboty dwoje jagniąt w wieku rocznym, czyste, i dwie dziesiąte mąki przedniej jako śniedną, zaczynioną oliwą, i zalewkę jej.

10. Całopalenie (~~każdej~~) ~~sobotę~~ w sobotę (każdą) oprócz ~~do~~ całopalenia (ustawicznego) ~~wszystkiego~~ i zalewki jego.

a cap. 11. A na ~~nowie~~ początki miesięcy waszych przyniesiecie całopalenie dla Wiekuistego byków ~~cielce~~ młode ~~z bydła~~ dwa i barana jednego, owiec w wieku rocznym siedem, czystych;

12. I trzy dziesiąte mąki przedniej na śniedną, zaczynionej oliwą, do każdego ~~cielca~~ byczka, i dwie dziesiąte mąki przedniej na śniedną, zaczynionej oliwą, do barana jednego;

13. I po dziesiątej mąki przedniej na śniedną, zaczynionej oliwą, dla jagnięcia jednego, całopalenie woni ~~przyjemnej~~ miłej dla Wiekuistego.

14. A zalewki ich: pół hinu niech będzie dla byczka a trzecia część hinu dla barana i czwarta część hinu dla jagnięcia wina. To będzie całopalenie miesiąc w miesiąc podług miesięcy roku.

15. I kozła ze stada jednego na zagrzeszną dla Wiekuistego (do całopalenia usta- wicznego spełni się z zalewką jego.

a cap. 16. A w miesiącu pierwszym, w czternastym dniu miesiąca, Pesach dla Wiekuistego.

17. A w piętnastym dniu miesiąca tego - uroczystość, siedem dni przaśniki jadane będą.

18. W dniu pierwszym zwołanie świąteczne, żadnej pracy służbowej nie wykonacie.

19. I złożycie jako ogniowe całopalenie dla Wiekuistego, byczki z młodego bydła dwa i barana jednego i siedem jagniąt w wieku rocznym, zdrowe mieć macie u was.

20. I na śniedną jej mąkę przednią, zaczynioną z oliwą, trzy dziesiąte do byczka i dwie dziesiąte do barana dodacie.

21. Po dziesiątej dodacie na jagnię jedno z siedmiu jagniąt.

22. I kozła zagrzesznego jednego dla rozgrzeszenia was.

23. Oprócz całopalenia z rana, które na całopalenie ustawiczne, uczynicie (to.

24. Tak uczynicie codzień (przez) siedem dni, jako pokarm (ofiary) ogniowej, na woń miłą, dla Wiekuistego; ponadto całopalenie wszystkie ma być spełnione i zalewka jego.

25. A w dniu siódmym zwołanie świąteczne będzie u was; żadnej pracy służbowej nie będziecie wykonywali.

a cap. 26. A w dniu pierwocin, gdy złożycie śniedną nową dla Wiekuistego w święto Tygodni wasze - zwołanie świąteczne będzie wam, żadnej pracy służbowej nie wykonacie.

27. I złożycie całopalenie na woń miłą, dla Wiekuistego, byki z młodego bydła dwa, barana jednego, siedem jagniąt w wieku rocznym.

L Jech. nazywa ołtarz „Górą Bożą" a tu zwany „górą Synaj", ofiarami przypominając ślubowanie „spełnimy i usłuchamy"

L Spełnienie świętych obowiązków z zadowoleniem stanowi najwyższą szczęśliwość człowieka.

V 9. Ofiara sobotnia różni się od codziennej tem, że składa się z dwóch jagniąt i z dwóch dziesiątych mąki dla zaznaczenia, że zakaz pracy w tym dniu dla zdobycia pokarmów i dobrobytu nie wywołuje niechęci do składania ofiar, ale że wywołuje uczucie radości, zadowolenia i uszczęśliwienia. Hirsch II. M. 23; 13.
Jez. 58; 13. II. M. 29; 4. 17. i 19.

10. Nacisk na wyszczególnienie każdej soboty bez przerwy podwójnemi ofiarami ma także odróżnić dzień ten uświęcony dla spoczynku od dni powszednich, przeznaczonych do pracy

P Jak tęcza ustanowiona została na znak przymierza trwałego istnienia świata dla ludzkości, tak odnawianie się księżyca ma być symbolem naszego własnego odnawiania się do czystych dążeń i do życia, wyzwolenia się z błędów moralnych, socjalnych i fizycznych, ma być dążenie do podźwignięcia się przy pomocy B. i przykazań do ideału etyki religijnej i zbawienia duszy. Hirsch. II. M. 12; 2. III. M. 23; 18.

B 14. Składanie ofiar miesięcznych jest naczelnym obowiązkiem, więc nie może być odrzucane lub zaniechane.

15. Ofiara zagrzeszna stwierdza przekonanie, że B. w niewyczerpanej łasce i miłości pobłaża i odpuszcza popełnione winy z nieświadomości lub lekkomyślności, o ile człowiek jako najdoskonalsza istota na ziemi z własnej i nieprzymuszonej woli postanowi i niezłomnie unikać tego. Hirsch.

28. A śniedną ich: mąkę przednią, zaczynioną z oliwą, trzy dziesiąte na byka jednego, dwie dziesiąte na barana jednego;

29. Po dziesiątej na jagnię jedno z siedmiu jagniąt;

30. Kozła z trzody jednego dla rozgrzeszenia was;

31. Oprócz całopalenia ustawicznego i śniednej jego uczynicie; czyste niechaj będą u was, i zalewki do nich.

Rozdz. 28. 1. Raszi zauważa, iż rozdział ten jest niejako odpowiedzią na prośbę Mojż., który w poprzednim rozdziale błaga Boga o ustanowienie przywódcy ludu, który by godnie czuwał nad sprawami, na co Bóg odpowiada żądaniem przestrzegania obrządków i ofiar, jako dowód pamięci zależności od Boga.
III M. 3; 16. i 23; 7. 30; 2. √2. Rozd. 5; 2. II M. 29; 28 i nast. III. M. 1; 2 i 9. i 3; 11. V. M. 18; 8. i 9; 3. 17; 10.
√2. 3. Wyliczone są ofiary codzienne 3–8, tygodniowe t.j. sobotnie 9 i 10, miesięczne 11–15. i doroczne t.j. świąteczne 16–31 i rozdz. 29.
4. Przepis co do ofiar stałych, codziennych. II. 29; 30
√5. 6. Jak II. i 29; 38 II. 24; 6 √5. II M. 16; 36 i 29; 40.
7. Wino wytrawne a nie młode. „Na uświęcone" t.j. na ołtarz.
8. II. 29; 41. √38 i
√9. 10. H. P. Nowie miesięcy i wszystkie święta podawano do wiadomości za pomocą ogni, palonych na górze Oliwnej. Gdy później Samarytanie przez naśladowania wprowadzali w błąd Izraelitów, wtedy zawiadomiano Izraelitów w kraju za pośrednictwem wysłańców. Jez. 1; 13. Jech. 45; 17. Ezra 3; 5. Nech. 10; 34.
12. Jak 15; 9. święto wyzwolenia fizycznego i duchowego, z jarzma niewoli i udręki,
B 14. 15. 16. Jak III M. 23; 5. Pesach, poświęcony do swobody i wolności osobistej i społecznej. >>
19. Raszi, powołując się na R. Mojż. Hadarszana, sądzi, że ofiara z bydła przypomina, jak Abraham pobiegł, aby z bydła wybrać najlepsze dla ugoszczenia trzech nieznajomych. I. 18; 7. Ofiara z barana przypomina ofiarę Izaaka I. 22; 13 a ofiara jagniąt przypomina Jakóba, który oddzielał jagnięta I. 30; 40.
‡25. 26. Jak III M. 23; 15–22. Jeżeli swoje Tygodnie wyzwolenia i samodzielności liczyć będziesz z zadowoleniem, z uznaniem i z wdzięcznością, wtedy złożysz B. ofiarę ze swej pracy i z plonów twego trudu.
31. ~~Także wino jako ofiara, winno być czyste (zapełnione).~~ Jeżeli wszystkie ofiary, będące symbolem wszystkich uczuć i przekonań wobec B., będą czyste, szczere, rzetelne i nieskażone, wtedy „Zakon B. nieskazitelny będzie wam orzeźwieniem duszy." III. M. 1; 3.

>> II. M. 12; 3–14; 27. III. M. 22; 19 i nast. 23; 5.
‡ 25. W siódmym dniu święta należy skupić wszystkie myśli i zamiary, przetrawione w sercu i umyśle w ciągu dni minionych, aby je w czyn wprowadzić. II. M. 12; 16. Hirsch.

Rozdział 29.

1. A w miesiącu siódmym, w pierwszym (dniu) miesiąca wyzwanie świąteczne będzie wam; żadnej pracy służebnej nie czyńcie; dniem surmy będzie wam.

2. I spełnicie całopalenie na woń miłą, Wiekuistemu, byka młodego z bydła jednego, barana jednego, jagniąt w wieku rocznym siedem, czystych (bez skazy);

3. I śniedną ich, mąka przednia, zaczyniona oliwą, trzy dziesiąte na byka, dwie dziesiąte na barana;

4. A dziesiątą jedną na jagnię jedno, dla siedmiu jagniąt;

5. I kozła z trzody jednego zagrzesznego dla rozgrzeszenia was.

6. Oprócz całopalenia nowiu i śniednej jego oraz całopalenia wieczystego i śniednej jego i zalewek ich podług przepisu ich, na woń miłą, palenie ogniowe to Wiekuistemu.

7. A w dziesiątym (dniu) miesiąca siódmego tego wyzwanie świąteczne będzie wam; i udręczycie dusze wasze; żadnej pracy nie czyńcie.

8. I przyniesiecie całopalenie Wiekuistemu, na woń miłą, byka młodego z bydła jednego, barana jednego, jagniąt w wieku rocznym siedem; bez skazy niech będą wam.

9. I śniedną ich, mąka przednia, zaczyniona z oliwą, trzy dziesiąte na byka, dwie dziesiąte na barana jednego;

10. Po dziesiątej części na jagnię jedno, z siedmiu jagniąt;

11. Kozła jednego na zagrzeszną, oprócz zagrzesznej odpuszczenia i całopalnej wieczystej i śniednej jej i zalewek ich.

a cap. 12. A w piętnastym dniu miesiąca siódmego wywołanie świąteczne bę-
dzie u was, żadnej pracy służebnej nie czyńcie i święcić będziecie
uroczystość Wiekuistemu siedem dni.

13. I przyniesiecie jako całopalenie ogniowe na woń miłą Wieku-
istemu, byków młodych z bydła trzynaście, barany dwa, jagniąt rocz-
nych czternaście; nieskazitelne być mają.

14. I śniedne ich: mąkę przednią, zaczynioną z oliwą, trzy dziesiąte na byka
jednego, z trzynastu byków, dwie dziesiąte na barana jednego, z dwóch baranów;

15. I po dziesiątej części na jagnię jedno, z czternastu jagniąt;

16. I kozła jednego zagrzesznego, oprócz całopalenia wieczystego z śniedną
jego i zalewką jego.

a cap. 17. A w dniu drugim byków z młodego bydła dwanaście, barany dwa,
jagniąt rocznych czternaście, nieskazitelnych;

18. I śniedne ich i zalewki ich do byków, do baranów i do jagniąt,
według liczby ich, podług przepisów;

19. I kozła z trzody jednego na zagrzeszną, oprócz całopalnej wieczystej i śnie-
dnej jej i zalewek ich.

a cap. 20. A w dniu trzecim byków jedenaście, barany dwa, jagniąt
rocznych czternaście, nieskazitelnych;

21. I śniedne ich i zalewki ich do byków, do baranów i do jagniąt
według liczby ich, podług przepisów;

22. I kozła zagrzesznego jednego, oprócz całopalnej wieczystej i śniedną jej i zalewki jej.

a cap. 23. A w dniu czwartym byków dziesięć, barany dwa, jagniąt rocznych
czternaście, nieskazitelnych;

24. Śniedź ich i zalewki ich ~~dla~~ o ~~cielców~~ byków, do baranów i do jagniąt według liczby ich, podług przepisu;

25. I kozła z trzody jednego zagrzesznego, oprócz całopalnej wieczystej, śniedzi jej i zalewki jej.

a cap. 26. A w dniu piątym ~~cielców~~ byków dziewięć, baranów dwa, jagniąt ~~w wieku~~ rocznych czternaście, ~~zupełnych~~ nieskazitelnych;

27. I śniedź ich i zalewki ich do ~~cielców~~ byków, do baranów i do jagniąt według liczby ich i podług przepisu;

28. I kozła zagrzesznego jednego oprócz całopalnej wieczystej; i śniedzi jej i zalewki jej.

a cap. 29. A w dniu szóstym ~~cielców~~ byków ośm, baranów dwa, jagniąt ~~w wieku~~ rocznych czternaście, ~~zupełnych~~ nieskazitelnych;

30. I śniedź ich i zalewki ich do ~~cielców~~ byków, do baranów i do jagniąt według liczby ich, podług przepisu;

31. I kozła zagrzesznego jednego, oprócz całopalnej wieczystej, śniedzi jej (i zalewki jej.)

a cap. 32. A w dniu ~~siódmym~~ ~~cielców~~ byków siedm, baranów dwa, jagniąt w wieku rocznych czternaście, ~~zdro~~ ~~zupełnych~~ nieskazitelnych;

33. I śniedź ich i zalewki ich do ~~cielców~~ byków, do baranów i do jagniąt według liczby ich, podług przepisów ich;

34. I kozła zagrzesznego jednego oprócz całopalnej wieczystej, śniedzi jej i zalewki jej.

a cap. 35. W dniu ósmym uroczystość będzie ~~dla~~ wam, żadnej pracy ~~służebnej~~ bowiem nie ~~wykonacie~~ czynicie.

36. I przyniesiecie na całopalenie ogniowe, na woń ~~przyjemną~~ miłą, dla Wiekuistego, ~~cielca~~ byka mu jednego, barana jednego, jagniąt ~~wieku~~ rocznych siedem, ~~zupełnych~~ nieskazitelnych;

37. Śniedź ich i zalewki ich ~~dla~~ o ~~cielca~~ byku, ~~dla~~ o barana i do jagniąt według liczby ich, podług przepisu;

F W dniu tego święta mamy rozpamiętywać i rozważać w sumieniu nasze czyny z roku ubiegłego, czy zgodne były z naszem powołaniem i z naszymi obowiązkami religijnymi, humanitarnymi i społecznymi, a także aby uszlachetnić i udoskonalić nasze życie doczesne. Dźwięk w surmy ma pobudzić nasze sumienie do szczerej kontemplacji. (Zd. 5.) 28; 23.

P Zarozumiałość, duma, pycha i samoubóstwianie się niedoświadczonej i mało rozumnej ludzkości doprowadziła do budowy wieży Babel, aby szturmem zdobyć niebiosa, ale po historycznych, pełnych walki życiowych doświadczeniach Izraelici w skromnych i niskich szałasach skupiają się, aby cześć składać jedynemu Stwórcy i Rządcy wszechświata.

V 19. Według tradycji (Sukka 44a; 48b. Joma 26b. Thanit 2b) obok ~~zalewek~~ (z wina w czasie świąt szałasów skrapiano ołtarz także wodą źródlaną dla stwierdzenia, ~~dla stwierdzenia~~, że woda, jako warunek istnienia, wzrostu i życia wszelkiej wegetacji roślin, zwierząt i ludzi, jest szczególnym darem B. Hirsch.

~~Dlatego~~ w sposób ~~szczególny~~ i radosny odbywał się pochód czyli procesja ludu, towarzyszącego arcykapłanowi, gdy z Świątyni udawał się powoli do wód Szyloach u stóp góry Ofel i wracał do Świątyni.

Ⱡ Prorocy uważają redukowanie liczb ofiar do jedności za znak, że z czasem wszystkie ludy na ziemi dojdą do uznania jedynego B. Zach. 14; 16. ~~Jez.~~ ~~XX~~ ~~XX~~.

38. I kozła zagrzesznego jednego, oprócz całopalenia wieczystej ~~stałego~~, śniednej jéj i zalewki jéj.

39. Te ~~ofiarujcie~~ macie ~~[illegible]~~ Wszechmocnemu mu w uroczystościach ~~porach~~ waszych, oprócz ślubowań waszych i dobrowolnych ofiar waszych na całopalenia wasze i na śniedne wasze i na zalewki wasze i na dziękczynne ~~ofiary~~ wasze.

Roz. 29. 1. Jak ofiary sobotnie wyróżnia się od 6 dni pośrednich w tygodniu, tak ~~tak~~ nów miesiąca siódmego t.j. Nowy Rok święcony na pamiątkę stworzenia świata odróżnia się od jedenastu miesięcy poprzednich większą liczbą ofiar. III M. 23; 24–25. F

~~7.~~ 11. Ofiary Dnia Odpuszczenia, jak III M. 23; 27–32.

~~11. Ofiary odpuszczenia, jak III M. rozdz. 16. i~~

12. Ofiary w święto Szałasów 12–18, jak III M. 23; 35–~~36~~44. Ofiary te zwane [illegible], jak Jez. 30; 29. I. Król. 8; 2, i 12; 32. ~~Ez. 45, 25.~~ Neh. 8; 14. Talm. zaznacza, że Izraelici składali w te święta 70 byków na ofiarę, aby ubłagać u Boga łaskę i błogosławieństwo dla 70 ludów na ziemi.

13. Liczba byków zaczyna się od 13 i maleje z każdym dniem, aż w dniu siódmym dochodzi do 7, która jest liczbą zasadniczą, przypominającą okresy powstania świata.

18. Wszystkich jagniąt ofiarowanych w te święta było 98, aby odwrócić od Izraelitów 98 przekleństw, wymienionych w Misznie Tora. Raszi.

√19.

35. Midrasz objaśnia, że przez 7 dni świąt Szałasów poświęcano przeważnie ofiary za 70 wówczas ludów pogańskich znanych, aby je uchronić od nieszczęść, a ósmego dnia miano poświęcić ofiary za lud izraelski wyłącznie ku czci Boga. III M. 23; 36.

F 36. Tu jeden byk i jeden baran ofiarowany były wyłącznie za Izraelitów, aby także dla nich ubłagać uwolnienie od nieszczęść. Raszi.

39. Ślubowania, które w ciągu roku ktoś postanowił a nie spełnił, powinien w te święta uskutecznić. Talm.

~~1. Niektórzy nawiązują oddzielnie [illegible] według treści jako zakończenie poprzedniego rozdziału.~~

Rozdział 30.

XLII. – מטות – פרשת [Rozdz. 30] Ważne lub nieważne ślubowania. Rozdz. 31. Zwycięstwo nad Midjanitami; podział łupów i ofiara dziękczynna za zwycięstwo. Rozdz. 32. Pokolenia Ruben, Gad i połowa Manaszego otrzymują zdobyty kraj po wsch. stronie Jordanu.

1. Więc rzekł Mojżesz do dzieci Izraela tak zupełnie według wszystkiego, jak przykazał Wiekuisty Mojżeszowi.

2. I przemówił Mojżesz do naczelników pokoleń synów Izraela mówiąc: – Te są słowa, które przykazał Wiekuisty.

3. Człowiek, jeśli ślubować będzie ślub Wiekuistemu, albo przysięgnie przysięgę, aby związać zaparciem się duszę swoją, niech nie znieważy słowa swego, według wszystkiego, jak wyszło z ust jego, ma uczynić.

4. A kobieta, jeśli ślubować będzie ślub Wiekuistemu, albo zwiąże się zaparciem się w domu ojca swego w młodości swej,

5. i usłyszy ojciec jej ślub jej lub zaparcie się jej, czem związała duszę swą, i milczy ojciec jej, tedy pozostają (w mocy) wszystkie śluby jej i wszystkie zaparcia się, czem związała duszę swą, niech pozostają (w mocy).

6. Lecz jeśli zabronił jej ojciec jej w dniu usłyszenia wszelkich ślubów jej i zaparcia się, które nałożyła na duszę swą, niechaj nie pozostaną, a Wiekuisty odpuści jej; gdyż zabronił (jej) ojciec jej.

a cap. 7. A jeśli będzie za mężem i śluby jej są na niej, albo wypowiedziały wargi jej, co nałożyła na duszę swą;

8. i usłyszy mąż jej w dniu usłyszenia i milczy wobec niej: wtedy pozostają śluby jej i zaparcia się jej, czem związała duszę swą, pozostają (w mocy).

9. A jeśli w dniu usłyszenia mąż jej zabroni jej i złamie ślub jej, który na niej, i wypowiedzenie warg jej, które związała duszę swą, tedy Wiekuisty odpuści jej.

P 1. Niektórzy uważają zd. 1. według treści jako zakończenie poprzedniego rozdziału. F

Przepisy, odnoszące się do zatwierdzania i ograniczenia własnowolnych postanowień niewiast, mają opierać się na przykazaniach B., na postanowieniach, normach i zwyczajach życia praktycznego a nie mogą wykraczać przeciw tymże.

F Wyrażenie „tak zupełnie" ma wskazać, że Mojż. objaśnił te przykazania, prawa i zarządzenia ściśle i dokładnie, jak je (stosować rozumieć i) należy. 5 V. M. 1; 4. 1; 54.

2. Mojż. przemówił do naczelników" jako stanowiskiem moralnie zobowiązanych do strzeżenia i wykonywania zasadniczych i szczegółowych przepisów praw i przykazań B., aby w całości harmonizowały z przeznaczeniem całego ~~narodu~~.

„Te są słowa" lub sprawy, II. M. 18; 16 i 32. 35; 4. III. M. 8; 5. i 9; 6, IV. M. 36; 6-8. 17; 2.
(które należy stanowczo i bezwzględnie wykonać.)

3. Ślubowanie odnosić może tylko do skrępowania woli co do własnej osoby odnośnie do konkretnego przedmiotu n. p. co do wyrzeczenia się jedzenia, napoju, ~~używania~~ palenia tytoniu i t. p. jako ofiarę. Przysięga odnosi się do spełnienia obowiązku religijnego, osobistego lub społecznego, ale nie może odnosić się do zaniechania tych obowiązków. Nie muszą one być słownie wyrażone, ale wystarczy postanowienie w myśli. I. M. 28; 20. „Niech nie znieważy" czyli nie złamie słowa, nie ~~[illegible]~~ zaprze się słowa, Jech. 39; 7. nie zbezcześci

‡ Jeżeli kto w nieświadomości lub bez namysłu ślubował coś, czego nie może albo nie powinien wykonać, natenczas ma zwierzyć sprawę rozumnemu i uczciwemu przełożonemu duchownemu, który według przepisów prawa religijnego może rozsądzić, co uczynić należy. ‡ Niewiasty często tak pochopnie i lekkomyślnie działają nieraz bez namysłu pod wrażeniem chwili i w podnieconym nastroju.

4. Mężczyzna, mający obowiązek znać dokładnie wszelkie prawa i przepisy, powinien także kierować i rozstrzygać wolę niewiasty, która nie samodzielnie zakłada i kieruje domem, ani też z powodu zajęć domowych nie zna dokładnie, ani nie bada lub zgłębia przepisów religijnych, prawnych lub społecznych. Dlatego doświadczony ojciec lub mąż mają kierować postanowieniami niewiasty, aby uchronić ją od zdrożnych albo zgubnych następstw. II. M. 21; 7-9.

5. i 6. Obowiązkiem ojca jest, aby po ~~należytej~~ dokładnej rozwadze i znajomości prawa i stosunków życiowych, należycie uzasadnić i wytłumaczyć, jeżeli uważa ślubowanie za niewłaściwe, bo zwłoka tymczasem utrwala w postanowieniu. Odnosi się to nietylko do spraw hygienicznych, humanitarnych, ale i co do moralnych i społecznych. - Majm.
V 5.

11. i 12. Sprzeciw męża działać może tylko w czasie trwania małżeństwa.

14. Ślubowania lub zaparcie się, odnoszące się do zaniechania przepisów hygienicznych, które spowodować mogą szkodliwe zdrowotne lub moralne majątkowe, (zgryzoty sumienia) może mąż unieważnić i zakazać.

15. Kobiety są często pochopne i porywcze, namiętne i gwałtowne, więc jeżeli im się odrazu nie wyperswaduje i nie odwiedzie się ich od postanowienia, zamiaru i, tedy szybko utrwalą się w nich, a potem trudno im przeszkodzić i odwieść od złych skutków.

10. A ślub wdowy i rozwódki, wszystko, czem związała duszę swą, pozostaje dla niej (obowiązujące).

11. A jeśli w domu męża swego ślubowała lub związała (zaparciem się) duszę swą (przysięgą);

12. I słyszał mąż jej i milczał jej, nie zabronił jej; tedy ostoją się wszystkie śluby jej i wszystkie związania, które związała duszę swą, ostoją się.

13. Lecz jeśli złamać złamie je mąż jej w dniu usłyszenia (tego), tedy co wyszło z ust jej, aby ślubować lub związać duszę jej, nie ostoi się, mąż jej złamał je a Wiekuisty odpuści jej.

14. Wszelkie śluby i wszelkie zaprzysiężenie zaparcia się na udrękę duszy, mąż jej może zatwierdzić i mąż jej może rozwiązać je.

15. A jeśli milczy przemilcza jej mąż jej z dnia na dzień, tedy zatwierdził wszystkie śluby jej, lub wszystkie zaparcia się, które na niej; zatwierdził je, gdyż milczał do tego w dniu słyszenia (ich).

16. A jeśli rozwiąże je po (dniu) usłyszenia, tedy ponosi on winę jej.

17. Te są prawa, które przykazał Wiekuisty Mojżeszowi, między mężem a żoną jego, między ojcem a córką jego w młodości jej, w domu ojca jej.

Rozdz. 30. P. 4. Za ślubowanie kobiet, odnoszące się do udręczenia duszy (czyli skrępowania woli) lub ciała, odpowiada ojciec lub mąż. III M. 27; 2, IV M. 6; 2 i 29; 39. „W młodości" t. zn. gdy małoletnia. Ślubowanie miało znaczenie tylko, jeżeli było wyraźnie wypowiedziane. V M. 23; 24.
5. Milczenie uważane jest za przyzwolenie i przyjęcie na siebie odpowiedzialności.
7. Jeżeli po zamążpójściu ciążą na niej ślubowania z czasów panieńskich.
16. Kto przyjmuje na siebie winę, czyli kto nie stara się usuwać winy drugiego, ten sam odpowiada za przewinienia. V. M. 23; 22.

Rozdział ~~XXXI~~ 31.

1. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza, rzekłszy:

2. ~~Odpłaćcie~~ Pomścijcie odwetem za (klęski) ~~dzieci~~ synów Izraela (zadane) przez ~~na~~ Midjanitów; potem przyłączony będziesz do ludu twego.

3. ~~I~~ Więc przemówił Mojżesz do ludu, mówiąc: – Uzbrójcie z pośród siebie mężów do zastępu (wojsk) i niech ~~będą~~ ~~na~~ wystąpią przeciw Midjanitom, aby zadać odwet za Wiekuistego na Midjanitach.

4. Po tysiąc z pokolenia ~~każdego~~ tysiąc z pokolenia, z wszystkich pokoleń wyślijcie do zastępu.

5. I wydzielono z tysięcy Izraela po tysiąc na pokolenie, dwanaście tysięcy uzbrojonych zastępu.

6. I wysłał ich Mojżesz po tysiąc ~~na~~ z pokolenia do zastępu, ich i Pinchasa, syna Elazara, kapłana, do zastępu, i przybory święte i trąby alarmowe ~~na ręce~~ ~~w ręku~~ pod władzą jego.

7. Więc zastępem ruszyli ~~na~~ przeciw Midjanitom, jak przykazał Wiekuisty Mojżeszowi, i zabili wszystkich mężczyzn.

8. ~~I~~ Także królów Midjanu zabili między ich ~~zabitymi~~ poległymi: Ewiego i Rekema i Cura i Chura i Reba; pięciu królów Midjanu, także Bileama, syna Beora, zabili mieczem.

9. I uprowadzili w niewolę synowie Izraela kobiety Midjanitów i dzieci ich i ~~wszystkie~~ całe (ich) bydło, i ~~wszystkie~~ całą (ich) trzodę i ~~wszystek~~ cały (ich) dobytek złupili;

10. ~~A~~ wszystkie miasta ich w siedzibach ich i wszystkie osady (koczownicze) ich spalili w ogniu;

11. I zabrali wszelką zdobycz i wszelki łup w ludziach i w bydle,

12. I przyprowadzili do Mojżesza i do Elazara, kapłana, i do gminy dzieci Izraela jeńców i łup i zdobycz do obozu na stepach Moabu, które nad Jordanem koło Jerycha.

a cap. 13. Tedy wyszli Mojżesz i Elazar, kapłan, i wszyscy książęta gminy naprzeciw nim za obóz.

14. I rozgniewał się Mojżesz na przywódców zastępów, na przełożonych tysięcy i przełożonych setek, przybyłych z zastępu wojny,

15. I rzekł do nich Mojżesz: Czy przy życiu zostawiliście wszystkie kobiety?

16. Otóż, one były (przeznaczone) dla synów Izraela według słów Bileama do spowodowania odstępstwa przeciw Wiekuistemu w sprawie Peora, że nastała zaraza w gminie Wiekuistego!

17. Więc teraz zabijcie wszystkie męskie między dziećmi i każdą kobietę, która poznała męża w obcowaniu z mężczyzną, zabijcie,

18. Lecz wszystkie dzieci płci żeńskiej, które nie poznały mężczyzny w obcowaniu z mężczyzną, będą żyć dla was.

19. A wy obozujcie poza obozem siedem dni, każdy, kto zabił osobę, i każdy, kto dotknął zabitego, rozgrzeszcie się w dniu trzecim i w dniu siódmym, wy i jeńcy wasi.

20. I wszelką szatę i wszelki sprzęt skórzany i wszelki wyrób z koziej sierci i wszelki sprzęt z drzewa rozgrzeszcie.

a cap. 21. Tedy rzekł Elazar, kapłan, do mężów zastępu, wszystkich na wojnę: To jest prawo Zakonu, które przykazał Wiekuisty Mojżeszowi:

22. Tylko złoto, srebro, miedź, żelazo, cyna i ołów,
23. wszelka rzecz, która przechodzi przez ogień, przeprowadzicie przez ogień i czystą będzie, tylko wodą oczyszczającą musi być oczyszczona, a wszystko, co nie przechodzi przez ogień, przeprowadzicie przez wodę.
24. I wypierzecie szaty wasze w dniu siódmym i oczyścicie się, a potem przybędziecie do obozu.
w cap. 25. I rzekł Wiekuisty do Mojżesza, rzekłszy:
26. Zbierz główną sumę zdobyczy, pojmanych w ludziach i w bydle, ty i Elazar, kapłan, i naczelnicy rodów w gminie,
27. i rozdziel tę zdobycz po między wiodących wojnę, którzy wyruszyli do zastępu, i między całą gminę.
28. I pobierz z tego (daninę) dla Wiekuistego od wojowników, którzy wyszli do zastępu, po jednej osobie z pięciuset, z ludzi, i z rogacizny, z osłów i z owiec.
29. Z połowy ich weźmiecie i dasz Elazarowi, kapłanowi, jako daninę Wiekuistego.
30. A z połowy (przypadłej dla) dzieci Izraela weźmiesz po jednym bez wyboru z pięćdziesięciu, z ludzi, z rogacizny, z osłów i z owiec, z wszelkiego bydła, i dasz je Lewitom, pełniącym nadzór Przybytku Wiekuistego.
31. Więc uczynił Mojżesz i Elazar, kapłan, jak przykazał Wiekuisty Mojżeszowi.
w cap. 32. A była zdobycz, reszta łupów, które zagrabił lud wojenny: owiec sześćset tysięcy i siedemdziesiąt tysięcy i pięć tysięcy (675.000),
33. a wołów — siedemdziesiąt dwa tysiące,
34. i osłów — sześćdziesiąt i jeden tysięcy.

35. A ~~dusz~~ istot ludzkich: z kobiet, które nie poznały obcowania mężczyzn, wszystkich dusz trzydzieści i dwa tysiące.

a cap. 36. Więc była połowa, udział tych, którzy wyruszyli w ~~wszystkich do~~ zastępach; liczba owiec: trzysta tysięcy i trzydzieści tysięcy i siedem tysięcy i pięćset (337.500).

37. I była danina ~~podatek~~ dla Wiekuistego z owiec: sześćset i siedemdziesiąt pięć.

38. A rogacizny: trzydzieści sześć tysięcy, a z tego ~~podatek~~ dla Wiekuistego siedemdziesiąt i dwa.

39. A osłów: trzydzieści tysięcy i pięćset a z tego danina ~~podatek~~ dla Wiekuistego sześćdziesiąt i jeden.

40. A istot ~~dusz~~ ludzkich: szesnaście tysięcy a z tego danina ~~podatek~~ dla Wiekuistego: trzydzieści i dwoje osób ~~istot~~.

41. ~~A z połowy synów Izraela~~, Więc oddał Mojżesz daninę ~~podatek~~, dla ~~nim~~ Wiekuistego, Elazarowi, kapłanowi, jak rozkazał Wiekuisty Mojżeszowi.

a cap. 42. A z połowy synów Izraela, którą od~~wy~~dzielił Mojżesz od mężów, ~~zastępowych~~ ~~którzy~~ wyruszyli w zastępach —

43. I była połowa dla gminy: z owiec — trzysta trzydzieści siedem tysięcy pięćset;

44. a ~~A~~ wołów — trzydzieści sześć tysięcy;

45. a ~~A~~ osłów — trzydzieści tysięcy pięćset;

46. a ~~A~~ osób ~~istot~~ ludzkich — szesnaście tysięcy.

47. I wziął Mojżesz z połowy synów Izraela, wziętych po jednym z pięćdziesięciu, z ludzi i z bydła, i oddał ich Lewitom, strzegącym nadzoru ~~[illegible]~~ Przybytku Wiekuistego, jak rozkazał Wiekuisty Mojżeszowi.

F Mojż. przemówił do ludu a nie do przywódców, aby cały lud pobudzić do walki przeciw pogaństwu i roznosicielom moralnej zarazy. Obowiązek walki ciąży na wszystkich, ale lud wyśle najdzielniejszych i najodważniejszych.

P Udział kapłana i przyborów świętych w tej wyprawie usprawiedliwia fakt, że szło o walkę dla (czystości uratowania) moralnej i religijnej.

a cap. 48. I przystąpili do Mojżesza zarządcy (oddziałów), którzy nad tysiącami zastępów, naczelnicy tysięcy i naczelnicy setek;

49. I rzekli do Mojżesza: — Słudzy twoi zebrali (ogólną) liczbę mężów boju, którzy pod władzą naszą, i nie brak z nich męża (ani jednego).

50. Więc przynosimy ofiarę Wiekuistemu; każdy, co znalazł, przedmiot złoty, naramienniki i bransoletki, pierścionki, łańcuszki, zausznice, na rozgrzeszenie dusz naszych wobec Wiekuistego.

51. Zatem wziął Mojżesz i Eleazar, kapłan, to złoto od nich, wszelki przedmiot wykonany.

52. A było wszystkie złoto daniny, które zwieźli dla Wiekuistego — szesnaście tysięcy siedemset pięćdziesiąt szekli od przywódców tysięcy i od naczelników setek.

53. Ludzie zastępów łupili każdy dla siebie.

54. I wziął Mojżesz i Eleazar, kapłan, owo złoto od naczelników tysięcy i od setników i przynieśli je do namiotu zgromadzenia jako pamiątkę dla Izraela wobec Wiekuistego.

„Pomszczenie odwetem". Klęski, zadane przez Midj. Rozkaz wystąpienia;

Roz. 31. 2. Jako że (Midj.) uwodzili Izr. do pogaństwa i rozwiązłości, co spowodowało stratę 24.000 ludzi. 25:17. I M. 4:15. Celem było uchronić Izr. i umożliwić spokojny rozwój;
3. F. „Pomstę za Wiek."; ponieważ Midj. starali się bałwochwalstwem odwieść Izr. od B.
4. Raszi sądzi, że także z pokolenia Lewi, bo wszystkie pokolenia miały równy obowiązek w obronie czystości wiary.
5. Mała ilość uzbrojonych Izr. wystarczyła, ponieważ wystąpili tylko przeciw 5 plemionom, koczującym w pobliżu a niewprawionym w rzemiośle wojennym.
6. Pinchas jako gorliwy i odważny wobec Midj. 25:7. Jako „przybory święte" Raszi wymienia Arkę przymierza i dyadem, Abarb. zaś „Urim i Tumim" a niektórzy, że wszystkie te sprzęty razem. 10:9. P
7. Zabito dorosłych mężczyzn, ale nie kobiety, młodzież i dzieci, których inne narody także łupiły. zd. 17.
8. Bilam bawił jeszcze u Midj., aby odebrać swoje wynagrodzenie, ale Izr. dali mu zapłatę mieczem. Raszi. I. 27:40.

niej wyposażone szałasy lub namioty.

≠ III. M. 11; 32, i 25; 46.

V Rozkaz ten wydany został przed wyprawą. 19; 2. III. M. 11; 32.

V= Sprzęty metalowe są wyraźnem świadectwem umysłowego opanowania świata ~~materyalnego~~ zmysłowego przez człowieka tak co do materyi, jak i nadanej formy. Pokarm służy do utrzymania właściwości fizyczno-zmysłowej natury ludzkiej. Zrządzeniem praw B. człowiek korzysta w życiu zmysłowem z dobrodziejstw tworów przyrody. Hirsch.

P Żywe istoty, ludzie i zwierzęta, rozdzielono, aby łatwiej można było utrzymać pod strażą. Łupy nieżywe pozostawiono zdobywcom. II. M. 30; 12.

≪ 28. II. M. 12; 5.

×× Nachm. zwraca uwagę, że to wyjątkowy fakt przeznaczenia części łupu dla kapłana, ponieważ to była wyprawa w celach ochrony wiary.

10. Niektórzy tłumaczą wyraz טירותם przez „pałace", w których mieszkali | 126 a
książęta i kapłani, ale przy życiu koczowniczem należy rozumieć tylko wytwarz
12. Naczelnicy przynieśli łupy i zdobycze i przyprowadzili jeńców przed Mojż. i El.
do ich zarządzenia a nie przywłaszczyli sobie samowolnie.
13. Raszi podaje, że wyszli poza obóz, ponieważ niektórzy z młodzieży izr. zamie-
rzali przywłaszczyć sobie część zdobyczy.
14. Mojż. rozgniewał się na przywódców, ponieważ oni zawsze są odpowiedzialni za wykonanie
czenia podwładnych.
15. Wszystkie kobiety t. j. także starsze.
16. Bil. powiedział Midj., że gdyby nawet nagromadzili najwięcej wojowników, to i
tak nie pokonaliby Izr., jak to stało się z ogromnem wojskiem Egipcjan, który wy-
ginął. Powodem klęski była rozwiązłość kobiet. Raszi.
17. Kobiety mogłyby później buntować i stać się niebezpieczne w obozie. Abarb. W innych
wojnach wolno było zabijać tylko mężczyzn. V. 20; 14 i 15. Tu postąpiono wyjątkowo
tak z kobietami z powodu podanego w zd. 16. Sędz. 21; 10; 11. Herz.
18. Nieskażone kobiety mogą nadają się do służby. mogą nabrać zasad moralnych.
19. Poza częścią obozu, gdzie znajdowała się Arka przymierza. 5; 2. i 19; 11-13.
Jeńcy przez dotknięcie mogli zakazić Izr. Nachm. 20. rozgrzeszycie t. j. oczyścicie
21. Oddając cześć nauczycielowi swemu, powiada El., że B. rozkazał Mojż. Raszi.
23. „Tylko" jest to zwrócenie uwagi na ścisłą konieczność zachowania przepisów o
bezwzględnej czystości, aby nie narazić się na zakażenie przez bakterie mikroby. II. Sam. 12; 13. I. Król. 15; 12. Ps. 119; 39.
24. Dozwolenie wejścia do części obozu, w którym znajduje się Arka przymierza. 11; 36. i III. M. 26. 11. Hi. 21; 10. Zech. 13; 1.
26. Sumę, czyli ogólną liczbę, ogółem szp. II. M. 30; 12.
27. Połowę otrzymali wojownicy, a połowę reszta gminy. I. M. 4; 21. t. j. po 12. 000 28.
29. Jako daninę na cześć Wiek. mieli złożyć ze zdobyczy ofiarę dziękczynną naprzeciw kapłanom w wysokości
dziesiątej części, 18; 26. z czego Lewitom przypadła 1/50 od ludu. zd. 30.
30. Bez względu na wartość poszczególnych przedmiotów. Ludzi brano do służby nie-
wolniczej.
32. Reszta zwierząt, czego lud wojenny nie spożył, i ludzi niezabitych. Midj.
byli ludem pasterskim, dlatego tyle rożnego bydła. ~~Rozdzielono to bydło~~
34. Koni wówczas nie hodowano.
42. – 46. należy uważać za zdania nawiasowe, poczem
47. jest c. d. zd. 42.
49. Brak poległych w szeregach Izr. pochodzi stąd, że napadli znienacka Midj.,
którzy nie mieli wprawy w sztuce wojennej i pierzchali. Targ. w Aun. 13; 39.
50. Z wdzięczności za zwycięstwo bez strat, aby nie ~~...~~
byli ukarani za pozostawienie przy życiu starszych kobiet zd. 14 i 15 i za niedozwolo-
ne liczenie II. M. 30; 12. i aby wszystkim rozgrzeszenie. Abarb. i Raszb. II. M. 35; 22.
52. Naczelnicy i przywódcy złożyli znaczną daninę w złocie, ponieważ nie oddawali
części z pojmanych ludzi, ani ze zwierząt (zd. 27. i 28.).
53. Zwykli wojownicy nie złożyli ani ofiar, ani danin.
54. jak II. M. 30; 16.

Rozdział 32.

1. A stada liczne mieli synowie Rubena i synowie Gada bardzo
i widzieli krainę Jaczer i krainę Gilead i patrz, to miejsce było miej-
scem dla stad.

2. I przybyli synowie Gada i synowie Rubena i rzekli do Mojżesza i
do Elazara, kapłana, i do książąt gminy, mówiąc:

3. Atarot i Dibon i Jaczer, i Nimra i Cheszbon i Elale i Sebam i Nebo i Beon,

4. Kraj, który pobił Wiekuisty przed gminą Izraela, krajem dla stad jest,
a słudzy twoi mają stada.

5. I rzekli: — Jeśli znaleźliśmy łaskę w oczach twoich, niech będzie (oddany) kraj
ten sługom twoim na osiedlenie, nie prowadź nas przez Jordan.

6. Ale Mojżesz do synów Gada i do synów Rubena: — Czyż bracia
wasi pójść mają na wojnę a wy pozostaniecie tu?

7. I czemuż zniechęcić macie serce Izraela dla przebycia do
kraju, który dał im Wiekuisty?

8. Tak czynili ojcowie wasi, gdy wysłałem ich z Kadesz-Barnea dla
obejrzenia kraju.

9. Więc wyruszyli (oni) do doliny Eszkol i obejrzeli kraj i zniechęcili serce sy-
nów Izraela, aby nie szli do kraju, który dał im Wiekuisty.

10. I zapłonął gniew Wiekuistego w dniu owym i zapowiedział, rzekąc:

11. Nie ujrzą mężowie, którzy wyszli z Micraim, od wieku dwudziestu lat i
wyżej, ziemi, którą zapowiedziałem Abrahamowi, Izakowi i Jakóbowi, wszak
nie postępowali zupełnie za mną;

12. Oprócz Kaleba, syna Jefunny, Kenizyjczyka, i Jehoszuego, syna Nuna; gdyż postępowali zupełnie za Wiekuistym.

13. Więc zapłonął gniew Wiekuistego na Izraela i gnał ich po pustyni czterdzieści lat, aż zaginęło całe pokolenie, czyniące zło w oczach Wiekuistego.

14. A oto powstaliście zamiast ojców waszych, przyrost ludzi grzesznych, aby pomnożyć jeszcze żar gniewu Wiekuistego na Izraela.

15. Jeśli odwrócicie się od Niego, to jeszcze nadal zostawi go na pustyni i zniszczycie cały lud ten.

a zap. 16. Tedy przystąpili do niego i rzekli: – Zagrody dla owiec zbudujemy dla stad naszych tu i miasta dzieci naszych.

17. A my uzbroimy się raźnie w obecności synów Izraela, aż gdy zawiedziemy ich na miejsca ich, a pozostaną dzieci nasze w miastach warownych wobec mieszkańców kraju.

18. Nie wrócimy do domów naszych, aż posiądą synowie Izraela każdy posiadłość swoją.

19. Gdyż nie obejmiemy posiadłości z nimi z tamtej strony Jordanu i dalej, skoro dostała się posiadłość nasza nam z tej strony Jordanu, od wschodu.

a zap. 20. Więc rzekł do nich Mojżesz: – Jeżeli uczynicie rzecz tę, jeśli uzbroicie się w obliczu Wiekuistego do wojny,

21. I przejdzie z was każdy uzbrojony przez Jordan wobec Wiekuistego, aż wypędzi wrogów swoich przed sobą,

22. I zdobyty będzie kraj wobec Wiekuistego a potem wrócicie, będziecie bez winni wobec Wiekuistego i wobec Izraela, i stanie się kraj ten wam posiadłością wobec Wiekuistego.

23. A jeśli nie uczynicie tak, patrzcie, zgrzeszylibyście ~~wobec~~ przeciw Wiekuistemu
i doznacie (kar) grzechów waszych, które spotkają was!
24. Budujcie sobie miasta dla dzieci waszych i zagrody dla stad
waszych, a co wyszło z ust waszych, to czyńcie.
a cap. 25. Tedy rzekli synowie Gada i synowie Reubena do Mojżesza, mówiąc ~~wszyscy~~: — Słudzy
twoi uczynią, jak pan mój ~~nasz~~ przykazuje!
26. Dzieci nasze, żony nasze, stada nasze i wszystko bydło nasze, nie-
chaj zostaną tam w miastach Gileadu,
27. a słudzy twoi przejdą, każdy ~~wszyscy~~ uzbrojony do zastępów, ~~przed~~ w obliczu
Wiekuistego ~~na~~ ~~do~~ na wojnę, jak pan mój mówi.
28. Więc rozkazał co do nich Mojżesz Elazarowi, kapłanowi, i Jehoszuemu,
synowi Nuna, i naczelnikom rodów pokoleń synów Izraela,
29. i rzekł Mojżesz do nich: — Jeśli ~~przejdą~~ przejdą synowie Gada i synowie
Reubena z wami przez Jarden, wszyscy uzbrojeni, na wojnę ~~przed~~ w obliczu
Wiekuistego i pokonany będzie kraj przed wami, tedy oddacie im
krainę Gilead na posiadłość.
~~a cap.~~ 30. A jeśli nie przejdą uzbrojeni z wami, tedy ~~osiądą~~ uwłaszczą się wśród was
w kraju Kanaan.
a cap. 31. Więc odpowiedzieli synowie Gada i synowie Reubena, mówiąc ~~wszyscy~~: —
To, co ~~Jak~~ ~~prze~~mówił Wiekuisty do sług twoich, to ~~tak~~ uczynimy.
32. My pójdziemy uzbrojeni przed obliczem Wiekuistego do kraju Kana-
an, a nam ~~przy nas~~ (zostanie) własność posiadłości ~~własności~~ ~~dziedzictwa~~ naszej z tej strony Jardenu.
33. Więc oddał im Mojżesz, synom Gada i synom Reubena i połowie

P Pokolenie Reuben jako najstarsze jest tu pierwsze wymienione, podczas gdy nastę-
pnie zawsze pokolenie Gad jest na czele. V. M. 33; 20. i 31. Nachm.

pokolenia Menaszego, syna Józefa, królestwo Sychona, króla Emorei, i królestwo Oga, króla Baszanu, kraj z miastami jego w okręgu, ~~jego~~, miasta kraju dokoła.

34. I zbudowali synowie Gada: Dybon i Atarot i Aroer,

35. i Atrot-Szofan i Jazer i Jagbeha;

36. i Bet-Nimra i Bet-Haran, na miasta warowne i zagrody dla stad.

37. A synowie Rubena odbudowali: Cheszbon i Elale i Kirjataim,

38. i Nebo i Baal-Meon, ~~których~~ ze zmienionemi ~~zostały~~ nazwami, i Sybmę, i nazwali nazwami imiona miast, które zbudowali.

39. Wtedy wkroczyli synowie Machira, syna Menaszego, do Gileadu i zajęli go i wygnali Emorytę, który był w nim.

a rap. 40. Wtedy oddał Mojżesz Gilead Machirowi, synowi Menaszego, i zamieszkał w nim.

41. A Jair, syn Menaszego, wkroczył i zajął sioła ich i nazwał je: Sioła Jaira.

42. A Nobach wkroczył i zajął Kenat i ~~przynależne~~ pochodne (miejscowości) i nazwał je podług imieniem swojego.

Rozdz. 32. 1. P Pokolenie Gad wszystko ~~Główne~~ dużo owiec, 16 i 36. 31; 32. Te dwa pokolenia miały szczególnie mnóstwo owiec, zabranych z Egiptu II M. 12, 38. i z Midjanu. Jazer - w pobliżu morza Martwego 21; 22 i 32. Gilead, górzysta kraina, obfitująca w lasy, na wsch. od Jordanu a na połud. od Baszanu, między Jabokiem i Arnonem 39. I. 31; 23 i 47. posiada bujne pastwiska. Józ. 22; 9. Pieśń n. p. 4; 1.
2. Pokol. Rub. i Gada pragnęły osiąść w Kraju Emorytów (1-5), ale Mojż. stawia im jako warunek pomoc zbrojną dla reszty pokoleń (6-15), na co zgodzili się (16-19), wtedy Mojż. przyznał im te krainy, ale ~~oddał~~ pół pokolenia Menasz. część krainy (20-42).

V 5. Przerwa w przemówieniu wskazuje, że zastanawiali się nad ~~sposobem~~ umotywowaniem swojej ~~żądania~~ prośby.

V 14. Żądania wasze w imieniu ojców wskazuje na brak ~~ocwas~~ obowiązku wobec całego narodu, chcąc się wyłączyć od ogółu.

~~P~~ Naprzód idzie im o dobra materialne (o stada) a potem dopiero o dzieci, co im Mojż. (24) wytknął, więc (26) wymieniają naprzód dzieci i żony. Uczeni stwierdzają, że ta chęć posiadania gruntów nie wyszła im na korzyść, bo pierwsi poszli do niewoli za Fula i Tiglat-Pilezera. I. Kron. 5, 26.

V 22. Wtedy nie będziecie mieli odpowiedzialności ani wobec B., ani Izr. I. M. 24, 41.
23. Skutki grzechu zwracają się przeciw grzesznikowi: Nietylko nie otrzymają kraju za Jordanem, ale jeśli nie spełnią warunku (zd. 30), spotka ich wina za złamanie ~~przyrzeczenia~~ słowa. Hirsch.

Uczeni z
~~F~~ ~~W~~ warunków postawionych Rubenidom i Gadydom wyprowadzają następujące zasady: 1. warunki spełnienia lub niespełnienia ~~mają~~ faktu być wyraźnie wypowiedziane a nie pozostawione domysłom; 2. warunek ma być podany przed dokonaniem faktu, a nie po ~~p~~ fakcie (Majm.); 3. dokonanie faktu ma być wymienione a następnie przypadek niedokonania; 4. warunek nie może zawierać nic takiego coby mogło przeszkodzić wykonaniu faktu; 5. fakt musi być możliwy do wykonania. Hirsch.

V 32. Warunek objęcia posiadłości po tej stronie Jordanu czynią zależny od spełnienia obowiązku swego po drugiej stronie Jord.

++ Chciał (budowlami) ~~się~~ uwiecznić imię swoje, ale to się nie udało. Sławne imię zdobyć można tylko dziełami ~~wielkiego~~ wzniosłego ducha, ~~cnoty~~ i szlachetnego serca, wiary, miłosierdzia i pracy dla dobra społeczeństwa. Hirsch.

3. Miasta, należące do książąt, podległych Sychonowi i Ogowi 21; 25 F 30 i 32. Joz. 13; 27 i 19.

Kraj 4. Którego mieszkańców pokonaliśmy przy pomocy Boga.

√5. 6. Mojż. oburza się na myśl o ich egoiźmie i obojętności dla spraw ogółu.

7. Reszta pokoleń (sądzić może), że z powodu niedowierzania i bojaźli, wotaś nie chcecie walczyć z Kanaanitami i w ten sposób osłabicie także ich odwagę.

8. Właściwie były to 2 miasta, jedno Kadesz a drugie Barnea.

12. Kenaz = nazwa rodu arab., która weszła w skład rodu Judy I. 36; 11. Raszi wyjaśnia, że Kaleb był pasierbem Kenaza. Gdy umarł Jefunne, ojciec Kaleba, wtedy matka jego wyszła za Kenaza i urodziła Otniela. Joz. 15; 17. Sędz. 1; 13.

√14. 16. Budować z nowa, wzgl. odbudować zburzone miasta 34; 37. Joz. 6; 26. P

17. Okazują zatem, że ani obawa, ani samolubstwo nie powodowały nimi, co też stwierdza Joz. 4; 12 i 13. i rozdz. 22. Stangli na czele, jako odważni i bitni. Joz. 6; 13.

√22. 21. Wrogi Izraela są wrogami Boga.

23. 24. Rubenidzi i Gadydzi prosili (16) o pozwolenie budowy zagród dla stad i miast dla potomków, czem okazali, że przedewszystkiem zależ[y] im na ubezpieczeniu mienia a potem dopiero dzieci, ale Mojż. poucz[a] ich, że naprzód mają dbać o dzieci a potem o stada. Raszi.

F 25. ויאמר w l. p. t. zn. jeden za wszystkich, albo jednozgodnie, albo też zam. ויאמרו Sędz. 8; 6. Sam. I. 16; 4.

28. Wiedząc, że nie wejdzie do Kanaan, poruczył sprawę Jozuemu i Elazarowi.

29. Otrzymanie kraju na stałą posiadłość zależało od dotrzymania warunku.

√32. 33. Kraina ta była za obszerna stosunkowo dla 2 pokoleń, więc Mojż. oddał część pokoleniu Menasz., z którego tylko 2 rody osiadły po wsch. stronie Jordanu a 6 rodów po stronie zach. 39 – 42. Nachm. V. 12; 36.

34. Zbudowali wzgl. odbudowali zburzone w czasie walki miasta (dla ochrony żon, dzieci i trzody.) Jez. 15; 2 i 9. Joz. 12; 2 i 13; 9. Sędz. 11; 26.

36. Joz. 13; 27.

37. Joz. 13; 19. Jez. 15; 4. Jer. 48; 1 i 34.

38. Pierwotne nazwy miast według innych bożyszczy pogańskich zmienili, ale gdy je Moabici odebrali, wtedy przywrócili im dawne nazwy. V. 12; 3. Nachm. Joz. 13; 17 i 19. Jez. 15; 2 i 16; 8. Jer. 48; 23 i 32. Hez. 12; 18.

39. ויגרש = i wygnał t. j. l. p. odnosi się do Machira, jako imię zbiorowe. Joz. 17; 1.

41. Jair był potomkiem Menaszego po matce a po ojcu z pokol. Judy. I. Kron. 2; 21. Nie otrzymał działu w Judei, gdyż prawo spadkowe 36; 7 obowiązywało tylko po zach. stronie Jordanu. Ponieważ był bezdzietny, więc nazwał posiadłości podług swego imienia.

42. Joz. 21; 30. Sędz. 8; 11. I. Kron. 2; 23. ††

Roz. 33. Pochody Izr. od Egiptu do Jordanu. Wypędzenie Kanaanitów i wytępienie ~~bałwochwalstwa~~ pogaństwa. Roz. 34. Granice Kanaanu i ktoma kraj rozdzielić. Roz. 35. Lewici otrzymują 48 miast, z tych 6 przytułkowych dla mimowolnych zabójców. Roz. 36. Córki-sukcesorki nie mają wyjść za mąż do innego rodu.

1. Te są pochody synów Izraela, którzy wyszli z kraju Micraim,
według zastępów swych ~~pod~~ ~~za pośrednictwem~~ pod ~~kierunkiem~~ wodzą Mojżesza i Arona.
2. A spisał Mojżesz stacje ich według pochodów ich na rozkaz
Wiekuistego; a te są pochody podług stacyj ich.
3. Więc wyruszyli z Raamzes w miesiącu pierwszym w piętnastym
dniu miesiąca pierwszego, nazajutrz po Pesachu wyszli synowie
Izraela ręką wzniesioną przed oczyma całego Micraimu.
4. A Micrejczycy grzebali (wtedy) tych, których zabił Wiekuisty
wśród nich, wszystkich pierworodnych; i nad bożkami ich ~~speł~~ wykonywał Wiekuisty sądy (karne).
5. ~~Więc~~ Tedy wyruszyli synowie Izraela z Raamses i obozowali w Sukkot.
6. I wyruszyli z Sukkot i obozowali w Etam, które na krańcu pustyni;
7. I wyruszyli z Etam i zwrócił się (lud) do Pi-Hachirot, które naprzeciw Baal-Cefon i obozowali przed Migdol;
8. A wyruszyli (z przed ~~... Pi~~) Hachirot i przeszli przez środek morza na pustynię i szli drogą trzech dni ~~po pustyni~~ przez pustynię Etam i obozowali w Mara.
9. A wyruszyli z Mara i przybyli do Elim; a w Elim było dwanaście
źródeł wód i siedemdziesiąt palm (daktylowych) i obozowali tamże.
10. A wyruszyli z Elim i obozowali nad morzem Sitowem.
a cap. 11. A wyruszyli od morza Sitowego i obozowali na pustyni Syn;
12. I ruszyli z pustyni Syn i obozowali w Dafka;
13. I wyruszyli z Dafka i obozowali w Alusz;
14. I wyruszyli z Alusz i obozowali w Refidym, a nie było tam wody dla ludu do picia.

15. Wyruszyli z Refidim i obozowali na pustyni Synaj;
16. Wyruszyli z pustyni Synaj i obozowali przy Grobach Pożądliwości;
17. Wyruszyli od Grobów Pożądliwości i obozowali w Chacoret;
18. Wyruszyli z Chacoret i obozowali w Ritma;
19. Wyruszyli z Ritma i obozowali w Rimmon-Perec;
20. Wyruszyli z Rimmon-Perec i obozowali w Libna;
21. Wyruszyli z Libna i obozowali w Rissa;
22. Wyruszyli z Rissa i obozowali w Kehelata;
23. Wyruszyli z Kehelata i obozowali na górze Szafer;
24. Wyruszyli od góry Szafer i obozowali w Charada;
25. Wyruszyli z Charada i obozowali w Makhelot;
26. Wyruszyli z Makhelot i obozowali w Tachat;
27. Wyruszyli z Tachat i obozowali w Tarach;
28. Wyruszyli z Tarach i obozowali w Mitka;
29. Wyruszyli z Mitka i obozowali w Chaszmona;
30. Wyruszyli z Chaszmona i obozowali w Moserot;
31. Wyruszyli z Moserot i obozowali w Bne-Jaakan;
32. Wyruszyli z Bne-Jaakan i obozowali w Chor-Hagidgad;
33. Wyruszyli z Chor-Hagidgad i obozowali w Jatbata;
34. Wyruszyli z Jatbata i obozowali w Abrona;
35. Wyruszyli z Abrona i obozowali w Ecjon-Geber;
36. Wyruszyli z Ecjon-Geber i obozowali na pustyni Cyn, to jest Kadesz.
37. Wyruszyli z Kadesz i obozowali u góry Hor na krańcu kraju Edom.
a cap. 38. Tedy wstąpił Aron, kapłan, na górę Hor podług rozkazu Wiekuistego i umarł tam w roku czterdziestym po wyjściu synów Izraela z kraju Micraim, w miesiącu piątym, w pierwszym (dniu) miesiąca.

39. Aron był w wieku stu dwudziestu i trzech lat, gdy umarł na górze Hor.

a cap. 40. Usłyszał Kananejczyk, król Aradu, a on mieszkał na południu w kraju Kanaan, że nadciągają synowie Izraela,

41. A ruszyli od góry Hor i obozowali w Calmona;

42. A ruszyli z Calmona i obozowali w Funon;

43. A ruszyli z Funon i obozowali w Obot;

44. A ruszyli z Obot i obozowali w (pustkowiach grzbietu górskiego u granicy Moabu;

45. A ruszyli z pustkowi i obozowali w Dibon-Gad;

46. A ruszyli z Dibon-Gad i obozowali w Almon-Diblatajma;

47. A ruszyli z Almon-Diblatajma i obozowali na górach (grzbietu) przed Nebo;

48. A ruszyli od gór grzbietu i obozowali na stepach Moabu nad Jardenem obok Jerycha;

49. A obozowali nad Jardenem od Bet-Jeszimot do Abel-Szittim na stepach Moabu.

a cap. 50. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza na stepach Moabu nad Jardenem koło Jerycha, rzekłszy:

51. – Przemów do synów Izraela i powiedz im: – Gdy wy przejdziecie Jarden do kraju Kanaan,

52. tedy wypędźcie wszystkich mieszkańców kraju przed wami i zniszczcie wszystkie symbole (figury) ich i wszystkie bałwany (ich lite) zniszczcie i wszystkie wzniesienia (ofiarne) ich zburzcie;

53. wtedy odziedziczycie ziemię i zamieszkacie na niej, gdyż wam oddaję ziemię, abyście dziedziczyli ją.

– Orator (podaje

F a cap. Rabbi ~~przykłada według~~ R. Mojż. ~~Ib~~ ha Darszana (Kaznodzieja), że (z) 42 wyli-czonych stacyj ~~przypada~~ przypada 14 od Raamzes do Ritmy przed wysłaniem wywiadowców, 8 od góry Hor ~~do stepów~~ Moabu po śmierci Arona w 40tym roku, na 38 lat tu-łactwa po pustyni przypada więc tylko 20 pochodów t. j. przeciętnie co 2 lata na każdy odpoczynek, co nie było zbyt uciążliwe.

xx Każda obawa i trwoga oraz ufność w B. występują zwykle jednocześnie w sercu człowieka, co jest głównym rysem usposobienia i natury żydowskiej. II. M. 15; 1. Dlatego każdy mężczyzna w rannej modlitwie uświęca swoje „myśli, zamiary i czyny", nakładając [illegible] II. 13; 9 i 10. (Hirsch.) Marność i nicość bożków i ich symbolów widoczna była wobec wszechmocy jedynego B.-a

54. A posiędziecie ziemię podług losu według rodzin waszych; dla licznych dajcie więcej posiadłości ich a dla mniej licznych dajcie mniejszą posiadłość ich; gdzie przypadnie komu los, to jego będzie, podług pokoleń ojców waszych dziedzictwo weźmiecie.

55. A jeśli nie wypędzicie mieszkańców kraju przed wami, tedy będą, (ci), których pozostawicie z nich, cierniami w oczach waszych i kolcami w bokach waszych i wrogować będą wam w kraju, w którym zamieszkacie.

56. I stanie się, że, co zamierzałem uczynić im, uczynię wam.

Rozdz. 33. 1. Przy końcu 40-letniej wędrówki wyliczenie stacyj pochodu stanowi niejako przegląd historyczny, który wymienia także miejscowości, pominięte w treści opowiadania toku pochodu. I. M. 13; 3. II. M. 6; 26. Niektóre miejscowości są opuszczone, ponieważ poprzednio były często wymieniane, (n. p. Tabera 11; 3.) albo były mniej ważne, albo występują obecnie pod inną nazwą, albo wreszcie stanowiły tylko jedno z kilku miejscowości, w których znajdował się obóz. R. Tanchuma sądzi, że wymienianie tych ⟨miejscowości ma przypomnieć ludowi, ilekroć Bóg okazał swą opiekę i pomoc w pokonaniu trudów i niebezpieczeństw.⟩
2. מסע = stanowisko, stacja, miejsce, gdzie stanęli obozem, i skąd ruszyli w dalszą drogę.
3. Jak: II. M. 12; 37 i 14; 8. Każdy pochód rozpoczynał się z brzaskiem dnia, jak z Egiptu.
4. Zajęci żałobnemi obrzędkami nie mogli powstrzymać Izraelitów od wywędrowania z kraju.
5. Powtórzenie początku zd. 3, przerwanego dłuższem zdaniem włączonem.
A. II. 13; 20. „odwrócił się" (l. p.) lud jednomyślnie, ufając zarządzeniu.
6. Jak 32; 25. II. M. 14; 2
7. 8. Jak. II. M. 15; 22. Etam czyli Szur.
9. „ II. M. 15; 27. Takiego miejsca wypoczynku już nie znaleźli w dalszej wędrówce.
10. „ II. M. 16; 1.
14. „ II. M. 17; 1 i 19; 2. Odtąd trapiła ich obawa przed brakiem wody na pustyni.
16. „ IV. M. 11; 34 i 35.

18. Raszi wyjaśnia, że nazwa Ritma pochodzi ~~stąd, iż~~ od złośliwych mów zwiadowców, którzy głosili tu ostre słowa przeciw krajowi obiecanemu, raniące serca ludu, jak ostre strzały. Ps. 120; 3 i 4. O wymienionych do zd. 31. miejscowościach niema bliższych szczegółów prawdopodobnie dlatego, że nie zaszło tam nic ważniejszego.
31. Jak: V M. 10; 6.
35. Ecjon-Geber w Idumei, portowe miasto niedaleko Elat nad zatoką Arabską: V M. 2; 8. I. Król. 9; 26. II. Kron. 8; 17.
36. Stacje między Ecjon-Geber a Kadesz wymienione IV M. 20; 1, 14 i 22. 21; 4. V M. 1; 46. 2; 8 i 14. Stacja Hor leżała na powrotnej drodze z Kadesz do Mosera: V M. 10; 6. (IV M. 20; 24 i 21; 4. ~~i 22, t.~~
38. Jak 20; 22.
40. Wtedy nastąpiły wypadki, o których mowa 21; 1. (Jest to pierwsze spotkanie wrogich ludów.
41. Calmona na wsch. granicy Idumei między Petrą a Coarem. I M. 36; 41.
44. עיים i עיי העברים = (pustkowie) gruzy i zwaliska grzbietu górzystego. 21; 10.
45. Jak 21; 30 i 32; 34.
46. Jer. 48; 22.
49. Jak: 21; 18-20. 22; 1. II. M. 16; 29.
50. " 22; 1.
51. Dochodząc do Jordanu, który mają przekroczyć, Mojż. przypomina obowiązki, które spełnić mają, aby utwierdzić się w kraju. II. M. 34; 12-16. 23; 32 i 33. Joz. 4; 10.
52. Jak: II M. 32; 4. III M. 26; 1 i 30. Warunkiem stałego pobytu i trwałego dziedzictwa jest wytępienie wszelkich śladów i pokus bałwochwalstwa.
53. O ile nie uwolnicie kraju od bałwochwalców, nie będziecie mogli spokojnie, ani stale dziedziczyć ziemi.
54. Jak: 26; 53-56. t. j. dla 12 pokoleń według liczby, ustalonej po wyjściu z Egiptu.
55. Obrazowo wyrażone nieszczęsne następstwa tolerowania bałwochwalców, co będzie przyczyną wielu dotkliwych klęsk i gorzkiej nędzy, gdyż w końcu Bóg wypędzi z kraju lud, któryby przyjął bałwochwalstwo od dawnych mieszkańców. (Joz. 23; 13. Jech. 28; 24. Zresztą, sami pierwotni bałwochwalcy zczasem wzmogą się i wyprą was z kraju. Onkelos (II. M. 34; 15 i 16.
56. Groźba niestety spełniła się, gdyż państwo Izraelskie z powodu bałwochwalstwa runęło. Herzheimer.

Rozdział ~~XXXIII~~ 34.

1. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza, rzekłszy:

2. – Przykaż synom Izraela i powiedz im: – Gdy wy przybędziecie do kraj Kanaan, ~~to~~ jest ten kraj, który przypadnie wam w ~~posiadłość~~ dziedzictwo, kraj Kanaan według granic jego.

3. I będzie ~~wam~~ dla was ~~kraj~~ od strony południowej (granicy) od pustyni Cyn ~~dotykającej~~ obok Edomu; i będzie dla was granica południowa od ~~krańca~~ brzegu morza Słonego ku wschodowi.

4. I zwróci się wam granica ~~na~~ południowa od wzgórza Skorpionów i przejdzie ku Cyn i będą wy~~kroczenia~~sunięcia jej ~~ku~~ południowo od Kadesz-Barnea i ~~pójdzie~~ wykroczy do Chacar-Addar i przejdzie do Acmona.

5. I zwróci się granica od Acmon ku potokowi Micrajimu i będą wy~~kroczenia~~sunięcia jej ku morzu.

6. A granicą ~~morską~~ (zachodnią) będzie dla was morze Wielkie, a granica ta będzie dla was granicą ~~morską~~ (zachodnią).

7. A taka będzie dla was granica północna: od morza Wielkiego ~~oznaczycie~~ odgraniczycie sobie do góry Hor.

8. Od góry Hor ~~oznaczycie~~ odgraniczycie ~~do kierunku~~ Chamat a będą wy~~kroczenia~~sunięcia granicy ku Cedad.

9. I pójdzie granica ku Zyfronie a będą wy~~kroczenia~~sunięcia jej ku Chacar-Enan; ta~~ka~~ będzie dla was granica ku północy.

10. I ~~o~~znaczycie sobie granicę ~~od~~ ku wschodowi od Chacar-Enan do Szefamy.

11. I zniży się granica od Szefamy ku Ribli na wschód ~~ku~~ do źródła i zniży się granica i dotknie brzegów jeziora Kinneret od wschodu.

12. I zniży się granica do Jardenu i będą wysunięcia jej przy morzu Solnem; ta będzie dla was kraina podług granic swoich dokoła.

13. I przykazał Mojżesz synom Izraela, rzekąc: — Ta jest ziemia, którą posiąść macie podług losu, co przykazał Wiekuisty dać dziewięciu pokoleniom i połowie pokolenia.

14. Gdyż zajęły: pokolenie synów Reubena podług domów rodowych swych i pokolenie synów Gada podług domów rodowych swych i połowa pokolenia Menaszego — objęły dziedzictwo swoje.

15. Dwa pokolenia i połowa pokolenia objęły dziedzictwo swoje z tej strony Jardenu obok Jerycha ku wschodowi, od wschodu słońca.

a cap. 16. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza, rzekąc:

17. Te są imiona mężów, którzy odziedziczą dla was ziemię: Elazar, kapłan, i Jehoszua, syn Nuna.

18. I po księciu jednym z pokolenia weźmiecie do dziedziczenia ziemi.

19. A te są imiona mężów: — dla pokolenia Jehudy — Kaleb, syn Jefunny;

20. a dla pokolenia synów Szymona: — Samuel, syn Ammihuda;

21. Dla pokolenia Benjamina: — Elidad, syn Kislona;

22. a dla pokolenia synów Dana: — książę Bukki, syn Jagli;

23. Dla synów Józefa: dla pokolenia synów Menaszego — książę Channiel, syn Efoda;

24. a dla pokolenia synów Efraima — książę Kemuel, syn Sziftana;

25. A dla pokolenia synów Zebuluna — książę Elicafan, syn Parnacha;

26. a dla pokolenia synów Issachara — książę Paltiel, syn Azzana;

27. a dla pokolenia synów Aszera — książę Achihud, syn Szelomiego;

28. a dla pokolenia synów Naftalego - Książę Pedahel, syn Ammihuda.
29. Ci są, których przykazał Wiekuisty do dziedziczenia synów Izraela
w kraju Kanaan.

— . —

Rozd. 34. 1. Oznaczone są dokładnie granice, w obrębie których roz-
ciągał się właściwy kraj Kanaan, chociaż według zapowiedzi miał
być znacznie obszerniejszy. I M. 15; 18. i V M. 11; 24. i 30; 5. Do tych granic odnosiły
się niektóre szczególne ustawy, jak n. p. tępienie bałwochwalców, podział
na 9½ pokoleń następnie według losowania.
3. Granica potud., jak Joz. 15; 2-4. (ponieważ nazwy miejscowości nie są znane, granice nie dadzą się ściśle oznaczyć. A rozp. 6.)
4. Morze Solne czyli Martwe.
5. Szeroki potok koło wioski El-Arisz, wpadający do m. Śródziem. Morze
„Wielkie" t. j. Śródziemne.
7. Nazwana tu góra Hor, jest prawdopod. jeden ze szczytów Libanu, ale
nie identyczna z górą Hor na potud., gdzie umarł Aron.
8. Chamat t. j. Epifanja, czyli Antjochja w Syrji. I M. 10; 18. Jech. 47; 15.
9. Zyfron na półn.-wsch. stronie Damaszku. Chacar-Enan Jech. 47; 17 i 48; 1.
także w okolicy Damaszku. 10. I „oznaczycie" t. j. dokładnie według pomiarów.
11. Jako „źródło" uważają niekt. jezioro Fiala, skąd wypływa Jordan.
17. Eleazar i Jozue, jako pełnomocnicy, mają objąć ziemię i przydzielić według losu
a książęta pokoleń imieniem plemion, rodów i familii, jako uprawnieni i odpowiedzialni za opiekę. =
19. W porządku, tu wyliczonym, objęły pokolenia posiadłości w kie-
runku od poł. ku półn. Joz. 16-19.
20. Niektórzy książęta rodów występują tu inni, niż poprzednio wy-
liczeni, którzy prawdopodobnie już nie żyli w chwili objęcia kraju. 25; 4.
F

— . —

F Każdy powinien zakreślić właściwe granice swoim czynom,
dążeniom i zamiarom. Bóg najwyższym rozumem wyznaczył
każdemu los odpowiedni. Ileż ludzi uniknęłoby rozlicznych trosk
i zawikłań, zgorszeń i zatargów wobec mienia i spokoju drugich, zmartwień
i zwykle za późno żałowanych złudzeń, gdyby zadowolili się przy-
dzielonym im losem!
Hertz

= Kapłanowie biorą je w posiadanie dla wdów i sierot.

Rozdział ~~XXXV~~ 35.

1. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza na stepach Moabu nad Jardenem ~~od~~ koło Jerycha, rzekąc:

2. Przykaż synom Izraela, aby dali Lewitom z ~~własności~~ dziedzictwa posiadłości swych miasta na ~~siedlenie~~ zamieszkanie i ~~wygony~~ pastwiska przy ~~do~~ miastach ich, ~~okoliczne~~ (dokoła ~~je~~) oddacie Lewitom.

3. A będą te miasta dla nich ~~dla~~ na ~~siedlenia~~ zamieszkanie a ~~wygony~~ pastwiska ich będą dla bydła ich i dla ~~przychowku~~ przybytku ich i dla wszystkich zwierząt ich.

4. A ~~wygony~~ pastwiska miast, które oddacie Lewitom, od muru miasta i to ~~na~~ zewnątrz tysiąc łokci dokoła ~~(będą)~~.

5. I wymierzycie od zewnątrz ~~za od~~ miasta po ~~od~~ stronie wschodniej dwatysiące w łokciach i po ~~od~~ stronie południowej dwatysiące w łokciach i po ~~od~~ stronie północnej dwatysiące w łokciach i ~~od~~ po stronie zachodniej dwatysiące w łokciach i po ~~od~~ stronie północnej dwatysiące w łokciach a miasto w środku; takie będą ~~(wygony)~~ dla nich pastwiska miast.

6. A miasta, które oddacie dla Lewitów, te sześć miast schronienia ~~tułbu~~ ~~mienia~~, które oddacie, aby (niektóry) ~~dla~~ ~~schronienia~~ ~~przytułku~~ tam zabójca; a ponadto oddacie czterdzieści i dwa miasta.

7. Wszystkie miasta, które oddacie dla Lewitów: czterdzieści i osiem miast, te i ~~wygony~~ pastwiska ich.

8. A miasta, które oddacie z ~~własności~~ posiadłości synów Izraela, od możnych ~~wiejszych~~ weźmiecie więcej a od ~~mniej~~ mniej zamożnych mniej; każdy podług ~~posiadłości~~ dziedzictwa swego, które posiada, odda z miast swych dla Lewitów.

4 kap. 9. I przemówił Wiekuisty do Mojżesza, rzekąc go:
10. Przemów do synów Izraela i powiedz im: – Gdy wy przejdziecie ten
Jarden do kraju Kanaan,
11. to wybierzcie sobie miasta, jako miasta schronienia będą one dla
was, aby umknął tam zabójca, który zabił osobę przez nieuwagę.
12. I niechaj będą wam (te) miasta dla schronu przed mścicielem,
aby nie umarł zabójca, aż stanie przed gminą na sąd.
13. A miasta, które oddacie (na to), sześć miast schronienia ma być dla was;
14. trzy miasta oddacie z tej strony Jardenu a trzy miasta odda-
cie w kraju Kanaan, miastami schronu (mają być);
15. dla synów Izraela i dla cudzoziemca i dla osiedleńca wśród
nich będą sześć miast tych schronienia, aby umknął tam ka-
żdy zabójca osoby przez nieuwagę.
16. A jeśliby narzędziem żelaznem uderzył, że umrze, mor-
dercą jest: śmiercią umrzeć ma morderca.
17. A jeśli kamieniem z ręki, od czego umrzeć można, uderzył go,
że umarł, mordercą jest; śmiercią umrzeć ma morderca.
18. Albo narzędziem drewnianem w ręce, od czego umrzeć można, u-
derzył go, że umarł, mordercą jest; śmiercią umrzeć ma morderca.
19. Mściciel krwi, ten uśmierci mordercę, gdy spotka go,
on (sam) go uśmiercić może.
20. A jeśli w nienawiści trąci go, lub rzuci na niego w podstępie,
że umarł;

21. ~~Albo~~ a w nie~~przyjaźni~~ nawiści uderzył ręką swą, że umarł; śmiercią umrze uderzający, mordercą jest; mściciel krwi uśmierci ~~zabije~~ mordercę, gdy go spotka.

a cap. 22. Lecz jeśli ~~przypadkiem~~ niebacznie, bez nie~~przyjaźni~~ nawiści ~~popchnął~~ potrącił lub ~~uderzył~~ rzucił na niego jakie~~ko~~lwiek bądź narzędzie~~m~~, bez podstępu;

23. Lub jaki~~kolwie~~ś kamień, od ~~którego~~ czego umrzeć można, nie widząc, upuścił na niego, że umarł (~~z tego~~), a on nie był wrogiem jego, a nie ~~zamierzał~~ dążył do ~~złego~~ szkody jego;

24. ~~T~~ Tedy osądzi ~~zbór~~ gmina między uderzającym a ~~między~~ ~~mścicielem~~ oskarżycielem krwi ~~podług~~ praw tych.

25. I ocali gmina zabójcę z ręki ~~mści~~ oskarżyciela krwi i zwróci go ~~zbór~~ gmina do miasta ~~przytułku~~ schronienia jego, do ~~którego~~ kąd umknął, i zamieszka w niem do śmierci arcykapłana ~~najwyższego~~, którego namaszczono olejem ~~świętym~~ świętym.

a cap. 26. Lecz jeśli ~~wyjść~~ wyjdzie zabójca poza granice miasta ~~przytułku~~ schronienia jego, do ~~którego~~ kąd umknął;

27. I znalazł go mściciel krwi poza granicą miasta ~~przytułku~~ schronienia ~~zamordował~~ jego i zabije ~~mści~~ oskarżyciel krwi zabójcę: nie (~~winny~~) ma ~~ma~~ winy krwi.

28. Gdyż w mieście ~~przytułku~~ schronienia jego zamieszkać ma do śmierci arcykapłana ~~najwyższego~~, a po śmierci arcykapłana wrócić może zabójca na ziemię ~~własności~~ posiadłości swej.

29. Więc niech będzie to wam ~~ustawowym~~ przepisem prawa dla pokoleń waszych we wszystkich siedzibach waszych.

4. Grunta dla Lewitów zaczęły się „na 70 łokci i więcej" oddalone od murów miasta.

30. Każdego zabijającego ~~istotę~~ osobę podług ~~wypowiedzenia~~ zeznania świadków zabić należy zabójcę, lecz świadek jeden nie może ~~odpowiadać, co do~~ świadczyć przeciw osobie, aby ją uśmiercić.

31. A nie przyjmiecie okupu za osobę mordercy, który jest ~~zło~~ sprawcą ~~czyniącą~~ śmierci, ~~gdyż~~ bo śmiercią ma umrzeć.

32. I nie przyjmiecie okupu, ~~aby umknąć~~ za ucieczkę do miasta ~~przytułku~~ schronienia jego, aby wrócić ~~dla~~ celem zamieszkania w kraju do śmierci Kapłana.

33. A nie ~~zaplugawicie~~ ~~bezcześcić~~ czyńcie obłudą ziemi, na której wy ~~prze~~bywacie, gdyż krew czyni obłudą ~~plugawi jej~~ ~~bezcześci~~ ziemię, a kraj nie będzie ~~oczyszczony~~ oczyszczony z powodu ~~od~~ krwi, którą przelano w nim, lecz tylko krwią przelewającego ją.

34. Więc nie kalaj ziemi, ~~w~~ którą wy zamieszkujecie, ~~gdzie~~ wśród której Ja przebywam ~~wpośrodku~~, gdyż Ja, Wiekuisty, przebywam wpośród synów Izraela.

Przy miastach „ich" t. zn. Lewitów, które mieli przydzielone.

Rozdz. 35, 2. Lewici nie otrzymali osobnego działu I. M. 49; 7. IV. M. 18; 20 i 23. 26; 62. ~~V. 33, 10~~ 9–11. dlatego wyznaczono im 48 miast z przyległemi gruntami wśród innych dzielnic III. M. 25; 32. Mieli oni we wszystkich dzielnicach ~~szerzyć~~ głosić „słowa prawdy i światłości", nauczać „praw i Zakonu" V. M. 33, 8–10. Przytem ~~mieli~~ łatwiej było im otrzymywać dziesięciny, które stanowiły ich źródło utrzymania 18; 21. Joz. 21. Lewici otrzymywali tylko prawo osiedlenia t. j. użytkowania ~~a~~ nie własności dziedzicznej. Mogli tylko budować sobie domy, jako własność dziedziczną dla rodzin swoich. W miastach tych mogli mieszkać także Izr. z innych pokoleń. I Sam. 6; 13–15.

3. Niektórzy tłumaczą: לבהמתם = bydło juczne, לרכושם = rogacizna, חיתם = trzoda; Raszi tłumaczy לכל חיתם = na wszelkie potrzeby utrzymania życia.

4. 5. Talm. Erub. str. 21. wyjaśnia, że pierwsze 1000 łokci w odległości od murów przeznaczone były na pastwiska a następne 1000 łokci na uprawę i zasiewy.

6. ~~Jak III. M. 25, 32 25; 34~~. Lewici obowiązani byli dać bezpłatny przytułek i utrzymanie mimowolnym zabójcom; III. M. 25; 34.

8. Juda, Szymon i Benjamin dali 13, Naftali 3, reszta pokoleń po 4. Joz. 21.

ale tylko w 6 miastach schronienia, które były własnością Lewitów. W innych miastach schronienia (mogli Lewici) żądać od zabójców pewnego wynagrodzenia za utrzymanie.

V 10. Odrazu przy objęciu kraju mieli Izr. pamiętać i przestrzegać świętości życia ludzkiego.

a zap. P Były to miasta: Chebron w Judei, Becer na pustyni, Sychem w górach Efraim, Kadesz w gór. Naftali, Golan w Baszanie, Ramot w Gileadzie w rów. nej odległości od siebie i od granic kraju.

V 13. Wszystkie miasta schronu miały równocześnie rozpocząć swą działalność.

F — 21. Podane są rodzaje i znamiona zbrodni morderstwa zamiarowego, które sądzić należy według świadomości złoczyńcy, towarzyszących okoliczności, narzędzi zbrodni, przyczyny i celu, miejsca i czasu i t.p. szczegółów.

F W każdym wypadku zbadać należy przyczynę i siłę uderzenia, oraz skutek śmiertelny.

Tendencją sądownictwa u Izr. było, aby ilemożności podsądnego uwolnić.

>> Najwyższy sąd czyli Wielki Synod סנהדרי גדולה składał się z 71 członków, sądy miejscowe z 23 członków, aby zawyrokować, czy kto winien, czy niewinny. Pojęcie sądu gminnego, czyli gminy, wymaga 10 osób. Do rozstrzygnięcia sprawy musi być przewaga 2 głosów, dlatego sąd miejscowy składa się z 23 osób, aby prawomocnie mogło głosować 12 przeciw 10 a przewodniczący czuwa nad tajemnością obrad i głosowania. <> Jeżeli kto z członków sądu wypowiedział się wyjemnie przeciw sądzonemu, jednak mimo to mógł głosować za uniewinnieniem, ale nie przeciwnie. II. M. 23; 7. W małych osadach dla sądzenia spraw mniejszej wagi były sądy złożone z 5 osób.

a zap. << Gdy zabójca wraca do pierwotnego miejsca zamieszkania i zachowuje się nienagannie, może też wrócić do przedtem zajmowanych stanowisk wzgl. urzędów honorowych lub objąć je po ojcu w rodzinie II. M. 29; 30. III. M. 25; 41. V. M. 17; 20.

29. Przepisy te obowiązywały Wielki Synod, który urzędował w hali sądowej w Świątyni a następnie każdy sąd, legalnie ustanowiony.

V. 31. Sędziowie, jako organ wykonawczy praw Boż., nie mogą zmieniać wyroku za okupem III. M. 27; 29.

L. Kraj ma być dla was błogosławieństwem swą urodzajnością i spokojnem życiem, ale przelew niewinnej krwi ludzkiej tudzi oczekiwanie, czy zasługujecie na to, czy godni jesteście dobrodziejstw, które ziemia ma wam świadczyć. Postępowanie wasze byłoby obłudą wobec B. Hirsch.

V10. 11. Ustawa chroni tu mimowolnego zabójcę przed zemstą chwilową 144.
poznanigtnionych krewnych. Miasta były rozmieszczone w odległości
około 6 mil, aby zabójca nie musiał daleko uciekać i być nara-
żony na taki pościg. (I.M. 24; 12-14) II. 21; 13. Drogi do tych miast musiały być
dobrze utorowane, aby nie znalazł przeszkód elementarnych. V.M. 19; 3.
Cudzoziemiec ~~miał~~ korzystał z tych samych praw, co krajowiec; ad. 15. F

P 12. Tylko najbliższy krewny miał prawo i obowiązek dochodzenia pom-
sty śmierci, ale sądownie a nie samowolnie. III.M. 25; 25. V.M. 19; 5 [illegible] 11.
Joz. 20; 3. II Sam. 14; 11. [illegible] „Mściciel" w znaczeniu obrońca. V.M. 4; 48. W razie braku znaczącego

V13. 14. Jak V.M. 4; 41 i 19; 9. Joz. 6; 8. Krewnego sąd ustanawia oskarżyciela, czyli prokuratora.

15. „ Jak V.M. 19; 3. (Świadek zabójstwa nie mógł być sędzią w tej sprawie, ponieważ szło o to, aby ilemożności sprawcę uniewinnić.)

16. ‡ Jeżeli kto uderzył zabójczem narzędziem, tego uważany był za mordercę.

17. Gdyż wiedział, że od uderzenia takim kamieniem „umrzeć można".
II.M. 21; 18.

18. Jak II.M. 21; 20.

19. Nawet w mieście ~~przytułkowem~~ schronu może go zabić bez dochodzenia sądowego.
II.M. 21; 13 V.M. 19; 12. Odnosi się także do ad. 20 i 21.

F 22 i 23. wymienia wypadki nieumyślnego zabójstwa. ++ zatwierdził,

24. Sąd miejscowy, czyli gminny sprawdza oskarżonego z miasta przytułku

a zap. 25. Chociaż został uwolniony, to dla bezpieczeństwa i odcierpienia kary za nie-

V28. ostrożność musiał wrócić do miasta ~~przytułku~~ schronu. Śmierć arcykapłana, należało
uważać za ofiarę, rozgrzeszającą wszelką winę. Śmierć najwyższego dostoj-
nika wywołała tak głębokie wrażenie w narodzie, że każdy zapominał o krzywdzie
osób prywatnych. Majmon. i Abarb. Ze str. 144. a zap.

<< 30. O zamiarowem zabójstwie ad. 16-19 można było orzec na podstawie
oskarżyciela, ale jeszcze najmniej 2 naocznych świadków. (Jeden świadek nie ma żadnego znaczenia) V.M. 17; 6 i 19; 15. (II.M. 23; 2.) Świadek ma przedstawić ściśle obiektywnie przebieg faktu bez uwag obciążających lub odciążających.

V31. 32. Zamiarowe morderstwo nie mogło być okupione od śmierci (31)
a nieumyślne zabójstwo nie mogło być okupione pieniądzmi od
ograniczenia wolności. I.M. 9; 6. II.M. 21; 14. i 18; 5. V.M. 17; 6.

33. Jak III.M. 18; 25 i nast. 15; 31. (i Bogu „poświęcony")

34. Kraj „uświęcony" przez Boga nie może być znieważony bezkar-
nym przelewem krwi niewinnej. b

b. Prawo B. opiera się na świadomości i uznaniu najwyższego dostojeństwa B., na zasadach podo-bieństwa człowieka do B., na miłości i na uświęceniu etycznem samego siebie. W braku tych zasad i warunków człowiek staje się podobnym do zwierzęcia, samolubstwo, przemoc i zmysłowość stają się motorami jego życia zwierzęcego a kraj splugawiony zbrodniami, pustoszeje i niszczeje razem z ludnością. Hirsch. I.M. 4; 14.

Na str. 144. Urząd Kapłański i Lewitów, jako pomocników służby Kapłańskiej, obejmował głównie dwa obowiązki: rozgrzeszanie w Świątyni i nauczanie poza Świątynią. Kapłani i Lewici mieli obowiązek czuwania nad bezmyślnymi i lekkomyślnymi postępkami jednostek, a zbrodnie zamierzone przekazane były sądowi legalnemu do rozstrzygnięcia. Szczegółowe uzasadnienie podaje Dr. Hirsch. V. M. 19; 1-10. i 21; 1-9.

Rozdział ~~XXXVI~~ 36.

1. Więc ~~zbliżyli się~~ przystąpili naczelnicy ~~rodów~~ ojców z rodziny synów Gileada, syna Machira, syna Menaszego z ~~rodziny~~ pokolenia synów Józefa i przemówili w obecności Mojżesza i wobec książąt, naczelników ~~rodów~~ ojców ~~dla~~ synów Izraela,

2. I rzekli: – Panu mojemu przykazał Wiekuisty oddać ziemię na ~~własność~~ dziedzictwo według ~~przez~~ losu dla ~~synów~~ dzieci Izraela; i panu mojemu przykazane zostało przez Wiekuistego, aby oddać ~~posiadłość~~ dziedzictwo Celafchada, brata naszego, ~~dla~~ córkom jego.

3. Gdy staną się jednego z synów pokoleń (innego) z ~~synów~~ dzieci Izraela żonami, tedy (wyłączone) ~~wyłączona~~ zostanie ~~posiadłość~~ dziedzictwo ich z ~~posiadłości~~ dziedzictwa ojców naszych a przyłączone ~~zostanie~~ do ~~posiadłości~~ dziedzictwa pokolenia, do którego należeć będą, i z losu ~~posiadłości~~ dziedzictwa naszego wyłączone będzie.

4. A gdy ~~jeśli~~ nastanie jubileusz dla synów Izraela, to (przecież) przyłączone zostanie ~~posiadłość~~ dziedzictwo ich do ~~posiadłości~~ dziedzictwa pokolenia, do którego należeć będą, a z dziedzictwa pokolenia ojców naszych wyłączone zostanie ~~posiadłość~~ dziedzictwo ich.

5. Tedy rozkazał Mojżesz synom Izraela podług orzeczenia Wiekuistego, mówiąc: – Słusznie pokolenie synów Józefa mówi.

6. Ta jest sprawa, którą przykazał Wiekuisty dla córek Celafchada, ~~rzekłszy~~: – Upodobanego w oczach ich mogą zostać żonami, tylko w rodzie pokolenia (ich ojców) mogą zostać żonami;

7. aby nie przeszło ~~posiadłość~~ dziedzictwo synów Izraela z pokolenia na pokolenie, lecz każdy do ~~posiadłości~~ dziedzictwa pokolenia ojców swoich przywiązać się ma z synów Izraela.

8. I każda córka, spuściźnę dziedzictwa ~~posiadłość~~ od pokolenia ~~synów~~ Izraela, jednego z rodów pokolenia ojców jej stanie się żoną, aby dziedziczyli synowie Izraela każdy ~~posiadłość~~ dziedzictwo ojców swoich,

(którzy stanowili 6 familii (czyli rodzin) jednego ~~rodu~~ (plemienia czyli) pokolenia Gilead.

Gilead miał 6 synów, jeden z nich był Chefer, którego syn Celafchad nie miał męskiego potomka, tylko (syn Chefera) 6 córek.

~~Dzieci Celafchada miał 6 synów~~ (córek) ~~którzy razem stanowili jeden ród, (a) którzy rozwiedli się w 6 rodzin pokolenia Gileada, czyli familii więc wnukowie córek~~

Powołują się na prawo „ojców" a nie swoje. 26;55.

6. i 7. Zarządzenie to miało znaczenie tylko dla ówczesnego pokolenia, ~~ale~~ (które objęło dziedzictwo) IV. M. 25; 10.

8. i 9. Dla dobra ogółu jednostka musi (niesraz) ofiarować (część) ~~swoje~~ (osobistych) prawa i korzyści, jak to uczyniły córki Celafchada.
Gdyby matka otrzymała prawo dziedzictwa po ojcu z jednego pokolenia a po matce z ~~drugiego~~ innego pokolenia, i ma wyjść zamąż za potomka innego pokolenia, wtedy rezygnuje ze swojego prawa spadkowego po rodzicach swoich.
Prawo spadkowe zatem nie zabraniało kojarzenia małżeństwa z różnych pokoleń.

10. i 12. Stwierdzenie, że wszystkie córki Celafchada zastosowały się zgodnie do dobrej rady i nie doznały uszczerbku, bo wszystkie ~~znalazły~~ (wybrały sobie) odpowiednich mężów według upodobania a nie sprzeciwiły się zarządzeniu.

9. aby nie przechodziło dziedzictwo z pokolenia na pokolenie inne, lecz każdy do dziedzictwa swego przywiąże się w pokoleniach synów Izraela.

a cap. 10. Jak przykazał Wiekuisty Mojżeszowi, tak uczyniły córki Celafchada.

11. I stały się: Machla, Tyrca i Chagla i Milka i Noa, córki Celafchada, synów stryjów swych żonami.

12. (Mężów) z rodziny synów Menaszego, syna Józefa, stały się żonami, i zostało dziedzictwo ich przy pokoleniu rodziny ojców ich.

13. Te są przykazania i sądy, które przykazał Wiekuisty za pośrednictwem Mojżesza synom Izraela na stepach Moabu nad Jordanem (koło) Jerycha.

Rozdz. 36. 1. Ci, którzy dziedziczyć mieli po drugiej stronie Jordanu a nie ci, którzy już otrzymali swoje działy. 32; 39. Uzupełnienie prawa 27; 1-11 ogranicza dowolne zamążpójście dziedziczek. [26; 29 i 33.

3. Dziedzictwo przypadało córkom w braku syna. Te więc dziedzictwo swoje przeniosłyby na własne dzieci, pochodzące po ojcu z innego pokolenia, a to sprzeciwiałoby się zarządzeniu, że działy pokoleń mają być niezmienione.

4. W roku jubileuszowym wracały do (właściciela pierwotnego) tylko sprzedane działy a nie oddziedziczone. III M. 25; 10 i nast.

F8 9. Talmud - Baba Batra str. 120. wyjaśnia, że przepis ten obowiązywał tylko do czasu objęcia całego kraju Kanaan, potem już nie obowiązywał.

13. Zakończenie księgi, jak III M. 27; 34.

Ranke stwierdza: „Widzimy, że na ostatnich kartach tej księgi zapowiedziane jest wszystko, że już zbliża się wejście do kraju obiecanego. Pochód Izraelitów skończył się; nieprzyjaciele, tamujący drogę do Kanaan, są pokonani; część ludu już zajęła stałe swe siedziby; Jozue powołany na wodza w miejsce Mojżesza; wyznaczeni są mężowie, którzy mają zająć się podziałem kraju. Jest to widocznie chwila doniosłego znaczenia, gdy lud Boży, po długich próbach i doświadczeniach po raz drugi stanął u granicy swego kraju a prawodawca sposobi się do bliskiego rozstania. Nie można więc dziwić się, że ten rozstrzygający moment zaznacza się przestrogami i napomnieniami Mojżesza, przez powtórzenie prawodawstwa i odnowienie przymierza.

---

rodzina = mate

Księga IV Numeri

porzet. I fr. i 371 zbiórz

2) rojsz = Sume Masse – nusu rojsz = die Sume aufnehmen = zaklęcie

rodów – – przez wyliczenie imion jak 18)

(– sing. każdego męża) (– 3) singuli – jojcaj cawa = in den

Krieg ziehen = zum Kriegsheer gehen = wstępujący do

423 wojsko

701, pol. & fr. vide XXV (4) fr. i 82 plemię, ród.

zastęp wojska – policzye – 4) gbowa – (bajs awojs = Stammhaus

dom rodowy czyli

5) a te są – ~~[illegible]~~ ża – 18) i całą gminę zebrali –

do rodowodów 220. Geburtslisten niem fr.

sich in die Geschlechtsregister (Familienverzeichnisse)

220. niem wciągali ne fr. – rodowe Geschlecht fr.

eintragen lassen (eingetragen werden) (– jak 4) – 19) i

628

20) tojldojsz Geburt, Zeugung – rodowe jak 2)

(tu mejert jak – tall) – jak 3) – przez policzeni –

~~[illegible]~~ 2

– sing. jak 2) – jak 3) – 21) policzonych – 2 – ? –

22) V pod[illegible] (jak 20). – jak 2) – jak 4) – przeglądani –

sing. (jak 2) – jak 3) – 23) jak 21) – 2 – 24) jak 20) – jak 2) –

– jak 4) – jak 2) – jak 3) – 25).

45) V w Izraelu – 46) Vtyrący – 49) jak 2) – 50) przybywający

rozłożyć fr. i 230

– w niem (przybytku) 51) tedy – ~~herumtenehmen~~ składać, zbierać

fr. mem. wartość

– zostanie zabity – 52) chorągiew – 53) przynęt – szomri

337

mismeres – den Dienst tun (Obhut haben)

pieczę nadzór sprawowali !

~~Haut~~ pełnić

II

2) - będą — 3) Vd, — (4) przeglądami (~~spisowi~~) 5) V Ha 6) jak 4) — jego — 7) V Ha — 9) V zęsą adverb. fr. i 525.
— najpierw — 17) zgromadzenia — obozować będą —
miejsce 211 i niem. Ort. —

III

1) rod~~zaju~~ (w którym) czas kiedy — 4) ~~obok~~, przy niem. pol. — ~~fremdartig~~, schlecht, ekelhaft. — obok, przy niem. pol. — 6) przywieść, przyprowadzić Kazać = heißen, treten lassen — ~~stellen~~ fr. — aby — 7) jak I 53), — przed — 8) aby — jak 7) I 53) — 9) przydarz — od, z. — 10) anbefehlen 462, auftragen — aby — przyłączyć — jak I 57). — 12) i należy do mnie —
13) do mnie należy — kiedy porazimy — każde — bydlęcia — do mnie należy — 14) „na" „cz" — (15) polież (Lewitów nie przeglądano do wojska) mustern — jak I. 4) — jak I 18). —
16) połóż — 17) — ci — według (~~imionami~~ ich) niem. 18) i — rodów — 22) policzonych — 24) jak ~~I 4)~~ — 25) straż opieka 337 pieczą = Obhut, Sorge niem.
nadzór Besorgung — przy 305 (nakrycie — V jego ~~26)~~ um die Wohnung u. um den Altar ringsum niem. — ~~jego~~ 28) — z — jak I 53). — gen. —
30) jak I 4) i 18) — 31) — jak 25). — którzy służbę pełnić będą — przynależności 395 — 32) Aufsichtsbehörde fr. = władza nadzorcza — Aufseher 462 — Oberaufsicht haben niem. — jak I 53). — 35) — z — 36) — pieczą (jak 25). — jego (przybytku) — V jego — 37) — gwoździe Kołki — 38) V zgromadzenia —

148

— jak 25). — nadzór = Hük oblüt — wystepujący jak 10) — 39) — według rozkazu — 40) — fr. i niem i 37 aufnehmen sprai miem. — 41) przyjm — fr. mnie, mnie — ja wzekunsty — w bydle — 42) między synami — 43) według liczby — policzonych — 45) — jak — zamiast — należą do mnie —

jako 445 i fr.
46) okup Lösegeld — dwustu-... 402 pozostawać überig bleiben niem. 26 pol. zbywający nad liczbę Lewitów überzählig (nadliczbowy) — pomnażaj — 48) prinest — jako okup — zbywających jak 46). 49) okupu — zbywających z okupionych przez Lewitów — 50) (rękli) —

51) okupu —

IV

2) Gesamtzahl = ogólną liczbę — 3) każdego accus. (jak I 3) — w — 4) — w — 5) zasłon 6) błękitu purpury — położą, założą — 7) szyldem hapinim = Schaubrottisch — błękitu purpury — na nim — kroys = czasza 521 Schale — nüsoch = Trankopfer (do nalewania) ofiary zalewnej — na nim będzie — 8) Udomkrotny — nakryją — jak 6) —

9) nakryją — kadzielnicę 301 paczewka patelnie (popielniczka = ma'afajim — naczynia do oliwy — 10) włożą — położą — 11) — nakryć założą — 12) — służby rzeczowej — Decke 71 Laken = chusta (Tuch niem. opona) — nakryją między — pokrowiec — położą — 14) na nim — jak 9). — Gefäss zum Sprengen, Schale, Krug, — trzciągnąć 3 os. plur. — na nim (obtoż) — założą —. 15) nakryć (front) — lecz nie będą ich dotykali — aby nie pomarli — takie jest noszenie (ciężar Last 4 333) — przy

—nadzór—

niem
2. os.

16/ (—ustawiczna beständig — bkojdesz = w świąt. 18/ - występujące

zatracające — 19/ - przyśpieszyć będą — ich — każdego ~~przy~~ do

str. 187

służby jego — ~~przenoszenia~~ 20/ aby widzieć — na chwilę —

333

— pohaczyć = spuszczać

231

23/ (do wojska (w szereg) — 24/ ta jest — służenie — 25/ jrin =

506

Zelttuch, Vorhang (opona) — na wierzchu — 26/ Kela = Vorhang

niem

Decke, Tuch, Umhang. — co ~~się~~ się robi przy nich — 27/ ustanowicie

niem

= jak III 10/ anbefehlen auftragen ~~zur~~ Obhut alles was sie zutra-

gen haben — 28/ nad nimi — 29/ policzyć spuszczać —

powierzone niem ciężarem

30/ jak I 3/ — 31/ (pieczy noszenia ich w całej służbie

— z — przy

ich — 32/ gwoździe (kołki) / — (ich / (ich — obszarnego = mit

powierzone ciężar

Namen według nazwy — policzycie pieczy ich noszenia

niem: mensz pol.

33/ przy ~~wszystkich~~ służbach ich — przez (pod nadzorem)

36/ (ich — 39/ wszyscy (wstępujący do — —) — 40/ (ich —

43/ - wszyscy — 47/ pracy służby (posługi) i pracy noszenia

49/ — ustanowił ich — ~~do służby~~ — do noszenia —

12

policzeni — którzy — V

365

2/ Rozkaż — każdego — cierpiących na upławy — zwłoki —

popełniony 320

3/ tak - jak — 6/ gdyby. — dopuszczą się występku (niewierności

str.

— zawini — 7/ tedy — winy jego. (seiner Sünde nach) —

dodać = gesagt

(tego ~~dołoży~~ — do tego — przeciw któremu zawinił

8) przewinienie (niem. winna) (cyt. krzywda) (pol. szkoda) — tenu —

przez które — będzie. — 9) do niego należy —

10) każdy — 12) — genet — szuitu = 582 untreu werden (niem. ausschweifen) mit „tachas kuisz męzowi.......

13) szuchaw z acc. = beschlafen, bei mit Jemand liegen = i leżała

męża przy nie, obcując z nią (szwichas zera = Beischlaf) 585–586

— ponieważ ukryła się a ona — i ona — przydybana przyłapana 393

14) nachodzić = opanować praesens activi zabrzdanie

15) óws — i nie — albowiem — przypomnienia (niem. Erinnerung) ?

minchas kinu = Opfer wegen der Eifersucht

" zykurojn = Gedächtnissopfer

17) — pożoga — 18) — niewiasty — pura = (entblössen) = das 466

Haar abscheeren — gorzka adj. (gorzcy = tamrir) plur. 328 jako szemoon gram. 537 Kummer — adjekt. 2 niem. przekleństwo

— majru = Verwünschung, 285 Fluch —

19) zaklnie = beschwören — jak 12) — jak 18). — 20) a męża swojego

z tobą obcowała (niusan szchewes b'iszu = Beischlaf begehen 586

mit einem Weibe) 21) — poda — przysięgi — 2 niem. zapadające się — abo opuchłe —

einfallen = zamykające schwinden niem. 364 — 22) żywot (jak 21) — i aby

zamknęły łędźwie twoje — 23) w księdze — ? — adjekt. 2 —

24) da się napić (niem. cyt. pol. napoić tylko niewolę i zwierzę) 25) przedstawi

— przed — 26) kimac = 507 die Hand voll nehmen, nabierze garść

— i podpali na ołtarzu — 27) a gdy się jej napić też wodę —

— i tedy — zostanie zbezczeszczona — i w nią — opuchnie — żywot

√ta — 28) rostała — √ona — nienaruszona, niesromna [369] nie-
naganna [369] [niem.] unverletzt — będzie zapłodniona nasieniem
wyda (nasienie) płód = eine Frucht [162] haben — 29) jak 12) —
30) √albo jeżeli, — jak 14) — przed —

VI

2) pilaj neder [457] = etwas Gelobtes weihen, nidar neder [~~3~~ 349] = ein Gelübde tun. 3) napoju — √niech się wstrzyma —
√z — √napoju — wszelkiej — winogron (szczaw) — wyjn-
szonych [— jadab —] — √4) co przyrządza się — z winnej [latorośli] macicy
5) √się — przez które był wstrzemięźliwy dla W... — [włos] pera —
6) √jego (swej) dla W. — (dojdzie — zwłoki [365], kryp. włosa mężczy[illegible]
[— uświęcenie Weihe [354] wyświęcenie Boga jego —]
7) — i — i — gdy umrą — 9) jeżeli kto umrze śmiercią — [beiten fr.] [— zgrzeszy —]
[u]święcenia ~~swego~~ — 10) gołębi — 11) zmarły, zwłoki [365]
12) przez czas — a czas — poświęcenie — 13) a — gemek — [— tajemne — błędnika —]
√się — przyprowadzą go (ofsojacuit.) — wejścia — 14) zdrowa —
— owcę — dziękczynna — 15) przedniej — kołacze —
posmarowane — [— plural.] √ich — ich — 17) dziękcz. — dziękcz —
19) [102 niem. pol.] uwarzona — kołacz — plur. ~~w ręce~~ na dłonie [fr.]
21) kł = według — [dosięgnie] o wstrzemięźliwości jego. — 23) mów
[fr. (wznieść — nâsâ pânîm [371] auf jemand hinblicken) fr.]
25) leuchten lassen = rozjaśni — 26) √verleihen = użyczy ci
optatw.

VII

1) wykończył — 2) sędź — ogmajd al = vorgesetzt sein, vorstehen (422 przełożeni niem.)

3) przyniesli (niem. i wojenny „cow") przywiedli 5) piec — 6) woły (Rinder) — 7) woły —

8) osim wołów — przez = pod władzą (~~Ostrzem~~) (jak IV.33). —

10) ofiary poświęcenia (niem. i 185) (Opfer zur Einweihung) — 11) (następny) (plur. —

13) ~~dzik~~ dzban (miednica 298) — 14) ~~patelnia~~ (Kadzielnica?) ~~Pfanne~~ (260 czara) (~~Schale~~) — 15) młody

16) Kozioł (607 Ziegenbock) — 17) dzięki. — woły dwa (~~wołów~~ parę)

18) V ofiarę, ~~dar~~, — 19) jak 13) — 20) jak 14) — 21) jak 15) —

23) dzięki. — jak 17) — 25) jak 13) — 26) jak 14). — 27) jak 15) —

— 29) Dzięki. — jak 17) —

85) wszystkiego srebra 86) wszystkiego złota — 87) genetiv

88) genetiv. — 89) wchodził — między (niem. pol.) —

VIII

2) — polskie = zapalisz, niem. (ift.) = aufstecken (418) = zatknąć, anstecken (418 zapalić) —

3) — jak 2). — 4) Blumenverzierung = ozdoba kwiatowa =

kwiatów (słowo.), — Vjego — Gestalt = kształt (niem. i 329) — pokazał (fr. i niem.) = zeigen

7) nakrop na nich — plur. Sühnwasser (173) — Entsündigungswasser (niem.) —

— i przejdą nożyce — 8) młodego — genetiv. — 10) jak 9) — (Kaziem przystąpiem)

pobożę — 11) wykonywali (sprawowali) służbę — genet —

12) byków młodych — spełnisz — 13) jak 15) vide Cyl.

15) aby obozowi przyby namiot 16) Albowiem —

17) do mnie należy każdy pierworodny między

— kiedy poraziłem —
— wszystkich — √ 18) między — 19) przydanych — klęska

fr. fr. pol. niem.
(kara) — hintreten = przystępować — świątnicę = Heiligtums

(21) oczyścili się fr. —
20) z Lewitami — jak — o Lew. — z nimi — 24) od —

332 wzgórowania
26) jak I 53 i III 25). — służba dienst verrichtung niem.

IX

niem. i cyl. fr. przyjście niem. i cyl.
spełnić ofiara paschalna
457 ofr. i
2) sprawią bereiten — święto paschy = Pesachfest — w swoim czasie

294 i (święto)
oznaczonym 3) w miesiącu tym — je — √ w swoim czasie ozna-

jak 2)
czonym — √ jego — √ jego — je — 4) tedy — √ do = el — święto

(ludzi)
Paschy — 6) się zanieczyścili byli — zwłokach ludz człowieka,

422
mogli — zwłokach √ oznaczonym — 8) stehen bleiben —

słown.
zatrzymać się — względem — o — was — przy zwłokach —

332. fr. — ręczne i pol.
dativ. — 11) (plur) — jak 2) — gorzkiemi ziołami —

12) jak 2) (ofj. paschalnej) — 13) √ oznaczonym — 14) zamieszka

fr. fremdling, ausländer 121 — jak 2) —
wohnen — obcy, cudzoziemiec, — i f dativ — √ tak spełni

pol. 1.2.3 fr. 58
16) okrywał — 19) lange verweilen = dłużej zatrzymywać się

zählbar — √ (zatrzymawszy się) —
— wiele — ? — ? — 20) √ (zliczne) — 21) tedy (22) jak 19). —

589.
pozostawać (verweilen) — 23) jak 19). —

X

niem. pol. 328
2) trąba – ze srebra (rzeczown) – robotą kutej – tobie –
317 plus (zatrąbić)
przy wyruszaniu (Aufbruch) obozow 3) zadmą – do –
– zatrąbić –
4) zadmą – 6) przy pochodzie ich – 7) zwoływaniu –
fr. i niem.
– Lärm blasen czasown. uderzyć na alarm (frwogs) –
490. gnębiciel 491.
9) nieprzyjaciel – prześladowca (trapić) bedrängen verfolgen
niem. sich niederlassen
– wybawieni – wspomnieniem – 12) z – sposobne jak IX 17.
13) primo tempore zuerst najprzód (525) i niem. ~~pierwszy raz~~ fr. i 230
oddziałów
14) chorągiewo – ~~jak 13)~~ – sing. – 17) heruntergenommen
:20).
werden – 18) sing. 19) sing. 21) – i – aż do nadejścia tamtych.
25). zamykając – ze zastępami ich. – 28) gdy wyruszyli –
125 niem fr. przyrzekać
29) dawar al = versprechen zusagen, verheissen – 30) miejsce
Vaterland, Geburtsort = 293 fr.
urodzenia, ojczyzna 31) inf. obozowanie – tedy
fr. wynajdywać
32) tedy – dobro – też – 33) wyszukać erfinden niem. –
niem. aussuchen
miejsce spoczynku = Ruhestätte 34) wednie – 36) spoczywała –
– fr. tłumaczy inaczej

XI.

miejscownie
1) – i był lud, jak narzekający niegodziwie. przed
† rozgorzał (zapłonął) – „spalisko" – rozgorzał, płonął
uszami – i † wzszył – 3) (cz. „przemo nim" jak! –
50. 571 fr. – da mięso = płakali nas mięsem
4) Gesindel motłoch, tłuszcza – znowu (adverb.) – 5) wspominamy
płakali 210 fr.
– szczypior (ek) – 6) zwiędła (verwelken vertrocknen) –
573 fr. schweifen
7) perły – 8) umherstreifen rozchodzili się, rozbiegli się
282
rozpraszali się – w stępie (singul.) – i – l'szad hasseniem
Kołacz olejny = Oelkuchen

9) na nią (na rosę) — 10) każdego (accus.) — wejścia — jego
-a — niemilem (fr. i niem. missfällig) — 11) źle postąpiłeś z.. —
całego (ludu) — 12) czy — urodziłem (gebären) — mieć noś-
-w — 563 święcie przyrzekłeś — 13) „skąd mi (brać) mięso" albo
„skąd mam (niem.) mięso" — płaczą — mięsa — 14) mogę (können
a nie vermögen) — bo — 15) abym nie oglądał patrzał na
(niem. 546 i fr.) nieszczęście — 16) Voni — (niegr. i 160) najstarszymi — przywiedź —
stawią się (sich stellen 226 i fr.) — z sobą (jak w 17) — 17) Vtam —
(fr. i niem.) entnehmen wezmę (wyłączę) — b' marzu (to nie accus.) — abyś nie
nosił tą sam. 18) „mów (prze)" — (pol. fr. i niem. 496) przygotujcie się — przed uszami
jak 1) — jak 4) — 20) (168) chojdesz (?) = einen Monat
an Zeit — nosy wasze — (285) verachten, verwerfen wzgar-
dziliście — 22) zarznie się — zbierze się — 23) „tykcor" (Kresz = verkürzen) era
(= ukrócać) sownik = (skurczyła się) jest krótka) — sprawdzi się, ziści się (niem. i fr. 525) eintreffen)
24) powiedział do — 25) — jak 17) — (160) najstarszych — ale dalej
nie (fr. prorok.) — 26) między — (niem.) z namiotu (zgl. do namiotu pol)
226 jun z accus. = wyjść skąd. — 27) doniósł (melden niem. mugad 347) — 28) Bo..,
(fr. i 621) gojący — 29) mi jitajn = o möchte es doch geschehen, dass..
(374 i fr.)
30) najstarsi jak 25) — 31) -i — przypędził (fr. herbeitreiben

152

fr. i 358
nutasz = ausbreiten numherstreuen — około —
Koj — Koj pol.
na — z jednej strony — z drugiej strony 32) plur. — jak 34)
— √ sobie — szutojach = ? — 33) √ ich — ~~za~~ nim — porażo =
fr.
schling — 34) ~~poshoneano~~ — 35) ~~u~~byli —

XII

1) 125 duwar b' = reden (gegen) über jemand. — 2) (fr.) przez — praesens — (fr.) przez
3) ~~√ Ktora~~ — (fr. imienn) als irgend ein Mensch (nie jakikolwiek) — √ ktośkt — 4) plötzlich = nagle [469]
(~~zwischen~~ ~~unversehens~~) — om (— Kri —) Troje — 5) obboku — 6) Boś(?) Enebyi
— tedy — wenn euch ein Prophet Gottes ist (= wenn ihr einen habt) = wenn euere Weis-
sagung der Sorge ist = jeżeli kto u was (cyl.) prorokiem Wielkiego
7) 44 i fr. zuverlässig = zaufania godny 8) ~~jatto~~ zjawreniem tminu = [635]
i fr. (mem) (fr. 343)
Gestalt, Form, Bild, Bildniss, = ~~Got~~ Abbild, — schauen = oglądać —
9) √ przeciw nim — 10) z nad = majal, — a ~~oto~~ — 11) al nu = (34) (nicht) √ doch
nie poczytaj — (fr.) thöricht handeln = głupio postąpili (mem) (208) = sich
thöricht zeigen = sich bethören lassen = dai ne(?) bebaeni sie —
12) Mutterleib = żywot — 13) ~~jak XI~~ — 14) wstydzić się —

XIII

2) nussi = (vide fr. XVI 2).
2) √ jego — 3) sam ~~księgi~~ (mężowie / nominał) naczelnicy .. byli oni — 17) ~~tedy~~
— i — 18) ~~na~~ — on — ~~nieliczny~~ — ~~liczny~~ — 19) — ona — √ on —
286 Befestigung = warownia = (mem.) feste — 20) (bot) urodzajna (pol.) — nieurodzajny [537]
twierdza (Cyl. = żyzny) (Cyl. = płonny)

171 171
20) churak = das Herz verhärten = sich ermutigen = sich mutig erweisen = sich tapfer beweisen = ein Herz fassen = cyl. być mężnym. — (abschneiden = kuras 265 = uciąć —)
216 158
czas — 21) wybadali — 22) Wa — zostać — 23) zmogen = Rauke-wić — grono winne — 24) z powodu = wegen) — uciąć = wyciąć
25) rozpatrywanie = wybadanie — 26) sziw dawor = Nachricht bringen = Antwort bringen = zdać sprawę — pokazać — 27) rzeczywiście = wahrlich — ten owoc jego — 28) (obronne) warowne = befestigt 95
30) jichogl = 219 obsiegen = überwältigen pokonać — 31) możemy
32) wybadali (21) — przeszliśmy durchziehen — jak 25. 21) —
mieszy aufreiben verzehren —

XIV
1) rufen, sich erheben aufschreien = narobić wrzawy, zaczął się — 375 von sich geben eine Stimme — 2) pieczo — pomarli — umarli
3) dla nas — 4) Oberhaupt = zwierzchnik, Anführer wódz 5) twarze swoje — zgromadzenie — 7) wybadać — 9) murad = sich empören = widerspenstig sein = abfallen — 10) powiedzieli, mówili — lecz, ale, — 11) niać = lästern, höhnen, verachten, verwerfen, schmähen, — zaufać vertrauen — wobec — 13) nich (odnosi się do nieprzyjaciół) — 14) obłok Twój — gen. 15) szajma = kunde, Gerücht, Ruf, Ruhm — 16) — mógł — święcie przysiągłeś jak XI 12).
580 — szichat = morden, badten — mordując — 21) jakom żyw, — jest — 23) święcie przysięgłem jak 16). — Każdy — jak 11) — 24) zakonie 431 =

431 niem. fr. 306 pol.
= w nagrodę za to, że — vollkommen folgen = völlig wandeln, trwał
cyl. 3 znaczenia
przy mnie, w zupełności uległ — 25) luchem? — 27) (. . . 3. . .)
part. pass. niem. 341
— V najmu? — które oni szemrzą — 28) n'ym = Ausspruch
= wyrzeczenie zdanie, Strękniętego — przed — 29) jak I 2) + 21) —
niem. cyl.
— szemrali — 30). darinnen auch wohnen zu lassen = abym was
pol.
osiedlił w niej i abym jej wam dał na mieszkanie =
589
szuchan = wohnen, wohnen lassen 33) rojim = part. plur. od rüu =
547
paść ein unstätes Nomadenleben führen = roje - part. pastuch (
niem. fr. 371. 536
= umherziehen. — büssen = pokutować — tumam = verschwin,
cyl. niem. jak XIII 21) —
den, zu Nichte sein wyginą = dahin sein. — 34) (za dzień rok,
— winy — 35) wzywam — ~~spustoszę~~ się — jak 33). — 36) - jak XIII 21)
226
— verbreiten (Gerücht) rozszerzać rozpuścić 37) ~~wypuścić~~ —
niem. przez, wskutek - abl.
cyl. fr. 4 niem.
— (porażeniem — przed — 38) — żyję — 39) — uwayl = trauern
257 (Schlag - Plage - Pest)
= smucić się ~~martwić~~ się — 40) i wyszli — wyjdziemy — do —
41) — przekraczanie — rozkaz — 42) — przez (geschlagen werden
346 fr. 249 niem.
durch (lifnay). — 43) ki al kaju = ponieważ (albowiem ponieważ)
427 fr. sein niem. fr.
44) vermessen handeln, trotzen = opierać się — 45) zerstreuen
268 195
vernichten — chormu — ~~Stolica~~ Kananeów (skąd „zagłada"?)

XV

348
2) — plur. — 3) — dat. — dla uświęcenia ślubu — dobrowolnie =
ochotnie — ? — dat. — Vz — Rind = rogacizna, woły — owce —
2
4) dat. — genet. — 5) (spełnisz) (do) dasz na — — na —

wót —

6) matniej matki (genet.) — ...nej — 8) (jak 3). — 9) gen-

-gen. — 10) ogniowa — 11) byk — 12) (czynić) będziecie fut.

13) Ves aple = to — ofiarując = składając — V na — 14) obcy cudzoziem

ogniowa — 15) — part. przebywającego (u was) — obcy — będzie cudzoziemiec

16) nauka — obcy — przebywającego 18) V ja fr. szczer słowa = dokąd cudzoziemiec

19) i stanie się (będzie) — rim = Geschenke (erheben = abtra. 535

gen) darbringen — dat. (22) — pomylicie się, przeoczacie (23) wam, — kiedy — 24) bedz — jego fut. fr.

25) — a — przyniesli — przed — pomyłka (uchybienie) przeoczenie błąd

— swoje — 26) dativ. — cudzoziemiec (28) jak 22) — inf. 26) przez pomyłkę (przeoczenie) fr.

grzeszac (popełniając grzech) — przez przeoczenie jak 22) 26)

— 29) między — cudzoziemca — tojru — działającego przez przeoczenie part. pomyłka

31) albow. — 33) do — 34) osadzili go w więzieniu — należy 351 337

uczyniono jemu — 35) na śmierć zabity zostanie 36) zabity fr.

zostaw 38) kiść, Kutas Quaste, Troddel, frędzle — kraj — przypraw 480

— genet. — V szmurgnie — purp. (czy hyacint. violett blau kolor niem. pol. 471 argumon 56 tchajles 632

39) wspomnienie przypomnienie sobie — tyr achraj = nachspuren — spełniać — 629 śledzić, dochodzić

oddać poświęcić się nachhangen folgen — ubiegać się (nachlaufen, buhlen) słuchać fr. pożądać fr.

40) spełniali —

XVI

1) sich herausnehmen ośmielić się, unternehmen podjąć się = fr.

vermessen = poważyć się — 2) oraz — jak XIII 2) = nasi = fürst Haupt- niem. naczelnik

nominatiō –

(– zgromadzenie – isz szajm[597] = ein Mann von Namen von Ruf, Ruhm – 3) ~~albo~~ √ (pozwalanie sobie) – albo.

– ~~to~~ – zbórza – 5) Kund thun (fr.) = oznajmić = wissen lassen [312] anzeigen. √ tego

~~√ tego~~ – który do mnie należy (fr) – √ tego – 6) to – 7) ~~genet.~~ jak 1) –

7) dając – genet. – wszyscy (– jest –) jak 3) – 9) dla was (fr.) – ~~odbarz~~

odzięki – (gen) – stawali przed – dla słuszenia mi –

10) abyście – ubiegać się, kusić się = streben trachten [97] – ~~przyniga~~

11) dla tego ponieważ – cóż – skupienie, zmówienie sich treffen (fr. i 255 zaprawdę) [223]

gegen (von Verschworenen) – eine Zusammenkunft verabreden (fr.)

13) opływającego – czasowo [621] sich zum Herrscher machen (fr.)

(aufwerfen) = wyrzucać się – 14) ~~posiadanie~~ [355] – 15) chūru loj [193] dativ

= sein Zorn entbrannte = er war zornig = zürnen rozgniewać się (fr.)

– – – i nie – 16) będzie (fr.) – 17) jak 6) – 18) dali – należyli

21) jak 9) (– zniszcz – wokamyniemi) – 22) ~~Boże~~ [35]! – ~~t = u~~ – gniewałbyś się –

25) jak XI 16) (26) ~~przestępca~~ Frevler, Sünder zbrodniarz = grzesznik [555].

– sufu = weggerafft werden, umkommen = zginąć (fr. i 389). –

27) – √ i – √ swymi – 28) – po tem – 29) – zdanie wtrąco- (fr.)

ne: „jak umierają wszyscy ludzie” (inf.) – dopuszczenie, =

los = dola (Verhängnis. Heimsuchung) (fr.) – verhängt werden (fr.)

= dopuszczony będzie ~~trad~~ nimi – 30) briū [99] = das Geschaffene,

Neue, Unerhörte – (rozstworzyć = verdünnen, auflösen) – rozewrze otworzy

jak 32)

jak XIV 11). 341 zacuś·

(hańbie, verwerfen porzucić półmenn=wrogai lästern, fr. bluźnić

schmähen — 31) skończył=vollenden — 252 i fr. fr. 5 96 sich spalten pękać

rozwarła się — √(była) — 32) — jak 30) — 33) 258 i fr. kusu — bedecken

z l'der zu bedeckenden Sache — 34) przybowek = był w około

nich — fr. i niem przy —

XVII

2) fr. 535 wegheben, wegnehmen, zabrać, wegschaffen, wyniesć, wegtragen — Brand z pogorzeli

a nie Brandstätte, ko ogień jeszcze był. — iniser. — dalej — są

3) — żyje — zrobią — hämmern 554. klepane — 449 blachy 4) wziął —

√ z miedzi — przymyśli — pokrycie — 5) przystąpił —

— 162 ród (Geschlecht, Stamm) 6) zabiliście — 7) a oto — 10) zniszczę

XVI jak 21) — oto — ledz 11) jak XVI. 18) — oto — fr. bringen zaniesie

— spiesznie = 292 eilig, niem eilends schnell. — negef = Plage, Strafe pol. klęska

12) i — przypasł — 73) 430 zurückgehalten werden, gehemmt werden fr.

wstrzymaną zostało — 15) jak 13) — 17) fr. Stand niem. ° (Stamm?) jak I 4) —

— imię każdego (rodu) napiszesz — jego — 18) pomiędzy albowiem. —

19) zjawiona się — 21) jak I 4) — 23) pączki — kwiaty 25) skoń,

czyło się —

XVIII

1) jak I. 4) — (sing. — pol. gener. — 2) plemię ród nateh Stam 551. — (służyć) pol. będziecie —

3) 337 służba jak I 53). i III 25) (dienen mit zmeres der Dienst thun) — wy — 4) — jak 3) — zgromadzą

— 7) — √ warzejo — sing — √ oddaję — innersz — 8) oddałem je —

9) to materii będzie do niebie — ofiary ogniowej — oddadzą

mi; zuwenden (fr.), — 11) √ich — Juner albo gen. — z tobą — abl.

12) ~~Berte~~ (fr. 176, imiem najprzedniejsze) ich — 13) będą — 14) das Objekt welches gebannt ist (195)

u. Gott geweiht, Bannyut (niem.), co jest (pol.) poślubione — będzie —

15) przynoszą — (~~dasz~~) wykupisz (egl. weź okup, dan) — wykupować — 16) √jego: —

dasz wykupić, jak 15) — oceny twojej, — srebra — 17) √podjęli (— dasz okupić)

18 — √jak — 19) składać (erheben) abtragen (fr. 535) — z tobą — (abl. —) √dla

ciebie — z tobą. — 20) — i — 21) — oto — √one — accus —

23) sprawowaé będzie (~~swój~~) — 24) albowiem — jak 19). —

26) pobierać będziecie — tej — jak 19). — gen. —

27) poczytane (achten, angesehen werden) (fr. 198) — (wina) ("wie" a nie "als") — 28) jak 19). —

— jak 26) — oddawać będziecie — gen. 29) — jak 26) —

— wszystkie — gen. — jak 12) — 30) jak 19) — jak 27)

— plon stodoły (w zd. 27 jest „mini") (accus.) — 31) albowiem. — dla was —

32) jak 19) —

(XIX)

2) ~~nauki~~ (jałówka Jungkuh, färse) — ~~na~~ (w) której — nałożono (fr. 464, cfr.) — 5) √jej — 6) √dwu,

krotny — pogorzel jak XVII 2) — 7) wejdzie (pierwsze znaczenie eingehen, gehen a drugie „kommen") (74 i 75) — 8) spalający

9) jako — mają rudu (348 i fr.) = Wasser, womit der Unreine gereinigt wird (Wasser der Unreinigkeit) — (— oczyściwszy = niem.)

woda oczyszczenia (2) — 10) cudzoziemca — 11) zwłok — 12) (— mia (2) = niem. 2)

√(wodę oczyszczenia) — 13) zwłok — oczyściwszy — ta — jak 9) —

421
zostało — 14) rączka — będzie — 15) — angebunden (do tego rozdz.)

Von — 16) będzie — 17) jak XVII 2) — V ofiary — V (płynące) —

18) geuel — 19) wieczorem. — 20) albowiem — 22) ~~od~~ jego

czego —

XX

fr.
2) wpełni nieprzyjaznym więc zebrali się skupili się — 3) umarli

niem.
= umkommen zginęli = sterben, — gdy — 4) zginąć bo od nas

niem. i fr. 92 vide 8) (i to) żaden dobytek nie można pośw. 536
się także do bydła — tylko „bydło" nie dobytek — 5) nie-

urodzajne (nędzne) — 6) od — plur — V im — 8) wyżej,

dziesz — jak 4) — 9) rozkazał — 10) Kwalerem —

fr.
— jak 4) — sich (fej) — 12) vertrauen ufać — aby ... był

niem.
verherrlicht uwielbiany — zaprowadzenie — czy nie perfect.

niem. 2 pol. niem.
— 13) gdzie, o które — i przez które — 14) wyszedł —

633
Mühsal Drangsal = mozół, trud, ucisk, utrapienie, utrapienia —

niem. i fr. cyl. pol.
spotkało — 15) gdy — długie — trapili krzywdzili — 16) posłania

fr. i niem.
jak 14) — 16) oto — myśmy — 17) lass uns doch ziehen

397
= wir möchten ziehen, vorbeiziehen durchziehen lassen = niech

przejdziemy proszę. — Król. (Landstrasse) = derech hame-

fr. i 356 we. cyl.
lech = droga — sich wenden zwrócić się — 18) V nie — 19) pojdzie-

317 i niem.
my — gebahnter Weg, Strasse = gościniec (bity) (utorowana) —

126 fr.
ajn dwar = es ist nichts = ~~es~~ es ist keine Sache = es ist ein Geringes

(drobnostka) —

21) pozwolić, inf. — sich wegwenden von (jak 17). — [356 pol.]

24) przyłączony, — albo. — murren es [330] zi = gegen den Befehl Gottes murren = szemrać (warkać) 25) zaprowadź! —

26) ruszać = jemand. ausziehen mit Accus. der Person u. der Sache = zdejm z Arona szatę jego i obleczcie w nie Eleaz. — jak 24) — 29) umarł ~~verscheiden~~ sterben [113] (jak 3) —

(XXI)

1) uwięzić — [fr. 67. cyl.] imię własne (pol. i niem.) (wywiadowcy) 2) Szupełnie —

— chuzam = aussondern (für Gott), weihen [195 fr.], bannen [fr.] — chorma imię [195. niem. cyl. pol.] własne — (marwana — (— 4) — okrążyć (umrungen; umgeben) [327]

— Kucaje nefesz = ungeduldig sein, kurzmütig [fr. i 572] [kurz] — 5) ... (— narzekać; wyrzekać ...)

+ ... — obmierzła sobie zbrzydziła — 6) jadowity [słown.] = mar'il = arsi,

6-20 suraf = Schlange, saraf = brennen [jak 8)] ogniste [pol.] — rojiw = mnóstwo,

row = raw = wiele — 7) pośredn — jak 5). — oddalić — 8) — Stange [niem. 361]

(— robaczy (wide 9) hibit = spojrzeć —) = drążek) że — 9) jak 8) — jak 8). — 11). — wzgórze [410] (ges) " (13) — który [15] (12) dolina czy potok ...

(-ha-) wychodzi albo "przy wyjściu" — ... no — (jak 12) "dolina" (potok). —

15) — wyjście Ergießung [60] — zwraca się sich wenden [fr. i 356] [zu el], rozciąga się [35,6] sich hin" strecken 16) Beer nom. prop. — gdzie [fr. niem] — 17) (— pieśń) zaśpiewajcie singet ihm

zu (entgegen) [fr. niem] — 18) — wykopali — wykopali [fr. 262. pol.] — dostojnicy — miszon = Stütze [337] = laska

fr.: Stab.

115
gaj =)
20) Dolina Thal., hagaj = im. własne — polach — szukajs = sichtbar sein, weithin gesehen werden, fr. hereinragen, emporragen (niem)

21) posłańców (307 Bote) — by mu powiedzieć — 22) jak (15) zwrócić uw — i — gen. jak XX 17). — 23) Bzratlear — przejść — na przeciw — 24) do Jabok — (406) fest = warowna obronna

25) fr. in den zu ihr gehörigen Städtchen = (niem) in allen ihren Töchter, Städten — 26) (412) ir sichojn (vater) Geburtsstadt = miasto rodzinne — zabrał, zajął — zawładnął jego = (211) Macht — 27) mówią powiadają — fr. herstellen przywrócić = (niem) aufrichten = podźwignąć = fr. gründen = (i 244) festigen — jak 26) — 28) (516 i fr.) miasto (pożarnie) — Ar Moab (accus.) — (89) bamojs baal = (jak XXII 41) Baalshöhe, (fr.) die Herrn des Arnoshöhen, die Männer von (niem) Bamot Arnon = (pol) obywatele wysokich miejsc

29) (fr. i niem.) du bist verloren = (zniszczeń) zginąłeś — (453. fr. i niem.) flüchtige — (fr. i 561.) Gefangenschaft = niewola — 30) (fr.) leir — (fr. niem.) niederwerfen = pokonać = (230.) hinwerfen — jak 29) — sich — 32) — (529. niem.) auskundschaften = (cyt. pol) wyszpiegowanie wybadać — (jak 25) — (280) lichad = einnehmen = zająć —

33) plur. — wyszli (pociągnęli) — ku — wszystek — rzeczom. bitwa (niem) zum Streit, (cyt. pol.) ~~…~~ bitwy — 35) plur. — hissir = (539) (niem) zurücklassen = szurid = (619) Entkommener = Entronnener — jurasz = (232 i niem.) in Besitz nehmen, in den Besitz sich setzen zawładnąć —

XXII

1) -w- majajwer[397] = z bocznej strony — (3) geuet[fr.] —

3) gir = sich fürchten[113 niem.] = bać się, ulaknąć się — kre[501] = Furcht einjagen[Grauen fr.] vor — 4) Aelteste[niem. 160] = najstarszy — pozre wegfressen[niem.] luchach[278] = abfressen abweiden[i fr.] — przyzb.[378] wokoło nas, albo genet. naszego okolicy (Umgebung) — pola genet. — 5) jak XXI 21) — "do — "na Kóren" = do — √ do — mowiąc, mit den Worten[niem], — powierzchnię = ajin hürec[411 i fr] — miarzka[fr.] — √ mie — 6) że wypędzę go

7) Wahrsagerlohn = zapłata, nagroda (nie dar) — 8) sziw duwor[fr.] = Antwort bringen[niem.], antworten[sziw--571] = Worte zurückgeben) ÷ przemów do mnie — 9) i przyszedł[pol. niem. było] (jak 20) el do — — 11) oto - jak 5) — wypędzę (nie inf.) — 12) nie przeklinaj 13) majajn = sich weigern[fr.] = nie chcieć[cyl.], wzbraniać się (nie odmawiać) nie pozwalać pol. verweigern niem. : 285

14) jak 13) — 16) przyjść inf — 17) wszystko, — przeklinj —

18) mojbłym — rzecz = to[niem. cyl.] — („Ojsoj" należy do „ăsser" — 22) - że — rzeczown. l'szutojn li = zum Hindernis[583] = jako przeszkoda + dla niego — a dwaj chłopcy jego zonn.[363 Knabe i niem.] — 23) sich wegwenden[356] niw. = odwrócić się z - - zwrócić ją wenden[fr. i 356] — 25) = przycisła — 26) dalej — zwrócił się[ustąpiła] 28) pysk (paszcza = Rachen) — teraz = nun[niem. 153] — trzy razy (dwa słowa) — 29) hisoglalt bi[419.] = seiner Rache genügen = sein Spiel mit jemand treiben[niem] = że się naigrawała ze mnie = szydzisz ze mnie[pol.] —

31) otworzyć (orz) [116 fr.] — ukłonić się [fr. niem. cyl.] — sich niederwerfen [579 niem. fr.]

— ~~na twarz~~ (przed jego obliczem) [fr.] ~~na twarz swoją~~ — 32) teraz

jak 28). — jak 22) — l'neged [345] = vor = vor meinen Augen [niem.] —

33) jak 23) — so hatte ich dich jetzt [teraz] sogar [nawet 118] erschlagen —

34) do siebie (zurückkehren [570] zu l:) — ~~35)~~ efes [52] = nic zgoło (nichts ausser)

(efsoj ~~należy~~ do aiszer — 36) na Końcu — 37) — rzeczywiście [fr.], istotnie,

wahrlich, gewiss [45]; — 39) — Kiryas chicojs [576. niem. cyl.] jest nuż w mowie — 40) wołać —

41) vide ~~XXI~~ 28) —

XXIII

1) ołtarzj — byczkoło [cz] — 2) złożył [2] — 3) całopalenie [mog.] —

(tikrusi [al, el, albo 515] = mnie — n'dwas, er mir zeigen wird [dawar = das fr.], werde ich

dir berichten — ~~zum~~ sehen lassen [fr.] = zeigen [522] — 4) — przygotować [435 vorbereiten]

(vorbereiten, zurüsten) — jak 2) — byczku — 5) włożył —

7) ~~pieśń~~ [opowieść 336] — 8) (Kogo [fr i niem] — — 9) denn, albowiem — $\sqrt{}$ nain — oto — abgesondert [72 i cfr. niem]

10) rojwa [528] = der vierte Teil Israels (tore Lager = rewa) [pol fr. 528]

— oby umarła — redlich [fr.] rechtschaffen. gerecht [235] sprawiedliwego

— 11) (oto — wnreich = inf (błogosławisz błogosławiąc.) [— dla przeklinania —]

12), — co — muss ich nicht daraufachten [niem. 602 / achtgeben], um es zu reden

13) $\sqrt{}$go — $\sqrt{}$jego — Kiloj [~~Dit~~ 250] = sie alle — przeklnij — $\sqrt{}$go —

14) zaprowadził go — cfoj [487] = cfi im. wł. — jak 2) — jak 4)

15) — ich werde dort (Gott) begegnen —

16) włożył – sing – 18) jak 7) ~~opowieść~~ – fr. uważaj, daj baczność aufmerksam zuhören (das Ohr [19] [19] hinneigen) nachyl ucho do mnie – ~~daj~~ 19) – człowieka – syn ~~on~~ powiedział – wszelki, fr. i 499 – bestätigen, erfüllen fr. 20) – inf. (ale) błogosławi – (rozkaz) – futur. [571] rückgängig machen, rofnąć wenden fr. 21) – praesens nie widzi 3 osob. [343.] i fr. – 3os. sing – [423] fr. umol = Mühsal, Lästigkeit, Ungemach, przykrość niedola, Unrecht, niesłuszność fr. Nichtiges, próżny niem. obłuda, ~~przestępstwo~~ pol. – (odgłos surmy) radość = Jubel [643] fr. (Königsjubel ist in ihm) – w nim –

22) czasown. wywiódł ich – tojefes [629] = ~~Schnelligkeit~~ Schnellauf, r'ajm [523] = Büffel Wildtier, fr. des Büffels Schnelligkeit ist ihm eigentlich fr. wie die Höhen des Reems ist er ihm, niby siła bawołu ma u niego ~~Eylt~~ pol. moc jednorożcowa by(ła) mu, Luther: seine Freudigkeit wie die eines Einhorns, 23) fr. verkünden oznajmić, gesagt werden [45] 24) – zabiłych – perf. [179] i fr. perf. – 25) inf. – inf. – 26) (to)[2] ~~gdy należy do~~ aśsser –

27) Eyl. zabiorę niem. zaprowadzę pol. zawiodę – 28) – jak 27) –. jak XXI 20). – niem. (emporragt, sterczy) – 29) byków – 30) jak 2). –

XXIV

1) wie fr. immer, Kfaam bfaam [460] = einmal wie das andere, niem. zu wiederholten Malen, – za wróżbami – 2) – obozującego lagern [589] i fr. niem – byd. – gen. – 3) jak XXIII 7) i 18) – 4) Wszechmocnego – chuzu [170] = anschen, schauen oglądać – 6) zasadzone – 7) – popłyną – seine Saat fr. i objaśn. tam ist mit wysiew vielem Wasser – wyższy od Agaga 8) wyprowadził czasown. –

– jak 22). – poziera – 6 ty przyp. (fr. i kyl. pol.) – zerschmettern, zer- (fr.) (niem.) trümmern, zerschlagen, verwünden (300) – 9). przykleka, – sich hinlegen hinstrecken (fr.) (585), klaść się – kim = aufregen, aufreizen, (499 i niem.) (fr.) = podrażnić (podburzyć) (10 – perf.) + infin – teraz (153) – trzy razy –

11) – fortgehen, eilends weggehen = uchodzić, odejść (99) – V bezpł. – infin.

(315) múna = abhalten, verweigern mit „nein" = odmówić

12) – do posłańców – 13) – mógłbym – 14) belehren (fr.) pouczyć, oświecać, (oznajmić) (pol) wskazać (cyl.), voraussagen (niem.) przepowiadać

– w przyszłości dni (24 rzeczownik) – 15) jak XXIII 7 i 18). i XXIV 3), –

– sing. – 16) da'as = Wissen, Erkenntnis, Einsicht, Weisheit – wiedza, po-u-znanie, wyrozumiałość, rozsądek, mądrość

– zjawą jak (4) – jak 4). – jak 4) (– 17) – szir = schauen auf etw. (576) (Kometa) szajiet = 561 (4) (453) ma'asaj mojow = die gesenden Moabs (fr.) 559 i 622 i ... i fr. i ogyśm.

– wytępić, zmrozić vertilgen – szajs = (Kriegs)getümmel zgiełk, tłum, niem. i pol. cyl.

Set, wywrót – 18) Besitz Erbe, Erbland (233) – niem. i fr. wyjąw. nomin. –

(174) ušučhajil = Tapferkeit üben = sich stark beweisen – i fr. waleczność, dzielność,

(531) 19) rádu = (panować będzie) – plur (fr.) – szurid = Entkommener, (619)

übriggebliebener, collectiv die Geretteten, Entronnenen, – (fr.) (fr.)

plur (fr.) – 20) achris = Nachkommen, Ende, (24) (fr. i niem.) – ojwajd = Ver- (2)

nichtung, Untergang, adaj ojwajd = bis zum Untergehenden (fr.)

= doch sein Ende untergehend (zum niego Untergang) (2?)

22) wegtilgen, wegfegen, wegschaffen, vertilgen (93) (fr) – Kajin = Kajni (ad 21)
oddalić, wyznać. wygubić
wytępić
wygładzić

300 machen = zerschellen, zgruchotać, (z)łobić

560. fr. i niem.
szuwu = gefangen wegführen — 23) — będzie żyć — ustawą, fr.
wić, einsetzen bestellen — jego (Assura) — iść wyjściem fr.
praesens. fr.
— 24) ~~Vlasta~~ — jak 20) (~~geht~~ unter)

XXV

Cyt. 483
1) mieszkać, zamieszkać. — zalewać się — 3) przystać, cumad =
przystąpić się fr. i niem. fr.
sich dem Baalsdienst weihen (sich ~~aus~~ anschliessen) anhangen, dienen —
194 charojn af
4) żar gniewu — 5) zabijający — jak 3) — 7) w rękę swą —
492 niem. קֻבָּה 492
8) alkowy, Gemach — Kojon, Kuwusu = weibliche Scham (żołądek
Kommata niem cyt. pol. 482 i fr.
znaczy Kajon קֻבָּה, ~~Leib~~ = żywot. — 11) chajmu = Zorn —
fr. i niem. umöstrer
Kanoj es Kinusi = indem er eiferte meinen Eifer, zmościeć się
591. fr.
(żarliwie) moją żarliwością — w żarliwości 12) des Heils =
zbawienie (der ihm zum Heile gereicht) — 14) ~~Zymri ...~~
~~się do rabiego mężczyzny czy do Midianitki~~ — V jest —
fr.
15) naszelniekiem — imojs ? — on — 17) nuser. — 18) ablat.
fr. arglistig gegen jemand sein 1261. niem.
— Którzy to zmówili się jako wrogowie — z powodu —

XXVI

fr. i niem.
2) ~~spożek~~ — spisanie = aufnehmen — jak I.3) — 7) spisanych de
al 366. niem. burzyli się
9) V to jest Datan i Abiram — nucu = hadern gegen = swarzyć
401
— adas = Rotte. Schar zgraja, gromada, orszak, tłuszcza ~~rzesza~~
10) jak 9) — gdy — 18) jak ~~3~~ 7) spisanych (pięćdziesięciu) —

33) lecz tylko — 53) — tym — 54) —

56) al-pi[447] = według, stosownie do (gemäss) — bein-l[81] = między — między albo sive — sive[niem] = czy to — czy to   62) nie zostali spisani[fr.] —

XXVII

2) mówiąc —

1) Kuraw = herzugehen, hinzutreten, do tego przyszły — 3) jak XXVI 9). —

jnad[223 i cfr.] = sich gegenseitig bestellen, verabreden, zmówić się (zbuntować się) ~~skupić się~~

anhang = stronnictwo Koracha — lecz — z powodu (wegen)[fr.] —

4) gora[122] = abgezogen werden, wegfallen[fr.] = zginąć[cgl. pol.] — —

— dla tego, że — (czyst. imper — 6) mówiąc — 7) na nie —

8) przeniesienie[fr.] (übertragen) — sing. — 9) V jego 12) dzieci —

14) muru = szemrać, sarkać — są to — 18) V większego

20) hojd[142] = Glanz, Pracht, Hoheit[niem] — 21) u. ihn fragen nach dem[niem.]
(blask, świetność; wspaniałość, okazałość)

Rechtsspruch der Urim — orzeczenie, polecenie[446] —

23) położył —

XXVIII

3) przymiotn. ustawiczne — 4) z wieczora — 5) V (części) —

6) sowie es dargebracht (geopfert) wurde am Berge — —

— ogmowa — 7) V jej. — czwartą część — mit Heiligem Gefässe,[fr.]

im Heiligtum[niem], na świętem miejscu[cgl.], w świątyni[pol.] — imper. —

szachor = Getränk berauschendes = z napoju mocnego — 8) — przysłówek

z rana — 9) V niaki — 10) das Opfer des Sabbats an seinem[fr.]

Sabbate d. h. an jedem Sab. — — obok, oprócz[fr.] — przymiotnik —

zalewki —
— jego (odnos.) —

11) w początkach, na początku — byczki dwa — 12) V mąki — byczka jednego — V mąki — 13) V ogniowa — 14) byczki V części — V części — 15) obok, oprócz — przymiotnik — 17) będą jadane 18) służby — 19) jako ogniową — byczki jak 11/ — sollet ihr sie haben — 20) V jej — V mąki przedniej — byczka 23) z rana — 24) tak (jak to) — chleb ofiarę ogniową — oprócz, obok — 25) będziecie mieli — (służby — będziecie wykonywali — 27) byczki dwa — 28) V mąka — byczka —

XXIX

328 — zgromadzenie —

1) będziecie mieli — (służby gen. — nie będziecie wykonywać — odgłosu (brzmienia) trąby — 2) (przygotowali) ofiarować futur. — byczka (byka młodego) — 3) mąki — 4) z — 6) nowiu — zalewki ich — ogniowa to — 7) nie będziecie wykonywać 8) (byczka — będziecie mieli — 9) V mąki — 10) z — 11) hakipsi „ rim = Sühnung (pojednanie) = Versöhnung (pojednanie) — (oprócz) zalewek — 12) (obchodzić (feierń) chag chugag = eine Feier begehen — 13) (byczków (byków młodych) — 14) V mąki 15) V części 16) genet. — genet.) — 25) genet. — genet.) — 28) genet. —

34) gen - gen -

31) genet.) — 35) będziemi mieli — 36) — V na — 39) offiarować, jak 2) — niem., pol.

— wszystkości festtag = fest = święta wszystkie — V darów —

17) — jeżeli kto — złożą, wykonana — że —

XXX

3) — usar isor al nefesz = sich eine fessel anlegen = ein Enthaltungsgelübde auf sich nehmen; isor wzięcie. = Enthaltgelobung, Abstinenzgelübde, — co ("ta") nie "asser" 4) — jak 3)

5) (utrzymają się, bestehen — ślubę — jak 3) — jak 5) — isor jak 3) —

6) (ni = weigern, verneinen,) heini = verwehren, verweigern — zatwierdzić, zabronić, odmówić

7) rzeczown. miwta = Ausspruch (Gerede) — gen. — czem się związała — 8) jak 5) — jak 3) — 9) jak 6) — 11) jak 3) —

13) — je — V ich (ślubów) — je — 14) jak 3) (Entsagung) —

inf. nadrzucenie — zatwierdzić — 15) ~~jak 6)~~ zamilczy

na to — jak 5) — jak 3) — jak 5) — jej — 16) V złamać —

perf. — (— V go —

XXXI

2) nakam nikom = Rache nehmen — do — 3) ~~na wojnę~~ wojsko — służba wojenna

wywrzeć zemstę jak 2) — 4) jak 3) — 5) jak 3) — 6) jak 3) (na wojnę)

(do wojska) — genet. (do) alarmu — 7) cawonferasown = sich versammeln (zum Kriege ausziehen) — 9) wszystko — zagrabili — 10) — Burg, Schloss, Hürde, Nomadendorf, zamek, — ogniem — 12) — rzeczownik — obok Jericho

13) √ mine, albo ~~in napor~~ na spotkanie jak — 14) 17 4 die Heeresmacht = wojsko (niem. cyl.)

— √ na — Kriegszug, wyprawa (niem.) wojenna (cyl.), ~~16)~~ ~~linsor~~ (318) = zu begehen (popełnić, dopuścić się) eine

Treulosigkeit (niewierność) gegen Gott, — zur Verleitung (niem.) zum Treubruch, —

— z powodu (jak XXV. 18.) — powstała (fr.) (werden, entstehen) —

18) między niewiastami (niem.) (płci żeńskiej) (cyl.) — zostawcie przy

życiu (jak 15). (19) — człowiekiem) — 20) Każdy — ze skóry (skórzana) —

oczyścicie — 21) isz hacawa (473) = Kriegsmann (wojownik, cyl.) — którzy ~~byli~~

wyszli byli — 23) uwar b' = durchziehen durch etwas —

jak XIX. 9 (woda oczyszczenia). — oczyszczacie — 25) — mówiąc — 26) ogólną liczbę ~~[illegible]~~ (aufnehmen, spisać)

27) (— jak ~~I~~. 3) (√ na połowy). — 28) — pobieraj — wojownik — ~~osoba~~ dusza (— z rogacizny —) —

29) — genet. — 30) uchoz (22.) — part. pass = (durch das Loos) ergriffen

herausgegriffen (niem.) (wszystkim), (vom Loose) getroffen (fr.) — ~~sprawują~~ pełniących nadzór

(jak I 53). — 32) — sing. — zrabowali zagrabili zdobyli — die Leute (niem.)

des Heeres, lud (cyl. pol.) wojenny, Kriegsvolk (Lut) — √ owiec — 36) — byli, którzy

wyszli na wojnę — 38) √ z nich — 39) √ z nich (— sześćdziesiąt —) 40) √ z nich

— dusz — 41) genet. — 42), którzy poszli (part.) (byli) do wojska (na wojnę) (Lut. Kriegsleute)

47) — jak 30) — jak 30) — 48) — √ którzy — 49) — zgniali, zliczyli — (naczynia 483)

— wojowników (jak 21). — 50) — naramienniki — kolczyki —

klamry (naszywki) — 51) naczynia (przedmioty), wyroby.

(52) — (52 Lagen —) — plur. — niem (abgegen) Ma (— pauca

XXXII

1) ~~Krüjn z „l" = mieć~~ – ad. 525 wiele, liczne, adject. 429 adject. + liczne – bardzo

√to – 2) – mówiąc – 5) w posiadanie – 6) synom – braciom

~~waszym pójść na wojnę~~ – 7) 350 fr. abwendig machen = odstręczać – 396 „el" uważ=

hingehen, pójść, udać się – 8) aby oglądać (kraj) obejrzeć = ~~besehen~~

– 9) – Lat. √az – potoku – obejrzeli – jak 7) – 11) √Którzy –

– 306 milu achraj = folgen vollkommen słuchać (posłusznym być)

zupełnie = nie szli zupełnie za – 12) jak 11) –

13) – dał się tułać im, fr. herumschweifen lassen – fr. aufgerie„ben sein, wyginęło = zu Ende 636 gehen, verschwinden, zniknę –

14) 643 fr. Anwachs, Brut = płód. plemię – żar (Glut) – 15) 582 szachas =

verderben, zu Grunde richten, zgubić, zniszczyć – 16) fut. zburzycie

zbudujemy – 17) a my uzbroimy się fut. part. pas. spiesznie (chysz = eilen)

– 9ły – 286 miwcar = Befestigung, festung, ir miwcar = Burg = miasto

obronne – zamek – 457 mipnaj = wegen cyl. Lat. 19) – podzielimy

posiadłości = 357, niem. als Besitz verteilen, nie obejmiemy Lat. pol. posiadłości – gen. –

20) √na wojnę – 21) – przejdzie przeprawi nie – √mer – 22) 369 fr. nuki = unsträflich, unschuldig, frei

von Verpflichtung – w posiadaniu (będzie nam ta kraj ten w posiadaniu)

23) fr. poznacie niem. erfahren – 172 chatos = Strafe (der Sünde) plur. Karę waszą za grzechy

– uzbrojeni part. pass. fr. –

– które plur. spotkają was – 27) – do wojska

– opowiadanie – (jak 27) | (jak 27). – fr. niem. 22

29) przeprawi się fr. przejdą (hinüberziehen) – V przez ✓ 30) – Besitz nehmen (sich in den Besitz setzen) – 31) i (fr. to, co – powiedział – 32) (~~dziedzictwa~~ ~~nowego~~ posiadanie – 33) w granicach ich fr. z okręgami, – 39) niem. weszli –

41) niem. porządek – 42) przyległości Töchterstädte (~~zob.~~ XXI 25) V – Nebenheft

XXXIII

1) fr. pod wodzą (unter der Leitung), niem. unter – 4) wykonywał – V Karne (Strafgericht üben) 611 i fr. – 7) fr. umkehren (niem. gingen zurück) odwrócili się – 8) przeszli – w – 16) – przy grobie pożądl. imię własne – 40) – ~~oprz~~ nadcie„ gaju – 48) genel. ... 50) jak 48). – 51) – przejdziecie (przeprawicie się) ~~przez~~

52) – tedy – posągi – bożków – 88 altar – duchowe – heilige (kierunkowych – mehr geben)

53) objęcie w posiadanie – posiadali – 54) (dane więcej – V dane (mniejsze) weniger geben – przypadnie – udziały) (55) – 1 wami – 491 aufeinden, verfolgen, prześladować bedrängen, trapić, dręczyć –

56) (134 u wymyślałem sinnen wahnen gedachten, gesonnen sein – sich vorstellen fr. niem. – zamierzyć –

XXXIV

2) w dziedzictwo (posiadanie) – 3) strona południowa (aż gdzie 211 i fr.) – obok – końca – Stone (słown. str. 602) – 4) mijające – od strony południowej – fr. Ausgang (Ortswohin die Grenze ausläuft), 629 Auslauf (einer Grenze), 226 wyjście; cyt. wyjścia, Koniec pol. od, na, mi – – rozciągnie się –

5) — mus własne — jak 4) — 6) vide Fr. — dosłowne słowo w niem. — 9). od poło... — całe zdanie
7) od połowy — fr. całe zd. 8) gegen, bis, — jak 4) — 10), Ku wschod = — fr. zdanie
każdemu — wymierzyć (— 11) od — stykać się, przytłumić
12) — jak 4) — nominat. morze słowo — (ten — kraj — w granicach jego
13) dział — położyć — 14) albow. wzięty — 15) połowa
obok, od, — 17) nuchal = als Besitz zuteilen (verteilen) — niem. samo
18) z mimate — rozdzielenia — 29) jak 17)

XXXV

1) obok — 2) z dziedzictwa (Erbe) — niem. na mieszkanie — jussiw infinit. 233
zum Wohnen — fr. — migrosz = Weichbild, Bezirk, Vorstadt — 287 — Sch.
przedmieście, wygon (— fr. Trift, Weideplatz pastwisko — pol. — eql. — przy nich — naokoło was — 3) gereichen
dienen zu etwas = fr. trojü l' — jak 2) — 543 rehysz = Habe, Gut, Besitztum
= dobytek — 4) — jak 2) — chicu = draussen hin = na zewnątrz
5) stronę accus. — niem. jak 2) — 6) miklot = Ort, wo der Flüchtling auf-
genommen wird = schronienie — aby uciekał (schronił się) kto — fr. niem — mörder (zabójca)
(titni = 2 eql. poziomki (— oprócz tych (ponadto) — 7) jak 2) — od tego, który
ma wiele, wez — od tego który ma mało — stosownie do
10) przejdziecie przez — 11) — jak 6). schronienia — jak 8) — schronić — przez nieuwagę
12) (jak 6). — na sąd — 13) — jak 6). — 14) jak 6). — 15) osiedleniec — — — jak 6) —

163

z cz… fr. niem. przez co, wodurch — jak 17) — 474 Hinterlist Nachstellung w zasadzce (z rozmysłem)

17) V go — w ręce — 18) z drzewa w ręce — V go

19) — ten, sam, — zabić — jeżeli — 20) — z (niem. aus albo fr. mit) — rzadko.

21) — nienawiść — jak 19). —
(22) — przypadkiem (niem. von ungefähr), fr. unversehens 472 unversätzlich — mimowolnie, przez nieostrożność — nierozmyślnie

nie w … nicht mit = bloj 271 nienawiści (jak 21) — rzucił na niego — nie podstępnie

23) — jakimkolwiek (jakiś = plojni) — jak 17). — nie był ~~wróg~~

nieprzyjazny mu (partic. fr.) — 97 fr. chciał pragnął — z accus. — streben, trachten nach dem Unglück — 536 fr. nieszczęście

24) z ustaw (Gesetz) — 25) befreien fr. (zwolni) — jak 6) — aszer szamm =

dokąd — uciekł był — 26) — jak 6) — dokąd — uciekł był —

27) — jak 6) — nie będzie na nim (fr. so ist seinetwegen)

— wina za rozlanie (staroż.) krwi (134 fr. niem. Blutschuld) — 28) — albow.

— jak 6) — kapł. najw. — posiadłości — 29) — przepis prawa 192 niezpol

30) — osoby — zeznania — 425 un b' = ein Zeugnis ablegen gegen jem

= świadczyć przeciw osobie 31) — za 261 życie — 555 rasza l'mis = des

Todesschuldig — lecz — 32) V za to, aby uciekł (niem. für den

Geflüchteten) — i aby mieszkał — 33) ~~zapługawić~~, kalać =

verunreinigen 186 = zanieczyścić — V ona — jak wyżej — oczyści aszer — bo

— z porodu fr. krwi — 34) — zanieczyścić — na której mieszkacie

— aszer b'sojchu — wśród której

XXXVI

~~przystąpili~~ — głowa fr. Haupt- 524 — zwierzchnik Oberhaupt —

1) Jedź — niem 514 hinzutreten przystąpili — plemię, pokolenie, Stamm niem Stammoberhaupt 7. — ród niem (Geschlecht) — 2) — losem, według losu — wedzan.

— dativ — dat — 3) plur. pokoleń dzieci — 122 i fr. gura = abgezogen werden, niem entzogen odjęć, odebrać (fr. abgehen odejść) — 223 nazsajf = i fr. hinzufügen z al = przystrzyc — √ pokolenie — jak wyżej

— 4) jak 3) — √ ich posiadłości — jak 3) — 5) mówi —

6) niem i Lut. dativ. — ród — 7) — aby wszyscy Hum. nie przeludzili — na — 125 i Lut. dawak = anhangen, trzymać się czego, zostawać przy cyl. pol. — 8) z pokoleń plur.

2 i. — rodu + sing. 9) aby niem — z — na — jak 7) → X. (2) z rodów —

— rodu — √ koło —